

ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ О ПОСЛОВАЊУ И РЕЗУЛТАТИМА РАДА

Народна банка Србије

2024

ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ
О ПОСЛОВАЊУ И РЕЗУЛТАТИМА РАДА

2024

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

Београд, Краља Петра 12

Тел. 011/3027-100

Београд, Немањина 17

Тел. 011/333-8000

www.nbs.rs

Тираж: 100 примерака

ISSN 2217-6284

Уводна напомена

Годишњи извештај о пословању и резултатима рада Народна банка Србије подноси Народној скупштини најкасније до 30. јуна наредне године.¹

Статутом Народне банке Србије² утврђено је да тај извештај садржи податке о остварењу циљева и обављању функција Народне банке Србије, и то функција које се односе на монетарну и девизну политику, управљање девизним резервама, мере и активности ради очувања и јачања стабилности финансијског система, контролу банака, контролу обављања делатности осигурања, односно надзора над том делатношћу, надзор над обављањем делатности друштава за управљање добровољним пензијским фондовима, надзор над обављањем послова лизинга, надзор над пружањем платних услуга и издавањем електронског новца, издавање новчаница и кованог новца и управљање токовима готовине, као и платни систем.

Извештај такође садржи финансијске извештаје о пословању Народне банке Србије у којима су исказани приходи и расходи по најважнијим позицијама, као и имовина, обавезе и капитал, затим податке о институционалном оквиру Народне банке Србије, о законодавно-правној активности, о међународној сарадњи, о заштити корисника финансијских услуга, о платним картицама, о интерној ревизији и информационој технологији, о унутрашњој организацији и кадровској политици, о људским ресурсима, о раду филијала и Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер, као и податке о осталим активностима Народне банке Србије.

Годишњи извештај о пословању и резултатима рада у 2024. размотрен је и усвојен на седници Извршног одбора Народне банке Србије 12. јуна 2025. године.

Извршни одбор Народне банке Србије:

Др Јоргованка Табаковић, гувернер

Др Жељко Јовић, вицегувернер

Др Ана Ивковић, вицегувернер

Мр Драгана Станић, вицегувернер

Никола Драгашевић, вицегувернер

¹ Закон о Народној банци Србије, „Службени гласник РС”, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015 – одлука УС и 44/2018.

² „Службени гласник РС”, бр. 12/2013, 18/2015 и 72/2015.

Уводна реч гувернера

Година за нама остаће упамћена као година у којој је одговорно вођење економске политике Владе и Народне банке Србије добило признање које одавно заслужује – Србија је први пут у историји остварила кредитни рејтинг инвестиционог ранга, а то признање добили смо од агенције *Standard & Poor's*, једне од три водеће светске рејтинг агенције. Овом одлуком из октобра 2024. године потврђено је оно што инвеститори већ дужи низ година показују високим страним

директним инвестицијама и вредновањем хартија од вредности Републике Србије на нивоима карактеристичним за земље у региону инвестиционог ранга. Тиме је први пут нека земља југоисточне Европе која није чланица Европске уније добила рејтинг инвестиционог ранга, што је доказ одговорног вођења монетарне и фискалне политике у претходном периоду, као и повећане отпорности наше земље на спољне потресе. Као други најважнији резултат у прошлој години могла би се окарактерисати очувана макроекономска стабилност у условима изражене волатилности на светским робним и финансијским тржиштима у међународном окружењу. Посебно је другу половину прошле године обележио раст протекционизма и неизвесности у погледу трговинских политика водећих светских економија. И у тако изазовном окружењу успели смо инфлацију да вратимо у границе циља, да повећамо отпорност наше економије на екстерне потресе, а пре свега да привучемо рекордан прилив страних директних инвестиција и повећамо девизне резерве земље као гарант сигурности у кризним временима.

Са задовољством могу да констатујем да је **Народна банка Србије у свом најважнијем мерилу пословања постигла успех – међугодишњу инфлацију је вратила у границе циља од $3 \pm 1,5\%$ у мају 2024.** На повратак инфлације у границе циља утицали су мере монетарне политике Народне банке Србије, пад инфлационих очекивања, као и попуштање глобалних трошковних притисака. Опадајућа путања инфлације током

2024. постигнута је пре свега успоравањем прехрамбене инфлације, као и нижим растом цена енергије, али и смањењем базне инфлације (индекс потрошачких цена по искључењу хране, енергије, алкохола и цигарета).

Слабљење инфлаторних притисака и поверење које тржишни учесници имају у мере које предузима Народна банка Србије одразили су се на **смањење инфлационих очекивања**. У случају финансијског сектора, инфлациона очекивања за годину дана унапред вратила су се у границе циља почетком године, а затим су наставила да се крећу у тим границама, док су средњорочна очекивања овог сектора била усидрена унутар циља већ дужије време. То говори о кредибилитету монетарне политике Народне банке Србије, нашој транспарентности и одговорном вођењу монетарне политике, што препознају и тржишни субјекти.

Остварено и очекивано кретање кључних фактора инфлације омогућило нам је да у години иза нас **започнемо циклус ублажавања монетарне политике**. Референтну каматну стопу смањили смо у јуну, јулу и септембру, за укупно 75 базних поена, на 5,75%, колико је износила и на крају године, чиме је смањен степен рестриктивности монетарне политике. Пројекције Народне банке Србије које су рађене током 2024. године указивале су на то да простор за смањење степена рестриктивности монетарне политике постоји, с обзиром на то да би инфлација и у 2025. требало да настави да опада, тако да се крајем године приближи централној вредности циља и да се око тог нивоа задржи и током 2026. године. **Предузете мере монетарне политике преносиле су се на каматне стопе на тржишту новца, кредита и штедње**, указујући на ефикасност трансмисионог механизма монетарне политике. Каматне стопе на нове динарске кредите у децембру 2024. смањене су за 260 базних поена, на 9,9% за кредите становништву, док су каматне стопе на кредите привреди снижене за 140 базних поена, на 6,9%. Подржани нижим трошковима финансирања и ублаженим кредитним стандардима, **укупни домаћи кредити немонетарном сектору, по искључењу ефекта промене девизног курса, у 2024. повећани су за 8,2%**. Тај раст је био вођен кредитирањем становништва, које је у 2024. остварило двоцифрен раст (10,4%), и кредитирањем привреде, које је повећано за 4,8%. С посебним задовољством истичемо да је **динарска штедња у 2024. години остварила најдинамичнији раст до сада** (од 2001, откад се прате подаци), од 53 милијарде динара, или 39%, и достигла је рекордну 191 милијарду динара. Томе је допринела очувана макроекономска стабилност, а пре свега стабилност девизног курса, као и већа исплативост динарске од девизне штедње.

У ефикасној координацији с фискалном политиком, Народна банка Србије обезбедила је повољне монетарне услове за раст наше економије. У условима изазовних међународних околности и спорог опоравка екстерне тражње, **раст бруто домаћег производа у 2024. убрзан је на 3,9%, што је био један од најбољих резултата у Европи**. Кумулативно

посматрано, бруто домаћи производ у 2024. години био је изнад претпандемијског нивоа за преко 18%. Раст је био вођен домаћом тражњом, уз позитиван допринос свих њених компонената, док је нето извоз имао негативан допринос у условима текућег инвестиционог циклуса и повећаног увоза неопходних сировина, опреме и репроматеријала, али и већег увоза потрошне робе и туристичких услуга као резултат повећања расположивог дохотка. Посебно бих нагласила **рекордан прилив страних директних инвестиција у Србију трећу годину заредом**, који је у 2024. износио 5,2 милијарде евра, као и **рекордне капиталне издатке државе** од око 6 милијарди евра, које су допринеле расту инвестиција и производног потенцијала. У складу с кретањима у реалном сектору, настављена су **повољна кретања на тржишту рада, где се бележе даљи раст запослености, смањење незапослености и реални раст зарада**, чиме је очувана куповна моћ становништва, али без нарушавања постизања циља за инфлацију у средњем року.

Одговарајући на **наставак интензивних притисака у смеру јачања динара**, очували смо **релативну стабилност курса динара према евр**у. Номинално јачање динара према евр у 2024. години износило је 0,1%, а Народна банка Србије је по основу интервенција на девизном тржишту нето купила висок ниво девиза – 2,7 милијарди евра. Тиме је 2024. била седма од последњих осам година (од 2017) у којој је Народна банка Србије била нето купац девиза, тако да смо у наведеном периоду од осам година били нето купац у укупном износу од 11,9 милијарди евра. С обзиром на то да је прилив капитала из иностранства и током 2024. године премашио дефицит текућег рачуна, а Народна банка Србије интервенцијама на девизном тржишту спречавала прекомерно јачање динара, **девизне резерве земље повећане су за 4,4 милијарде евра, на рекордан ниво од 29,3 милијарде евра на крају 2024. године**. Такав ниво девизних резерви знатно је изнад свих стандардних мера којима се утврђује њихова адекватност и представља важан стуб одбране наше земље од широког спектра ризика који могу доћи из међународног окружења. Чак и у случају екстремних сценарија, примена различитих стрес-тестова указује на то да су девизне резерве довољно високе да заштите домаћи финансијски систем. У складу с принципима сигурности и ликвидности, средства девизних резерви пласирали смо као и до сада код првокласних институција и у високоликвидне хартије од вредности издавалаца с највишим рејтингом. При томе, и током 2024. године наставили смо да **увећавамо злато у девизним резервама**, за 8,1 тону, из домаће производње, **на рекордних 48 тона**. Већа количина, уз раст цене злата на светском тржишту, повећала је вредност златних резерви на 3,9 милијарди евра, што представља највиши ниво икада забележен и на крају године је чинио 13,3% девизних резерви.

Посебно желим да истакнем да смо и током 2024. године **очували финансијску стабилност и олакшали отплату кредита грађанима и привреди**. Адекватност капитала банкарског сектора остала је висока, с показатељем од скоро 22%, а структура капитала повољна, са око 92% најквалитетнијег основног акцијског капитала. Повољна је била и ситуација у погледу ликвидности банкарског сектора, јер сви релевантни показатељи бележе двоструко веће вредности од минимално прописаних. Висок квалитет кредитног портфолија банкарског сектора додатно је побољшан даљим смањењем учешћа проблематичних кредита на нови историјски минимум од 2,5%. Да је наш банкарски сектор остао стабилан и отпоран на потресе из домаћег и међународног окружења, потврђивали су и макродруденцијални стрес-тестови, које смо редовно спроводили. Када је у питању **државни програм стамбених кредита за младе за куповину прве стамбене непокретности**, усвојили смо прописе из надлежности Народне банке Србије којима је омогућено његово спровођење. Треба истаћи и чињеницу да су **мере којима смо привремено ограничили каматне стопе на стамбене кредите дале одличне резултате** – стамбени кредити су забележили прираст од 44,4 милијарде динара (око 8%), док је учешће проблематичних стамбених кредита додатно снижено, на 1,4%. Остварен је и **раст свих релевантних параметара на тржишту осигурања**. У односу на период пре десет година – капитал, укупна имовина, техничке резерве и укупна премија осигурања више су него удвостручени, што је утицало и на генерално позитиван тренд премије по становнику и учешће премије осигурања у бруто домаћем производу.

И током 2024. године наставили смо да активно **помажемо корисницима финансијских услуга** у остваривању заштите њихових права. Народна банка Србије решила је у том периоду 2.174 притужбе корисника, од чега се највећи број односио на поступање банака (63,4%). На основу спроведених поступака контроле банака за кориснике је остварен директан финансијски ефекат у износу од преко 55,3 милиона динара. Поред тога, на основу активности које смо предузели претходних година, велики број корисника кредита који их превремено отплаћује остварио је одређено умањење преосталог износа дуга, што износи око 5 милиона евра годишње, с тим да је тај износ могао бити и већи због раста износа превремене отплате кредита. У поступцима по притужбама корисника и поступцима посредовања остварен је директан финансијски ефекат за кориснике од око 83,9 милиона динара.

И поред изазовних околности, наставили смо да **постављамо нове стандарде у иновацијама** и у оквиру својих осталих функција. Пре свега мислим на активности које смо током 2024. године спроводили у сарадњи с Министарством финансија и другим институцијама

Републике Србије на усклађивању наших прописа и праксе с правилима и стандардима примењеним у Европској унији како бисмо грађанима и привреди омогућили **најнапредније платне и друге финансијске услуге**. Усвојени су неопходни прописи, укључујући и измене и допуне Закона о платним услугама, којима је, између осталог, уведен и концепт отвореног банкарства, а у сарадњи са осталим државним институцијама израђен је нацрт апликације за прикључење SEPA, који је достављен Европској комисији и Европском платном савету на мишљење. **Све те активности су резултирале значајним постигнућем маја 2025. године, када је Србија постала део Јединственог подручја за плаћање у еврима (SEPA)**, иницијативе која има за циљ да обезбеди ефикаснија плаћања између европских земаља. Поред тога, **платни системи су функционисали ефикасно, без прекида, уз уредно извршавање свих трансакција**. Захваљујући промоцији и континуираном развоју услуга базираних на инстант плаћањима, нашим грађанима су на располагању били најсавременији видови безготовинског плаћања, чиме смо допринели процесу дигитализације. У **Систему за инстант плаћања Народне банке Србије – IPS НБС систему** – у 2024. години реализована су 87,2 милиона трансакција, уз просечно време извршења трансакције од 1,2 секунде. **Настављен је развој тржишта платних услуга**, које у нашој земљи, поред 20 банака, пружају и осам платних институција и седам институција електронског новца. Када је у питању **национална платна картица DinaCard**, на крају 2024. године на тржишту је био 6,1 милион тих картица, којима је у односу на претходну годину остварен већи број трансакција за 13%, а вредности промета за 18%. Желим и овом приликом да истакнем да су накнаде националног картичног система DinaCard вишеструко ниже него у другим картичним системима на српском тржишту, што, између осталог, смањује трошкове прихватања националне платне картице за трговце. Такође, даље се шире прихватне мреже UnionPay картица издатих у иностранству у DinaCard прихватној мрежи. **Интензивирањем регионалне сарадње с другим централним банкама** настављене су активности у вези с развојем прекограничних плаћања у региону.

Народна банка Србије је и у 2024. години **извршавала кредитне обавезе Републике Србије према иностранству** поступајући као агент државе, **евидентирала кредитне послове са иностранством, вршила контролу девизног пословања** и активно сарађивала с бројним институцијама у земљи ради заштите финансијског и привредног система од ризика прања новца и других противправних радњи. **Контролисали смо и мењачко пословање**. Покренули смо поступак непосредне контроле на 289 мењачких места и извршили 257 посредних контрола мењачког пословања. Од 28 мењача привремено смо одузели овлашћење за обављање мењачких послова, јер је у поступку контроле утврђено да нису испуњавали услове за обављање мењачких послова

утврђене законом и/или прописом Народне банке Србије, односно поступали су супротно одредбама закона и/или прописа.

У години за нама припремили смо и **пакет предлога за унапређење регулаторног и супервизорског оквира у области банкарских и других финансијских услуга**, првенствено с циљем додатне заштите корисника тих услуга и даљег развоја финансијског тржишта, који ће, у правом смислу те речи, бити на услузи грађанима и привреди и доприносити економском развоју наше земље. Припремили смо **Предлог закона о заштити корисника финансијских услуга**, са основним циљем да се подигну стандарди и побољша информисаност у коришћењу банкарских и других финансијских услуга, као и оснажи правна сигурност, економска предвидивост, односно стабилност у погледу положаја корисника финансијских услуга, ограничавањем каматних стопа на кредите (стамбене, потрошачке, готовинске, кредитне картице и прекорачење по рачуну). **Предлогом закона о изменама и допунама Закона о банкама** јача се супервизорски механизам Народне банке Србије у оквиру банкарског сектора и унапређује законски оквир за реструктурирање банака. Једну од кључних новина овог закона представља **образовање Фонда за реструктурирање банака, којим ће управљати Народна банка Србије**. Образовањем овог фонда обезбеђује се додатни степен заштите буџетских и јавних средстава, што је један од основних циљева реструктурирања, чиме се, поред постојећих механизма реструктурирања, спречава да спасавање проблематичних банака падне на терет пореских обвезника. **Предлогом закона о изменама и допунама Закона о Народној банци Србије** предложене су новине које иду укорак са савременим тенденцијама централнобанкарског пословања у домену институционалних поставки и функционалних овлашћења централне банке. Истовремено, врши се усклађивање с правним тековинама Европске уније у оквиру Преговарачког поглавља 17 – Економска и монетарна политика, ради јачања самосталности Народне банке Србије у оним деловима који су одређени као један од услова за затварање овог поглавља.

У току 2024. године успешно су окончана два разматрања резултата у спровођењу договореног економског програма у оквиру **стендбај аранжмана с Међународним монетарним фондом**, а наставак успешне сарадње са овом међународном институцијом одвијаће се у оквиру новог **Инструмента за координацију политике**. Реч је о саветодавном инструменту намењеном земљама које спроводе снажну и кредибилну економску политику, који не предвиђа коришћење финансијских средстава Међународног монетарног фонда.

Од осталих функција истакла бих и активности усмерене на **правовремено обезбеђивање релевантних статистичких података и макроекономских анализа и пројекција**, које олакшавају процес планирања и одлучивања о монетарној политици и другим

активностима Народне банке Србије. То укључује **континуирани рад на побољшању перформанси модела за средњорочне пројекције, унапређење техника прикупљања и обраде масовних података (big data) и даље развијање модела за прогнозу инфлације и у реалном времену**, што је служило као улазна информација за краткорочне и средњорочне пројекције, а и као помоћни инструмент приликом одлучивања о монетарној политици. Резултати неких од наших анализа представљени су у извештајима о инфлацији и Зборнику истраживачких радова. **Наставили смо и с праксом транспарентног информисања јавности** о свим аспектима нашег пословања путем различитих видова комуникације, као и с бројним едукативним активностима. Поносна сам што смо и у овако тежак околностима наставили да се бавимо **друштвено одговорним активностима** и пружимо подршку најосетљивијим категоријама друштва.

У 2024. је **остварен позитиван пословни резултат Народне банке Србије у износу од 182,6 милијарди динара**, што је одраз одговорног и ефикасног управљања трошковима. Добит из оперативног пословања (која није проистекла из курсних разлика и ревалоризационих резерви) од укупно 48,4 милијарде динара расподељена је тако да ће 70% ове добити, односно 33,9 милијарди динара, бити пренето у буџет Републике Србије. Остатак се расподељује тако да се 10% укључује у основни капитал, а 20% у посебне резерве Народне банке Србије.

Верујем да сви наведени резултати потврђују посвећеност Народне банке Србије раду у **општем интересу свих наших грађана**. Инфлација, која је смањена и одрживо се креће у границама циља, здрав и стабилан финансијског систем и повољни монетарни и финансијски услови за раст економске активности, који је међу највишим у Европи, јасно доказују да смо **институција од поверења**. Као и до сада, наставићемо да водимо одговорну монетарну и макроруденцијалну политику и боримо се за стабилност и отпорност наше економије како би њен раст и развој био што бржи, а тиме и раст запослености, зарада, пензија и животног стандарда свих наших грађана.

Др Јоргованка Табаковић, гувернер

**СКРАЋЕНИЦЕ КОРИШЋЕНЕ
У ОВОМ ИЗВЕШТАЈУ**

БДП – бруто домаћи производ
BIS – Банка за међународне обрачуне
б.п. – базни поен
ДКРТ – девизни консолидовани рачун трезора
EBRD – Европска банка за обнову и развој
ЕИБ – Европска инвестициона банка
ЕУ – Европска унија
ЕЦБ – Европска централна банка
ИПЦ – индекс потрошачких цена
мг. – међугодишњи
МДТ – међубанкарско девизно тржиште
млн – милион
млрд – милијарда
ММФ – Међународни монетарни фонд
NPL – проблематични кредити
ОПЕС – Организација земаља извозница нафте
П – полугодиште
п.п. – процентни поен
RTGS – обрачун у реалном времену по бруто принципу
СДИ – стране директне инвестиције
SDR – специјална права вучења
Т – тромесечје
ФЕД – Систем федералних резерви Сједињених Америчких Држава
ХоВ – хартије од вредности
ННИ – Херфиндал–Хиршманов индекс

Не наводе се друге општепознате скраћенице.

Садржај

I. НАЈВАЖНИЈИ РЕЗУЛТАТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ У 2024. ГОДИНИ	13
II. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР И ОРГАНИЗАЦИЈА НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ	17
II.1. УСТАВНО ОДРЕЂЕЊЕ И ЗАКОН О НАРОДНОЈ БАНЦИ СРБИЈЕ	17
II.2. ОРГАНИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ	20
II.3. ОРГАНИЗАЦИЈА ПОСЛОВАЊА НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ	24
III. ЕКОНОМСКИ УСЛОВИ У МЕЂУНАРОДНОМ И ДОМАЋЕМ ОКРУЖЕЊУ	27
IV. СТАБИЛНОСТ ЦЕНА И СТАБИЛНОСТ ФИНАНСИЈСКОГ СИСТЕМА	33
IV.1. МОНЕТАРНА ПОЛИТИКА.....	33
IV.1.1. МОНЕТАРНА ПОЛИТИКА У 2024. ГОДИНИ.....	33
IV.1.2. ИНСТРУМЕНТИ МОНЕТАРНЕ ПОЛИТИКЕ.....	38
IV.1.3. ОСТВАРЕЊЕ ЦИЉАНЕ ИНФЛАЦИЈЕ У 2024. ГОДИНИ.....	42
IV.2. РЕГУЛАЦИЈА И СУПЕРВИЗИЈА ФИНАНСИЈСКИХ ИНСТИТУЦИЈА.....	44
IV.2.1. БАНКЕ	44
IV.2.2. СЕКТОР ОСИГУРАЊА.....	57
IV.2.3. ДОБРОВОЉНИ ПЕНЗИЈСКИ ФОНДОВИ.....	63
IV.2.4. ФИНАНСИЈСКИ ЛИЗИНГ	66
IV.2.5. СУПЕРВИЗИЈА ИНФОРМАЦИОНИХ СИСТЕМА ФИНАНСИЈСКИХ ИНСТИТУЦИЈА	69
IV.2.6. ЗАШТИТА КОРИСНИКА ФИНАНСИЈСКИХ УСЛУГА.....	71
IV.2.7. АКТИВНОСТИ У ОБЛАСТИ СПРЕЧАВАЊА ПРАЊА НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА.....	75
IV.3. ФУНКЦИЈА РЕСТРУКТУРИРАЊА БАНАКА.....	79
IV.4. СТАБИЛНОСТ ФИНАНСИЈСКОГ СИСТЕМА.....	81
V. ОСТАЛЕ ФУНКЦИЈЕ И АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ.....	89
V.1. УПРАВЉАЊЕ ДЕВИЗНИМ РЕЗЕРВАМА.....	89
V.2. ЕМИСИЈА НОВЦА И УПРАВЉАЊЕ ТОКОВИМА ГОТОВИНЕ.....	95
V.2.1. ИЗДАВАЊЕ НОВЧАНИЦА И ГОТОВОГ НОВЦА	95
V.2.2. АКТИВНОСТИ ФИЛИЈАЛА НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ	98
V.3. ОПЕРАТОР ПЛАТНОГ СИСТЕМА, НАДЗОР НАД ПРУЖАОЦИМА ПЛАТНИХ УСЛУГА, ИЗДАВАЊЕМ ЕЛЕКТРОНСКОГ НОВЦА И ПРУЖАЊЕМ УСЛУГА ПОВЕЗАНИХ С ВИРТУЕЛНИМ ВАЛУТАМА.....	103
V.4. ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ.....	115
V.4.1. ЕКОНОМСКЕ АНАЛИЗЕ И СТАТИСТИКА	115
V.4.2. МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА.....	120
V.4.3. ДЕВИЗНИ ПОСЛОВИ И КРЕДИТНИ ОДНОСИ СА ИНОСТРАНСТВОМ..	129
V.4.4. ЗАКОНОДАВНО-ПРАВНИ ПОСЛОВИ.....	136
V.4.5. ПРИНУДНА НАПЛАТА	139
V.4.6. ПОСЛОВИ АДМИНИСТРИРАЊА ЈАВНОГ ДУГА	140
V.4.7. КОМУНИКАЦИЈА С ЈАВНОШЋУ	141

V.4.8. ДРУШТВЕНА ОДГОВОРНОСТ	143
V.5. УПРАВЉАЊЕ	146
V.5.1. УПРАВЉАЊЕ ЉУДСКИМ РЕСУРСИМА	146
V.5.2. ИНТЕРНА РЕВИЗИЈА И УПРАВЉАЊЕ РИЗИЦИМА	148
V.5.3. ИНФОРМАЦИОНО-КОМУНИКАЦИОНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ	149
VI. ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈИ	151
VI.1. ФИНАНСИЈСКИ ПОЛОЖАЈ И РЕЗУЛТАТ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ	151
VI.2. РАЧУНОВОДСТВЕНИ ПРИНЦИПИ И СТАНДАРДИ	154
VI.3. ИЗЛОЖЕНОСТ И УПРАВЉАЊЕ РИЗИЦИМА	158
VI.4. ИЗВЕШТАЈ НЕЗАВИСНОГ РЕВИЗОРА	163
VI.5. ГОДИШЊИ ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈИ	165
VI.6. ПОСЛОВАЊЕ ЗАВОДА ЗА ИЗРАДУ НОВЧАНИЦА И КОВАНОГ НОВЦА – ТОПЧИДЕР	170
VII. НАЈВАЖНИЈИ ПЛАНОВИ ЗА НАРЕДНИ ПЕРИОД	173
СПИСАК ГРАФИКОНА И ТАБЕЛА	185

I. НАЈВАЖНИЈИ РЕЗУЛТАТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ У 2024. ГОДИНИ

У складу са очекивањима Народне банке Србије, **мг. инфлација се у мају вратила у границе циља ($3 \pm 1,5\%$), у којима се кретала до краја 2024. године.** Просечна инфлација у 2024. снижена је на 4,6% (са 12,1% у 2023), као резултат предузетих мера Народне банке Србије и попуштања глобалних трошковних притисака.

Опадајућа путања инфлације и њен повратак у границе циља и релативна стабилност девизног курса допринели су смањењу краткорочних инфлационих очекивања финансијског сектора и усидравању средњорочних очекивања у границама циља током 2024. године, што је **потврда кредибилитета монетарне политике Народне банке Србије.**

У условима смањених инфлаторних притисака и одрживог повратка инфлације у границе циља, **Народна банка Србије је у јуну започела, а у јулу и септембру наставила циклус ублажавања монетарне политике смањењем референтне каматне стопе за укупно 75 б.п., на ниво од 5,75%,** колико је износила на крају 2024. године.

Снижавање референтне каматне стопе одразило се на пад каматних стопа на динарске кредите привреди и становништву, на нивое од 6,9% и 9,9%, респективно, у децембру. Ниже цене динарског кредитирања, заједно с нижим каматним стопама на евроиндексиране кредите, допринеле су **убрзању раста кредитне активности према немонетарном сектору на 8,2% у 2024. години.**

Већи раст динарских од девизно индексираних пласмана допринео је порасту степена динаризације пласмана привреди и становништву, на ниво од 37,4% на крају године. **Наставак раста динарске штедње грађана, која је на крају 2024. достигла рекордан износ од 191,2 млрд динара**, допринела је расту степена динаризације депозита привреде и становништва на 46,5%, што доприноси и већој ефикасности трансмисионог механизма монетарне политике путем канала каматне стопе.

Смањење инфлаторних притисака и ублажавање кредитних услова допринело је расту животног стандарда грађана и расту расположивог дохотка за инвестиције и потрошњу, што је позитивно утицало и на кретање укупне економске активности – у 2024. години Србија је са стопом раста БДП-а од 3,9% забележила једну од највиших стопа раста у Европи. Привредни раст је праћен даљим растом запослености и смањењем регистроване незапослености на нови најнижи ниво.

Повољнијим условима финансирања приватног сектора и државе, као и додатној препознатљивости наше земље на светској инвестиционој мапи, доприноси и **одлука еминентне агенције Standard & Poor's из октобра да Србији, први пут у њеној историји, додели инвестициони кредитни рејтинг нивоа BBB-**. Тиме је први пут нека земља југоисточне Европе која није чланица ЕУ добила рејтинг инвестиционог ранга, што је потврда одговорно вођене монетарне и фискалне политике у претходном периоду, као и повећане отпорности наше земље на екстерне потресе.

Очувању поверења потрошача и инвеститора и извесности пословања, упркос повећаним геополитичким и трговинским тензијама у међународном окружењу, допринело је и **очување релативне стабилности курса динара према евр**у. Динар је у 2024. номинално ојачао према евр за 0,1%.

Екстерна позиција Србије у 2024. остала је повољна захваљујући снажном приливу капитала, пре свега **СДИ, које су у 2024. достигле нови рекордан ниво од 5,2 млрд евра бруто (тј. 4,6 млрд евра нето)**, као и успешној емисији десетогодишњих доларских обвезница на међународном финансијском тржишту у јуну, у износу од 1,5 млрд долара. **Прилив СДИ остао је географски и пројектно распрострањен и у пуној мери је покрио дефицит текућег рачуна од 3,9 млрд евра у 2024. (4,7% БДП-а).**

И током 2024. преовладавали су апрецијацијски притисци, а **Народна банка Србије је на МДТ-у нето купила 2,7 млрд евра, што је допринело повећању бруто девизних резерви Србије на ниво од 29,3 млрд евра крајем 2024. Такав ниво девизних резерви** знатно је изнад свих критеријума којима се утврђује њихова адекватност.

Током 2024. године Народна банка Србије инвестирала је девизне резерве у високоликвидне обвезнице најразвијенијих земаља и међународних финансијских институција, које одликује низак тржишни и кредитни ризик. Током 2024. купљене су укупно 8,2 тоне злата, чиме је стање злата на крају године достигло рекордну 48,1 тону, а учешће злата у девизним резервама је повећано на преко 13%.

Банкарски сектор Србије и у 2024. карактерисао је висок ниво ликвидности, солвентности, профитабилности и капиталне адекватности. Учешће *NPL* у укупним кредитима достигло је нови рекордно низак ниво и на крају 2024. износило је 2,5%, што је било испод просека региона. Стабилан и очуван банкарски сектор резултат је снажног регулаторног оквира за банке и донетих мера макропруденцијалне политике, које су биле синхронизоване с мерама монетарне политике.

Током 2024. године припреман је **сет законских предлога за унапређење регулаторног и супервизорског оквира у области банкарских и других финансијских услуга, првенствено с циљем додатне заштите корисника тих услуга и даљег развоја финансијског тржишта.** Између осталог, усвојени су прописи којима је омогућено ограничавање каматних стопа за физичка лица до усвајања *Закона о заштити корисника финансијских услуга*, као и прописи којима је омогућено спровођење државног програма стамбених кредита за младе.

Пружањем помоћи корисницима финансијских услуга у остваривању њихових права спровођењем поступка индивидуалне и колективне заштите, **остварене су значајне финансијске користи за кориснике финансијских услуга.**

У систему националне платне картице *DinaCard* у 2024. години остварено је 199 млн трансакција и промет од 1.035 млрд динара, што је за 13% и 18%, респективно, више него 2023. године. Накнаде националног картичног система *DinaCard* вишеструко су ниже него у другим картичним системима на српском тржишту, што, између

осталог, смањује трошкове прихватања националне платне картице за трговце.

Посредством **IPS НБС система**, који седму годину успешно функционише, у **2024. години реализована су укупно 87,2 млн плаћања**, укупне вредности 1.044,0 млрд динара. Просечан дневни број плаћања у 2024. години износио је 238,2 хиљаде, док је просечна дневна вредност трансакција износила 2,9 млрд динара. **Просечно време извршења трансакција у IPS НБС систему у 2024. години износило је 1,2 секунде.**

Србија је у 2024. години успешно завршила стендбај аранжман из предострожности с ММФ-ом и уговорила нови аранжман подржан Инструментом за координацију политика, који не подразумева повлачење финансијских средстава.

Током 2024. године настављене су активности на реализацији друге фазе регионалног *IPA* пројекта „Јачање капацитета централних банака Западног Балкана у оквиру процеса интеграција у Европски систем централних банака”.

У билансу успеха Народне банке Србије за 2024. годину исказан је рекордан добитак након опорезивања у износу од 182,6 млрд динара. Првенствено захваљујући расту каматних прихода, што сведочи о **повећаној ефикасности Народне банке Србије у управљању девизним резервама**, добит из оперативног пословања (која није проистекла из курсних разлика и ревалоризационих резерви) је повећана у односу на 2023. и **износила је 48,4 млрд динара**, од чега ће 70%, односно 33,9 млрд динара, бити пренето у буџет Републике Србије.

II. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР И ОРГАНИЗАЦИЈА НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

II.1. Уставно одређење и Закон о Народној банци Србије

Основе институционалног положаја Народне банке Србије постављене су у делу *Устава Републике Србије* посвећеном економском уређењу и јавним финансијама. Наиме, чланом 95. *Устава* утврђено је да је Народна банка Србије централна банка Републике Србије, да је самостална и да подлеже надзору Народне скупштине, којој и одговара, да њеним радом руководи гувернер, те да ће се о њој донети закон.

У члану 107. став 2. *Устава* додатно је потврђена зајамчена самосталност Народне банке Србије прописивањем да ова банка има право предлагања закона из своје надлежности.

Закон о Народној банци Србије

*Законом о Народној банци Србије*³ уређени су положај, организација, овлашћења и функције Народне банке Србије, као и однос Народне банке Србије према органима Републике Србије, међународним организацијама и институцијама.

Циљеви

Основни циљ Народне банке Србије јесте постизање и одржавање стабилности цена.

Народна банка Србије, не доводећи у питање остваривање свог основног циља, доприноси очувању и јачању стабилности финансијског система.

³ Закон о Народној банци Србије („Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015, 40/2015 – одлука УС, 44/2018 и 19/2025).

Народна банка Србије, не доводећи у питање остваривање претходно наведених циљева, подржаће спровођење економске политике Владе Републике Србије, послујући у складу с начелима тржишне привреде.

Функције

Народна банка Србије обавља следеће функције:

- утврђује и спроводи монетарну и девизну политику;
- управља девизним резервама;
- утврђује и спроводи, у оквиру своје надлежности, активности и мере ради очувања и јачања стабилности финансијског система;
- издаје новчанице и ковани новац и управља токовима готовине;
- уређује, контролише и унапређује несметано функционисање платног промета у земљи и са иностранством, у складу са законом;
- издаје и одузима банкама дозволе за рад, врши контролу бонитета и законитости послова банака и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређују банке;
- издаје и одузима дозволе за обављање делатности осигурања, врши контролу ове делатности, односно надзор над обављањем те делатности, издаје и одузима овлашћења за обављање појединих послова из делатности осигурања и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређује осигурање;
- издаје и одузима дозволе за обављање послова финансијског лизинга, врши надзор над обављањем ових послова и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређује финансијски лизинг;
- издаје и одузима друштвима за управљање добровољним пензијским фондовима дозволе за рад и дозволе за управљање тим фондовима, врши надзор над овом делатношћу и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређују добровољни пензијски фондови;
- издаје и одузима платним институцијама дозволе за пружање платних услуга и издаје и одузима институцијама електронског новца дозволе за издавање овог новца, врши надзор над пружањем платних услуга и издавањем електронског новца, а обавља и друге послове, у складу са законом којим се уређују платне услуге;
- обавља послове заштите права и интереса корисника услуга које пружају банке, даваоци финансијског лизинга, друштва за осигурање, друштва за управљање добровољним пензијским фондовима, пружаоци платних услуга и издаваоци електронског новца, у складу са законом којим се уређују права и интереси корисника наведених услуга;
- утврђује испуњеност услова за покретање поступака реструктурирања банака, односно чланова банкарске групе и спроводи ове поступке, одлучује о инструментима и мерама које ће се предузети у реструктурирању и обавља друге послове у вези с реструктурирањем банака, у складу са законом којим се уређују банке;

- издаје и одузима операторима платног система дозволе за рад овог система, врши надзор над њиховим пословањем и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређују платне услуге;
- издаје и одузима овлашћења за обављање мењачких послова, врши контролу мењачког и девизног пословања и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређује девизно пословање;
- издаје и одузима пружаоцима услуга повезаних с виртуелним валутама дозволе за пружање услуга повезаних с дигиталном имовином у делу који се односи на виртуелне валуте, врши надзор над њиховим пословањем у складу са законом којим се уређује дигитална имовина и обавља друге послове у складу са овим законом;
- обавља законом, односно уговором утврђене послове за Републику Србију, не угрожавајући при томе своју самосталност и независност;
- обавља друге послове из своје надлежности, у складу са законом (нпр. послове спровођења принудне наплате или послове у области званичне статистике).

Положај Народне банке Србије

У складу с међународним правилима и стандардима, *Законом о Народној банци Србије* ближе је уређено уставно начело самосталности Народне банке Србије тако што је прописано да је Народна банка Србије самостална и независна у обављању функција утврђених овим и другим законом, те да органи Народне банке Србије и чланови ових органа у обављању својих функција не примају нити траже упутства од државних органа и организација, као ни од других лица, односно да државни органи и организације, као ни друга лица, не могу угрожавати самосталност и независност Народне банке Србије, нити могу вршити утицај на Народну банку Србије, органе Народне банке Србије и чланове ових органа у обављању њихових функција.

Народна банка Србије има својство правног лица *ex lege* и не уписује се у регистар правних лица. Народна банка Србије има *Статут*, који се објављује у „Службеном гласнику РС”.

Народна банка Србије, у извршавању својих функција, сарађује с Владом и другим државним органима и у оквиру своје надлежности, а не угрожавајући остваривање својих циљева, предузима мере за унапређење те сарадње.

Народна банка Србије може бити чланица међународних финансијских организација и институција и може сарађивати са страним централним банкама, регулаторним телима и финансијским и кредитним институцијама, о чему обавештава Народну скупштину. Народна банка Србије, не угрожавајући остваривање својих циљева, може заступати Републику Србију у међународним финансијским организацијама и институцијама и другим облицима међународне сарадње, уз сагласност Владе.

Народна банка Србије не може одобравати кредите, позајмице, прекорачења по рачуну или друге видове кредитних олакшица Републици Србији, аутономној покрајини или јединици локалне самоуправе, јавним

предузећима и другим правним лицима чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе, односно у којима Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе имају контролно учешће, не може давати гаранције за измирење обавеза тих субјеката или на други начин обезбеђивати измирење њихових обавеза, нити може непосредно куповати ХоВ од ових субјеката. Изузетак од забране монетарног финансирања представљају дневни кредити и кредити који се одобравају ради измиривања обавеза по основу чланства у ММФ-у. Када је реч о банкама у којима контролно учешће имају Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе – ове банке имају приступ кредитима и кредитним олакшицама Народне банке Србије под истим условима као и друге банке.

II.2. Органи Народне банке Србије

Органи Народне банке Србије су:

- Извршни одбор Народне банке Србије (у даљем тексту: Извршни одбор);
- гувернер Народне банке Србије (у даљем тексту: гувернер);
- Савет гувернера Народне банке Србије (у даљем тексту: Савет).

За остваривање циљева Народне банке Србије у оквиру својих надлежности утврђених *Законом о Народној банци Србије* одговорни су Извршни одбор и гувернер.

Извршни одбор

Извршни одбор чине гувернер и вицегувернери.

Извршни одбор утврђује монетарну и девизну политику, као и активности ради очувања и јачања стабилности финансијског система, а посебно утврђује:

- програм монетарне политике Народне банке Србије;
- начин обрачуна, наплате и плаћања камате на пласмане и друга потраживања Народне банке Србије, као и на средства на која Народна банка Србије плаћа камату;
- услове и начин издавања ХоВ Народне банке Србије;
- услове под којима и начин на који Народна банка Србије спроводи операције на отвореном тржишту и обавља дисконтне послове;
- политику одобравања краткорочних кредита;
- политику курса динара;
- основице за обрачунавање обавезне резерве и стопе обавезне резерве, као и начин, услове и рокове издавања и коришћења средстава обавезне резерве банака;
- политику управљања девизним резервама, као и смернице за управљање тим резервама;

- друге инструменте и мере монетарне и девизне политике;
- мере за одржавање ликвидности банака;
- мере и активности, у оквиру надлежности Народне банке Србије, ради очувања и јачања стабилности финансијског система.

Извршни одбор утврђује референтну каматну стопу и друге каматне стопе које Народна банка Србије примењује у спровођењу монетарне политике, као и начин утврђивања каматних стопа Народне банке Србије.

Поред тога, Извршни одбор има надлежности у области супервизије финансијских институција. Извршни одбор у складу са законом доноси прописе и друге опште акте из области контролне и надзорне функције над финансијским институцијама (банкама, друштвима за осигурање, даваоцима финансијског лизинга, друштвима за управљање добровољним пензијским фондовима, платним институцијама и институцијама електронског новца), а такође одлучује о давању и одузимању дозвола за рад, односно дозвола за обављање делатности поменутим финансијским институцијама, као и о испуњености услова за покретање стечајног поступка, односно поступка ликвидације над банкама, друштвима за осигурање, даваоцима финансијског лизинга и друштвима за управљање добровољним пензијским фондовима.

Извршни одбор доноси и прописе и друге опште и појединачне акте у области реструктурирања банака, у складу са законом којим се уређују банке.

Извршни одбор утврђује јединствену тарифу по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге.

Извршни одбор, у складу са законом, доноси прописе и друге опште акте из области издавања и одузимања овлашћења за мењачке послове и области контроле мењачког и девизног пословања, као и из области заштите права и интереса корисника финансијских услуга.

Седнице Извршног одбора одржавају се по потреби, а најмање једном месечно. Седницама Извршног одбора председава гувернер. Извршни одбор доноси одлуке већином гласова свих чланова, а у случају изједначеног броја гласова, одлучује глас гувернера. Извршни одбор доноси пословник о раду.

Гувернер и вицегувернери

Гувернер:

- заступа и представља Народну банку Србије;
- руководи пословањем Народне банке Србије и организује њен рад;
- спроводи одлуке Извршног одбора и Савета;
- доноси прописе, опште и појединачне акте из надлежности Народне банке Србије који законом нису стављени у надлежност Извршног одбора и Савета;
- предлаже прописе, опште и појединачне акте које доносе Извршни одбор и Савет, ако Законом о Народној банци Србије није друкчије уређено;
- уређује унутрашњу организацију Народне банке Србије и систематизацију радних места у Народној банци Србије, као и радне односе запослених у Народној банци Србије;

- именује и разрешава запослене који руководе организационим јединицама у Народној банци Србије;
- обавља и друге послове утврђене законом на начин који није у супротности с циљевима утврђеним *Законом о Народној банци Србије*.

Гувернера бира Народна скупштина на предлог председника Републике Србије. Гувернер се бира на шест година, с правом поновног избора.

Сагласно одредбама *Закона о Народној банци Србије*, Народна банка Србије има од два до четири вицегувернера. Вицегувернере бира Народна скупштина, на предлог гувернера, на шест година, с правом поновног избора. На избор, неспојивост функција и сукоб интереса вицегувернера сходно се примењују одредбе *Закона о Народној банци Србије* које се односе на гувернера. Поједини послови које гувернер може поверити вицегувернерима ближе се уређују *Статутом Народне банке Србије*.

Савет гувернера

Савет чини пет чланова, укључујући и председника, које бира Народна скупштина на предлог одбора Народне скупштине надлежног за послове финансија. Чланови Савета бирају се на пет година, с правом поновног избора. Чланови Савета нису запослени у Народној банци Србије. На избор, неспојивост функција и сукоб интереса чланова Савета сходно се примењују одредбе *Закона о Народној банци Србије* које се односе на гувернера. Најмање један члан Савета мора имати најмање десет година искуства на пословима рачуноводства или ревизије.

Савет:

- доноси *Статут Народне банке Србије*, на предлог Извршног одбора;
- утврђује режим курса динара, на предлог Извршног одбора, уз сагласност Владе;
- доноси стратегију управљања девизним резервама, на предлог Извршног одбора;
- одлучује о чланству у међународној финансијској организацији и институцији;
- доноси финансијски план Народне банке Србије;
- усваја годишње финансијске извештаје Народне банке Србије;
- бира руководиоца у организационој јединици Народне банке Србије за послове интерне ревизије;
- бира спољног ревизора, разматра извештај спољног ревизора и прати примену препорука тог ревизора у Народној банци Србије;
- врши надзор над системом финансијског извештавања, управљања ризицима и унутрашњих контрола у Народној банци Србије;
- оцењује да ли су рачуноводствене политике и процедуре које су усвојене у Народној банци Србије одговарајуће;
- усваја годишњи план о обављању интерне ревизије у Народној банци Србије и периодично разматра извештаје о обављеној интерној ревизији;

- врши надзор над обављањем интерне ревизије и обављањем усклађености пословања у Народној банци Србије;
- доноси стратегију развоја Народне банке Србије, коју предлаже Извршни одбор, и прати њено спровођење.

Савет по потреби, а најмање два пута годишње, Народној скупштини подноси извештај о свом раду. Седнице Савета одржавају се по потреби, а најмање једном у два месеца, и то ако су присутна најмање три члана Савета. Савет доноси одлуке већином гласова.

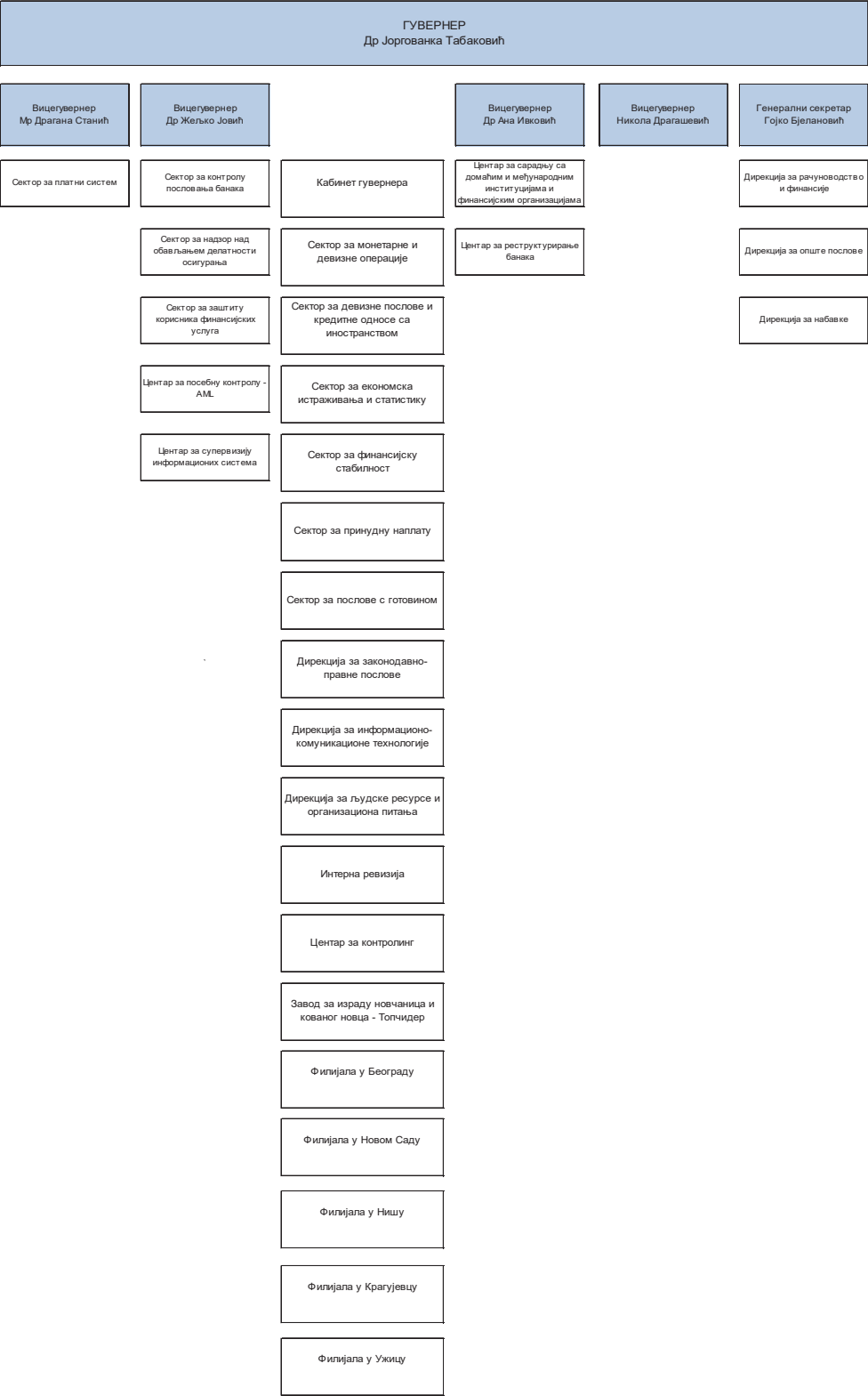
II.3. Организација пословања Народне банке Србије

РУКОВОДСТВО НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ (на дан 31. 12. 2024)

КООРДИНИРАЊЕ РАДОМ У НАРОДНОЈ БАНЦИ СРБИЈЕ

(на дан 31. 12. 2024)

ОРГАНИЗАЦИОНА СТРУКТУРА НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

(на дан 31. 12. 2024)

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ						
Основне организационе јединице	Организационе јединице					Специјализована организација
	Филијала у Београду	Филијала у Новом Саду	Филијала у Нишу	Филијала у Крагујевцу	Филијала у Ужицу	Завод за израду новчаница и кованог новца - Топчидер
Сектор за монетарне и девизне операције	Група за едукацију корисника финансијских услуга	Група за едукацију корисника финансијских услуга	Група за едукацију корисника финансијских услуга	Група за едукацију корисника финансијских услуга	Одељење за трезорско и благајничко пословање	Центар за развој и квалитет
Сектор за девизне послове и кредитне односе са иностранством	Одељење за трезорско и благајничко пословање	Одељење за трезорско и благајничко пословање	Одељење за трезорско и благајничко пословање	Одељење за трезорско и благајничко пословање	Одсек за опште послове	Дирекција за припрему
Сектор за финансијску стабилност		Одсек за опште послове	Одсек за опште послове	Одсек за опште послове		Дирекција за производњу новчаница
Сектор за економска истраживања и статистику						Дирекција за производњу кованог новца
Центар за сарадњу са домаћим и међународним институцијама и финансијским организацијама						Дирекција за вредносне и заштићене папире
Центар за реструктурирање банака						Центар за производњу и персонализацију
Сектор за послове с готовином						Дирекција за одржавање и енергетику
Сектор за платни систем						Дирекција за продају
Сектор за принудну наплату						Одељење за економске послове
Кабинет гувернера						Одељење за опште послове
Интерна ревизија						
Дирекција за законодавно-правне послове						
Дирекција за рачуноводство и финансије						
Дирекција за информационо-комуникационе технологије						
Дирекција за људске ресурсе и организациона питања						
Дирекција за опште послове						
Дирекција за набавке						
Центар за контролинг						
Сектор за контролу пословања банака						
Сектор за надзор над обављањем делатности осигурања						
Центар за супервизију информациононих система						
Сектор за заштиту корисника финансијских услуга						
Центар за посебну контролу - AML						

III. ЕКОНОМСКИ УСЛОВИ У МЕЂУНАРОДНОМ И ДОМАЋЕМ ОКРУЖЕЊУ

Економски услови у међународном окружењу

Упркос томе што су монетарни услови на глобалном нивоу и даље били рестриктивни, уз изражене геополитичке тензије и најаве јачања протекционизма, **светска привреда је показала отпорност током 2024. године, остварујући тзв. меко приземљење. Према проценама ММФ-а, глобални привредни раст у 2024. години износио је 3,2%, што је непромењено у односу на 2023. годину.**

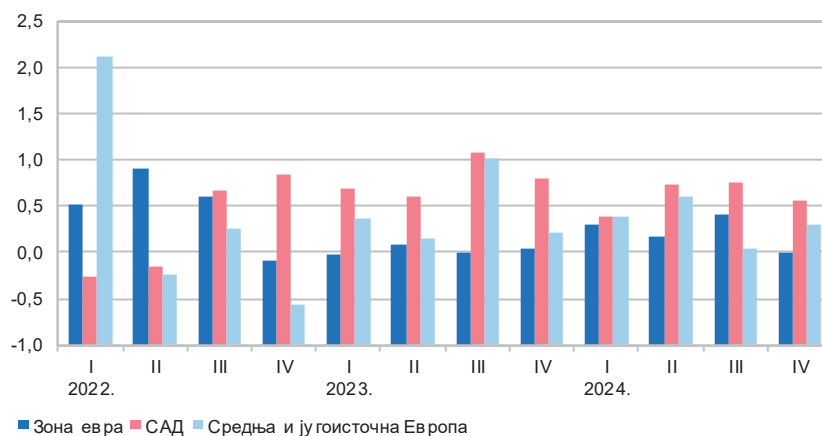
Под утицајем раста активности у сектору услуга, који је надоместио пад активности у секторима индустрије, грађевинарства и пољопривреде, **привреда зоне евра, нашег најзначајнијег трговинског партнера, у 2024. остварила је раст од 0,9% (наспрам 0,4% у 2023).** Посматрано с расходне стране, раст БДП-а зоне евра у 2024. резултат је повећане потрошње домаћинстава и државе, као и раста нето извоза, док је у супротном смеру деловао пад инвестиција у основна средства и залихе. Настављене су позитивне тенденције на **тржишту рада у зони евра**, при чему је стопа незапослености крајем 2024. спуштена на ниво од 6,2%.

Привреда САД је у 2024. порасла за 2,8% (након 2,9% у 2023), првенствено захваљујући повећаној потрошњи домаћинстава и државе, као и инвестиција у основна средства, док је нето извоз смањен. Привредни раст је убрзавао током највећег дела 2024, вођен растом потрошње домаћинстава, која је подстакнута вишим реалним расположивим дохотком. На **тржишту рада САД** током 2024. настављено је смањивање јаза између понуде и тражње за радном снагом, при чему је стопа незапослености крајем 2024. износила 4,1%.

Инфлација на глобалном нивоу наставила је да се креће силазном путањом у 2024. и у просеку је износила 5,7%, првенствено због нижих цена примарних производа и ефеката претходног заостравања монетарних услова. На нивоу 2024, **инфлација у зони евра** снижена је на 2,4% у просеку, са 5,4% у 2023. Међутим, у већини земаља је **базна инфлација показала већи степен**

перзистентности и налазила се на вишем нивоу од укупне, доминантно под утицајем затегнутих услова на тржишту рада, при чему је у зони евра у децембру износила 2,7% мг.

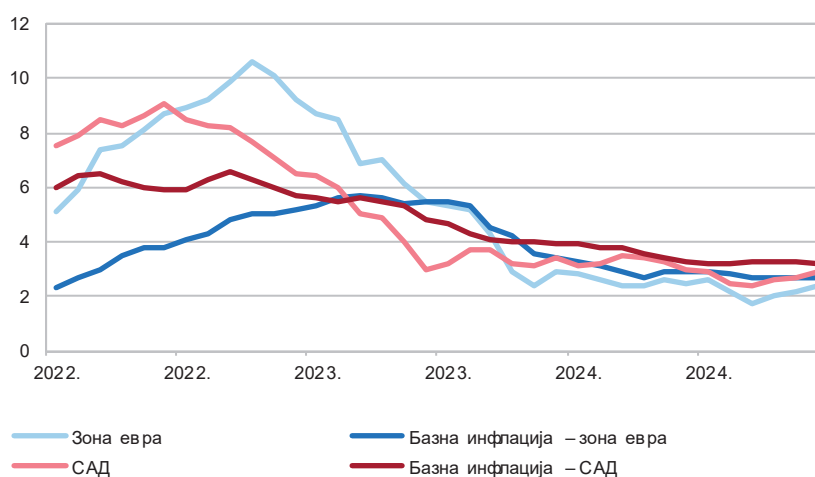
Графикон III.1. **Раст реалног БДП-а**
(дсз., тромесечно, у %)

Извор: Eurostat, U.S. BEA и прерачуни НБС.

Имајући у виду стабилизацију инфлације у већини земаља, централне банке су током 2024. започеле циклус ублажавања монетарних услова. Тако је ЕЦБ циклус попуштања монетарних услова започела у јуну и до краја 2024. смањила је каматне стопе за укупно 135 б.п., па су у децембру каматне стопе на депозитне олакшице износиле 3,0%, на главне операције рефинансирања 3,15% и на кредитне олакшице 3,40%. ФЕД је током 2024. смањивао распон референтне каматне стопе за укупно 100 б.п., на 4,25–4,50%, при чему је процес ублажавања монетарних услова започео у септембру.

Графикон III.2. **Укупна и базна инфлација – зона евра и САД**
(у %)

Извор: Eurostat и ММФ WEO (април 2024).

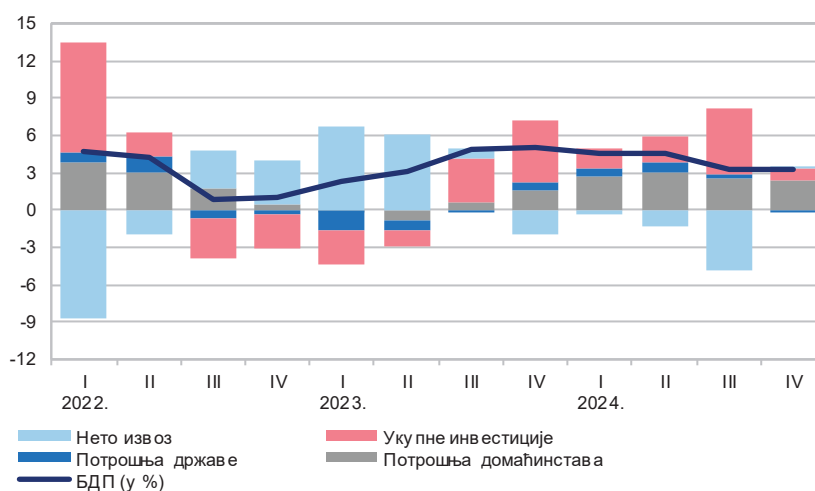
Упркос томе што су годину обележили циклуси ублажавања монетарних услова већине водећих централних банака, **приноси на десетогодишње државне ХоВ развијених земаља повећани су у 2024. години.** То је

првенствено резултат очекивања тржишних учесника да ће се смањење каматних стопа ЕЦБ-а и ФЕД-а одвијати умеренијим темпом у наредном периоду, што је био и случај током 2024. године због споре динамике успоравања инфлације и изузетне отпорности базне инфлације. **Током 2024. смањена је премија ризика на глобалном нивоу**, при чему је композитна мера ризика земаља у успону за дуг у еврима, *EURO EMBIG Composite*, смањена за 8 б.п., на 192 б.п., а композитна мера ризика земаља у успону за дуг у доларима, *EMBI Composite*, за 22 б.п., на 297 б.п.

Економски услови у домаћем окружењу

Упркос израженој глобалној неизвесности, геополитичким тензијама и растућем протекционизму, **привреда Србије наставила је да бележи позитивна кретања кључних макроекономских показатеља, указујући на одговорно вођење економске политике, отпорност домаће економије на екстерне ризике и адекватно изграђене заштитне механизме.** Остварени резултати били су подржани координираним мерама монетарне и фискалне политике, при чему је, са становишта монетарне политике, кључно истаћи да је мг. инфлација у мају 2024. враћена у границе циља, што је створило услове за започињање циклуса ублажавања монетарних услова. При томе, успоравање инфлације остварено је у условима меког приземљења, што потврђује очување макроекономске и финансијске стабилности, док је **одлука агенције *Standard & Poor's* о додели кредитног рејтинга инвестиционог ранга** додатно учврстила кредибилитет економске политике.

Графикон III.3. Доприноси мг. стопи раста БДП-а – расходна страна (у п.п.)

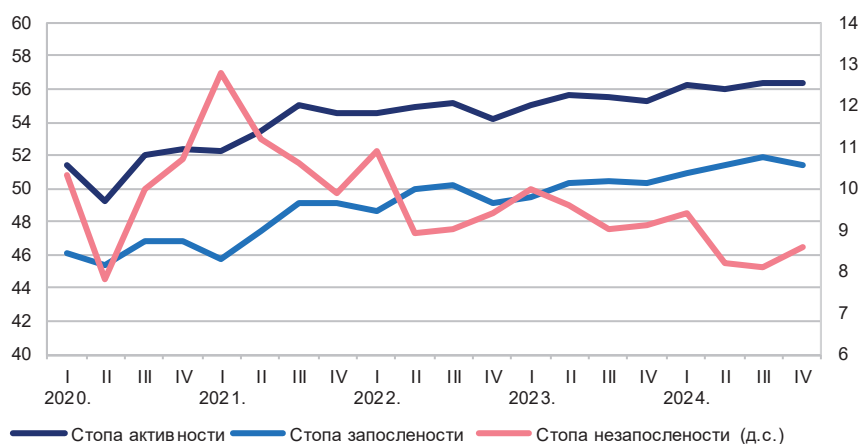
Извор: РЗС и прерачун НБС.

Према процени РЗС-а, **реални раст БДП-а у 2024. години износио је 3,9%**, чиме је, кумулативно посматрано, за преко 18% премасио претпандемијски ниво. Раст економске активности, према нашој процени, првенствено је вођен услужним секторима, али је позитиван допринос потекао и од индустрије и грађевинарства, док је због ефеката суше смањена

пољопривредна производња. Посматрано с расходне стране, раст је вођен домаћом тражњом, уз позитиван допринос свих њених компонената, док је нето извоз негативно допринео расту економске активности у 2024. услед бржег раста увоза робе и услуга од извоза.

Повољна кретања на тржишту рада настављена су током 2024, о чему сведоче даљи раст запослености и смањење броја незапослених на нови најнижи ниво, уз двоцифрени м.г. раст зарада. Број формално запослених повећан је током године за око 17 хиљада лица и у децембру је износио 2,38 млн запослених, док је број незапослених у истом периоду смањен за око 35 хиљада, достигавши ниво од 353 хиљаде лица у децембру. Просечна номинална нето зарада у 2024. износила је 98.143 динара, чиме је остварила м.г. раст од 14,1% и реални раст од 9,1%, с тим да су зараде у приватном сектору расле брже него у јавном сектору. Према *Анкети о радној снази*, која обухвата и формални и неформални сегмент тржишта рада, стопа запослености у Т4 износила је 51,4%, а стопа незапослености 8,6%.

Графикон III.4. Показатељи тржишта рада према Анкети о радној снази (у %)

Извор: РЗС.

У складу са очекивањима Народне банке Србије, м.г. инфлација се од маја вратила у границе циљаног распона ($3 \pm 1,5\%$), у којима је задржана до краја године, при чему је просечна инфлација у 2024. години износила 4,6%. Опадајућа путања инфлације током 2024. постигнута је пре свега успоравањем прехранбене инфлације, као и нижим растом цена енергије. Силазном путањом током III кретала се и **базна инфлација**, али се од маја, што је случај и у другим земљама пре свега последица раста трошкова рада, кретала на нивоу изнад укупне инфлације.

У условима и даље присутне неизвесности у погледу кретања светских цена енергената и других примарних производа, Народна банка Србије до јуна 2024. није мењала висину референтне каматне стопе, која се на нивоу од 6,5% налазила од јула 2023. Извршни одбор Народне банке Србије започео је у јуну, а у јулу и септембру наставио да ублажава монетарну политику смањењем референтне каматне стопе за по 25 б.п., на 5,75%, колико је

износила на крају године. Правовременим и одмереним реакцијама на девизном тржишту **Народна банка Србије је у 2024. очувала релативну стабилност девизног курса према еврау**. Током године преовладали су апрецијацијски притисци, а Народна банка Србије је била претежно купац девиза на МДТ-у у нето износу од 2,7 млрд евра. То је допринело **повећању девизних резерви на 29,3 млрд евра крајем 2024**, што је била највиша вредност откада постоје упоредиви подаци.

У 2024. остварен је дефицит опште државе од 2,0% БДП-а (191,9 млрд динара), што је за 71,1 млрд динара ниже у односу на дефицит пројектован ребалансом буџета из септембра 2024, на шта су се одразили мањи издаци за текућу потрошњу државе од планираних, као и већи приходи од планираних. **Јавни дуг централне државе на крају 2024. износио је 38,9 млрд евра, а његово учешће у БДП-у било је на нивоу од 47,2%**. У односу на крај 2023. јавни дуг централне државе био је нижи за 1,2 п.п., што је готово у целости резултат вишег номиналног БДП-а.

Према прелиминарним подацима, **дефицит текућег рачуна је у 2024. повећан на 3,9 млрд евра (4,7% БДП-а)**, са 1,8 млрд евра (2,4% БДП-а) у 2023, што је било у складу са очекивањима. На раст дефицита текућег рачуна утицали су убрзана реализација инвестиција и раст расположивог дохотка становништва, као и слаба екстерна тражња, пре свега из зоне евра. При томе, **дефицит текућег рачуна је у целости био покривен приливом СДИ, који је у 2024. износио 5,2 млрд евра, што је нови рекордни ниво**.

Након што је у априлу повећала изгледе Србије за добијање кредитног рејтинга инвестиционог ранга са стабилних на позитивне, **агенција *Standard & Poor's* повећала је у октобру 2024. кредитни рејтинг Србије на ниво *BBB-***. Тиме је Србија први пут у својој историји сврстана међу земље с **кредитним рејтингом инвестиционог ранга**. При томе, први пут нека земља југоисточне Европе која није чланица ЕУ добила је рејтинг инвестиционог ранга, што је потврда одговорно вођене монетарне и фискалне политике у претходном периоду, као и повећане отпорности наше земље на спољне потресе. **Агенција *Fitch* задржала је у фебруару 2024. кредитни рејтинг Србије на корак до инвестиционог, на нивоу *BB+*, са стабилним изгледима, а у августу је повећала изгледе са стабилних на позитивне, уз потврду кредитног рејтинга**. У августу је **агенција *Moody's* побољшала изгледе Србије за повећање кредитног рејтинга са стабилних на позитивне, при чему је кредитни рејтинг Србије задржан на нивоу *Ba2***.

IV. СТАБИЛНОСТ ЦЕНА И СТАБИЛНОСТ ФИНАНСИЈСКОГ СИСТЕМА

IV.1. Монетарна политика

IV.1.1. Монетарна политика у 2024. години

Монетарна политика се током 2024. водила у складу с *Програмом монетарне политике Народне банке Србије у 2024. години*⁴ и допринела је очувању макроекономске и финансијске стабилности у условима знатних изазова из међународног окружења. *Програм монетарне политике*, који је донет у децембру 2023, предвиђао је да ће при доношењу одлука Народна банка Србије процењивати природу и јачину инфлаторних притисака и да ће, у складу с тим, задржати потребну флексибилност монетарне политике у погледу степена реакције и коришћења инструмената како би обезбедила ценовну и финансијску стабилност у средњем року, али и наставила да пружа подршку одрживом привредном расту. Основу за доношење одлука о висини референтне каматне стопе представљале су **пројекције Народне банке Србије**, које су указивале на то да ће се инфлација вратити у границе циљаног распона од $3 \pm 1,5\%$ средином 2024. године и затим наставити да се креће у тим границама током целог хоризонта пројекције.

Народна банка Србије од почетка 2024. године до јуна није мењала висину референтне каматне стопе од 6,5% (која је била на том нивоу од јула 2023). И каматне стопе на депозитне и кредитне олакшице остале су на нивоима од 5,25% и 7,75%, респективно. Одлуке да не мења висину референтне каматне стопе Извршни одбор је доносио узимајући у обзир средњорочне пројекције инфлације, али и чињеницу да су **глобални инфлаторни притисци, иако опадајући, још увек повишени**, као и да је и даље била присутна знатна неизвесност у погледу кретања светских цена енергената и других примарних производа.

⁴ „Службени гласник РС”, бр. 110/2023.

Извршни одбор је посебно пажљиво пратио **опадајућу, али и даље повишену увозну инфлацију**. У зони евра, нашем најважнијем трговинском партнеру, настављено је смањење укупне инфлације, али је на опрезност упућивала базна инфлација, која је, као и у САД, наставила да се креће изнад укупне инфлације. Разлог томе налазио се пре свега у још увек затегнутим условима на тржишту рада и расту номиналних зарада, због чега су ЕЦБ и ФЕД одлагали почетак циклуса ублажавања монетарних политика.

Од изазова из међународног окружења, Извршни одбор је посебно истицао **геополитичке сукобе и с тим у вези – ризик раста светске цене нафте и других примарних производа**. Цене већине примарних производа на светском тржишту расле су од почетка 2024, подстакнуте дешавањима на страни понуде и опоравком глобалне индустријске активности. **Посебно волатилне су биле светске цене нафте**, у великој мери под утицајем геополитичких тензија на Блиском истоку, али и одлука земаља *OPEC+*, променљивих изгледа глобалног привредног раста, стања залиха нафте и сл. С друге стране, иако су се **светске цене хране** након врхунца 2022. постепено смањивале, на опрезност је упућивао **индекс светских цена хране (ФАО), који је, након седам узастопних месеци пада, у периоду март–јун 2024. порастао**. Опрезност је била неопходна и због променљивих временских прилика, као и доношења нових протекционистичких мера и трговинских рестрикција, које су могле подстаћи раст цена хране.

Ипак, услови у домаћем и међународном окружењу у којима је вођена монетарна политика у Србији, као и у већини других земаља, све више су **подстицали дискусију о томе када треба започети ублажавање монетарне политике и колико и којим темпом га треба спроводити**. Одлуке о томе захтевале су пажљиво разматрање свих расположивих информација и података, анализу кретања инфлације и монетарне трансмисије како монетарно ублажавање не би било преурањено и тиме угрозило одрживост опадајуће путање инфлације и њено враћање на циљ. Временом је већина централних банака са све већом извесношћу предвиђала да ће се инфлација у њиховим земљама вратити у границе циља у П2 2024. или П1 2025. године. У складу с тим, могло се очекивати даље успоравање раста цена производа и услуга које увозимо. У Србији је претходно поштравање монетарне политике допринело паду инфлационих очекивања финансијског сектора и привреде, указујући на рестриктивнији карактер монетарне политике и без додатног повећања референтне каматне стопе. У условима успоравања увозне инфлације и још увек ниске екстерне тражње, то је допринело успостављању одрживе опадајуће путање домаће инфлације и утицало на одлуку Извршног одбора да у јуну започне циклус ублажавања монетарне политике.

Извршни одбор Народне банке Србије започео је у јуну, а у јулу и септембру наставио да ублажава монетарну политику смањењем референтне каматне стопе за по 25 б.п., на 5,75%, колико је износила и на крају године. Истовремено, и каматне стопе на депозитне и кредитне олакшице смањене су на 4,50% и 7,00%, респективно.

У складу с најавама Извршног одбора, **мг. инфлација у Србији вратила се у границе циља ($3 \pm 1,5\%$) у мају** и износила је 4,5%, а затим је наставила да се креће у тим границама и годину је завршила на нивоу од 4,3%. Опадајућа путања инфлације током 2024. постигнута је пре свега успоравањем прехранбене инфлације, као и нижим растом цена енергије, али и смањењем базне инфлације (ИПЦ по искључењу хране, енергије, алкохола и цигарета). Базна инфлација је од маја 2024. била виша од укупне инфлације, што је случај и у другим земљама региона, укључујући и зону евра, и кретала се нешто изнад 5% мг. То је у одређеној мери и определило Народну банку Србије да након септембра не смањује референту каматну стопу.

Ипак, пројекције Народне банке Србије рађене током 2024. године указивале су на то да ће инфлација у 2025. наставити са опадајућом путањом и да би крајем године требало да се приближи централној вредности циља, те да се око тог нивоа задржи и током 2026. године. Таквом кретању инфлације требало би да допринесу још увек рестриктивни монетарни услови, нижа увозна инфлација и очекивани раст реалних зарада у складу с растом продуктивности.

Одлучујући о монетарној политици, Извршни одбор је имао у виду смањење **инфлационих очекивања**, која су се у случају финансијског сектора за годину дана унапред вратила у границе циља почетком године, а затим су наставила да се крећу у тим границама. Очекивања финансијског сектора за две године унапред такође су се налазила у границама циља и у децембру су смањена на 3,3%, док су за три године унапред била на централној вредности циља од 3%. Краткорочна очекивања привреде била су на нивоу од 5,0%, на ком су се налазила и већим делом 2024. године, док су средњорочна очекивања овог сектора била нижа (4,9% за две године и 4% за три године унапред).

Посебно треба истаћи да је смањење инфлације у Србији остварено уз позитивна кретања показатеља у **реалном сектору**. Према процени РЗС-а, реални раст БДП-а у 2024. години износио је 3,9%. Тиме је БДП за преко 18% био изнад претпандемијског нивоа. Привредни раст у 2024. резултат је раста активности у индустрији, грађевинарству и услужним секторима. У оквиру индустрије важан је раст активности прерађивачке индустрије од 4,7%, који је остварен упркос ниској екстерној тражњи, пре свега из зоне евра. У складу с кретањима у реалном сектору, настављена су повољна кретања на тржишту рада, где се бележе даљи раст запослености, смањење незапослености и реални раст зарада, чиме је очувана куповна моћ становништва, али без нарушавања да се постигне циљ за инфлацију у средњем року. **Рекордан прилив СДИ у Србију**, који је у 2024. години износио 5,2 млрд евра, и рекордни капитални издаци државе од око 6 млрд евра подржавају повољне изгледе за раст економске активности у наредном периоду. Домаће приватне инвестиције подстичу и повољнији услови финансирања, којима доприноси и нижа премија ризика земље услед **повећања кредитног рејтинга Србије на ниво инвестиционог ранга** од стране агенције *Standard & Poor's*. Опоравак тражње наших водећих трговинских партнера још увек је спор, с тим што се постепено убрзање очекује у наредном периоду. Опоравак екстерне тражње ће заједно с

реализацијом инвестиција планираних програмом „Скок у будућност – Србија Експо 2027” и осталих инфраструктурних пројеката допринети постепеном убрзању раста економске активности у наредном периоду.

Приликом доношења одлука о монетарној политици, Извршни одбор је посебно пажљиво пратио **факторе из међународног окружења, пре свега увозну инфлацију, чије се опадање очекује и у наредном периоду**. Ипак, то смањење ће бити нешто постепеније, што ће утицати на **опрезнији приступ у погледу ублажавања монетарних политика** централних банака и у развијеним земљама и у земљама у успону него што се очекивало почетком 2024. године.

У **зони евра** инфлација је смањена на свега 1,7% у септембру, али је крајем године убрзала раст, на 2,4% у децембру. Због базног ефекта код цена енергената, тј. њиховог оштрог смањења годину дана раније, убрзање инфлације било је у великој мери очекивано. Када је реч о инфлацији код наших главних трговинских партнера, у Немачкој она је порасла више него што се очекивало (на 2,8% м.г., мерено ИПЦ-ом), пре свега због виших цена хране и мањег пада цена енергената, док је у Италији убрзање било мање од очекиваног (1,4% м.г.).

Као што се и претпоставило, **ЕЦБ** је у јуну, први пут од 2019. године, спустила своје основне каматне стопе за 25 б.п., процењујући да се процес дезинфлације налази на добром путу и да је дошло време да ублажи рестриктивност своје монетарне политике. Након тога, на још три састанка до краја године смањивала је своје основне каматне стопе за по 25 б.п., тако да су у децембру каматне стопе на депозитне олакшице износиле 3,0%, на главне операције рефинансирања 3,15% и на кредитне олакшице 3,40%. Извршни одбор Народне банке Србије имао је у виду да би постепено смањење цене евроиндексираног задуживања на домаћем тржишту по основу нижих каматних стопа на тржишту новца у зони евра услед ублажавања монетарне политике ЕЦБ-а, заједно са снижавањем референтне каматне стопе Народне банке Србије током 2024. године, требало да допринесе даљем расту кредитне активности и домаће тражње, а тиме и БДП-а, а да то не угрози опадајућу путању инфлације.

За разлику од зоне евра, **ФЕД** је у јуну и јулу задржао референтну каматну стопу на непромењеном нивоу, а циклус смањења распона референтне каматне стопе започео је у септембру, за 50 б.п., двоструко више од очекивања тржишта. Даље смањење распона референтне стопе ФЕД је наставио у новембру и децембру, на 4,25–4,50%, тако да је укупно смањење у 2024. години износило 100 б.п. Међутим, готово сви званичници ФЕД-а оценили су у децембру да су ризици у погледу раста инфлације повећани и због виших стопа инфлације крајем 2024. године него што се очекивало, и због најављених промена у фискалној и спољнотрговинској политици САД.

Разматрајући **екстерну тражњу**, Извршни одбор Народне банке Србије имао је у виду очекивања да ће и развијене земље и земље у успону расти споријим темпом у периоду 2024–2026. него што је то био случај у деценији

пре пандемије. Поред фундаменталних изазова, разлог је и повећана неизвесност, која постаје главна карактеристика кретања светске привреде. Иако је постепено убрзавао, подстакнут трговинском разменом и растућом потрошњом домаћинства, привредни раст зоне евра и даље је био слаб, посебно у Немачкој. С друге стране, раст БДП-а је био виши у САД, док су у Кини и даље постојали проблеми у сектору некретнина и неизвесност у погледу глобалних трговинских токова, али су се монетарна и фискална политика користиле за стимулисање даљег релативно високог раста економије. Постепени раст светске привреде, а пре свега привредни опоравак зоне евра, иако споријим темпом од дугорочног претпандемијског просека, утицаће на то да се постепено повећа и екстерна тражња за нашим извозом.

Извршни одбор је посебно истакао да је неопходно наставити са спровођењем опрезне монетарне политике Народне банке Србије, имајући у виду неизвесност услед **геополитичких ризика, најављених протекционистичких мера и фрагментације светског тржишта**. Материјализација тих ризика могла би да утиче на глобално макроекономско окружење, трговинске токове и ланце снабдевања, с последицама на инфлацију и економску активност, а тиме и на монетарне политике централних банака. Опрезност монетарне политике потребна је и с обзиром на то да непредвидивост макроекономских дешавања у међународном окружењу може утицати на **светске цене енергената и других примарних производа**. Иако се светска цена сирове нафте стабилизovala од средине октобра 2024. на нижем нивоу у односу на претходни део године, захваљујући пре свега очекиваној слабој тражњи за нафтом из Кине и доброј снабдевености светског тржишта, неизвесност у погледу њеног кретања константно је била присутна због могуће ескалације сукоба на Блиском истоку и дужих транспортних рута и већих логистичких трошкова. Неизвесност је постојала и у погледу кретања светске цене гаса, с обзиром на то да је Украјина забранила проток гаса преко њене територије из Русије ка ЕУ, након истека претходног споразума.

Опрезност монетарне политике била је потребна и када су у питању **светске цене хране**. Рекордне цене појединих прехранбених сировина на светским берзама због неповољних временских прилика у земљама које су њихови водећи произвођачи (какаоа у западној Африци и кафе у Бразилу) такође су изазивале забринутост у погледу светских цена хране, као и **смањена понуда пољопривредних производа на домаћем тржишту услед суше током летњих месеци**. Променљиве временске прилике, протекционистичке мере и трговинске рестрикције могле би додатно да погурају цене хране навише. Поред тога, на светске цене хране, као и на друге примарне производе, утицаће и глобални привредни раст, који је и даље испод тренда, али се очекује његово постепено убрзање у наредном периоду.

С обзиром на то да главни ризици по инфлацију и остала економска кретања и даље долазе из међународног окружења, Народна банка Србије ће наставити да прати и анализира трендове на међународном робном и финансијском тржишту и да на основу тога, као и резултата анализе домаћих кретања и брзине успоравања инфлације, од састанка до састанка доноси

одлуке о будућој монетарној политици. Приоритет монетарне политике и даље ће бити обезбеђење ценовне и очување финансијске стабилности у средњем року, уз подршку даљем расту и развоју привреде, као и даљем расту запослености и очувању животног стандарда грађана.

IV.1.2. Инструменти монетарне политике

Основни инструмент монетарне политике Народне банке Србије јесте **референтна каматна стопа**, тј. **каматна стопа која се примењује у спровођењу главних операција на отвореном тржишту**.⁵ Улога референтне каматне стопе подржана је **коридором каматних стопа на депозитне и кредитне олакшице и другим операцијама на отвореном тржишту**. Поред основног инструмента, Народна банка Србије у спровођењу монетарне политике користи и друге инструменте монетарног регулисања, пре свега **обавезну резерву и операције на девизном тржишту**.

Операције на отвореном тржишту

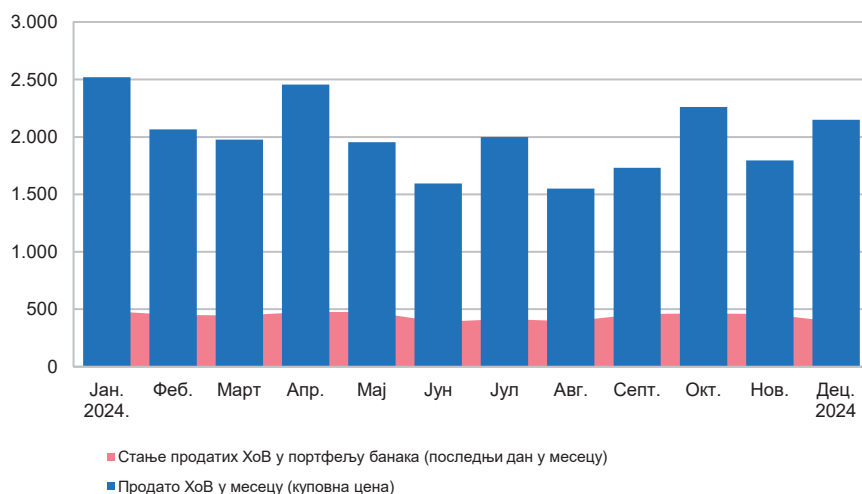
Главне операције на отвореном тржишту Народне банке Србије и током 2024. године биле су једнонедељне реверзне репо трансакције, тј. репо трансакције продаје ХоВ (повлачење ликвидности).

Репо трансакције Народна банка Србије је спроводила својим ХоВ. За потребе репо продаје, у 2024. години емитована је једна серија благајничких записа у укупној номиналној вредности од 1.000,0 млрд динара. Емисија једне серије благајничких записа у већем обиму резултат је потребе да се обезбеди довољан обим тржишног материјала за несметано обављање репо трансакција, у амбијенту повећаних вишкова динарске ликвидности у банкарском систему. Повећању динарских вишкова у највећој мери су допринеле интервенције Народне банке Србије нето куповином девиза на МДТ-у услед апрецијацијских притисака на динар у односу на евро.

Током 2024. године организоване су 53 аукције репо продаје ХоВ. Аукције су организоване једном недељно по моделу варијабилне вишеструке каматне стопе. Остварени обим продаје ХоВ у 2024. (24.047,8 млрд динара) био је већи него у 2023. години (19.252,9 млрд динара), услед раста вишкова динарске ликвидности.

⁵ Референтна каматна стопа представља максимални, односно највиши ниво каматне стопе по којем може бити реализована трансакција репо продаје ХоВ.

Графикон IV.1.2.1. **Репо продаја и стање продатих ХоВ**
(у млрд RSD)

Извор: НБС.

Просечно стање ХоВ Народне банке Србије у портфолију банака током 2024. године износило је 454,5 млрд динара, што представља повећање у поређењу са 2023. годином (367,9 млрд динара). Посматрано у односу на крај 2023. године, стање репо продатих ХоВ смањено је за 15,0 млрд динара и крајем 2024. износило је 390,0 млрд динара.

Депозитне и кредитне олакшице

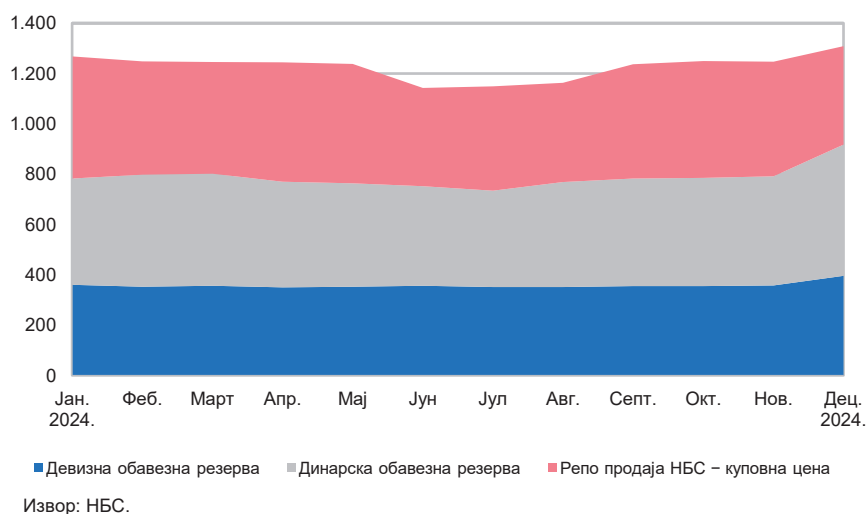
Банке су у 2024. години наставиле да преконоћно депонују средства код Народне банке Србије (депозитне олакшице). Просечно дневно стање депонованих средстава банака код Народне банке Србије у 2024. години износило је 139,8 млрд динара, што је за 8,6 млрд динара више него 2023. године. Посматрано на месечном нивоу, банке су највећи износ средстава у просеку депоновале у децембру (214,9 млрд динара), а најмање у мају (68,2 млрд динара).

Банке су у 2024. години користиле кредите за одржавање дневне ликвидности на основу залоге ХоВ (кредитне олакшице) искључиво као дневни кредит, у укупном износу од 21,9 млрд динара (четири банке), док преконоћни кредит није користила ниједна банка.

Обавезна резерва

Обрачуната обавезна резерва која се издваја у динарима током 2024. године повећана је за 42,0 млрд динара (за 10,3%) и крајем године износила је 451,6 млрд динара. Наведено повећање је у највећој мери остварено по основу раста чисто динарске обавезне резерве (за 24,0 млрд динара), што се доводи у везу с порастом динарских депозита привреде и становништва код банака. Такође, на раст обавезне резерве која се издваја у динарима утицало је и

Графикон IV.1.2.2. **Обим стерилизације инструментима
монетарне политике**
(у млрд RSD)

повећање девизне обавезне резерве (у износу 18,0 млрд динара), будући да се њен део издваја у динарима.

Обрачуната обавезна резерва која се издваја у девизама у истом периоду је повећана за 194,9 млн евра (за 6,8%) и крајем године износила је 3,1 млрд евра. Такво кретање је резултат повећања девизне штедње и девизних депозита привреде, и то претежно у сегменту рочности до две године.

Каматне стопе

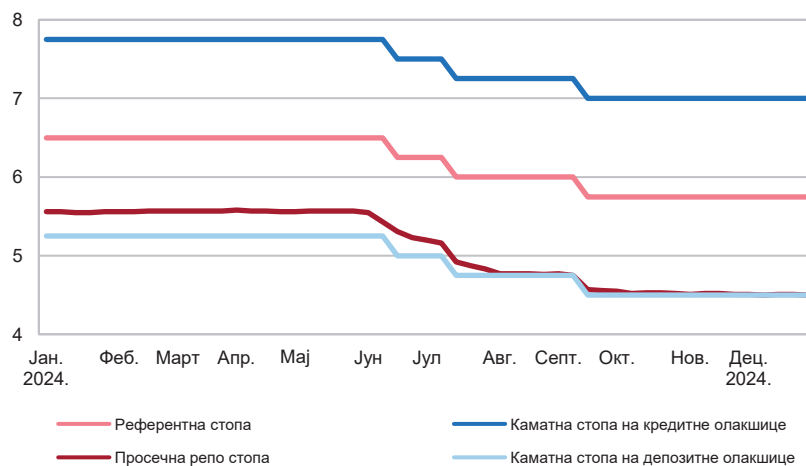
У условима континуирано опадајуће путање домаће инфлације и њеног повратка у границе циља у мају 2024, као и очекиваног кретања инфлације и других макроекономских показатеља из домаћег и међународног окружења, Извршни одбор је у јуну 2024. године донео одлуку о смањењу референтне каматне стопе за 25 б.п., на ниво од 6,25%, што је представљало прву промену референтне каматне стопе Народне банке Србије од августа 2023. године. На састанцима у јулу и септембру референтна стопа додатно је смањена за по 25 б.п., на ниво од 5,75%. Стопе на депозитне и кредитне олакшице у 2024. години смањене су у истом обиму, на ниво од 4,50% и 7,00%, респективно.

Наведене одлуке о референтној стопи одређивале су и динамику промене просечне пондерисане репо стопе. Ова стопа је у првих пет месеци 2024. године била готово непромењена, уз кретање у веома уском распону (5,55–5,58%). Користећи пуну флексибилност свог монетарног оквира, Народна банка Србије је додатно ублажила монетарне услове смањењем односа понуде на репо аукцијама према процењеној тражњи банака.

Ова одлука, заједно са смањењем референтне стопе Народне банке Србије, утицала је на смањење просечне пондерисане репо стопе на 4,50%, колико је износила крајем 2024. године. Просечна пондерисана репо стопа у 2024. години смањена је за 106 б.п., односно у већем обиму од смањења референтне

каматне стопе (за 75 б.п.), при чему је претходно у 2023. години повећана за 140 б.п.

Графикон IV.1.2.3. Кретање референтне и просечне репо стопе
(дневни подаци, на годишњем нивоу, у %)

Извор: НБС.

Каматна стопа по којој Народна банка Србије обрачунава и плаћа камату банкама на износ оствареног просечног дневног стања издвојене динарске обавезне резерве у 2024. години није мењана и износи 0,75%.

Операције на девизном тржишту

У складу с *Програмом монетарне политике у 2024. години*, Народна банка Србије је наставила да спроводи режим руковођено пливајућег девизног курса, уз могућност спровођења интервенција на девизном тржишту ради ублажавања прекомерних краткорочних осцилација курса динара према евр, очувања стабилности цена и финансијског система, као и одржавања адекватног нивоа девизних резерви.

Динар је током 2024. године номинално ојачао према евр за 0,1%. Услед снажних апрецијацијских притисака на динар, Народна банка Србије је током 2024. године на МДТ-у нето купила 2.725,0 млн евра.

Притисци ка јачању динара били су у највећој мери резултат рекордно високог прилива девиза по основу СДИ, као и прилива девиза по основу извоза, туризма, дознака и др. Као резултат тих кретања резиденти су другу годину заредом били нето продавци девиза на нивоу године. Такође, апрецијацијским притисцима током 2024. године допринели су и други фактори на страни понуде девиза, као што су нето откуп ефективног страног новца банака од овлашћених мењача и физичких лица, раст нето индексиране имовине банака, али и продужење девизне позиције банака по основу коришћења страних (нерезидентних) платних картица. Притисци на страни понуде девиза били су најснажнији у јуну, када је Народна банка Србије у активностима на МДТ-у нето купила 695,0 млн евра.

Девизни своп

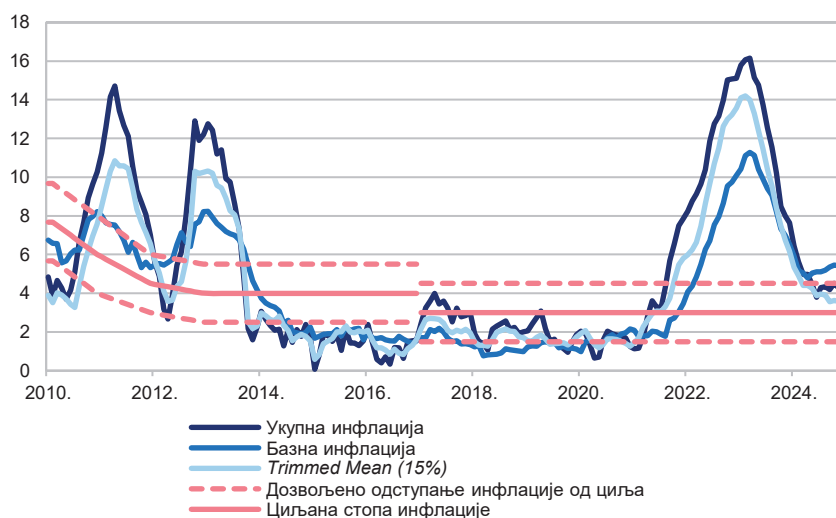
Народна банка Србије је током 2024. године наставила да пружа могућност банкама да закључују билатералне трансакције своп куповине и своп продаје девиза (евра) за динаре с Народном банком Србије. Билатералним своп трансакцијама Народна банка Србије настоји не само да пружи подршку банкама у управљању ликвидношћу, у смислу превазилажења проблема недовољних лимита за закључивање међубанкарских трансакција, већ и флексибилност у погледу тренутка закључивања трансакција и њихове рочности.

У билатералним своп трансакцијама Народне банке Србије током 2024. године реализовано је укупно 2.514,0 млн евра (Народна банка Србије је своп купила и своп продала по 1.257,0 млн евра).

IV.1.3. Остварење циљане инфлације у 2024. години

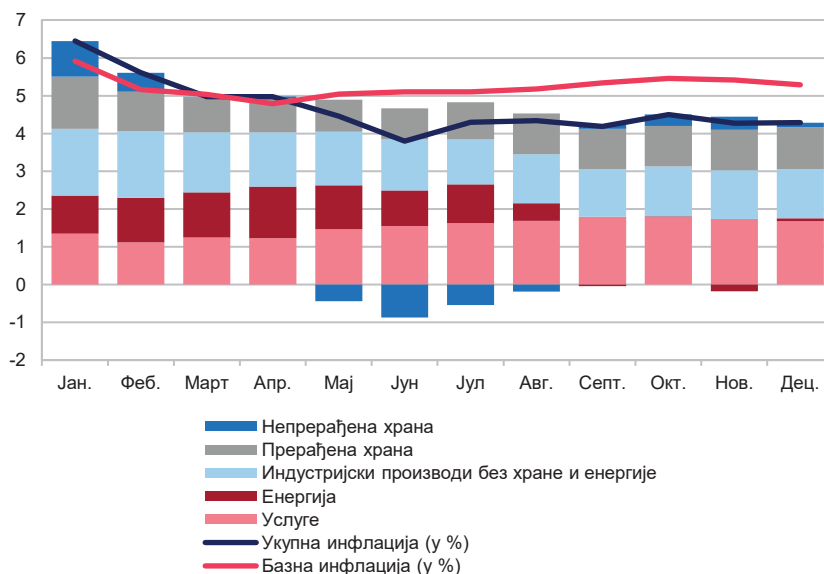
Просечна инфлација у 2024. години снижена је на 4,6% (са 12,1% у 2023). У складу са очекивањима Народне банке Србије, мг. инфлација се у мају вратила у границе циља ($3 \pm 1,5\%$), у којима се кретала до краја године. Слабије инфлаторне притиске на нивоу 2024. потврђује и померање тежишта расподеле мг. инфлације с групе производа и услуга чије су цене оствариле двоцифрен мг. раст на крају 2023. на групу производа и услуга чија се мг. промена цена кретала између $-1,5\%$ и $1,5\%$ на крају 2024. године. **Базна инфлација** (мерена променом ИПЦ-а по искључењу хране, енергије, алкохола и цигарета) од маја се нашла изнад укупне инфлације и кретала се у распону $5,0\text{--}5,5\%$ мг., док се изведена мера базне инфлације – *trimmed mean* (мерена променом ИПЦ-а по искључењу 15% производа и услуга чије цене бележе највеће промене у оба смера) током целе године налазила испод укупне инфлације и у просеку је износила $4,0\%$ мг.

Графикон IV.1.3.1. Динамика инфлације - укупне, базне и *trimmed mean*
(мг. стопе, у %)

Извор: РЗС и прерачун НБС.

Графикон IV.1.3.2. Доприноси компоненти ИПЦ-а мг. инфлацији
током 2024.
(у п.п.)

Извор: РЗС и прерачун НБС.

Мг. инфлација се током П1 доминантно кретала силазном путањом и у јуну је спуштена на 3,8%, што је двоструко нижи ниво него на крају 2023, првенствено због знатно мањег доприноса цена хране (за 2,8 п.п.). Међутим, раст цена појединих категорија прерађене хране, под утицајем поскупљења сировина у производњи на светском тржишту (посебно кафе и какаоа), као и појединих услуга, утицао је на раст мг. инфлације на 4,3% у јулу. Око тог нивоа мг. инфлација се задржала до краја 2024, а нешто вишој инфлацији допринеле су повећане цене поврћа услед суше током летњих месеци, корекције регулисаних цена комуналних услуга и постојаност базне инфлације.

Посматрано по **основним компонентама** ИПЦ-а, цене хране су, после неутралног доприноса мг. инфлацији средином 2024, убрзале мг. раст у остатку године, вођене поменутих повећањем цена прерађене хране и поврћа. На крају 2024. цене хране и безалкохолних пића повећане су за 4,0% мг., што се скоро у целости дугује расту цена прерађене хране (5,4% мг., уз допринос инфлацији од 1,1 п.п.), а у мањој мери и цена непрерађене хране (1,2% мг., уз допринос инфлацији од 0,1 п.п.). И поред тога, прехранбена инфлација је битно успорена у претходној години, јер је збирни допринос цена хране, и прерађене и непрерађене, мг. инфлацији на крају 2024. био за 1,5 п.п. нижи него на крају 2023. године.

Нижој мг. инфлацији на крају 2024. (за 1,3 п.п.) знатно је допринео и изостанак поскупљења електричне енергије и гаса за домаћинства, док су цене чврстих горива у децембру снижене за 5,7% мг., по основу нижих цена дрва за огрев. Насупрот томе, у децембру су повећане цене нафтних деривата на домаћем тржишту за 1,2% мг., што је у потпуности определило раст **цена на нивоу групе енергије** од 0,5% мг. (уз допринос инфлацији од 0,1 п.п.).

Цене индустријских производа (без хране и енергије) у децембру су повећане за 4,6% мг. (уз допринос инфлацији од 1,3 п.п.), који је потекао од корекције цена цигарета, поскупљења одеће и обуће, као и виших цена алкохолних пића и кућне хемије.

Цене услуга су на крају 2024. порасле за 6,8% мг. (уз допринос инфлацији од 1,7 п.п.), првенствено по основу поскупљења личних, угоститељских и туристичких услуга, као и виших цена комуналних услуга, чији је раст био избегнут у периоду најјачих ценовних притисака. На раст цена услуга утицали су и фактори са стране тражње, пре свега већа потрошња домаћинства, као и фактори са стране понуде, првенствено више зараде запослених у услужном сектору. Као и у већини других земаља, управо су цене услуга у највећој мери током 2024. одредиле динамику базне инфлације, која је на крају године износила 5,3% мг. (уз допринос инфлацији од 2,4 п.п.).

Регулисане цене, које су под директним или индиректним утицајем Владе, порасле су за 4,2% мг. на крају 2024. (уз допринос инфлацији од 0,8 п.п.), под утицајем већ поменутих корекција цена комуналних услуга и цигарета.

IV.2. Регулација и супервизија финансијских институција

IV.2.1. Банке

У току 2024. године структура финансијског сектора, у делу који је под надзором Народне банке Србије, није се битније променила. Банкарски сектор и даље има доминантну улогу и представља кључни фактор стабилности финансијског система. У укупној билансној суми финансијског сектора под надзором Народне банке Србије, која је у 2024. години износила око 76% БДП-а, банкарски сектор учествује са 90,7%.⁶

На крају 2024. године, у банкарском сектору било је 22.286 запослених, што је за 387 запослених више него на крају 2023. године.

Табела IV.2.1.1. Структура финансијског система

	31. децембар 2023.			31. децембар 2024.		
	Број	Билансна сума (у млрд RSD)	Учешће (у %)	Број	Билансна сума (у млрд RSD)	Учешће (у %)
Банкарски сектор	20	5.941,2	90,9	20	6.635,3	90,7
Даваоци финансијског лизинга	15	163,8	2,5	15	203,0	2,8
Друштва за осигурање	20	375,5	5,8	20	417,3	5,7
Добровољни пензијски фондови	7	53,8	0,8	7	61,7	0,8
Укупно	62	6.534,4	100,0	62	7.317,3	100,0

Извор: НБС.

⁶ Подаци су дати на основу извештаја које су банке дужне да достављају Народној банци Србије, а које нису ревидирали спољни ревизори, нити је њихова исправност била предмет непосредне контроле Народне банке Србије.

Структура банкарског сектора

Банкарски сектор је крајем 2024. године бројао 20 банака, од којих је 15 у већинском власништву страних акционара, три банке су с већинским приватним домаћим капиталом и две банке су у већинском власништву Републике Србије⁷.

Табела IV.2.1.2. Власничка структура банкарског сектора у 2024.

	Билансна сума (у млн RSD)	Учешће (у %)	Капитал (у млн RSD)	Учешће (у %)
Банке у власништву домаћих				
лица:	1.494.251	22,5	203.482	22,0
– државне	594.286	9,0	50.126	5,4
– приватне	899.965	13,6	153.356	16,6
Банке у власништву страних				
лица	5.141.044	77,5	719.785	78,0
Укупно	6.635.295	100,0	923.267	100,0

Извор: НБС.

Укупна билансна сума банкарског сектора у 2024. години увећана је за 694,1 млрд динара, или за 11,7%. Учешће банака у власништву страних акционара у 2024. повећано је за 0,6 п.п. и износило је 77,5% на крају године, учешће банака у власништву државе повећано је за 0,4 п.п. и износило је 9,0%, док је учешће банака у власништву домаћих акционара смањено за 0,9 п.п. и износило је 13,6%.

Од банака у власништву страних акционара, највеће учешће у укупној активи имале су банке чији су акционари из Италије (26,7%), Аустрије (19,0%), Мађарске (14,2%) и Словеније (9,8%), док се на банке са акционарима из осталих земаља односило 7,7% укупне aktive.

Билансни капитал банкарског сектора је у 2024. години увећан за 105,3 млрд динара (за 12,9%).

Степен концентрације

Степен тржишне концентрације, мерен *HHI*,⁸ у 2024. години смањен је у све три кључне категорије (билансна сума, укупни кредити и укупни депозити). Вредност индекса у категоријама билансне суме и депозита и даље је испод 1.000, што указује на то да у овим сегментима није присутна концентрација, али је вредност индекса у сегменту кредитне активности у зони умерене концентрације.

⁷ Република Србија је већински власник или појединачно највећи акционар.

⁸ *HHI* (Херфиндал–Хиршманов индекс) израчунава се као сума квадрата учешћа појединачних банака у укупној категорији која се посматра (актива, кредити, депозити итд.). Вредност показатеља до 1.000 указује на одсуство концентрације у сектору, вредност између 1.000 и 1.800 на умерену концентрацију, а вредност изнад 1.800 на изражену концентрацију.

Табела IV.2.1.3. Степен концентрације (ННП) и учешћа водећих банака у билансној суми, кредитима и депозитима банкарског сектора

	31. децембар 2023.	31. децембар 2024.
Билансна сума (вредност ННП)	986	983
Учешће у билансној суми (у %):		
Првих пет банака	61,4	61,9
Првих десет банака	91,4	90,3
Бруто кредити (вредност ННП)	1.059	1.040
Учешће у бруто кредитима (у %):		
Првих пет банака	64,7	63,9
Првих десет банака	92,9	92,1
Депозитни потенцијал (вредност ННП)	990	983
Учешће у депозитном потенцијалу (у %):		
Првих пет банака	61,3	61,7
Првих десет банака	91,6	90,3

Извор: НБС.

Структура активе и пасиве банкарског сектора

Структура активе

Будући да су пословни модели банака које послују у Републици Србији окренути традиционалним кредитно-депозитним пословима, највећи део нето активе банкарског сектора, која је на крају 2024. године износила 6.635,3 млрд динара, чинили су кредити и потраживања,⁹ који представљају и најзначајнију детерминанту њеног квалитета. Највећи део кредита и потраживања (81,8%) био је пласиран нефинансијском сектору, а остатак банкама и другим финансијским организацијама. Иако је нето стање кредита и потраживања у 2024. години номинално повећано (за 354,2 млн динара), смањено је њихово учешће у укупној нето активи, са 65,9% на 64,4%. Значајно је још учешће ХоВ, које заједно са заложеним финансијским средствима чине 12,0% нето активе. Учешће готовине и средстава код централне банке током 2024. године повећано је са 18,9% на 20,5%.

Табела IV.2.1.4. Структура нето активе банака на дан 31. децембра 2024.

	Износ (у млн RSD)	Учешће (у %)
Готовина и средства код централне банке	1.358.901,1	20,5
Заложена финансијска средства	14.768,9	0,2
Потраживања по основу деривата	3.225,1	0,0
ХоВ	784.218,9	11,8
Кредити и потраживања од банака и других фин. орг.	775.382,0	11,7
Кредити и потраживања од комитената	3.495.331,6	52,7
Промена фер вредности ставки које су предмет заштите од ризика	0,0	0,0
Потраживања по основу деривата намењених заштити од ризика	2.968,5	0,0
Инвестиције у придружена друштва и заједничке подухвате	1.011,1	0,0
Инвестиције у зависна друштва	34.702,2	0,5
Нематеријална имовина	24.108,3	0,4

⁹ Поред датих кредита и депозита, ова билансна ставка укључује и девизне рачуне у иностранству, потраживања по каматама, накнадама и провизијама и остала потраживања (факторинг, форфетинг, авалирања, акредитиви и друга јемства), а искључује депоноване вишкове ликвидних средстава и девизну обавезну резерву код Народне банке Србије.

Табела IV.2.1.4. Структура нето активе банака на дан 31. децембра 2024.

	Износ (у млн RSD)	Учешће (у %)
Некретнине, постројења и опрема	76.859,5	1,2
Инвестиционе некретнине	4.047,8	0,1
Текућа пореска средства	3.900,1	0,1
Одложена пореска средства	2.299,5	0,0
Стална средства намењена продаји и средства пословања које се обуставља	2.477,6	0,0
Остала средства	51.092,6	0,8
Укупно актива	6.635.295,0	100,0

Извор: НБС.

Структура пасиве

Учешће капитала у структури извора средстава банкарског сектора Републике Србије благо је повећано, са 13,8% на 13,9%, услед раста нераспоређеног добитка и резерви из добити. Позиција *депозити и остале обавезе*¹⁰ (од чега се 88,6% односи на нефинансијски сектор) забележила је номинални раст од 587,5 млрд динара, односно 11,9%.

Табела IV.2.1.5. Структура пасиве банака на дан 31. децембра 2024.

	Износ (у млн RSD)	Учешће (у %)
Обавезе по основу деривата	3.126,0	0,0
Депозити и остале обавезе према банкама, другим финансијским организацијама и централној банци	632.085,9	9,5
Депозити и остале обавезе према другим комитентима	4.890.223,9	73,7
Обавезе по основу деривата намењених заштити од ризика	1.027,6	0,0
Промене фер вредности ставки које су предмет заштите од ризика	0,0	0,0
Обавезе по основу ХоВ	6.031,2	0,1
Субординиране обавезе	61.833,1	0,9
Резервисања	25.702,1	0,4
Обавезе по основу средстава намењених продаји и средстава пословања које се обуставља	0,0	0,0
Текуће пореске обавезе	6.013,3	0,1
Одложене пореске обавезе	717,7	0,0
Остале обавезе	85.267,1	1,3
Укупно обавезе	5.712.027,9	86,1
Капитал	923.267,1	13,9
Укупно пасива	6.635.295,0	100

Извор: НБС.

Укупан нераспоређени нето добитак банкарског сектора у 2024. износио је 217,2 млрд динара, што је за 38,2 млрд динара више него на крају 2023. године. Резерве из капитала су износиле 315,7 млрд динара, што је за 58,4 млрд динара више него на крају 2023. године.

¹⁰ У складу с билансним шемама које важе од 1. јануара 2018, ставка *депозити и остале обавезе*, поред депозита, обухвата и примљене кредите, као и обавезе по каматама, накнадама и провизијама.

Табела IV.2.1.6. Структура капитала банака
(у млн RSD)

	31. децембар 2023.	31. децембар 2024.
Акцијски и остали капитал	381.731	390.468
Сопствене акције	0	0
Резерве	257.293	315.648
Добитак текуће и ранијих година	190.682	228.139
Губитак текуће и ранијих година	11.754	10.987
Укупно	817.951	923.267

Извор: НБС.

Ванбилансне ставке

Укупне ванбилансне ставке банкарског сектора на крају 2024. године износили су 9.428,5 млрд динара и у поређењу с крајем 2023. повећане су за 12,2%.

Највећи део ванбиланса банкарског сектора чине ставке по којима банка није изложена кредитном ризику¹¹ (79,4% укупних ванбилансних ставки). На крају 2024. године највећи удео у укупним ванбилансним ставкама имали су потраживања по дериватима (11,5%), дате гаранције и друга јемства (7,8%), преузете неопозиве обавезе (3,7%) и финансијска средства пренета у ванбиланс у складу са Одлуком о рачуноводственом отпису билансне активе банке (1,9%).

Девизни ризик

На крају 2024. укупна отворена девизна позиција банака износила је 13,7 млрд динара, а изложеност банкарског сектора девизном ризику (исказана показатељем девизног ризика) 1,81%, што је знатно испод прописаног максимума (20%).

Табела IV.2.1.7. Девизни ризик банака на дан 31. децембра 2024.
(у млн RSD)

Отворена позиција у EUR		Отворена позиција у USD		Отворена позиција у CHF		Отворена позиција у осталим валутама		Отворена позиција у злату		Укупно отворена позиција		Укупна нето отворена девизна позиција
Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	
1.972	13.380	277	107	81	39	667	195	204	0	2.997	13.721	13.721

Извор: НБС.

Квалитет активе

Према подацима на крају децембра 2024. године, квалитет активе банкарског сектора Републике Србије очуван је. Показатељ учешћа *NPL* у

¹¹ Примљена материјална средства обезбеђења, примљене гаранције и друга јемства за измирење обавеза дужника банке, средства из депо и кастоди послова, неискоришћени оквирни кредити и кредитне линије одобрени банци, преузете опозиве обавезе, пласмани у име и за рачун трећих лица и остала ванбилансна актива.

укупним кредитима на крају године смањен је на 2,53%, што је историјски минимум. Од увођења *Стратегије за решавање проблематичних кредита* у августу 2015. године, овај показатељ је снижен за чак 19,7 п.п. Укупни бруто *NPL* износе 94,1 млрд динара, од чега се на привреду односило 40,4% (уз *NPL* показатељ од 2,20%), а на физичка лица 58,5% (уз *NPL* показатељ од 3,38%).

Табела IV.2.1.8. Структура *NPL*

(у млн RSD)

	31. децембар 2023.	31. децембар 2024.
Укупни бруто <i>NPL</i>		
Износ	107.296	94.114
Показатељ	3,2%	2,5%
Привреда*		
износ	42.549	38.011
показатељ	2,6%	2,2%
Физичка лица**		
износ	63.791	55.019
показатељ	4,3%	3,4%
Остало		
износ	956	1.084
показатељ	0,5%	0,3%

* Сектор привреде укључује сектор привредних друштава, сектор јавних предузећа, привредних друштава у стечају и јавних предузећа у стечају, као и правна лица и установе из области образовања и здравствене заштите које се не финансирају из буџета.

** Становништво, предузетници, приватна домаћинства са запосленима и регистровани пољопривредни произвођачи.

Извор: НБС.

Покривеност *NPL* исправкама вредности повећана је у 2024. години, што показује да су банке задржале опрезан и проактиван приступ при процени очекиваних кредитних губитака. На крају 2024. године 62,3% укупних бруто *NPL* било је покривено припадајућим исправкама вредности извршеним у складу с *Међународним стандардима финансијског извештавања 9 (МСФИ 9)*, док је 113,4% *NPL*-а покривено исправкама вредности укупних кредита.

Укупна класификована билансна и ванбилансна актива банкарског сектора на крају 2024. године износила је 5.930,8 млрд динара и већа је за 658,0 млрд динара, или за 12,5%, него годину дана раније.

Табела IV.2.1.9. Класификација aktive банака

(у млн RSD)

	Бруто износ	Укупна класификована актива	Класификована актива		Учешће aktive класификоване у катег. Г и Д у укупној класификованој активи (у %)
			А + Б + В	Г + Д	
31. децембар 2024.					
Билансна актива	6.854.677	3.990.566	3.748.332	242.233	6,1
Ванбилансне ставке	9.428.480	1.940.278	1.900.968	39.311	2,0
Укупно	16.283.157	5.930.844	5.649.300	281.544	4,7
31. децембар 2023.					
Билансна актива	6.163.234	3.631.125	3.370.406	260.719	7,2
Ванбилансне ставке	8.406.300	1.641.711	1.591.297	50.414	3,1
Укупно	14.569.534	5.272.836	4.961.703	311.133	5,9

Извор: НБС.

Ликвидност банкарског сектора

Домаћи банкарски сектор је и даље изузетно ликвидан, па ризик ликвидности представља најмање изражени ризик у систему.

Просечан месечни показатељ ликвидности банкарског сектора у децембру 2024. године био је на двоструко вишем нивоу од прописаног минимума (1,0) и износио је 2,48. Током 2024. године овај показатељ је константно био изнад 2, што указује на то да су ликвидна средства (ликвидна потраживања првог реда и остала потраживања која доспевају у наредном месецу) двоструко већа од збира обавеза без утврђеног рока доспећа и обавеза које доспевају у наредни месец. Просечан месечни ужи показатељ ликвидности банкарског сектора у децембру 2024. године, с вредношћу од 1,79, такође се налазио знатно изнад регулаторног минимума (0,7). Ликвидна средства су са стањем на дан 31. децембра 2024. године чинила 45,4% укупне билансне активе и 58,5% краткорочних обавеза.

Вредност показатеља покрића ликвидном имовином (*Liquidity Coverage Ratio – LCR*) износи 192,39%, што, уз вредност показатеља нето стабилног финансирања од 183,68%, такође потврђује високу ликвидност банкарског сектора.

Адекватност капитала банкарског сектора

Банкарски сектор Републике Србије, захваљујући знатним резервама капитала формираним у претходним годинама, као и повољној структури регулаторног капитала, који се у највећој мери (око 92%) састоји од основног капитала, а који скоро у целости чини најквалитетнија компонента капитала – основни акцијски капитал, остао је адекватно капитализован и у 2024. години. Показатељ адекватности капитала је на крају године износио 21,32%, што је знатно изнад регулаторног минимума од 8%. Показатељ адекватности основног капитала износио је 19,63% (регулаторни минимум је 6%), а показатељ адекватности основног акцијског капитала 19,59% (регулаторни минимум је 4,5%). Показатељ леверица, тј. однос основног капитала и укупне билансне и ванбилансне изложености, на крају 2024. године износио је 9,91%.

Усклађеност показатеља пословања

На крају 2024. године показатељи пословања свих 20 банака које чине банкарски сектор били су усклађени са свим прописаним лимитима.

Табела IV.2.1.10. Показатељи пословања банака

	31. децембар 2024.	Број банака с неусклађеним показатељима
Показатељ адекватности капитала (мин. 8%)	21,3%	0
Показатељ укупних улагања у лица која нису лица у финансијском сектору, као и у основна средства и инвестиционе некретнине банке (макс. 60%)	10,6%	0
Показатељ збира свих великих изложености према једном лицу или групи повезаних лица	-	0
Показатељ ликвидности*	2,5	0
Показатељ девизног ризика (макс. 20%)	1,8%	0

* Просечни месечни показатељ.

Извор: НБС.

Профитабилност

Банкарски сектор Републике Србије и у 2024. години остварио је позитиван нето финансијски резултат пре опорезивања у износу од 176,28 млрд динара. Принос на активу је са 2,4%, колико је износио у 2023. години, повећан на 2,8%, а принос на капитал са 18,0% на 20,3%.

Табела IV.2.1.11. Финансијски резултат банака

	31. децембар 2023.		31. децембар 2024.	
	Износ (у млн RSD)	Број банака	Износ (у млн RSD)	Број банака
1. Добитак	138.277	19	176.452	19
2. Губитак	113	1	168	1
Финансијски резултат (1–2)	138.164	20	176.284	20

Извор: НБС.

У 2024. години с добитком је пословало 19 банака, док је једна банка забележила негативан нето резултат пре опорезивања.

Табела IV.2.1.12. Показатељи профитабилности банкарског сектора (у %)

	2023.	2024.
Принос на активу (ROA)	2,4	2,8
Принос на капитал (ROE)	18,0	20,3
Каматна маржа / просечна билансна актива	4,0	4,1
Каматна маржа / укупни оперативни приходи	71,6	70,5
Пословни расходи / укупни оперативни приходи	47,8	46,1
Расходи зарада / пословни расходи	36,7	38,0

Извор: НБС.

Највећи удео у нето добитку банкарског сектора Републике Србије у 2024. години, као и претходних година, имали су нето приходи од камата, накнада и провизија, који су износили 350,5 млрд динара и већи су за 45,5 млрд динара, или за 14,9%, него 2023. године. Нето приходи од камата су у 2024. години износили 257,4 млрд динара и већи су за 29,8 млрд динара, односно за 13,1%. Нето приходи од накнада и провизија износили су 93,0 млрд динара и већи су за 15,7 млрд динара, или за 20,3%. С друге стране, нето кредитни губици, који

су износили 20,6 млрд динара, смањени су за 7,1 млрд динара, или за 25,7%. Оперативни расходи су износили 168,3 млрд динара и већи су за 16,5 млрд динара, или за 10,9%, него 2023. године.

Активности у области контроле пословања банака

Регулаторна активност

Доношењем **Одлуке о измени Одлуке о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке**¹² и **Упутства о измени Упутства за утврђивање статуса неизмирења обавеза**¹³ у фебруару 2024. године повећана је висина апсолутног прага материјалне значајности који је релевантан за утврђивање доцње у измирењу обавеза према банци – са 1.000 на 10.000 динара за физичка и са 10.000 на 50.000 динара за правна лица. Наведене измене прописа усвојене су ради активнијег управљања проблематичним пласманима, док се додатни позитиван ефекат огледа и у давању простора за повећање кредитне активности.

Одлуком о изменама и допуни Одлуке о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке¹⁴ у јуну 2024. године прецизирана је и допуњена обавезна садржина кредитног досијеа физичког лица (осим пољопривредника и предузетника) ради постизања потпуне извесности у вези с прихватљивим доказима о запослењу и заради односно пензији и тиме ефикасније процене кредитне способности физичког лица у пракси, као и ради уважавања напредака дигитализације, имајући у виду проток времена у односу на тренутак када је иницијално успостављен концепт кредитног досијеа у домаћој регулативи.

У јуну 2024. године донета је **Одлука о изменама и допунама Одлуке о управљању ризицима који настају по основу активности које је банка поверила трећим лицима**¹⁵ ради додатног унапређења праксе поверавања наплате потраживања банке трећим лицима.

Народна банка Србије је у децембру 2024. године усвојила прописе са аспекта својих надлежности како се омогућило спровођење државног програма стамбених кредита за младе – **Одлуку о изменама Одлуке о мерама за очување и јачање стабилности финансијског система**¹⁶ и **Одлуку о измени Одлуке о адекватности капитала банке**¹⁷.

Усвајањем подзаконских аката Народна банка Србије благовремено је успоставила одговарајући регулаторни оквир за реализацију предложеног програма државе у домену за који је надлежна, и то на начин да банке при одобрењу кредита у оквиру овог програма могу да примене тзв. *LTV (loan to value)* лимит од 99% (што значи да учешће клијента банке може бити 1% у финансирању непокретности коју купује из кредита). Поред наведеног, банке

¹² „Службени гласник РС”, бр. 10/2024 од 9. фебруара 2024.

¹³ „Службени гласник РС”, бр. 10/2024 од 9. фебруара 2024.

¹⁴ „Службени гласник РС”, бр. 52/2024 од 14. јуна 2024.

¹⁵ „Службени гласник РС”, бр. 52/2024 од 14. јуна 2024.

¹⁶ „Службени гласник РС”, бр. 102/2024 од 23. децембра 2024.

¹⁷ „Службени гласник РС”, бр. 102/2024 од 23. децембра 2024.

могу да примене и нижи пондер ризика од 35% на целокупну изложеност по основу стамбеног кредита који се одобрава у оквиру програма подршке државе младима за куповину прве стамбене непокретности.

На овај начин креиран је оквир који је истовремено подстицајан и за дужника – путем минималног учешћа у финансирању стамбене непокретности, и за банке – путем обрачуна нижег пондера ризичности стамбеног кредита обухваћеног програмом.

Одлуком о измени одлуке о привременим мерама за банке у циљу олакшавања приступа финансирању физичким лицима,¹⁸ која је донета у децембру 2024. године, за шест месеци је продужено важење мере којом је банкама дата могућност да по олакшаној процедури одобре физичком лицу потрошачки кредит у динарима, рочности до две године, у износу до 90.000 динара, прихватајући као доказ о запослењу и заради или пензији изјаву тог лица дату под пуном кривичном и материјалном одговорношћу. На тај начин омогућена је брза, ефикасна и једноставна кредитна процедура и могућност да такав производ буде доступан ширем кругу клијената. Такав кредит банка може да одобрава и електронским путем, што утиче на развој модерног (електронског) банкарства и на процес дигитализације, који подржава Народна банка Србије, уз олакшан приступ корисника потрошачким кредитима, који уједно представљају и мањи ризик за банку будући да се не ради о кредитима великих износа.

Током 2024. године Народна банка Србије спровела је низ активности у вези с припремом **Закона о изменама и допунама Закона о банкама**¹⁹, који је, на предлог Народне банке Србије, Народна скупштина Републике Србије донела 6. марта 2025. године. Једна од основних законских новина јесте образовање Фонда за реструктурирање банака, чиме се обезбеђује додатни степен заштите буџетских и јавних средстава, што је један од основних циљева реструктурирања банке, те се, поред постојећих механизма реструктурирања, спречава да спасавање проблематичних банака падне на терет пореских обвезника. Чланство у овом фонду биће обавезно за све банке, а њиме ће управљати Народна банка Србије.

Законским решењима се и свеобухватно јача пруденцијални оквир за пословање банака, и то прописивањем додатних дужности банака, али и појачаних супервизорских овлашћења и одговорности Народне банке Србије, на основу потреба препознатих путем праксе у претходном периоду. Један од битних циљева измена и допуна **Закона** јесте и унапређење корпоративног управљања у банкама, у складу са европским регулаторним оквиром и најбољим упоредним праксама. Истовремено, овим законом се постижу и додатна усклађивања регулаторног оквира за банке с релевантним прописима ЕУ за опоравак и реструктурирање банака, као и пруденцијалним прописима.

¹⁸ „Службени гласник РС”, бр. 102/2024 од 23. децембра 2024.

¹⁹ „Службени гласник РС”, бр. 19/2025.

Посредна контрола пословања банака

Посредна контрола пословања банака подразумева контролу и анализу извештаја и друге документације коју банке достављају на основу закона и прописа Народне банке Србије, других података о пословању банака којима Народна банка Србије располаже и података из екстерних извора (укључујући и страна регулаторна тела с којима Народна банка Србије има потписане мултилатералне или билатералне споразуме о сарадњи, размени информација и координацији супервизорских активности).

Ради утврђивања главних ризика у пословању банака и сагледавања њиховог ризичног профила, израђене су годишње супервизорске процене које подразумевају анализу пословног модела банке, процену квалитета корпоративног управљања и система унутрашњих контрола, те ризика који утичу на солвентност и ликвидност банке, као и процену адекватности капитала банке, при чему су супервизорске процене обухватиле и оцену ажурираних појединачних планова опоравка. Банкама су достављене процене минималног нивоа показатеља адекватности капитала банке, у вези с којима су им била упућена решења о одређивању показатеља адекватности капитала већег од прописаног, датим у складу са одредбама члана 23. *Закона о банкама*²⁰ и тачком 5. *Одлуке о адекватности капитала банке*²¹.

У току 2024. године, на дневној основи су се пратиле информације о кретању показатеља ликвидности, док су се на недељној основи пратиле промене међу највећим депонентима, односно промене потраживања и обавеза банкарског сектора према страним банкама и међународним финансијским институцијама и анализа гепа ликвидности за наредна три месеца. Такође, на месечној основи су се израђивале информације о кредитној активности и кретању *NPL*, профитабилности банкарског сектора, као и о извршеној „оптимизацији” показатеља покрића ликвидном активом од стране банака. На тромесечном нивоу пратили су се солвентност банака и ризик концентрације као подврсте кредитног ризика, као и активности наплате потраживања које су банке повериле трећим лицима, затим учешће девизних и девизно индексираних кредита у укупним кредитима нефинансијском и недржавном сектору одобреним и реализованим од 1. јула 2023. године и стање и кретање показатеља нето стабилних извора финансирања.

У вези с привременим мерама усвојеним с циљем подршке грађанима и привреди у условима пандемије вируса корона, и током 2024. године су се на месечној основи израђивале информације о клијентима који се налазе у статусу неизмирења обавеза из гарантних шема за банкарски сектор, као и информације у вези с применом олакшица у отплати обавеза дужника.

Током 2024. године праћена је реализација планова банака за смањење бруто *NPL*, као и анализа могућности даљег смањења тог показатеља на нивоу појединачних банака.

²⁰ „Службени гласник РС”, бр. 107/2005, 91/2010 и 14/2015.

²¹ „Службени гласник РС”, бр. 103/2016, 103/2018, 88/2019, 67/2020, 98/2020, 137/2020 и 59/2021, 67/2022, 137/2022, 48/2023, 110/2023 и 102/2024.

У 2024. години су анализирана 53 обавештења о увођењу нових производа, а сагледана су и обавештења о поверавању активности и о уступању потраживања.

Такође, ради превентивног деловања и спречавања преливања негативних ефеката на банкарски сектор и на реалну економију, појачано су праћене ликвидносна позиција и активности процеса одобравања пласмана појединих банака.

Исто тако, одржавани су састанци са органима управљања банака, праћене су активности у вези с планираним интеграцијама (припајањима) банака и разматрани су поједини аспекти пословања банака.

На основу свих поменутих анализа и информација, припремљен је предлог плана непосредних контрола за 2025. годину, као и план супервизорских активности за ту годину.

Непосредна контрола пословања банака

Непосредна контрола пословања банака представља контролу која се врши непосредно увидом у пословне књиге и другу документацију банке, а која се спроводи у складу с годишњим планом непосредних контрола. У току 2024. године извршено је 19 поступака непосредних контрола бонитета и законитости пословања банака у складу са *Законом о банкама*, и то седам циљаних контрола бонитета и законитости пословања банака и 12 контрола поступања банака, у складу с мерама које је изрекла Народна банка Србије. Преглед извршених непосредних контрола у 2024. години према предмету контроле дат је у Табели IV.2.1.13.

Табела бр. IV.2.1.13. Преглед непосредних контрола извршених у 2024.

Врста непосредне контроле	Предмет непосредне контроле	Број непосредних контрола
Контрола бонитета и законитости пословања банке у складу са <i>Законом о банкама</i>	Адекватност капитала банке и тачност сачињавања обрасца о стању и структури књиговодствених рачуна банке	3
	Процес одобравања пласмана привредним друштвима и страним правним лицима	1
	Процес одобравања и праћења готовинских и стамбених кредита и управљања проблематичним готовинским и стамбеним кредитима	1
	Процес праћења готовинских и стамбених кредита и управљања проблематичним готовинским и стамбеним кредитима, као и управљање оперативним ризиком с фокусом на догађаје оперативног ризика у вези са злоупотребама платних картица	1
	Процес процене обезвређења билансне активе и вероватног губитка по ванбилансним ставкама	1
Контрола поступања банке у складу с мерама које је изрекла Народна банка Србије	У вези с контролама бонитета и законитости пословања банака у складу са <i>Законом о банкама</i>	12
Укупно непосредних контрола извршених у 2024. години		19

Извор: НБС.

Предузимање мера према банкама

У поступку контроле пословања банака у 2024. години, Народна банка Србије је донела: пет решења о изрицању новчане казне за пет банака, и то: у износу од 4.206.240 динара, што износи 1,01% укупног прихода банке оствареног у 2021. години; у износу од 846.000 динара, што износи 0,01% укупног прихода банке оствареног у 2022. години; у износу од 1.375.000 динара, што износи 0,01% укупног прихода банке оствареног у 2022. години; у износу од 601.000 динара, што износи 0,0028% укупног прихода банке оствареног у 2022. години; у износу од 624.775 динара, што износи 0,006% укупног прихода банке оствареног у 2022. години. Такође, донела је једно решење о изрицању новчане казне за седам чланова органа управљања банком, у укупном износу од 11.714.002 динара.

Донето је и осам писмених опомена, два решења о налозима и мерама и десет закључака о обустави поступака контроле.

Поступање по захтевима за давање сагласности

У поступцима по захтевима за давање различитих сагласности и одобрења, у складу са *Законом о банкама*, Народна банка Србије је у току 2024. године донела:

- 13 решења о давању сагласности на основне акте банака (оснивачки акт и статут);
- 62 решења о давању претходне сагласности на именовање чланова управних и извршних одбора банака и једно решење о обустави поступка по захтеву за давање сагласности на именовање члана извршног одбора банке;
- четири решења о давању претходне сагласности за укључивање субординиране обавезе у обрачун допунског капитала;
- пет решења о давању претходне сагласности банци да укључи у обрачун свог основног акцијског капитала елемент тог капитала (обичне акције) ради повећања основног акцијског капитала;
- једно решење о давању сагласности банци да подређено друштво које је лице у финансијском сектору не укључи у свој консолидовани финансијски извештај са стањем на дан 31. децембра 2023;
- једно решење о давању претходне сагласности за стицање власништва у банци;
- шест решења о давању претходног одобрења за расподелу нераспоређене добити из претходних година исплатом дивиденди акционарима банке која укупно прелази 10% капитала банке;
- једно решење о давању сагласности за стицање и једно решење о давању сагласности за оснивање подређеног друштва;
- два решења о давању претходне сагласности за смањење вредности елемената основног акцијског капитала;
- једно решење о давању сагласности страном банци да отвори своје представништво у Републици Србији.

Обрађено је и 190 обавештења о поверавању активности банке трећим лицима и 38 обавештења о намераваном уступању потраживања банке.

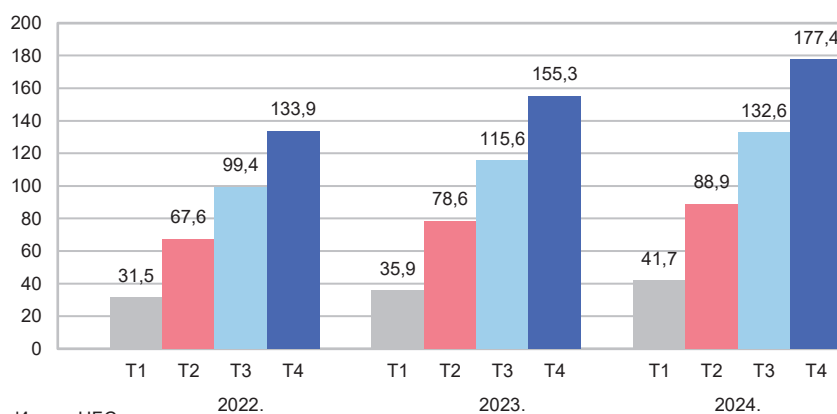
IV.2.2. Сектор осигурања

Учешће билансне суме сектора осигурања у укупној билансној суми финансијског сектора под надзором Народне банке Србије (банке, даваоци финансијског лизинга, друштва за (ре)осигурање и добровољни пензијски фондови)²² износило је 5,7%.

На крају 2024. године, у Републици Србији је пословало 20 друштава за (ре)осигурање, што је непромењено у односу на претходну годину. Пословима осигурања бавило се 16 друштава, а искључиво пословима реосигурања четири друштва. Од друштава која се баве пословима осигурања, искључиво животним осигурањима бавило се њих четири, док се искључиво неживотним осигурањима, односно и животним и неживотним осигурањима бавило по шест друштава. Посматрано према власничкој структури капитала, 15 друштава је било у већинском страном власништву.

У продајној мрежи, поред друштава за (ре)осигурање, учествовало је и 15 банака, 11 давалаца финансијског лизинга и јавни поштански оператор, који имају сагласност за обављање послова заступања у осигурању, 115 правних лица (друштва за посредовање у осигурању и друштва за заступање у осигурању), 84 заступника у осигурању (физичка лица – предузетници). У регистар активних овлашћених посредника у осигурању односно заступника у осигурању који се води код Народне банке Србије уписано је укупно 4.810 лица која поседују овлашћење за обављање послова посредовања односно послова заступања у осигурању.

Графикон IV.2.2.1. **Кретање укупне премије кумулативно по тромесечјима**
(у млрд RSD)

Извор: НБС.

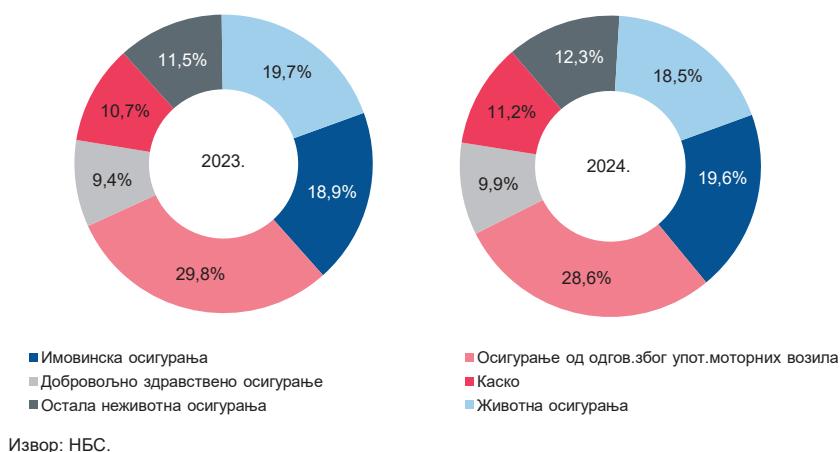
Друштва за осигурање су у 2024. години остварила укупну премију у висини од 177,4 млрд динара (1,8% БДП-а), што је за 14,3% више него у

²² Осим платних институција, институција електронског новца и пружаоца услуга повезаних с виртуелним валутама.

2023. години. У структури премије, учешће неживотних осигурања износило је 81,5% а животних 18,5%. При томе, премија неживотних осигурања порасла је у односу на 2023. годину за 15,9%, а животних осигурања за 7,4%.

Посматрано према врстама осигурања, структура премије у 2024. години донекле је слична структури у 2023. години, уз највеће учешће осигурања од одговорности због употребе моторних возила у укупној премији од 28,6%. Затим следе имовинска осигурања са 19,6%, животна осигурања са 18,5% и осигурање моторних возила – каско са 11,2%.

Графикон IV.2.2.2. Укупна премија према врстама осигурања

Билансна сума друштава за (ре)осигурање на крају 2024. године износила је 417,3 млрд динара и била је за 11,1% већа него годину дана раније. Највећи део активе друштава за (ре)осигурање на крају 2024. године односио се на дужничке ХоВ које се вреднују по фер вредности кроз остали резултат (35,8%), дужничке ХоВ с фиксним приносом (15,1%), техничке резерве које падају на терет саосигураваача, реосигураваача и ретроцесионара (10,9%), готовину и краткорочне депозите (10,5%), потраживања (9,5%) и некретнине, постројења и опрему (7,6%).

Највећи део пасиве друштава за (ре)осигурање чиниле су техничке резерве (68,5%), као и капитал (21,2%). При томе, капитал је у 2024. години порастао за 11,3% (на 88,6 млрд динара), а техничке резерве за 11,7% (на 285,9 млрд динара). Највеће учешће у техничким резервама имала је математичка резерва, која је у 2024. години благо порасла, за 2,3%.

Концентрација на тржишту, мерена *HHI*, у 2024. години смањена је у поређењу с претходном годином, али је остала умерена и износила је 1.176.²³

Показатељи пословања

Основни показатељ адекватности капитала,²⁴ као показатељ капиталног покрића изложености ризицима, код друштава која су се претежно бавила

²³ *HHI* је израчунат на бази билансних сума друштава за (ре)осигурање.

²⁴ Однос расположиве и захтеване маргине солвентности.

неживотним осигурањима у 2024. години износио је 204,8%, а код друштава која су се претежно бавила животним осигурањима 237,5%.

Комбиновани рацио у самопридржају²⁵ као показатељ политике цена и њене адекватности, односно довољности премија за измирење обавеза по основу уговора о неживотном осигурању и адекватности преноса ризика у реосигурање и саосигурање, у 2024. години био је задовољавајући (92,3%) и бољи је у поређењу с претходном годином (93,4%).

Бенефит рацио,²⁶ као показатељ адекватности премије животних осигурања, у 2024. години износио је 82,0%, што је смањење у односу на претходну годину, када је износио 83,4%.

Резултат пословања

Сектор осигурања је у 2024. години остварио позитиван нето резултат, који је пре опорезивања износио 13,3 млрд динара, а после опорезивања²⁷ – 12,4 млрд динара. Укупни приходи друштава за (ре)осигурање износили су 296,3 млрд динара и у односу на 2023. годину били су већи за 17,4%. Највеће учешће у приходима имали су приходи од премија (67,1%) и други пословни (функционални) приходи (23,9%). Укупни расходи друштава за (ре)осигурање у 2024. износили су 283,0 млрд динара и били су за 17,1% већи него у 2023. години. Највеће учешће у расходима имали су остали пословни (функционални) расходи (39,9%), накнаде штета и уговорених сума заједно с расходима извиђаја, процене, ликвидације и исплате штета (37,8%) и трошкови спровођења осигурања (19,1%).

Резултати надзорних активности

Контролне активности код друштава за (ре)осигурање и других субјеката надзора током 2024. године обављене су посредним надзором, као и непосредним контролама код субјеката надзора, а у складу с планом којим су за ту годину предвиђена четири контролна поступка непосредних циљаних контрола, по два у сегменту *пруденцијалног надзора* и у сегменту *тржишног понашања*.

1) **Непосредне контроле** – из делокруга *пруденцијалног надзора* обављена су оба планирана поступка, као и један поступак ванредне циљане контроле. Предмети планираних контрола опредељени посредним надзором у вези су с провером обрачуна свих елемената гарантне резерве, те испуњености услова који се односе на адекватност капитала код друштва за осигурање код ког је оцењено да би непредузимање одговарајућих активности могло да доведе до

²⁵ Однос збира меродавних штета и трошкова спровођења осигурања, у самопридржају према меродавној премији у самопридржају.

²⁶ Однос збира решених штета и промене техничких резерви у самопридржају према меродавној премији у самопридржају. Приликом тумачења потребно је уважити дугорочни карактер животних осигурања и значајан утицај промене техничких резерви на овај показатељ.

²⁷ Обухвата само пореске расходе које су друштва за (ре)осигурање исказала до момента достављања података Народној банци Србије.

тога да друштво послује супротно прописаним захтевима из правила о управљању ризиком, а у другом случају у вези су с формирањем, обрачуном и провером довољности математичке резерве и у том смислу провере успостављеног система интерних контрола, те његовог функционисања. Предмет ванредне циљане контроле била је контрола трошкова пословања. Поред наведеног, обављен је и низ активности у вези с поступцима, тј. контролама започетим у претходним извештајним периодима.

У сегменту надзора *тржишног понашања*, у 2024. години спроводиле су се планиране активности, као и активности у вези с контролним поступцима започетим у претходном периоду. Предмети наведених контрола били су пре свега начин на који друштва за осигурање информишу уговараче осигурања и продају услуге осигурања, затим начин на који друштва за осигурање управљају одштетним захтевима код осигурања од аутоодговорности, добровољног здравственог осигурања, осигурања живота и друго, као и начин управљања приговорима. Обухваћена је и контрола продаје животних осигурања са инвестиционом компонентом.

2) **Посредни надзор** – континуирано су се обављали послови посредног надзора и у делу *пруденцијалног надзора* и у делу *надзора тржишног понашања*.

Посредни *пруденцијални надзор* подразумевао је континуирано праћење пословања друштава за (ре)осигурање и с *финансијско-економског* аспекта и са *актуарског* аспекта, као и разјашњење достављених података и информација, односно отклањање уочених неправилности. Посебно су спроведене активности посредног пруденцијалног надзора: (1) праћење ризика путем супервизорских матрица ризика друштава за (ре)осигурање; (2) анализа тромесечних мишљења овлашћеног актуара, мишљења овлашћеног актуара о финансијским извештајима и годишњим извештајима о пословању друштава, мишљења овлашћеног актуара на извештаје о спровођењу политике саосигурања и реосигурања, анализа извештаја рада интерне ревизије друштава, анализа достављених интерних аката друштава за (ре)осигурање; (3) анализа достављених годишњих, тромесечних и месечних података друштава за (ре)осигурање; (4) сачињавање месечних, тромесечних и годишњих извештаја о стању сектора осигурања. Посредним пруденцијалним надзором посебан акценат стављен је на спровођење законских одредаба које се тичу захтева солвентности, затим на проверу образовања прописаних техничких резерви довољних за измирење свих будућих обавеза према корисницима осигурања, спровођење политике саосигурања и реосигурања, адекватно инвестирање средстава осигурања и очување њихове реалне вредности, ликвидност, процену билансних позиција, трошкове обављања делатности. Посредни пруденцијални надзор усмерен је на праћење утврђених ризика у пословању, а све с циљем да се очува финансијска стабилност и солвентност, те унапреди систем интерних контрола и корпоративног управљања друштава за (ре)осигурање.

У оквиру посредног надзора над *тржишним понашањем* друштава за осигурање редовно су праћени ризици тржишног понашања, на основу анализе

квалитативних и квантитативних показатеља, при чему су препознати аспекти пословања појединих друштава за осигурање и других субјеката надзора који захтевају унапређење. Ови аспекти пословања, односно активности друштава за осигурање и других субјеката надзора које су препознате као потенцијално противне правима и интересима корисника услуга осигурања, обухваћени су контролним поступцима како би се благовремено проверило поступање и спровеле одговарајуће мере ради заштите права и интереса корисника услуга осигурања. Истовремено с поменутих активностима, спроведен је већи број тематских анализа, пружена су неопходна мишљења корисницима услуга осигурања, субјектима надзора, новинарима и другим заинтересованим странама у погледу увођења нових производа осигурања, оглашавања и продаје осигурања, канала дистрибуције различитих врста осигурања, закључивања уговора о осигурању на даљину, садржини услова осигурања, права на накнаду из уговора о осигурању и друго.

Када је реч о другим субјектима надзора, у 2024. години анализирани су годишњи извештаји за 2023. годину о пословима заступања и пословима посредовања у осигурању, које су 223 друга субјекта надзора (друштва за посредовање/заступање у осигурању, заступници – предузетници, банке, даваоци финансијског лизинга, јавни поштански оператер) доставила Народној банци Србије, на основу којих су предузете надзорне активности (писмена упозорења, посредна контрола).

У оквиру активности *лиценцирања* (поступање по захтевима за издавање дозвола и сагласности у складу са *Законом о осигурању*), током 2024. године код друштава за (ре)осигурање издато је 76 претходних сагласности за обављање функције члана управе и једно решење о одбијању захтева за добијање претходне сагласности за обављање функције члана управе, 20 претходних сагласности за избор друштва за ревизију и две претходне сагласности за стицање квалификованог учешћа, једна претходна сагласност за улагање у друго правно лице, а све на основу претходно извршених анализа, које су подразумевале и процену економског утицаја давања сагласности на пословање друштва, као и три претходне сагласности за промену адресе седишта. Издато је и 35 потврда да нису престале да важе дозволе за обављање послова осигурања односно реосигурања.

Код других субјеката надзора, током извештајног периода издате су четири дозволе за обављање послова посредовања у осигурању друштвима за посредовање у осигурању, девет дозвола за обављање послова заступања у осигурању физичким лицима – предузетницима, заступницима у осигурању, док су четири дозволе престале да важе, и то једна дозвола за обављање послова посредовања у осигурању и три дозволе за обављање послова заступања у осигурању. Код других субјеката надзора издате су две претходне сагласности даваоцима финансијског лизинга за обављање послова заступања у осигурању као допунске делатности, 11 претходних сагласности за стицање квалификованог учешћа у друштвима за посредовање односно заступање у осигурању, 16 претходних сагласности за обављање функције члана управе у друштву за посредовање односно заступање у осигурању и 13 претходних

сагласности за промену пословног имена, седишта, односно адресе седишта друштва за посредовање односно друштва за заступање у осигурању и физичких лица – предузетника, заступника у осигурању. Извршена је и једна оцена испуњености услова за поверавање послова пословођи заступника у осигурању.

Стицање звања и усавршавање у делатности осигурања

Народна банка Србије посебну пажњу посвећује едукацији овлашћених посредника и овлашћених заступника у осигурању, као и овлашћених актуара. Регулативом је утврђено да та лица, пре полагања стручних испита у Народној банци Србије, треба да прођу одговарајуће нивое обуке како би стекла сва потребна знања и адекватно обављала послове за које су овлашћени.

Ради подизања нивоа компетенција лица која су стекла овлашћење за обављање послова посредовања и заступања у осигурању, као и утврђивања коначног списка активних у тим пословима, прописана је обавеза професионалног континуираног усавршавања, чијим се испуњавањем лица задржавају у одговарајућем регистру и могу да обављају делатност.

На основу *Споразума о обуци кандидата за полагање стручног испита за стицање звања овлашћеног посредника или звања овлашћеног заступника у осигурању и професионалном усавршавању овлашћених посредника и овлашћених заступника у осигурању*, потписаног између Народне банке Србије и Привредне коморе Србије, у 2024. години организовани су обуке и стручни испити за стицање звања овлашћеног посредника и овлашћеног заступника у осигурању, у редовним испитним роковима.

Народна банка Србије је организовала два стручна испита за стицање звања овлашћеног актуара.

На основу коначних резултата о положеним испитима, лицима је у 2024. години издато 450 решења о стицању звања овлашћеног посредника и овлашћеног заступника у осигурању, а шест лица је стекло звање овлашћеног актуара.

У 2024. години редовно су се спроводиле активности које се тичу надзора професионалног континуираног усавршавања овлашћених посредника и овлашћених заступника у осигурању, као и овлашћених актуара. Доказ о континуираном усавршавању овлашћених актуара за 2024. годину доставило је 58 овлашћених актуара, а обавезу професионалног континуираног усавршавања у 2024. години извршио је 3.491 овлашћени посредник и овлашћени заступник у осигурању.

Регулаторна активност и послови европских интеграција

Народна банка Србије континуирано прати прописе ЕУ из области осигурања и усклађује домаће прописе с прописима ЕУ ради адекватне

припреме Републике Србије за улазак у ЕУ, водећи рачуна о стабилности тржишта осигурања и о заштити права и интереса корисника услуге осигурања.

Током 2024. године настављено је са израдом прелиминарне радне верзије нацрта прописа за успостављање новог регулаторног оквира за обављање послова осигурања и реосигурања, који ће у потпуности бити усклађен с релевантним правним тековинама ЕУ, укључујући и *Директиву Солвентност II*, *Директиву о дистрибуцији осигурања*, *нови рачуноводствени оквир* и др. Петим ревидираним *Националним програмом за усвајање правних тековина Европске уније (НРАА)*, усвојеним 24. октобра 2024. године, Т4 2027. године потврђено је као рок за доношење новог *Закона о осигурању*.

Током 2024. године Народна банка Србије је донела и следећа подзаконска акта: *Одлуку о изменама и допунама Одлуке о спровођењу одредаба Закона о осигурању које се односе на издавање дозволе за обављање послова осигурања/реосигурања и појединих сагласности Народне банке Србије*²⁸, *Одлуку о изменама и допунама Одлуке о систему управљања у друштву за осигурање/реосигурање*²⁹, *Одлуку о изменама и допунама Одлуке о инвестирању средстава осигурања*³⁰, *Одлуку о измени Одлуке о извештавању друштва за осигурање/реосигурање*³¹ и *Одлуку о изменама и допунама Одлуке о Контном оквиру и садржини рачуна у Контном оквиру за друштва за осигурање*³².

IV.2.3. Добровољни пензијски фондови

На крају 2024. године, на тржишту добровољних пензијских фондова пословала су четири друштва, која су управљала имовином седам добровољних пензијских фондова (без промене у односу на крај 2023). Имовина свих фондова води се на рачунима код две кастоди банке. Услуге посредовања приликом закључења уговора о чланству у добровољним пензијским фондовима пружало је пет банака посредника и једно друштво за осигурање посредник, а услуге информисања о чланству у тим фондовима 613 агената продаје од укупно 1.197 лица којима је Народна банка Србије издала дозволу за обављање ових послова. За потребе обављања куповине и продаје ХоВ друштва за управљање сарађивала су са 12 брокерских кућа.

Тржиште је и даље високо концентрисано – посматрано према учешћу фондова у укупној нето имовини, *ННИ* је на крају 2024. године износио 2.773 поена (2.748 поена на крају 2023). Учесће нето имовине највећег фонда у нето имовини сектора добровољних пензијских фондова износило је око 42%, а учешће четири највећа фонда око 91% (исто као и претходне године).

У 2024. години повећана је билансна сума добровољних пензијских фондова. **На крају 2024. године нето имовина фондова износила је 61,7**

²⁸ „Службени гласник РС”, бр. 44/2024.

²⁹ „Службени гласник РС”, бр. 82/2024.

³⁰ „Службени гласник РС”, бр. 82/2024.

³¹ „Службени гласник РС”, бр. 82/2024.

³² „Службени гласник РС”, бр. 106/2024.

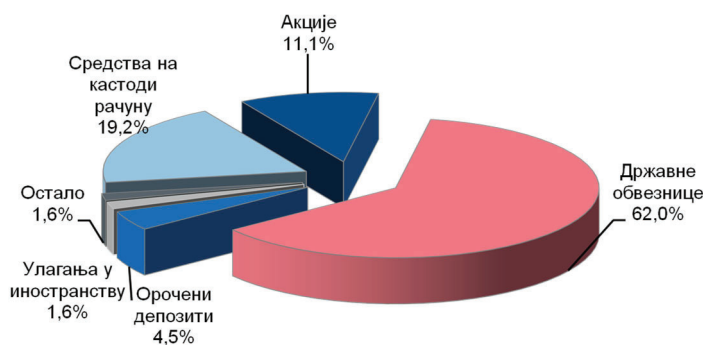
млрд динара и бележи раст од 14,7% у односу на децембар 2023. године (53,8 млрд динара). Укупне нето уплате доприноса износиле су 4,9 млрд динара, што је за око 14% више него у 2023. години, док су члановима исплаћене 2,4 млрд динара (2,7 млрд динара у 2023). Значајан утицај на кретање вредности нето имовине имао је и остварени добитак од улагања средстава фондова, који је у 2024. години укупно износио 5,4 млрд динара (3,9 млрд динара у 2023). У 2024. години чланови су на индивидуалне рачуне уплатили за око 14% више доприноса него у 2023. години, што указује на повећано поверење грађана у ове финансијске институције.

Услуге добровољних пензијских фондова на крају 2024. користило је 225.665 лица (220.714 лица у 2023), односно нешто мање од 10% укупног броја запослених у Републици Србији.

Улагања добровољних пензијских фондова била су, као и у претходном периоду, одређена околностима на финансијском тржишту, па је тако на крају 2024. године највећи део имовине фондова био уложен у државне обвезнице (62,0%), средства на кастоди рачуну (19,2%), акције (11,1%), орочене депозите (4,5%) и иностране акције (1,6%).

Просечна рочност средстава уложених у државне ХоВ, пондерисана њиховим уделом у укупним улагањима у те ХоВ, износила је 6,1 годину (5,5 година у 2023).

Графикон IV.2.3.1. Структура имовине
добровољних пензијских фондова
(на дан 31.12.2024. године)

Извор: НБС.

С обзиром на различиту структуру улагања, разликују се и приноси које фондови остварују. Годишњи приноси које су фондови остварили у 2024. кретали су се у распону од 2,82% до 11,54%. Принос фондова, мерен индексом *FONDex*, који приказује кретање вредности инвестиционих јединица свих добровољних пензијских фондова, износио је 9,8% у 2024. години (8,1% у 2023).

Посматрано према валутној структури, на крају 2024. године 71% имовине фондова чинила је имовина у динарима, 15% у еврима и 14% у доларима.

Регулаторна активност

Народна банка Србије континуирано прати актуелна дешавања, као и измене домаћих прописа и прописа ЕУ, а ради усклађивања и унапређивања прописа из области добровољних пензијских фондова како би се очувала стабилност сектора добровољних пензијских фондова и заштитили интереси чланова фондова.

У 2024. години није било измена и допуна подзаконских аката, нити су донета нова аката.

Континуирано вршење надзора

Народна банка Србије је током 2024. године континуирано вршила надзор над добровољним пензијским фондовима прикупљањем, праћењем и анализом достављених извештаја, обављала непосредне контроле и спроводила поступке лиценцирања.

У току 2024. године спроведен је поступак циљане непосредне контроле пословања једног друштва за управљање добровољним пензијским фондом. Поступак је обустављен с обзиром на то да је друштво уз изјашњење на сачињени записник о непосредној контроли доставило доказе да је у највећој мери отклонило неправилности наведене у записнику, тако да су преостале мање значајне неправилности које не захтевају изрицање мера надзора. Поред тога, отпочет је поступак циљане непосредне контроле пословања једног друштва за управљање.

Током 2024. године издата су четири решења о давању сагласности на избор и пет решења о давању сагласности на реизбор чланова управе друштава за управљање, издато је осам решења о давању сагласности на проспект и скраћени проспект добровољних пензијских фондова, као и једно решење о давању сагласности на текст огласа. Дата су два мишљења из делокруга надзора добровољних пензијских фондова и започет је поступак давања претходне сагласности на посредно квалификовано стицање учешћа у једном друштву за управљање.

Током 2024. године Народна банка Србије је у два редовна испитна рока организовала стручни испит за издавање дозвола за обављање услуга пружања информација о чланству у добровољном пензијском фонду и о пословању тог фонда, као и поделе проспеката, те је на основу поднетих захтева издала 112 дозвола лицима која су положила испит.

IV.2.4. Финансијски лизинг

Учесници на тржишту

На крају 2024. године дозволу Народне банке Србије за обављање послова финансијског лизинга имало је 15 давалаца финансијског лизинга, са 426 запослених.

Од укупно 15 давалаца финансијског лизинга, пет је било у 100% или већинском власништву страних правних лица, док је десет у 100% или већинском власништву домаћих лица (од чега седам у власништву домаћих банака са страним капиталом). Оснивачи једног давалаца финансијског лизинга су физичка лица, док су оснивачи осталих давалаца финансијског лизинга банке, чланице банкарских група или друге финансијске институције.

Биланс стања

Укупна билансна актива свих давалаца финансијског лизинга на крају 2024. износила је 203 млрд динара, што је за 23,9% више него на крају 2023. године. У структури укупне билансне активе давалаца финансијског лизинга, највећи део односио се на потраживања по основу финансијског лизинга (89,2%). Учешће краткорочних финансијских средстава и потраживања износило је 5,7%, а учешће позиције готовине и готовинских еквивалената у укупној билансној активи 2,2%.

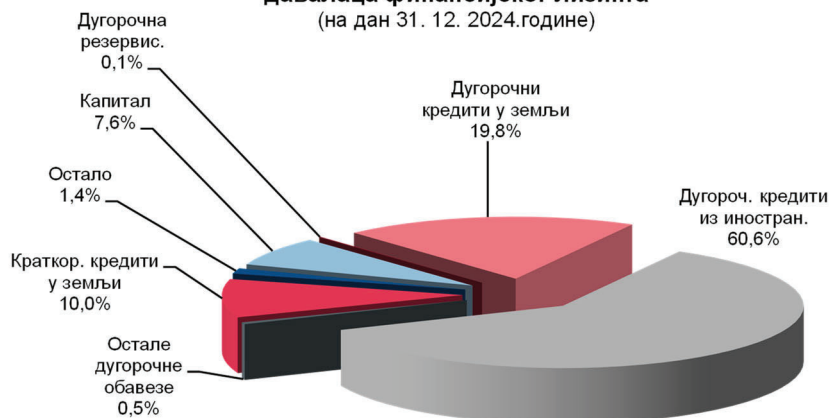
Графикон IV.2.4.1. Структура активе давалаца финансијског лизинга (на дан 31. 12. 2024. године)

Извор: НБС.

Даваоци финансијског лизинга највећи део својих активности финансирају путем дугорочног задужевања у иностранству, тако да се на крају 2024. године највећи део укупне билансне пасиве (60,6%) односио на дугорочне кредите из иностранства, док дугорочни кредити у земљи чине 19,8% билансне пасиве, а краткорочни кредити 10,0%.

Графикон IV.2.4.2. Структура пасиве
давалаца финансијског лизинга
(на дан 31. 12. 2024.године)

Извор: НБС.

Тржишно учешће

Тржиште финансијског лизинга спада у категорију тржишта са умереном концентрацијом, на шта указује *HHI*, који је на крају 2024. године износио 1.282,7 поена. Од укупно 15 давалаца финансијског лизинга, од којих су два у поступку добровољне ликвидације, седам давалаца финансијског лизинга учествује са 88,5% у укупној билансној активи тржишта финансијског лизинга. Учешће највећег даваоца финансијског лизинга у укупној билансној активи износило је 20,2% и незнатно је веће него на крају 2023. године (20,1%).

Структура пласмана

Највећи део пласмана по основу **финансијског лизинга** на крају 2024. одобрен је привредним друштвима која не припадају финансијском сектору (85,8%), док су предузетници у укупним пласманима учествовали са 6,5%, јавна предузећа са 2,6%, пољопривредници са 2,3% и физичка лица са 2,3%. Пласмани одобрени по основу **оперативног лизинга** привредним друштвима која не припадају финансијском сектору на крају 2024. године чинили су 77,7%, банке 13,8%, предузетници – 6,0%, физичка лица – 1,1% и аутономна покрајина и јединице локалне самоуправе – 0,9%.

На крају 2024. структуру потраживања према предмету **финансијског лизинга** чинило је финансирање путничких возила са 43,5%, док је финансирање теретних возила, минибуса и аутобуса износило 36,5%. Финансирање грађевинских машина и опреме учествовало је са 7,7% у укупним потраживањима по основу финансијског лизинга, док су пољопривредне машине учествовале са 4,0%. Најмање учешће према предметима финансирања заузимају: машине и опрема за пружање услуга (2,9%), производне машине и опрема (2,4%), комерцијалне непокретне ствари (1,3%), остале покретне ствари (1,2%), шинска возила, пловни објекти и

ваздухоплови (0,5%) и остале непокретне ствари (0,0%). Структуру потраживања према предмету **оперативног лизинга** чинила су путничка возила са 85,7% учешћа, теретна возила, минибуси и аутобуси са 13,5% учешћа и машине и опрема за пружање услуга са 0,8% учешћа.

У секторској структури пласмана по основу **финансијског лизинга** учешће су имали: сектор саобраћаја и складиштења, информисања и комуникација са 28%, сектор трговине са 13,2%, сектор грађевинарства са 12,4%, сектори рударства, прерађивачке индустрије, снабдевања и управљања водама са сектором снабдевања електричном енергијом и гасом са 12,1%, сектор пољопривреде, шумарства и рибарства са 4,2%, сектор услуга смештаја и исхране са 1,4%, сектор здравствене и социјалне заштите са 0,4%, финансијски сектор са 0,2%, док се на остале делатности односило 28,1%. У секторској структури пласмана по основу **оперативног лизинга**, највеће учешће су имали: сектор трговине (23,7%), сектори рударства, прерађивачке индустрије, снабдевања и управљања водама са сектором снабдевања електричном енергијом и гасом (20,2%), остале делатности (15,8%), финансијски сектор (14,7%), сектор саобраћаја и складиштења, информисања и комуникација (13,9%), сектор грађевинарства (9,2%), сектор услуга смештаја и исхране (2,3%) и здравствена и социјална заштита (0,3%).

Биланс успеха

Укупан резултат пре опорезивања на нивоу тржишта финансијског лизинга на крају 2024. износио је 2,5 млрд динара (што је за 24,1% више у него у 2023, када је износио 2 млрд динара). У односу на 2023. годину, укупни приходи и добици повећани су за 35,9%, а укупни расходи и губици за 40,4%.

Најзначајнија категорија прихода давалаца финансијског лизинга били су приходи од камата по основу финансијског лизинга, са учешћем од 74,4% у укупним приходима. У укупним приходима, приходи по основу посла финансијског лизинга учествовали су са 11,5%, а приходи по основу посла оперативног лизинга са 4,1%. Нето приходи од осталих камата учествовали су са 1,3% у укупним приходима.

У структури расхода, највеће учешће имали су расходи камата по основу лизинга (финансијског) са учешћем од 57,3% у укупним расходима, трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи са учешћем од 15,1%, остали трошкови пословања са учешћем од 11,1%, трошкови по основу посла финансијског лизинга са учешћем од 5%, као и трошкови по основу посла оперативног лизинга са учешћем од 2,5%.

Посредни надзор над пословањем давалаца финансијског лизинга

На основу података из тромесечних извештаја достављених у току 2024. године, извршен је посредни надзор над пословањем свих давалаца финансијског лизинга, којим нису утврђена поступања која имају обележја

неправилности и незаконитости, а због којих се даваоцима финансијског лизинга могу изрећи законом прописане мере.

Непосредни надзор над пословањем давалаца финансијског лизинга

У току 2024. године извршен је непосредни свеобухватни надзор над законитошћу и правилношћу пословања са аспекта *Закона о финансијском лизингу* код једног даваоца финансијског лизинга и код наведеног даваоца лизинга у току је израда записника.

Обустављена су два поступка непосредног надзора над пословањем два даваоца финансијског лизинга.

Упућене су две писмене опомене.

Послови у вези с издавањем дозвола и давањем сагласности

Народна банка Србије је у току 2024. године донела:

- једно решење којим је, ради окончања поступка добровољне ликвидације, дата сагласност Скупштини даваоца лизинга да усвоји документацију прописану чланом 29. став 7. *Закона о стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање*;
- 23 решења којима је дата сагласност на именовање чланова Управног и Извршног одбора давалаца финансијског лизинга;
- два решења којима се даје сагласност за стицање власништва над уделима даваоца финансијског лизинга које власнику тих удела омогућава 10% и више управљачких права.

IV.2.5. Супервизија информационих система финансијских институција

Народна банка Србије, ради благовременог деловања, континуирано прати начин на који финансијске институције (банке, друштва за осигурање/реосигурање, даваоци финансијског лизинга, друштва за управљање добровољним пензијским фондовима, платне институције, институције електронског новца и јавни поштански оператор у делу њиховог пословања који се односи на пружање платних услуга и/или издавање електронског новца) управљају ризиком информационо-комуникационог система насталим коришћењем тих технологија и процењује ризик информационо-комуникационог система у финансијским институцијама, а све ради постизања већег нивоа безбедности и стабилности рада тих институција. Народна банка Србије процењује и адекватност информационо-комуникационог система пружалаца услуга повезаних с виртуелним валутама.

У складу са својим надлежностима, Народна банка Србије је спровела контроле које су се односиле на управљање информационо-комуникационим системом и континуитетом пословања у финансијским институцијама, а све

према плану контрола за 2024. годину. С тим у вези, покренут је поступак непосредне контроле код друштва за управљање добровољним пензијским фондовима. Током 2024. године Народна банка Србије је наставила са активностима које се односе на поступке контрола који су у току и праћење мера које су у тим поступцима изречене финансијским институцијама, а све ради отклањања утврђених неправилности у управљању информационо-комуникационим системом.

Народна банка Србије је и током 2024. године активно пратила активности код финансијских институција у вези с поступцима миграција на нови систем главних пословних апликација, као и миграције података које су вршене услед статусне промене (аквизиције) финансијске институције односно услед планираног спровођења стратегије развоја информационо-комуникационог система. Током 2024. године, уз надзор Народне банке Србије, код једне банке је извршена миграција на нови систем главних пословних апликација, док је код једног акционарског друштва за осигурање и акционарског друштва за реосигурање успешно спроведен поступак миграције, односно промена локације дата центра. С обзиром на то да је током 2023. спроведено више миграција података и замене главне пословне апликације, Народна банка Србије је током 2024. године наставила активно да прати постмиграциони период ради превентивног деловања и заштите интереса клијената и адекватног пружања услуга. Такође, због комплексности информационо-комуникационих система и поступка интеграције истих система, редовно су праћена три миграциона поступка код различитих финансијских институција како би се смањили негативни ефекти на њихово пословање услед замене информационо-комуникационог система.

Народна банка Србије је у више наврата надзирала, усмеравала и саветовала финансијске институције с циљем заштите финансијских средстава и података корисника финансијских услуга.

У току 2024. године Народна банка Србије је спровела и *Упитник о информационом систему финансијских институција*, који омогућава увид у постојеће стање и процес управљања информационо-комуникационим системом сваке појединачне финансијске институције.

Народна банка Србије је у децембру 2024. године донела *Одлуку о минималним стандардима управљања информационо-комуникационим системом финансијске институције*³³, као и *Одлуку о техничким стандардима за поуздану аутентификацију корисника и заједничким и безбедним отвореним стандардима комуникације*³⁴. Наведени прописи су донети ради постепеног усклађивања с правним оквиром ЕУ у области управљања информационо-комуникационим системом финансијских институција, посебно ако се имају у виду измене и допуне *Закона о платним услугама*, којим је и прописана обавеза доношења прописа за спровођење овог закона, као и усклађивање с њим.

³³ „Службени гласник РС”, бр. 102/2024.

³⁴ „Службени гласник РС”, бр. 102/2024.

Током 2024. године Народна банка Србије је анализирала достављену документацију у оквиру обавештења о поверавању активности у вези са информационом системом трећим лицима и обавештењима о новим примењеним технологијама и процени ризика у области пружања електронских услуга. Обрађено је укупно 740 достављених обавештења, или за 57% више него у 2023. Повећан обим пријаве наведених обавештења уследио је због обавезе финансијских институција да своје уговоре ускладе са одредбама *Одлуке о условима и начину поверавања активности у вези са информационом системом финансијске институције трећим лицима*³⁵, а рок за усклађивање био је 31. децембар 2024. године.

Народна банка Србије је наставила да спроводи едукацију из области супервизије информационо-комуникационих система у сарадњи са Удружењем банака и с тим у вези учествовала је на већем броју семинара одржаним током 2024. године.

IV.2.6. Заштита корисника финансијских услуга

Народна банка Србије је током 2024. године наставила да активно помаже корисницима финансијских услуга у остваривању заштите њихових права спровођењем поступака индивидуалне заштите – поступањем по притужбама и приговорима корисника, спровођењем поступака посредовања у решавању спорних односа, као и едукацијом и информисањем корисника финансијских услуга. Спроводила је и поступке контроле банака и давалаца финансијског лизинга у области заштите корисника финансијских услуга.

У поступцима по притужбама корисника финансијских услуга на рад банака, давалаца финансијског лизинга, пружалаца платних услуга и издавалаца електронског новца, Народна банка Србије овлашћена је да даваоцу финансијских услуга наложи отклањање неправилности и изрекне новчану казну. Ипак, најзначајнији резултати у области заштите корисника остварују се управо спровођењем поступака контроле, у којима Народна банка Србије, када утврди одређену системску неправилност, налаже отклањање те неправилности у односу на све кориснике који су њоме обухваћени.

У посматраном периоду, на основу спроведених поступака контроле банака за кориснике је остварен директан финансијски ефекат у износу преко 55,3 млн динара. Поред тога, на основу активности Народне банке Србије које су предузете претходних година, велики број корисника кредита који их превремено отплаћује остварио је одређено умањење преосталог износа дуга, што, према подацима и проценама, износи око 5 млн евра годишње, с тим што је тај износ могао бити и већи због раста износа превремене отплате кредита. У поступцима по притужбама корисника и поступцима посредовања остварен је директан финансијски ефекат за кориснике у износу око 83,9 млн динара. Напомињемо да се непосредан финансијски ефекат није могао израчунати у свим случајевима, као и да је посредни (финансијски) ефекат и већи, али га је

³⁵ „Службени гласник РС”, бр. 100/2023.

немогуће квантификовати, а односи се на спречавање понављања уочених појединачних неправилности и отклањање системских неправилности.

Народној банци Србије је 2024. године продужено пуноправно чланство у Међународној организацији за заштиту корисника финансијских услуга (*International Financial Consumer Protection Organization – FinCoNet*), која је основана с циљем промовисања снажне и ефикасне заштите корисника финансијских услуга међу органима надзора, успостављања међународне сарадње у области унапређења заштите корисника финансијских услуга, те спровођења различитих истраживања и размене искустава између чланица.

Контрола давалаца финансијских услуга у области заштите корисника финансијских услуга

У посматраном периоду Народна банка Србије је обављала поступке контроле законитости пословања банака, у складу са *Законом о банкама*, а у делу који се односи на прописе којима се уређује област заштите корисника финансијских услуга (пружање финансијских услуга, пружање платних услуга итд.), као и контролу поступања банака у складу с мерама које је изрекла Народна банка Србије. Такође, Народна банка Србије обавила је и поступак контроле над законитошћу и правилношћу поступања давалаца финансијског лизинга, у складу са *Законом о финансијском лизингу*, а са аспекта примене прописа у области заштите корисника финансијских услуга.

Народна банка Србије спроводи поступке посредне и непосредне контроле у области заштите корисника финансијских услуга, при чему обе врсте контрола имају одређене предности у конкретним случајевима. Посредне контроле у области заштите корисника омогућавају брзо реаговање када се уочи одређен проблем у поступању, почев од препознавања проблема, самог поступка контроле, до изрицања мера ради отклањања неправилности према свим корисницима код којих је та неправилност учињена. С друге стране, непосредна контрола обавља се на основу плана непосредних контрола у просторијама давалаца финансијских услуга и омогућава свеобухватан поступак. Значај поступака контроле огледа се у томе што се спровођењем таквих поступака обезбеђује да даваоци финансијских услуга отклањају утврђене системске неправилности које се односе на велики број корисника, па чак и оних које корисници нису уочили.

У посматраном периоду спроведено је 13 поступака контроле банака односно давалаца финансијског лизинга, што укључује поступке непосредне контроле, поступке посредне контроле, као и поступке контроле поступања давалаца финансијских услуга у складу с налозима, односно мерама које је изрекла Народна банка Србије. У поступку посредне контроле једној банци је упућена писмена опомена, док је у једном поступку непосредне контроле писмена опомена упућена даваоцу финансијског лизинга. Поред тога, један поступак посредне контроле банке окончан је обустављањем поступка, након што је банка отклонила неправилности у току поступка. У току су четири поступка контроле поступања банке у складу с налозима, односно писменим

опоменама које је изрекла Народна банка Србије. Од шест поступака посредних контрола које су у току, у три поступка банке су отклониле неправилности након сачињених записника о утврђеним неправилностима, док су у два поступка банке отклониле неправилности након других налога Народне банке Србије.

Поступање по притужбама

У поступцима по притужбама корисника Народна банка Србије доноси решења којима се налаже отклањање неправилности и/или изриче новчана казна у случају када се утврди да банка или други давалац финансијских услуга није поступао у складу с појединим одредбама закона којима се уређује област заштите корисника финансијских услуга. Пре доношења решења, Народна банка Србије сачињава налазе о утврђеним неправилностима, на основу којих банке или други даваоци финансијских услуга у току поступка по притужби најчешће одмах отклоне неправилност. Такође, ако су у поступку по притужби утврђене неправилности мањег значаја, Народна банка Србије упућује даваоцу услуга обавештење којим му се налаже да отклони те неправилности. У посматраном периоду, у поступању по притужбама корисника финансијских услуга, донето је једно решење о утврђеним неправилностима и којим је даваоцу финансијског лизинга изречена новчана казна, сачињена су четири налаза која су упућена банкама, као и 13 обавештења банкама, који су упућени ради отклањања неправилности.

Табела IV.2.6.1. Број притужби/приговора по даваоцима финансијских услуга у 2024.

Даваоци финансијских услуга	Укупно	У %
Банке	1.379	63,4
Друштва за осигурање	787	36,2
Друштва за управљање ДПФ	1	0,0
Даваоци финансијског лизинга	4	0,2
Платне институције	3	0,1
Институције електронског новца	0	0,0
Укупно	2.174	100,0

Извор: НБС.

У 2024. години решене су 2.174 притужбе корисника, од чега се 63,4% односило на поступање банака, 36,2% на поступање друштава за осигурање и 0,4% на остале даваоце финансијских услуга.

У току 2024. године решено је 1.379 притужби на поступање банака, од чега се највећи број односио на платне услуге 75% (платне рачуне 38% и платне картице 37%).

Решено је 787 приговора корисника на поступање друштава за осигурање, а највећи број тих приговора односио се на аутоодговорност (32%) и осигурање имовине (17%).

Поступци посредовања

У 2024. години разматрана су 132 предлога за посредовање, а стране у поступку посредовања прихватиле су 33 предлога. Поступано је по 33 поступка посредовања, од чега се на друштва за осигурање односило 72,7%, а на банке 27,3%.

Табела IV.2.6.2. Број посредовања у 2024.

Даваоци финансијских услуга	У току	Споразуми	Окончано мирним путем	Обуставе	Одустанци	Укупно	У %
Банке	0	1	0	6	2	9	27,3
Друштва за осигурање	5	9	0	8	2	24	72,7
Укупно	5	10	0	14	4	33	100,0

Извор: НБС.

Од укупног броја окончаних поступака посредовања (28), у десет поступака спроведених пред Народном банком Србије постигнут је споразум између финансијске институције и корисника.

Регулаторна активност

Народна банка Србија је наставила да континуирано унапређује регулаторни оквир како би се обезбедила што ефикаснија заштита корисника финансијских услуга, те је у току 2024. године Народној скупштини Републике Србије доставила *Предлог закона о заштити корисника финансијских услуга* (који је у међувремену донет).

Овај предлог сачињен је на основу значајног искуства које је стечено претходних година применом *Закона о заштити корисника финансијских услуга* из 2011. године и његових измена и допуна из 2014. године, када је Народна банка Србије активно користила све његове одредбе и механизме како би унапредила положај корисника финансијских услуга, а уз активно праћење праксе Суда правде ЕУ у примени директива које се односе на заштиту корисника и примену упоредних искустава, пре свега земаља ЕУ, с намером да се постигнути ниво заштите корисника сачува, али и унапреди. Примена одредаба директива извршена је уз неопходна прилагођавања како би се уклопиле у домаћи правни систем, а притом су поједина права корисника додатно проширена у односу на права гарантована тим директивама.

Информисање корисника и финансијска едукација

Током 2024. године Народна банка Србије је информисала кориснике одговарањем на захтеве медија, одговарањем на питања корисника, као и одговарањем на позиве упућене Инфо-центру, док су регионалне канцеларије за финансијску едукацију у филијалама одговарале на упућене позиве и одржавале едукативне трибине.

У вези с финансијским услугама и заштитом права корисника, одговорено је на 38 медијских захтева, и то на питања штампаних односно електронских медија, учешћем у ТВ програмима и давањем фоно-изјава.

Поред тога, Народној банци Србије обратило се 757 корисника, којима је одговорено на једно или више питања у вези с финансијским услугама и правима корисника, при чему се највећи број питања односио на рад банака (76%).

Преко Инфо-центра Народне банке Србије одговорено је на 14.622 позива корисника, док се регионалним канцеларијама за финансијску едукацију у филијалама Народне банке Србије обратило 969 корисника.

У посматраном периоду одржано је 39 едукативних трибина, којима је присуствовало око 1.200 учесника, а подељено је око 6.500 комада едукативног материјала.

IV.2.7. Активности у области спречавања прања новца и финансирања тероризма

У области спречавања прања новца и финансирања тероризма Народна банка Србије има двоструку улогу – регулатора и супервизора.

Регулаторна улога

Функција Народне банке Србије као регулатора у овој области огледа се у изради и учешћу у изради појединих секторских закона и подзаконских аката који, између осталог, имају за циљ смањивање могућности прања новца и финансирања тероризма кроз финансијске институције и друге субјекте чије пословање контролише Народна банка Србије, у складу са *Законом о спречавању прања новца и финансирања тероризма*³⁶. Током 2024. године Народна банка Србије активно је учествовала у доношењу *Закона о изменама и допунама Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма*³⁷ ради усклађивања с најновијим изменама у међународним стандардима у области спречавања прања новца и финансирања тероризма које прописује међународно тело *FATF (Financial Action Task Force)*, а све с циљем побољшања оцене о техничкој усклађености система у оквиру предстојећег процеса узајамне евалуације система Републике Србије за спречавање прања новца и финансирања тероризма у шестом кругу узајамних процена од стране експерата Савета Европе за процену мера за спречавање прања новца и финансирања тероризма – Манивал.

Улога супервизора

Осим у поступку издавања одговарајућих дозвола и сагласности, **улога Народне банке Србије као супервизора огледа се и у поступку вршења**

³⁶ „Службени гласник РС”, бр. 113/2017, 91/2019, 153/2020, 92/2023 и 94/2024.

³⁷ Службени гласник РС”, бр. 94/2024

надзора провером да ли је пословање субјеката надзора усклађено с прописима. Супервизија се посебно односи на оцену усклађености пословања субјеката надзора с прописима у области спречавања прања новца и финансирања тероризма. Ако се утврде недостаци односно неправилности у примени прописа односно предузимању радњи и мера у области спречавања прања новца и финансирања тероризма, Народна банка Србије предузима корективне мере, односно санкције, у складу с прописима.

Посредна контрола

Ради даљег јачања стабилности финансијског сектора и унапређења функције супервизије у складу с развојем и растом активности субјеката надзора, као и усклађивања с прописима ЕУ, међународним стандардима из ове области и принципима најбоље праксе, **Народна банка Србије континуирано ради на унапређењу процеса супервизорске процене ризика од прања новца и финансирања тероризма.**

Извори података који се користе за процену ризика од прања новца и финансирања тероризма код обвезника над којима Народна банка Србије врши надзор јесу унутрашња акта у вези са управљањем ризиком од прања новца и финансирања тероризма, налази спроведених непосредних контрола и других супервизорских процена, подаци и информације које се добијају од Управе за спречавање прања новца, подаци из упитника који је сачињен ради прикупљања квантитативних и квалитативних података и информација, информације које се добијају од надлежних тужилаштава и судова, резултати извршене националне процене ризика у Републици Србији, као и остали подаци и информације којима супервизор располаже.

Континуирано су унапређивани обрасци упитника о активностима у вези са спречавањем прања новца, финансирања тероризма и ширења оружја за масовно уништење, путем којих се прикупљају релевантни подаци од банака, давалаца финансијског лизинга, субјеката из делатности осигурања и добровољних пензијских фондова, овлашћених мењача, платних институција, институција електронског новца, јавног поштанског оператора и пружалаца услуга повезаних с виртуелним валутама како би се одговорило на све трендове и благовремено обезбедила ажурност супервизорских информација.

Кључни резултат супервизорске процене ризика од прања новца и финансирања тероризма јесте формирање супервизорског мишљења о изложености финансијских институција овом ризику, о квалитету управљања тим ризиком, односно његовог одржавања на прихватљиво ниском нивоу. У исте сврхе унапређене су и интерне методологије за оцену тог ризика.

Поред контрола предвиђених планом непосредних контрола за 2024. годину, континуирано су се спроводиле и посредне контроле управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма код обвезника над којима Народна банка Србије врши надзор. **У току 2024. године укупно је извршено 1.406 посредних контрола субјеката које Народна банка Србије надзире у области спречавања прања новца и финансирања тероризма.** Поред тога, овлашћеним мењачима и јавном поштанском оператору упућен је позив да

доставе *Годишњи извештај о извршеној унутрашњој контроли за 2023. годину*, на основу којег је извршена анализа 826 пристиглих извештаја.

Непосредна контрола

У току 2024. године извршено је 312 непосредних контрола субјеката које Народна банка Србије надзире у области спречавања прања новца и финансирања тероризма. Народна банка Србије је у вези с тим предузела следеће мере – упућивала је писмене опомене, доносила је решења о изрицању новчаних казни, подносила је пријаве за привредне преступе, подносила је захтеве за покретање прекршајног поступка и обустављала је контролне поступке у случајевима када су обвезници извршили изречене мере надзора.

Народна банка Србије као члан Координационог тела за спречавање прања новца и финансирања тероризма

Народна банка Србије је активно учествовала у раду Координационог тела за спречавање прања новца и финансирања тероризма, као и Националног координационог тела за борбу против ширења оружја за масовно уништење, које је Влада образовала ради побољшања координације и ефикасности сарадње свих актера у систему за борбу против прања новца, финансирања тероризма и ширења оружја за масовно уништење у Републици Србији.

Народна банка Србије је наставила да активно учествује у реализацији и праћењу спровођења активности утврђених *Акционим планом за спровођење Стратегије за борбу против прања новца и финансирања тероризма за период 2022–2024.* и започето је сагледавање и дефинисање потенцијалних активности у области спречавања прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење које би биле реализоване у будућности.

Представници Народне банке Србије учествовали су у изради Националне процене ризика од прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење. У оквиру ове процене ризика извршене су: процена ризика од прања новца, процена ризика од финансирања тероризма, процена ризика правних лица и правних аранжмана, процена ризика од прања новца и финансирања тероризма у сектору дигиталне имовине, процена ризика од финансирања ширења оружја за масовно уништење и процена ризика од злоупотребе непрофитних организација у сврху финансирања тероризма. Конкретно, Народна банка Србије учествовала је у процени рањивости од прања новца дела финансијског сектора Републике Србије који надзире, координирала је израдом процене ризика од прања новца и финансирања тероризма у сектору дигиталне имовине, а са аспекта своје надлежности допринела је и изради процене ризика од финансирања тероризма, процене ризика од финансирања ширења оружја за масовно уништење, процене ризика од злоупотребе непрофитних организација у сврху финансирања тероризма и процене ризика правних лица и правних аранжмана. Представници Народне банке Србије су, заједно са осталим учесницима у

изради поменутих националних процена ризика, започели с представљањем резултата националних процена ризика јавном и приватном сектору.

Сарадња с међународним организацијама (Комитет експерата за евалуацију мера за борбу против прања новца и финансирања тероризма – Манивал)

Народна банка Србије активно учествује у раду Комитета експерата Савета Европе за процену мера за спречавање прања новца и финансирања тероризма – Манивал, који окупља експерте за процену усклађености прописа држава чланица са свим релевантним међународним стандардима за борбу против прања новца и финансирања тероризма у области правне праксе, финансијског система и унутрашњих послова, узајамном евалуацијом равноправних чланова. Циљ овог комитета јесте да све државе чланице, у које спада и Република Србија, имају делотворне системе за борбу против прања новца и финансирања тероризма и да буду усклађене с релевантним стандардима у тој области, пре свега с препорукама Радне групе за финансијску акцију – *FATF*, као и са одређеним међународним конвенцијама. Извештаји Манивала садрже препоруке за унапређење делотворности система мера и радњи за борбу против прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење у појединачним државама, као и капацитета за сарадњу на међународном нивоу. О предузетим активностима у Републици Србији у области спречавања прања новца и финансирања тероризма редовно и ванредно су извештавани Европска комисија, ММФ, Манивал и *FATF*.

Манивал је у П2 2024. године најавио и започео процес узајамне евалуације система Републике Србије за спречавање прања новца и финансирања тероризма у шестом кругу узајамних процена. С тим у вези, реализовано је више експертских посета представника Савета Европе у оквиру пројекта техничке подршке под називом „Спречавање прања новца и финансирања тероризма у Србији”, током којих су дате препоруке за даљи развој надзорних активности у области спречавања прања новца и финансирања тероризма, а дате су и препоруке за представљање учињеног напретка експертима Манивала у поступку евалуације у виду симулације тог поступка. Сходно препорукама експерата, одмах се приступило унапређењу постојећих унутрашњих аката и надзорне праксе како би се испратили савремени трендови у области спречавања прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење. Народна банка Србије је у делу своје надлежности учествовала у припремању одговора на упитнике које је Манивал доставио у првој фази ради процене техничке усклађености Републике Србије с релевантним међународним стандардима у области спречавања прања новца и финансирања тероризма, као и у припремању одговора на упитнике које је Манивал доставио ради оцене делотворности система за спречавање прања новца и финансирања тероризма.

IV.3. Функција реструктурирања банака

Народна банка Србије, као тело надлежно за реструктурирање банака, одговорна је за планирање, покретање и спровођење поступка реструктурирања банака и банкарских група које су у њеној надлежности.

Реструктурирање банке спроводи се ради остваривања следећих циљева:

- обезбеђивање континуитета у обављању критичних функција банке,
- избегавање знатног негативног утицаја на стабилност финансијског система,
- заштита буџетских и других јавних средстава,
- заштита депонената и инвеститора и
- заштита новчаних средстава и друге имовине клијената.

Другим речима, сврха реструктурирања банке јесте да се употреба буџетских и других јавних средстава сведе на најмању могућу меру, уз истовремено избегавање негативног утицаја престанка пословања банке на финансијску стабилност, привреду и становништво.

Регулаторне активности

У оквиру континуираних активности ради унапређења регулаторног оквира, у току 2024. године Народна банка Србије је спровела низ активности у вези са припремом *Закона о изменама и допунама Закона о банкама*, којим се, између осталог, употпуњава ефикасност и ефективност већ успостављеног оквира за реструктурирање банака, уз истовремено даље усклађивање с регулативом ЕУ у овој области. Једну од кључних новина овог закона представља образовање Фонда за реструктурирање банака, којим ће управљати Народна банка Србије. Образовањем овог фонда обезбеђује се додатни степен заштите буџетских и јавних средстава, што је један од основних циљева реструктурирања, чиме се, поред већ постојећих механизма реструктурирања, спречава да спасавање проблематичних банака падне на терет пореских обвезника.

Унапређен је и процес планирања реструктурирања банака – и у делу процене могућности реструктурирања и утврђивања потенцијалних препрека за реструктурирање и у делу који се односи на оцену критичних функција банака –изменом унутрашњих аката којима су ови процеси методолошки уређени. Оба акта су примењена при ажурирању планова реструктурирања у току ове године.

Активности планирања реструктурирања

Током 2024. године усвојени су ажурирани предлози планова реструктурирања за све банке и банкарске групе у надлежности Народне банке Србије, као и решења о минималним захтевима за капиталом и подобним обавезама (МКО захтев) које је потребно да банке испуне како би обезбедиле

одговарајући капацитет за покриће губитака и докапитализацију у случају покретања поступка реструктурирања.

Започет је нови циклус израде планова реструктурирања за банке и банкарске групе, који обухвата: спровођење стратешке анализе пословања банке, процену могућности реструктурирања и одабир стратегије, односно мера и инструмената реструктурирања, процену финансијских и оперативних предуслова за обезбеђивање континуитета у случају покретања поступка реструктурирања, анализу управљачких информационих система и начина обезбеђивања информација за потребе реструктурирања, препознавање потенцијалних препрека за спровођење поступка реструктурирања (укључујући дефинисање одговарајућих активности за њихово отклањање, где је то применљиво), као и утврђивање МКО захтева.

Путем редовних и периодичних извештаја и информација добијених од банака праћено је испуњење утврђених МКО захтева, као и други елементи који утичу на могућност реструктурирања банака.

Сарадња с другим регулаторним телима

У складу са успостављеним споразумима о сарадњи, Народна банка Србије је учествовала у раду колегијума за реструктурирање банкарских група с прекограничним пословањем, чије чланице послују на територији Републике Србије. У протеклој години сарадња се најчешће одвијала с Јединственим одбором за реструктурирање у ЕУ (*Single Resolution Board*) и Народном банком Мађарске, с којима су размењиване информације неопходне за израду планова реструктурирања релевантних банкарских група и њихових чланица, односно с којима су разматрани кључни елементи планова реструктурирања.

Остале активности

У току 2024. године спровођене су активности с циљем реализације емисије динарских обвезница које су подобне за укључивање у обрачун МКО захтева, укључујући одржавање низа састанака са заинтересованим лицима.

У истом периоду, по захтевима банака и других правних лица, припремљена су и три мишљења у вези с применом прописа из области реструктурирања банака.

Као саставни део јачања капацитета, у оквиру друге фазе регионалног *IPA* пројекта „Јачање капацитета централних банака Западног Балкана у оквиру процеса интеграција у Европски систем централних банака”, спроведене су планиране обуке током 2024. године у вези с реструктурирањем банака.

IV.4. Стабилност финансијског система

IV.4.1. Функција финансијске стабилности

Поред основног циља – одржавања стабилности цена, Народној банци Србије законом је поверена и функција очувања и јачања стабилности финансијског система.

Народна банка Србије утврђује и спроводи, у оквиру своје надлежности, мере и активности ради очувања и јачања стабилности финансијског система. Регулаторне и друге препоруке и мере Народне банке Србије у овој области, као и детаљна анализа стања финансијске стабилности и потенцијалних ризика, објављују се у *Годишњем извештају о стабилности финансијског система*, који се, у складу са *Законом о Народној банци Србије*, доставља Народној скупштини Републике Србије.

Народна банка Србије је 2015. објавила консултативни документ *Макропруденцијални оквир*, којим се ближе уређују циљеви, инструменти и процес доношења мера макропруденцијалне политике, а да се притом не доводи у питање остваривање основног циља Народне банке Србије – одржавање стабилности цена.

У погледу очувања финансијске стабилности, као одговор на светску финансијску кризу 2007/2008. усвојен је на међународном плану регулаторни стандард Базел III. Ради примене овог стандарда у Републици Србији, Извршни одбор Народне банке Србије усвојио је 2016. регулаторни пакет којим се овај стандард преноси у домаћу регулативу. Саставни део овог регулаторног пакета јесте и *Одлука о адекватности капитала банке*, којом су у банкарску регулативу уведени заштитни слојеви капитала, који представљају основне инструменте макропруденцијалне политике. Заштитни слојеви капитала примењују се од 30. јуна 2017. и представљају додатни основни акцијски капитал, који су банке у обавези да одржавају изнад прописаног регулаторног минимума, ради ублажавања и ограничавања системских ризика у финансијском систему. Заштитни слојеви капитала обухватају заштитни слој за очување капитала, контрациклични заштитни слој капитала, заштитни слој капитала за глобалне системски значајне банке, заштитни слој капитала за системски значајне банке и заштитни слој капитала за структурни системски ризик.

Заштитни слој за очување капитала представља обавезу банке да одржава додатни основни акцијски капитал у висини од 2,5% ризичне aktive који омогућава банкама да апсорбују губитке и одрже солвентност током периода финансијског стреса.

Контрациклични заштитни слој капитала представља додатни основни акцијски капитал који се уводи у узлазној фази финансијског циклуса и може се кретати у висини од 0% до 2,5% ризичне aktive банке. Народна банка Србије тромесечно утврђује стопу контрацикличног заштитног слоја капитала, узимајући у обзир одступање учешћа кредита у БДП-у од свог дугорочног

тренда, као и додатне опционе показатеље који осликавају карактеристике домаћег финансијског система, а односе се на тржиште непокретности, екстерну позицију земље и кретања у банкарском сектору. Одлуком о стопи контрацикличног заштитног слоја капитала за Републику Србију из јуна 2017. утврђена је стопа овог заштитног слоја од 0%. Ова стопа задржана је на нивоу од 0% и током 2024. ради подршке кредитној активности у заоштреним глобалним финансијским условима и неизвесним глобалним околностима.

Заштитни слој капитала за системски значајне банке, које су као такве препознате у Републици Србији, утврђује се на основу најмање једног од следећих критеријума – величина банке, значај за економију, значај прекограничних активности банке, повезаност банке с финансијским системом, заменљивости банке у финансијском систему и сложеност пословања банке. Утврђене системски значајне банке обавезне су да одржавају додатни основни акцијски капитал у висини до 2% ризичне активе. Одлуком о утврђивању листе системски значајних банака у Републици Србији и стопа заштитног слоја капитала за те банке од 10. маја 2024. утврђено је девет системски значајних банака, од којих су четири банке у обавези да одржавају заштитни слој капитала у висини од 2% ризичне активе банке, а пет банака у висини од 1%. Листа системски значајних банака и стопе заштитног слоја капитала које су те банке дужне да одржавају објављује се на интернет презентацији Народне банке Србије и преиспитују се најмање једном годишње.

Примена заштитног слоја капитала за глобалне системски значајне банке у Републици Србији одложена је до дана приступања Републике Србије ЕУ.

Заштитни слој капитала за структурни системски ризик утврђен је у јуну 2017. године ради ограничења системског ризика евроизације, као и подстицања банака да смање степен евроизације. С обзиром на то да евроизација представља кључни структурни системски ризик, утврђено је да су све банке са седиштем у Републици Србији код којих је учешће девизних и девизно индексираних пласмана становништву и привреди у укупним пласманима становништву и привреди изнад 10% дужне да одржавају заштитни слој капитала за структурни системски ризик у висини од 3% девизних и девизно индексираних пласмана привреди и становништву у Републици Србији. Обавеза одржавања заштитног слоја капитала за структурни системски ризик ревидира се најмање сваке друге године, а последња ревизија је извршена у марту 2024, када је одлучено да се задржи прописана обавеза одржавања заштитног слоја капитала за структурни системски ризик.

У Републици Србији примењује се и **ограничење односа кредита и вредности непокретности којом је тај кредит обезбеђен** (*loan to value* лимит). Банка може физичком лицу одобрити кредит који не прелази:

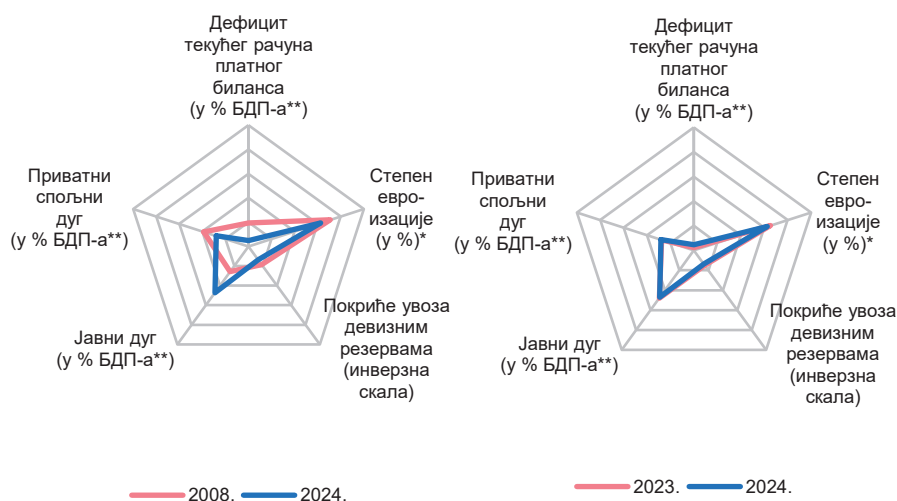
– 80% процењене вредности стамбене непокретности која је предмет хипотеке;

- 90% те вредности ако се кредит одобрава у оквиру мера подршке државе одређеним категоријама физичких лица или физичком лицу за куповину прве стамбене непокретности;
- 99% те вредности ако се кредит одобрава у оквиру програма подршке државе младима за куповину прве стамбене непокретности.

IV.4.2. Оцена стабилности финансијског система

Ако се упореде **показатељи рањивости финансијског система**³⁸ у 2024. са показатељима за 2023. годину, на јачање отпорности финансијског система указују смањење учешћа јавног дуга у БДП-у (са 48,0% на 47,2%), повећање девизних резерви земље, које су крајем 2024. достигле рекордан ниво посматрано крајем месеца и године (29,3 млрд евра), као и покривеност увоза робе и услуга девизним резервама, која је била више него двоструко изнад стандарда којим се утврђује адекватност девизних резерви. На јачање отпорности финансијског система указује и смањење степена евроизације домаћег финансијског система, мерено учешћем девизних и девизно индексираних пласмана привреде и становништва у укупним пласманима банака, које је у току 2024. године смањено за 2,9 п.п. и крајем године износило је 62,6%. Смањено је и учешће девизних и девизно индексираних депозита привреде и становништва у укупним депозитима банака (са 55,6% крајем 2023. на 53,5% крајем 2024).

Графикон IV.4.2.1. Кључни макроекономски ризици

* Учешће девизних и девизно индексираних пласмана у укупним пласманима привреде и становништва.

** НБС процена.

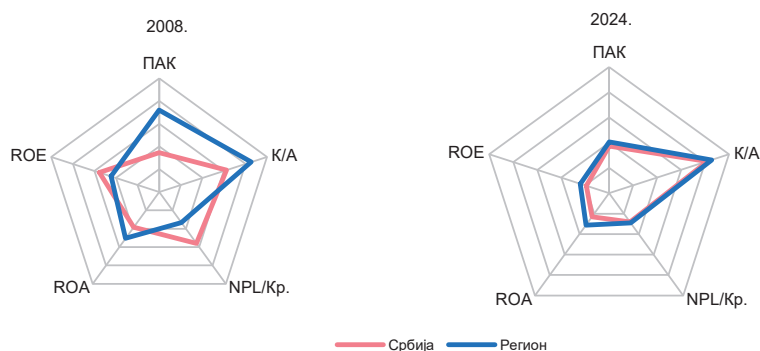
Извор: НБС.

³⁸ Као основни показатељи рањивости финансијског система у Републици Србији коришћени су промена дефицита текућег рачуна платног биланса, приватног спољног дуга, јавног дуга, степена евроизације и адекватности девизних резерви (мерено инверзном вредношћу броја месеци покрића увоза бруто девизним резервама). Повећање удаљености од центра графикона за сваки показатељ указује на пораст ризика.

С друге стране, у 2024. учешће приватног спољног дуга у БДП-у благо је повећано (са 27,5% на 28,1%), док је учешће дефицита текућег рачуна у БДП-у повећано са 2,4% на 4,7%. Повећање дефицита текућег рачуна платног биланса у 2024, са до сада најнижег нивоа од 2,4% БДП-а у претходној години, било је очекивано услед реализације инвестиција планираних програмом „Скок у будућност – Србија Експо 2027” и раста расположивог дохотка становништва и с тим повезаним већим увозом, а делом и због смањене екстерне тражње за извозом Србије, пре свега из зоне евра. Прилив по основу СДИ у Србију у 2024. достигао је рекордне 5,2 млрд евра и обезбедио је пуну покривеност дефицита текућег рачуна десету годину заредом.

С обзиром на то да банке чине око 91% финансијског система Републике Србије, стабилност финансијског система условљена је стабилношћу банкарског сектора. **Захваљујући доброј капитализованости, високој ликвидности и профитабилности, банкарски систем се може оценити као стабилан.** Како би се оценила финансијска стабилност, користи се више приступа, од којих приказујемо следеће: поређење показатеља финансијског здравља са одређеним земљама региона, композитни показатељ системског стреса, стрес-тестове и мрежно моделовање.

Графикон IV.4.2.2. Финансијска стабилност банкарског сектора Републике Србије у поређењу с просеком региона

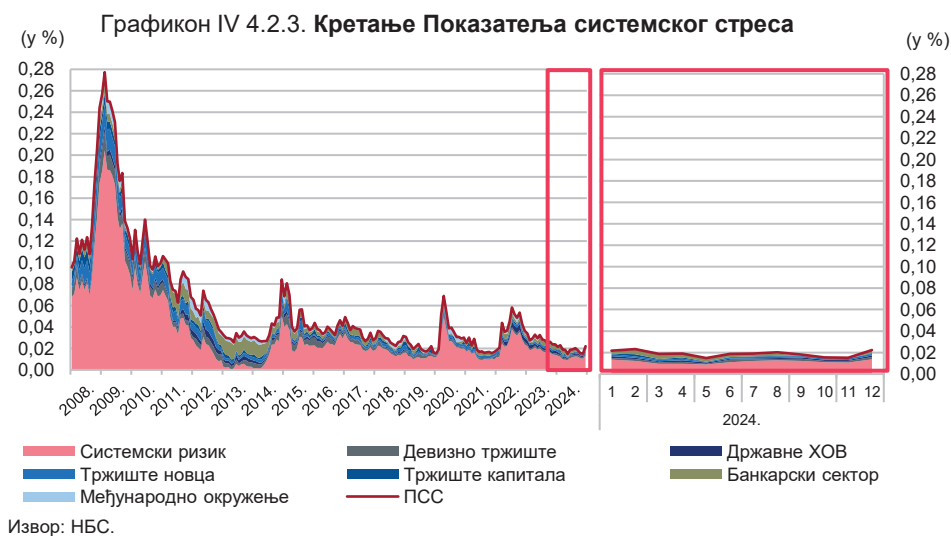
* Приказане су стандардизоване вредности основних показатеља финансијске стабилности: ПАК – показатељ адекватности капитала (регулаторни капитал у односу на ризичну активу); К/А – основни капитал у односу на укупну активу; NPL/Кр. – однос проблематичних бруто кредита према укупним бруто кредитима; ROA – принос на активу; ROE – принос на капитал.

** Већа удаљеност од центра мреже указује на већи ризик.

*** Регион обухвата земље средње и источне Европе: БиХ, Мађарску, Северну Македонију, Пољску, Бугарску, Турску и Хрватску. Показатељи који се односе на регион непондерисани су просеци расположивих података за Извор: НБС и ММФ.

Показатељи финансијског здравља указују на то да је капитализованост банкарског сектора у Србији изнад просека региона. У току 2024. године банкарски сектор Републике Србије пословао је позитивно. Показатељи приноса на активу и приноса на капитал кретали су се изнад просека земаља региона. Учесће NPL у укупним кредитима достигло је нови рекордно низак ниво и на крају 2024. износило је 2,5%, што је испод просека региона.

Ради утврђивања кризних периода, као и оцене нивоа системског стреса финансијског система Републике Србије, развијена је методологија на основу које је конструисан **композитни показатељ системског стреса**,³⁹ који користе Европски одбор за системски ризик⁴⁰ и ЕЦБ⁴¹ за анализу акумулације ризика у различитим сегментима финансијског система и оцену нивоа укупног системског стреса.

Овај показатељ пружа доносиоцима одлука значајне и правовремене информације о кретањима на финансијским тржиштима и могућим импликацијама по макроекономску и финансијску стабилност. Такође, овај показатељ омогућава препознавање сигнала раног упозорења, који даје правовремену информацију о могућем наступању системске кризе. Показатељ системског стреса обухвата велики број показатеља који сагледавају ниво финансијског стреса у шест најважнијих сегмената финансијског система Републике Србије: девизно тржиште, тржиште државних ХоВ, тржиште новца, тржиште капитала, банкарски сектор и међународно окружење.

Кретање показатеља системског стреса у току 2024. године указује на период ниског ризика, уз ниску и стабилну системску компоненту. На крају 2024. вредност овог показатеља била је нешто нижа него на крају 2023. године. Смањењу вредности овог показатеља допринела су позитивна кретања у међународном окружењу услед смањења композитне премије ризика. У истом смеру деловала су и кретања у сектору државних ХоВ услед очуваних макроекономских фундамената и последичног пада премије ризика Републике Србије.

³⁹ Ковачевић, Дарко (2021), „Оцена системског ризика финансијског система Републике Србије и вероватноћа настанка системске кризе”, Зборник радова, 75–125. Народна банка Србије и *Годишњи извештај о стабилности финансијског система у 2015.*

⁴⁰ <https://www.esrb.europa.eu/pub/rd/html/index.en.html>

⁴¹ <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp1426.pdf?6d36165d0aa9ae601070927f3ab799fc>

Макропруденцијални стрес-тестови Народне банке Србије⁴² спроводе се тромесечно и служе за оцену отпорности и рањивости банкарског сектора у случају неповољних сценарија различитог интензитета.

Макропруденцијални стрес-тестови који се спроводе у Народној банци Србије омогућавају:

- мерење отпорности банкарског сектора на раст кредитног ризика као последице претпостављених неповољних макроекономских кретања;
- мерење ризика ликвидности услед губитка поверења депонената и неповољних макроекономских услова;
- примену мрежног моделирања у оцени системског ризика банкарског сектора и системског значаја појединачне финансијске институције;
- примену мрежног моделирања у оцени преношења системског ризика с реалног на финансијски сектор и оцену системског значаја група повезаних предузећа.

Кредитни ризик је најзначајнији ризик у банкарском сектору Републике Србије. Стрес-тестови солвентности оцењују отпорност банкарског сектора на раст кредитног ризика у периоду од годину дана, пројектовањем раста учешћа *NPL* у укупним кредитима за три различита макроекономска сценарија и последично утицаја на солвентност појединачних банака и банкарског сектора у целини.

Висока солвентност банкарског система потврђена је резултатима макропруденцијалних стрес-тестова солвентности, који су показали да би и при најнеповољнијем сценарију (који претпоставља високу депрецијацију динара, пад реалних зарада и раст референтне каматне стопе) банкарски сектор као целина остао адекватно капитализован, односно показатељ адекватности капитала по свим сценаријима остао би изнад регулаторног минимума од 8%.

Анализа макропруденцијалних стрес тестова ликвидности обухвата три претпостављена сценарија. Прва два сценарија, *већ виђено* и *преливање ризика*, заснована су на повлачењу депозита који се десио током октобра 2008. године. *Најгори сценарио* је заснован на експертској процени највећег могућег повлачења депозита. Стрес-тестови ликвидности, који се користе за мерење ризика ликвидности услед губитка поверења депонената и неповољних макроекономских услова, упућују на то да би показатељ ликвидности остао изнад регулаторног минимума чак и у условима највећег претпостављеног одлива депозита, односно показатељ ликвидности по свим сценаријима остаје изнад регулаторног минимума од 1.

Од посебног значаја је оцена веза између банака и могућег системског ризика који произлази из њихове повезаности, будући да међусобна повезаност финансијских институција може изазвати „заразу” или преношење шокова/поремећаја у банкарском сектору.

Како би се оценила системска компонента ризика који произлази из међуповезаности банака у систему, користи се **мрежно моделирање**,

⁴² Преглед резултата макропруденцијалних стрес-тестова на нивоу банкарског сектора објављује се у оквиру *Годишњег извештаја о стабилности финансијског система*.

засновано на извештајима о међубанкарским пласманима. Мрежни модел даје оцену глобалне ефикасности мреже и густине повезаности банкарског сектора који указују на капацитет мреже у смислу преношења поремећаја и могуће путеве преношења шокова кроз систем. Такође, мрежним моделима оцењује се и системски утицај сектора привреде на позиције капитала банкарског сектора, у условима повећања вероватноће неизмирења обавеза привредних друштава. Резултати мрежног моделирања показују да не постоји значајна системска компонента ризика у банкарском сектору Републике Србије, као резултат међубанкарске повезаности и њихових веза с реалним сектором.

Резултати спроведених макропруденцијалних стрес-тестова потврђују стабилност и отпорност банкарског сектора.

V. ОСТАЛЕ ФУНКЦИЈЕ И АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

V.1. Управљање девизним резервама

Стање и промена девизних резерви у 2024. години

На крају 2024. године бруто девизне резерве Народне банке Србије достигле су рекордни ниво крајем месеца и године и износиле су **29.294,5 млн евра**, што је за 4.385,4 млн евра више него на крају 2023. године. Овај ниво девизних резерви обезбеђивао је покривеност новчане масе М1 од 168,2% и 7,3 месеца увоза робе и услуга, што је више него двоструко изнад стандарда којим се утврђује адекватан ниво покривености увоза робе и услуга девизним резервама.

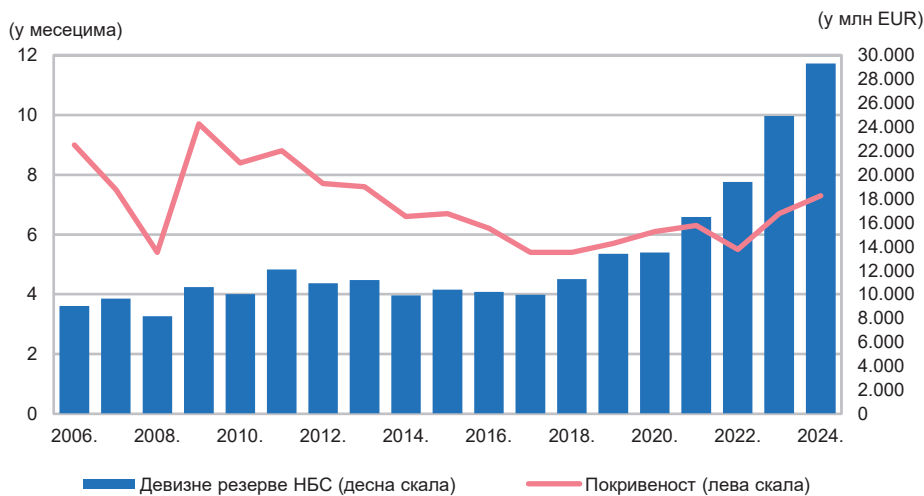
У току 2024. године на раст девизних резерви највише је утицао девизни прилив по основу интервенција Народне банке Србије нето куповином девиза на МДТ-у⁴³ (нето прилив од 2.715,0 млн евра, што представља 61,9% укупног повећања бруто девизних резерви). По основу емисије девизних ХоВ Републике Србије на домаћем и међународном финансијском тржишту остварен је укупан нето прилив у износу од 986,4 млн евра, при чему се 1,5 млрд долара односи на емисију десетогодишњих доларских одрживих обвезница (*Sustainability Bond*) на међународном финансијском тржишту, чија су средства намењена пројектима у области зелене агенде и социјално одговорних активности.

Знатнији девизни приливи остварени су и по основу девизне обавезне резерве банака у нето износу од 838,0 млн евра. Приливи су остварени и по основу камата и наплате купона на ХоВ у износу од 550,9 млн евра, платног

⁴³ Реализација трансакција по основу интервенција Народне банке Србије на МДТ-у исказује се у складу с рачуноводственим правилима на дан извршења, а не на дан трговања.

промета с Косовом и Метохијом⁴⁴ у износу од 366,2 млн евра, као и по основу донација у износу од 278,0 млн евра.

Графикон V.1.1.1. Покривеност увоза девизним резервама

Извор: НБС.

У току 2024. године највећи одливи из девизних резерви Народне банке Србије реализовани су по основу нето раздужења Републике Србије према иностраним кредиторима у укупном износу од 2.817,0 млн евра.

Нето девизне резерве Народне банке Србије на дан 31. децембра 2024. такође су забележиле највиши ниво крајем месеца и године дотад и **износили су 24.693,3 млн евра**, што је за 3.908,1 млн евра више него на крају 2023. године.

Структура и профитабилност девизних резерви

Посматрано по структури, девизне резерве Народне банке Србије на дан 31. децембра 2024. године чиниле су: иностране ХоВ (59,16%), девизна средства на рачунима у иностранству (22,04%), злато у трезору Народне банке Србије (13,26%), ефективни страни новац (5,30%) и SDR код ММФ-а (0,24%).

Валутну структуру девизних резерви Народне банке Србије (без злата) на дан 31. децембра 2024. године чинили су: еуро (69,83%), амерички долар (26,35%), британска фунта (1,44%), канадски долар (1,44%), SDR (0,28%) и друге валуте (0,66%).

Највећи део девизних резерви, у износу од 17.329,98 млн евра, уложен је у ХоВ у еврима, америчким доларима, британским фунтама и канадским доларима. Од тога је у дугорочне ХоВ уложено 69%, а у краткорочне ХоВ 31%.

У оквиру дугорочних ХоВ, средства су била уложена у: државне ХоВ рока доспећа од једне до десет година САД, Канаде, Немачке, Велике Британије, Француске, Аустрије, Луксембурга, Словачке, Белгије и Финске, укључујући

⁴⁴ Према Закону о привременом обављању одређених послова платног промета на територији СРЈ („Службени лист СРЈ”, бр. 9/01), банке су обавезне да девизни прилив који резиденти остваре у пословању с Косовом и Метохијом продају Народној банци Србије.

ту и ХоВ индексирани за стопу инфлације (*TIPS*); ХоВ јавног сектора (*Supranational, Subnational, Agencies, Sovereign*), укључујући и ХоВ с променљивом каматном стопом (*Floating Rate Notes – FRN*), као и ХоВ са средством обезбеђења (*covered bonds*) од једне до пет година.

У оквиру краткорочних ХоВ, средства су била уложена у класе активе: државне дисконтне ХоВ (*T-bills*) рока доспећа до једне године САД, Канаде, Немачке и Француске, државне купонске ХоВ рока доспећа до једне године САД, Канаде, Велике Британије, Немачке, Француске, Аустрије, Белгије, Луксембурга, Холандије и Словачке, ХоВ јавног сектора (*Supranational, Subnational, Agencies* и *Sovereign*), укључујући и ХоВ с променљивом каматном стопом (*FRN*), као и ХоВ са средствима обезбеђења (*covered bonds*).

Део девизних резерви у износу од 6.455,5 млн евра налази се на **текућим рачунима у иностранству и пласиран је у депозите на рок**. Од тог износа, 66% налази се код централних банака (ФЕД, Бундесбанка, Банка Канаде, Аустријска народна банка, Централна банка Луксембурга и Резервна банка Аустралије) и међународне финансијске организације *BIS* из Базела, а 34% је инвестирано код првокласних иностраних комерцијалних банака комбинованог (композитног) кредитног рејтинга *AAA* (на рок до шест месеци), односно иностраних комерцијалних банака комбинованог кредитног рејтинга минимално *AA–* (на рок до три месеца), као и на текућим рачунима код пословних банака – кореспондената у иностранству.

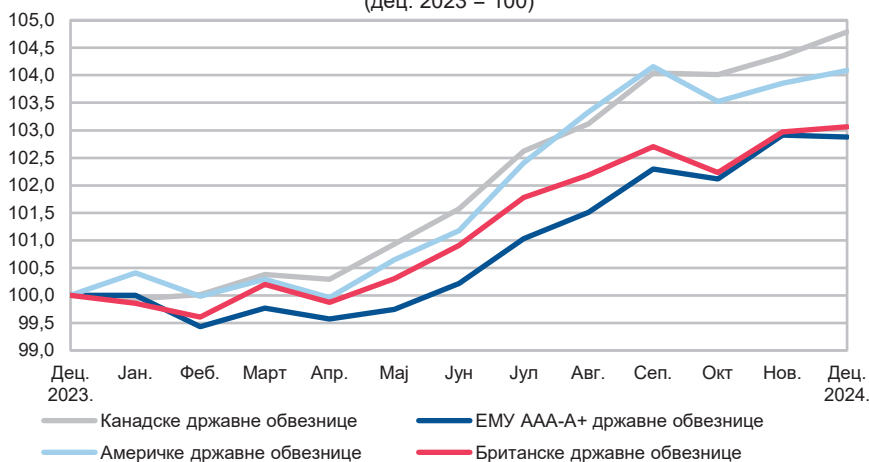
Народна банка Србије је у 2024. години остварила нето приход од 657,3 млн евра по основу пласмана у иностране ХоВ и камата на девизна средства.

Управљање ризицима

Народна банка Србије је и у 2024. години остала доследна опредељењу да одржава ризик свог портфеља на веома ниском нивоу, што је омогућило очување високог нивоа сигурности и ликвидности.

Током 2024. године смањене су стопе приноса обвезница у портфељу Народне банке Србије на краћим рочностима, а повећане су стопе приноса на дужим рочностима, тако да криве приноса крајем године више нису инвертоване. Код европских државних обвезница (немачких, француских и холандских) стопе приноса су смањене углавном на рочностима до три године, код америчких државних обвезница пад стопа приноса је био изражен на рочностима до две године, док је код канадских државних обвезница пад стопа приноса био присутан на рочностима до скоро седам година. Крива приноса британских државних обвезница имала је најизраженији пад на делу криве рочности до годину дана.

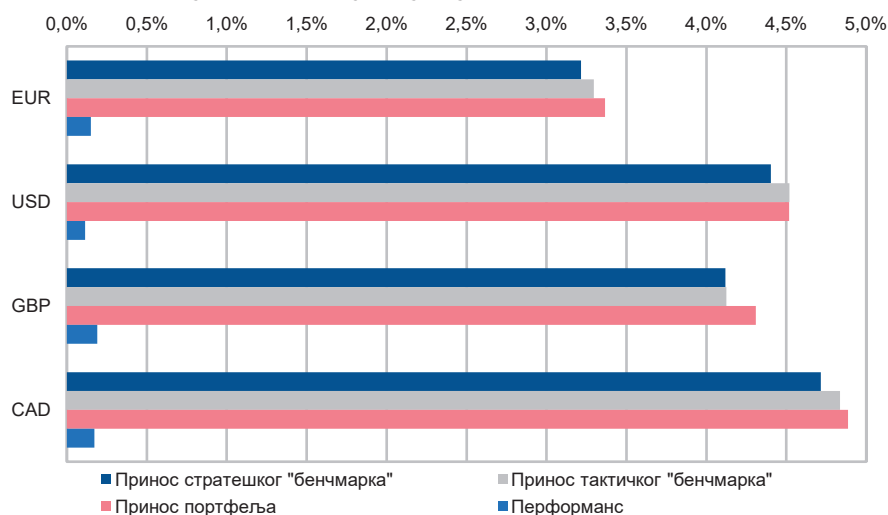
Графикон V.1.2. Индекс приноса државних обвезница у оригиналној валути
(дец. 2023 = 100)

Извор: НБС.

У таквим околностима, а уз одговарајући ниво дурације и опрезан приступ инвестирању, Народна банка Србије је остварила позитивне приносе у свим портфељима. Највећи принос од 4,89% остварен је у портфељу у канадским доларима, а затим следе портфељ у америчким доларима (4,52%), портфељ у британским фунтама (4,31%) и портфељ у еврима (3,37%). Сви портфељи Народне банке Србије забележили су више приносе у односу на упоредне референтне вредности (*benchmark*).

Графикон V.1.3. Принос портфеља и "бенчмарка" у оригиналној валути у 2024. години

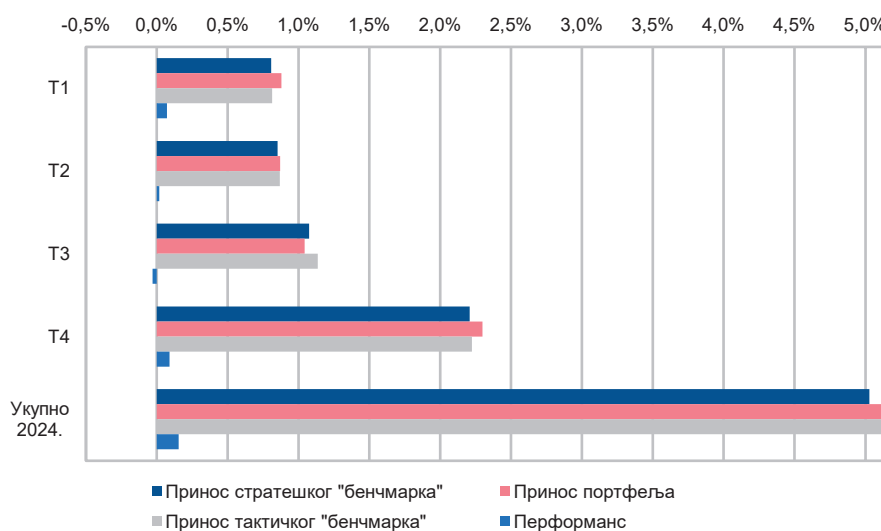
Извор: НБС.

Генерално, 2024. годину су обележили наставак геополитичких тензија и неповољни изгледи глобалног привредног раста. Инфлаторни притисци ослабили су у П1, тако да су водеће централне банке почеле с попуштањем мера монетарне политике од средине године.

Евро је ослабио према америчком долару за 6,44% и према британској фунти за 4,67%, док је ојачао према канадском долару за 1,77%. Принос

укупног инвестиционог портфеља прерачунат у евре био је позитиван и износио је 5,33%, услед остварених приноса у оригиналним портфељима и кретања међувалутних односа. У условима благе апрецијације курса динара према евр, принос укупног портфеља прерачунат у динаре био је позитиван и износио је 5,18%.

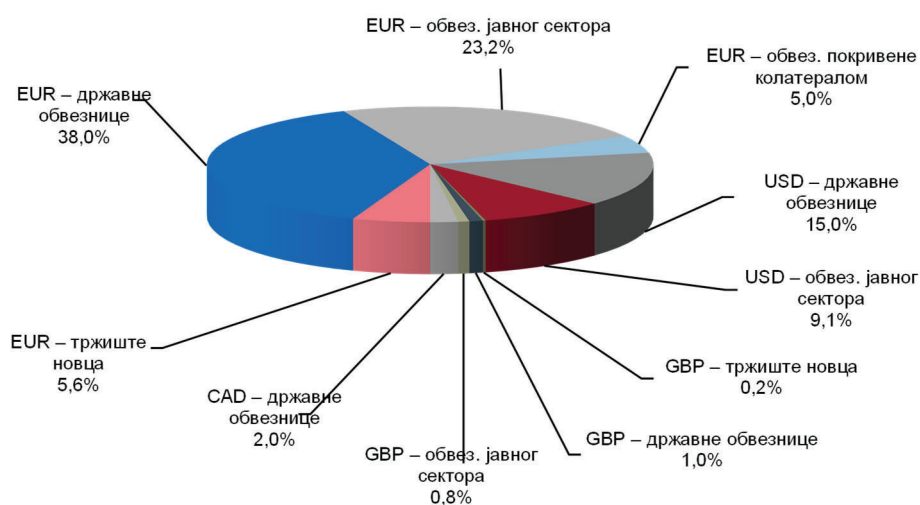
Графикон V.1.4. Укупан принос портфеља и "бенчмарка" прерачунат у динаре, по тромесечјима

Извор: НБС.

Структура инвестиционог портфеља по врстама aktive и валутна структура биле су у складу са *Стратешким смерницама за управљање девизним резервама Народне банке Србије*.

Графикон V.1.5. Структура инвестиционог портфеља (на дан 31.12.2024. године)

Извор: НБС.

Током 2024. године Народна банка Србије инвестирала је у високоликвидне обвезнице с ниским тржишним и кредитним ризиком. Валутни ризик је у знатној мери умањен усаглашавањем валутне структуре девизних резерви и спољног дуга земље, а каматни ризик одржавањем адекватне дурације портфеља. О томе сведочи и низак *Value-at-Risk* (*VaR*), којим се процењује вредност тржишног ризика за дати ниво поверења, рачунат по појединачним портфељима и различитим методама обрачуна.

Табела V.1.1. Вредност изложена ризику (*VaR*) на дан 31. децембра 2024. (степен вероватноће 95%, посматрани период један дан)

	EUR портфељ	USD портфељ	GBP портфељ	CAD портфељ
Параметарски <i>VaR</i>	0,15%	0,21%	0,13%	0,15%
Историјски <i>VaR</i>	0,09%	0,14%	0,08%	0,10%
Монте Карло <i>VaR</i>	0,13%	0,19%	0,12%	0,13%

Извор: НБС.

Вредности стрес-теста (*Stress testing*) показују за колико би се процената смањила тржишна вредност портфеља Народне банке Србије у случају наглог и неочекиваног повећања тржишних стопа приноса за 1,00 п.п.

Табела V.1.2. Стрес-тест на дан 31. децембра 2024. (посматрани период један дан)

Сценарио	Промена тржишне вредности			
	EUR портфељ	USD портфељ	GBP портфељ	CAD портфељ
Раст тржишних каматних стопа за 100 б.п.	-1,43%	-1,58%	-1,10%	-1,27%

Извор: НБС.

Ради управљања кредитним ризиком, Народна банка Србије је одредила високе критеријуме минималног комбинованог кредитног рејтинга за издаваоце и банке код којих је дозвољено пласирати средства девизних резерви Народне банке Србије. Минимални дозвољени комбиновани кредитни рејтинг за банке код којих је дозвољено пласирање депозита јесте *AA-* (одређен према рејтинг агенцијама *Standard & Poor's*, *Moody's* и *Fitch*), за државне обвезнице *A-*, за обвезнице јавног сектора одређен је минимални комбиновани кредитни рејтинг од *A+*, а за обвезнице покривене средствима обезбеђења *AA*. Током 2024. године углавном није било значајније промене кредитног рејтинга издавалаца и обвезница дозвољених у портфељу Народне банке Србије, који је у већини случајева остао на истом нивоу као и у 2023. години по свим рејтинг агенцијама, уз периодично ревидирање изгледа кредитног рејтинга. Рејтинзи пословних банака код којих је дозвољено пласирати средства Народне банке Србије такође су у већини случајева непромењени, уз периодично ревидирање изгледа кредитног рејтинга.

Поред финансијских показатеља из биланса банака, праћени су и други показатељи кредитног ризика, као што је петогодишњи *CDS*⁴⁵ спред за банку.

⁴⁵ *CDS* спред (*Credit Default Swap*) представља тржишни показатељ ризика, односно у њему је укалкулисана имплицитна вероватноћа банкрота издаваоца онако како је тржиште оцењује.

Сви остали показатељи: варијабилност вишка приноса (*tracking error*), ограничења структуре и дурације портфеља, као и кредитни лимити, током 2024. били су у прописаним оквирима дефинисаним Стратешким смерницама за управљање девизним резервама Народне банке Србије.

V.2. Емисија новца и управљање токовима готовине

V.2.1. Издавање новчаница и готовог новца

У Републици Србији је у току 2024. године у оптицају била серија новца издања Народне банке Србије од 2003. и даље – новчанице у апоенима од 10, 20, 50, 100, 200, 500, 1000, 2000 и 5000 динара и ковани новац у апоенима од 1, 2, 5, 10 и 20 динара.

На дан 31. децембра 2024. године, у оптицају је било готовог новца (новчаница и кованог новца) у износу од 399,6 млрд динара (изван трезора Народне банке Србије, благајни банака и Министарства финансија – Управе за трезор), што је за 8,2% више него на крају 2023. године. Од укупног стања готовог новца у оптицају, на новчанице се односило 99,2% и на ковани новац 0,8%, што је за 0,1% више за новчанице у односу на крај 2023. године.

На крају 2024. године у оптицају је био 481,1 млн комада новчаница, или за 2,7% више него на крају 2023. године.

У структури новчаница по номиналном износу повећано је учешће новчаница апоена од 5000 динара – за 2,8%. Учешће новчаница апоена од 2000 динара смањено је за 3,4% у односу на претходну годину, док је повећано учешће новчаница апоена од 1000 динара за 1%. Учешће новчаница од 500 и 200 динара остало је на истом нивоу. Учешће новчаница од 100, 50, 20 и 10 динара смањено је за 0,1% у односу на 2023. годину.

Новчанице апоена од 500, 1000, 2000 и 5000 динара у 2024. години у готовинском платном промету у номиналном износу учествовале су са 97,2%, те је учешће наведених апоена повећано за 0,4% у односу на крај 2023. године.

На крају 2024. године у оптицају је било 1.003,6 млн комада кованог новца, што је за 6,1% мање него на крају 2023. У структури кованог новца, највеће је учешће апоена од 1 динара (40,4%), учешће апоена од 5 динара износило је 29,5%, апоена од 2 динара – 25,8%, апоена од 10 динара – 2,10% и од 20 динара – 2,2%.

Ради задовољавања потреба готовинског платног промета и замене новчаница неподобних за оптицај, у 2024. години планирана је израда додатне количине новчаница од 70 млн комада, и то: израда 30 млн комада новчаница апоена од 1000, 20 млн комада новчаница од 100 динара и 20 млн комада новчаница апоена од 10 динара. Израда наведених количина новчаница реализована је у целости.

У 2024. години планирана је израда 60 млн комада кованог новца. За апоен од 5 динара планирана је и реализована израда 20 млн комада, док је за апоен од

2 динара планирана израда 20 млн комада кованог новца, а израђена су 4 млн комада, а за апоен од 1 динара – од планираних 20 млн комада није ништа израђено. Израђена су укупно 24 млн комада кованог новца од 5 и 2 динара (40% планиране количине за 2024).

Табела V.2.1.1. Преглед апоенске структуре новчаница у оптицају

Врста апоена	31. децембар 2023.		31. децембар 2024.	
	У млн RSD	У %	У млн RSD	У %
5000 динара	60.210	16,4	76.185	19,2
2000 динара	192.703	52,6	194.925	49,2
1000 динара	86.250	23,6	97.767	24,6
500 динара	15.479	4,2	16.405	4,2
200 динара	4.555	1,2	4.585	1,2
100 динара	3.069	0,8	2.887	0,7
50 динара	1.704	0,5	1.695	0,4
20 динара	1.266	0,4	1.239	0,3
10 динара	921	0,3	901	0,2
Укупно:	366.157	100,0	396.589	100,0

Извор: НБС.

Током 2024. године, у поступку експертизе новца примљеног под сумњом да је фалсификован **откривено је 1.697 комада фалсификованих новчаница готовог новца** (динара). У структури откривених фалсификата новчаница готовог новца, доминантно учешће имају фалсификоване новчанице апоена од 2000 (74,25%), 1000 (11,20%) и 500 (9,90%) динара, које заједно чине 95,35% укупног броја фалсификата новчаница готовог новца.

Табела V.2.1.2. Преглед фалсификованих новчаница готовог новца (у комадима)

Апоен	5000	2000	1000	500	200	100	50	20	10	Укупно
Комада	51	1.260	190	168	10	17	0	1	0	1.985
Учешће у %	3,00	74,25	11,20	9,90	0,59	1,00	0,00	0,06	0,00	100,00

Извор: НБС.

Посматрано вредносно, у структури откривених фалсификата новчаница готовог новца највећи је удео новчаница апоена од 2000 динара (82,55%) и од 5000 динара (8,35%). Процентуално изражено, та два апоена заједно чине 90,90% свих фалсификата готовог новца.

Однос откривених фалсификованих новчаница готовог новца и готовог новца у оптицају указује на то да је на милион комада оригиналних новчаница у оптицају откривено 2,59 комада фалсификованих новчаница готовог новца, а номинално посматрано – на милијарду динара у оптицају откривено је 5.643,48 динара фалсификованог новца.

Табела V.2.1.3. Преглед фалсификованих новчаница готовог новца (у хиљадама RSD)

Апоен	5000	2000	1000	500	200	100	50	20	10	Укупно
Износ	255,00	2.520,00	190,00	84,00	2,00	1,70	0,00	0,02	0,00	3.052,72
Учешће у %	8,35	82,55	6,22	2,75	0,07	0,06	0,00	0,00	0,00	100,00

Извор: НБС

Највећи број откривених фалсификата израђен је на комерцијалном папиру, коришћењем инк-џет штампача, ласерских штампача или фотокопир-апарата у боји новије генерације. Применом такве технике израде (копирање) њихов квалитет је лош, те се квалификују као фалсификати лоше и осредње израде. Такође, код фалсификата осредње израде утврђени су и фалсификати новчаница апоена од 2000 динара, на којима је имитирана оптички променљива боја, која даје прилично уверљив утисак. Међу откривеним фалсификатима није било фалсификата израђених штампарским техникама (дубока, висока и равна штампа), који у највећем броју случајева припадају категорији успешније израђених фалсификата и које је теже разликовати од оригинала (фалсификати веома добре израде и опасни фалсификати).

Нумизматички новац

На основу *Оквирног споразума о сарадњи у вези са израдом нумизматичког новца с ликом Николе Тесле* (Г. бр. 890 од 5. фебруара 2018. године и Г. бр. 7908 од 21. јула 2023), у вези са израдом нумизматичког новца с ликом Николе Тесле и појединачних уговора за 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023. и 2024. годину, Завод је у 2024. години израдио 640 сребрњака с ликом Николе Тесле, од тога –230 сребрњака од шестог дизајна (први дизајн у 2023), 210 сребрњака седмог дизајна (други дизајн у 2023) и 200 сребрњака осмог дизајна (трећи дизајн у 2023).

Тиме је комплетирана израда сребрњака од по 500 комада од првог до шестог дизајна, а неопходно је изградити још 290 сребрњака седмог дизајна и још 300 сребрњака осмог дизајна и по 500 комада деветог и десетог дизајна (први и други дизајн у 2024).

Управљање токовима готовине

Током 2024. благовремено су снабдеване филијале у Београду, Крагујевцу, Нишу, Новом Саду и Ужицу довољном количином новчаница и кованог новца како би се у сваком тренутку удовољило захтевима банака за исплату готовог новца.

У 2024. години банкама су **испоручена** 622,4 млн комада новчаница и кованог новца, у номиналном износу од 694,2 млрд динара. То је у односу на 2023. за 9,9% мања количина, а за 9,8% већи номинални износ новчаница и кованог новца.

Путем уплата банака **примљена** су укупно 506,4 млн комада новчаница и кованог новца, у номиналном износу од 608,8 млрд динара. У односу на 2023. годину примљена је за 13,9% мања количина, а за 8,3% већи номинални износ новчаница и кованог новца.

У бројачницама Народне банке Србије **обрађена** су укупно 513,2 млн комада новчаница, у номиналном износу од 606,0 млрд динара, што је за 59,3 млн комада мање обрађених новчаница у поређењу са 2023. годином. Од

укупне количине обрађених новчаница, 93% новчаница издвојено је као подобно за оптицај. Коефицијент обрта новца у оптицају у 2024. години (количина обрађених новчаница у односу на количину новчаница у оптицају) био је 1,07.

Уништена су 5,9 млн комада новчаница неподобних за оптицај. Индекс обнове оптицаја (количина уништених новчаница у односу на количину новчаница у оптицају) износио је 6,29.

V.2.2. Активности филијала Народне банке Србије

Пословање филијала Народне банке Србије у 2024. години односило се на извршавање трезорских и благајничких послова који су проистекли из послова управљања токовима готовине, као и на едукацију корисника финансијских услуга о финансијским производима и услугама институција чије пословање надзире Народна банка Србије.

Филијала у Београду

Филијала у Београду је у 2024. години, у процесу управљања токовима готовине и другим вредностима, обављала послове пријема и предаје готовог новца, ефективног страног новца и јединствених меничних бланкета банкама, послове пријема ефективног страног новца од државних органа, послове продаје пригодног кованог новца и послове са оставама.

Табела V.2.2.1. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Београду
(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2024.	Индекс 2024/2023.
	У 2023.	У 2024.		
Уплате готовог новца банака	351.760.406.500	357.113.651.500	357.113.651.500	101,5
Исплате готовог новца банкама	315.116.036.500	355.452.971.500	355.452.971.500	112,8
Уплате ЕСН од банака	221.233.074 ¹⁾	260.002.131 ¹⁾	30.424.123.359 ²⁾	117,5
Уплате ЕСН од државних органа	1.494.215 ¹⁾	2.310.711 ¹⁾	270.387.500 ²⁾	154,6
Исплате ЕСН банкама	51.038.890 ¹⁾	128.309.774 ¹⁾	15.014.155.374 ²⁾	251,4
УКУПНО			758.275.289.232	

¹⁾ У еврима.

²⁾ У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу динара на дан 31. децембра 2024.

Извор: НБС.

Укупне уплате готовог новца банака у 2024. години биле су за 1,5% веће него 2023. године, а исплате готовог новца банкама веће за 12,8%. Уплате ефективног страног новца банака, у номиналном износу, у односу на 2023. годину повећале су се за 17,5%. Исплате су се такође повећале, за 151,4%.

Од државних органа у 2024. години примљено је укупно 2.310.711 евра, што је за 54,6% више него претходне године.

Филијала у Београду је у 2024. години обрадила 288,4 млн комада новчаница и кованог новца, односно 355,9 млрд динара, као и ефективни

страни новац примљен на читавој територији Републике Србије – 6,7 млн комада новчаница, у износу од 424 млн евра.

У поступку обраде поништено је и уништено 9,4 млн комада новчаница, укупне вредности 786 млн динара, или 3,3% укупног броја обрађених новчаница.

На експертизу, под сумњом на фалсификат, као и на проверу степена оштећења, односно проверу упозоравајуће боје, послато је 2.890 комада новчаница готовог новца. Такође, на експертизу под сумњом на фалсификат послат је 441 комад новчаница ефективног страног новца.

Поред тога, Филијала је банкама комисионарима предала 1,5 млн комада меничних бланкета у износу од 74,5 млн динара, обавила је четири продаје пригодног кованог новца у износу од 97.717,46 динара, а примила је 16 и издала једну оставу.

С обзиром на то да располаже електронском базом података, која садржи копије извода и налога с рачуна републичких органа, правних лица и радњи, Филијала у Београду је у овом периоду обрадила и одговорила на 56 захтева за издавање извода – налога за плаћање и извештаја о променама и стању рачуна, а коју је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања. Издато је укупно 20 обавештења о плаћању на име пронађених података.

Филијала у Новом Саду

У Филијали у Новом Саду у 2024. години остварено је 3.047 трансакција уплата и исплата готовог новца с банкама и Управом за трезор и 381 трансакција уплата и исплата ефективног страног новца с банкама, царинским, судским и другим државним органима, у укупној вредности од 191,2 млрд динара. Сав ефективни страни новац примљен од царинских, судских и других државних органа обрађен је приликом пријема на благајнама Филијале. У посматраном периоду, у Филијали је у оквиру трезорског пословања евидентиран пријем 30 и издавање 13 остава.

Поред наведених послова, Филијала је у оквиру благајничког пословања банкама комисионарима предала 417.000 меничних бланкета у номиналном износу од 20,9 млн динара. Такође, физичким лицима у 28 трансакција продато је 312 паковања пригодног кованог новца и вакуумираних паковања кованог новца издања Народне банке Југославије и Народне банке Србије, у укупном износу од 1,4 млн динара. На благајнама Филијале **примљена су 763 комада новчаница готовог и ефективног страног новца под сумњом да су фалсификоване, обојене или да не испуњавају услов за замену, те су прослеђене на експертизу.**

Током посматраног периода, предмет **обраде** готовог новца био је сав новац примљен од банака и Управе за трезор на благајнама Филијале у Новом Саду, али и новац који је уплаћен на благајнама других филијала у систему Народне банке Србије. Укупно је обрађено 116,6 млрд динара, односно 122,9

млн комада новчаница и кованог новца. У поступку обраде **поништена** су 5,4 млн комада новчаница готовог новца, у укупном износу од 405,6 млн динара, и **уништено** 214 комада новчаница готовог новца, у укупном износу од 107 хиљада динара. Приликом обраде готовог новца издвојено је 79 комада новчаница под сумњом на фалсификат, под сумњом да су оштећене изнад процента утврђеног прописом и под сумњом да су обојене упозоравајућом бојом, те су послате на експертизу. Такође, у поступку обраде, издвојене су и две новчанице којима је истекао рок за замену, као и једна новчаница с грешком у производњи (макулатура).

Табела V.2.2.2. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Новом Саду
(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2024.	Индекс 2024/2023.
	У 2023.	У 2024.		
Уплате готовог новца	65.896.430.000	86.176.553.000	86.176.553.000	130,8
Исплате готовог новца	84.374.755.000	86.759.201.000	86.759.201.000	102,8
Уплате ЕСН од банака	113.998.263 ¹⁾	152.537.141 ¹⁾	17.849.118.275 ²⁾	133,8
Уплате ЕСН од државних органа	2.083.579 ¹⁾	849.280 ¹⁾	99.378.377 ²⁾	40,8
Исплате ЕСН банкама	490.000 ¹⁾	2.659.000 ¹⁾	311.142.619 ²⁾	542,7
УКУПНО			191.195.393.271	

¹⁾ У еврима.

²⁾ У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу динара на дан 31. децембра 2024.
Извор: НБС.

Филијала у Новом Саду је у току 2024. године обрадила 29 захтева за издавање преписа извештаја о променама на рачунима које је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћање. Од тога, 12 захтева поднела су физичка лица, а 17 захтева правна лица.

Филијала у Нишу

У току 2024. године, Филијала у Нишу је остварила обим пословања у делу управљања токовима готовине пријемом и предајом готовог и ефективног страног новца комитентима (банке, државни органи) у укупној вредности од 208 млрд динара.

Путем 1.093 трансакције, укупне уплате готовог новца од пословних банака и Управе за трезор Министарства финансија у 2024. години износиле су 84 млрд динара, што је за 52,14% више него 2023. године, док су укупне исплате (у оквиру 2.099 трансакција) износиле 116,7 млрд динара, што је за 29,81% више него 2023. године.

Уплате ефективног страног новца од пословних банака (у оквиру 96 трансакција) износиле су 65 млн евра и више су 281,17% него претходне године, док су исплате ефективног страног новца (у једној трансакцији) износиле 0,1 млн евра и мање су 81,49% него 2023. године. Од државних органа, у 120 трансакција примљено је укупно 1,3 млн евра, тј. 41,97% мање него претходне године.

Филијала у Нишу је у 2024. години обрадила 77 млн комада новчаница у номиналном износу од 96 млрд динара.

Табела V.2.2.3. **Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Нишу**
(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2024.	Индекс 2024./2023.
	У 2023.	У 2024.		
Уплате готовог новца	54.996.038.000	83.670.444.500	83.670.444.500	152,14
Исплате готовог новца	89.867.052.000	116.650.445.000	116.650.445.000	129,81
Уплате ЕСН од банака	16.990.768 ¹⁾	64.763.579 ¹⁾	7.578.303.720 ²⁾	381,17
Уплате ЕСН од државних органа	2.291.395 ¹⁾	1.329.739 ¹⁾	155.599.276 ²⁾	58,03
Исплате ЕСН банкама	540.000 ¹⁾	100.000 ¹⁾	11.701.490 ²⁾	18,51
УКУПНО			208.066.493.986	

¹⁾ У еврима.

²⁾ У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу динара на дан 31. децембра 2024.

Извор: НБС.

На благајнама Филијале у Нишу примљено је 329 комада новчаница готовог новца и 17 комада новчаница ефективног страног новца под сумњом на фалсификат и оне су прослеђене на експертизу.

Поред наведених послова, Филијала је предала 295.000 меничних бланкета, у номиналном износу од 14,7 млн динара банкама комисионарима.

С обзиром на то да Филијала у Нишу располаже делимичном базом података у електронском формату о налозима из извештаја о стању и промена на жиро рачунима које је до краја 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања, у току 2024. године обрађено је 27 захтева и издато 11 преписа налога из извештаја.

Филијала у Крагујевцу

Пословање Филијале у Крагујевцу у 2024. години односило се на извршење трезорских и благајничких послова који су проистекли из послова управљања токовима готовине, као и на едукацију корисника финансијских услуга о финансијским производима и услугама институција чије пословање надзире Народна банка Србије.

Филијала у Крагујевцу у 2024. години имала је 2.963 трансакције уплата и исплата готовог новца с банкама и Управом за трезор, 45 трансакција уплата и исплата ефективног страног новца с банкама, судским и другим државним органима; 155 трансакција продаје и откупа ефективног страног новца с физичким лицима и остварила је пословање у укупној вредности од 162,84 млрд динара, што је за 7,86% више него 2023. године.

Поред наведених послова, Филијала у Крагујевцу је предала 309.000 меничних бланкета банкама комисионарима, у номиналном износу од 15,45 млн динара. Филијала је продавала пригодни ковани новац и обавила осам трансакција, у укупном износу од 132.826,44 динара. На благајнама Филијале примљено је 149 комада новчаница готовог и ефективног страног новца, под сумњом да су фалсификоване, обојене или да не испуњавају услов за замену,

те су прослеђене на даљу експертизу. Филијала у Крагујевцу је у 2024. години обрадила 41,58 млн комада новчаница, у номиналном износу од 52,84 млрд динара.

Табела V.2.2.4. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Крагујевцу

(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2024.	Индекс 2024/2023.
	У 2023.	У 2024.		
Уплате готовог новца	60.402.965.000	53.707.155.000	53.707.155.000	88,91
Исплате готовог новца	88.576.686.500	103.498.421.000	103.498.421.000	116,85
Уплате ЕСН од банака	2.111.165 ¹⁾	1.502.009 ¹⁾	175.757.477 ²⁾	71,15
Исплате ЕСН банкама	14.890.000 ¹⁾	46.579.000 ¹⁾	5.450.437.027 ²⁾	312,82
Уплате ЕСН од државних органа	15 ¹⁾	57.445 ¹⁾	6.721.869 ²⁾	382.966,67
Откуп ЕСН од физичких лица	23.502 ¹⁾	10.107 ¹⁾	1.184.021 ³⁾	43,00
Продаја ЕСН физичким лицима	23.084 ¹⁾	6.347 ¹⁾	743.732 ³⁾	27,50
УКУПНО			162.840.420.126	

¹⁾ У еврима.

²⁾ У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу динара на дан 31. децембра 2024.

³⁾ У динарској противвредности обрачунатој по дневном средњем курсу.

Извор: НБС.

Филијала у Крагујевцу у 2024. години обрадила је и 11 захтева за издавање преписа налога и извештаја о променама на рачунима (које је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања).

Филијала у Ужицу

Банке су у 2024. години на шалтерима Филијале уплатиле 28,1 млрд динара готовог новца и поднеле захтев за исплату готовог новца у износу од 31,7 млрд динара. Уплате готовог новца у 2024. години биле су мање за 2% него 2023. године, а исплате готовог новца биле су мање за 12,3%. Филијала је од државних органа у 2024. години примила 111.173 евра, што је за 54,6% мање него у 2023. години.

Табела V.2.2.5. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Ужицу

(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2024.	Индекс 2024/2023.
	У 2023.	У 2024.		
Уплате готовог новца банака	28.702.135.000	28.130.780.000	28.130.780.000	98,0
Исплате готовог новца банкама	36.200.379.000	31.740.308.500	31.740.308.500	87,7
Уплате ЕСН од банака	9.605.662 ¹⁾	0 ¹⁾	0 ²⁾	0
Исплате ЕСН банкама	260.000 ¹⁾	60.000 ¹⁾	7.020.894 ²⁾	23,1
Уплате ЕСН од државних органа	245.080 ¹⁾	111.173 ¹⁾	13.008.897 ²⁾	45,4
УКУПНО			59.891.118.291	

¹⁾ У еврима.

²⁾ У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу динара на дан 31. децембра 2024.

Извор: НБС.

Банкама комисионарима предато је 138 хиљада меничних бланкета у износу од 6,9 млн динара, што је за 8% мање него у 2023. години. У 2024. години од банака је **примљено** 75 новчаница готовог новца и ефективног страног новца под сумњом да су фалсификат/обојене и оне су прослеђене на

експертизу. У 2024. години остварена је продаја нумизматичког новца у укупном износу од 22 хиљаде динара.

Током посматраног периода, предмет **обrade** готовог новца био је сав новац примљен од банака и Управе за трезор на благајнама Филијале у Ужицу, али и новац који је уплаћен на благајнама других филијала у систему Народне банке Србије. Укупно је обрађено 29 млн комада новчаница, у номиналном износу од 30,8 млрд динара. У поступку обраде **поништено** је 773.000 комада новчаница готовог новца, у укупном износу од 50,1 млн динара. Приликом обраде издвојена су 33 комада новчаница које су послате на експертизу под сумњом на фалсификат, као и на проверу степена оштећења, односно проверу упозоравајуће боје.

У току 2024. године Филијала у Ужицу је обрадила 18 захтева за издавање извода – извештаја о променама на рачуну и стању рачуна (које је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања). Издато је укупно 11 обавештења о плаћању на име пронађених података.

V.3. Оператор платног система, надзор над пружаоцима платних услуга, издавањем електронског новца и пружањем услуга повезаних с виртуелним валутама

Показатељи рада платних система и картичног система *DinaCard*

Народна банка Србије је оператор следећих платних система: *RTGS* платног система Народне банке Србије, *IPS* платног система Народне банке Србије (*IPS* НБС систем), Клиринг платног система Народне банке Србије, *DinaCard* клиринг система Народне банке Србије, као и система Међубанкарског и Међународног клиринг система у девизама Народне банке Србије.

На крају 2024. године, у *RTGS* платном систему Народне банке Србије била су 24 учесника – 20 банака, Министарство финансија – Управа за трезор, Централни регистар, депо и клиринг ХоВ, Удружење банака Србије и Народна банка Србије.

Народна банка Србије је од 22. октобра 2018. године оператор *IPS* НБС система, који седму годину успешно функционише. На крају 2024. године, у *IPS* НБС систему била су 22 директна учесника – 20 банака, Народна банка Србије и Министарство финансија – Управа за трезор, један индиректни учесник с непосредним приступом и три индиректна учесника с посредним приступом.

На крају 2024. године, у клиринг систему *DinaCard* учествовало је 17 банака и десет процесорских кућа. У поравнању по платним картицама за

домаћи платни промет учествовало је 14 пословних банака у картичном систему *Visa*, 13 у систему *MasterCard* и 11 у систему *UnionPay*.

У системима Међубанкарског и Међународног клиринга у девизама на крају 2024. била су 22 учесника, и то: 13 банака из Републике Србије, Народна банка Србије, седам банака из Босне и Херцеговине и једна банка из Црне Горе.

Расположивост *RTGS* платног система Народне банке Србије и Клиринг платног система Народне банке Србије износила је 99,89%, док је расположивост централног свича у систему *DinaCard* у 2024. години износила 99,996%.

RTGS платни систем Народне банке Србије

RTGS платни систем Народне банке Србије систем је за поравнање међубанкарских плаћања у реалном времену по бруто принципу.

Посредством *RTGS* платног система Народне банке Србије у 2024. години реализовано је укупно 214,7 млн плаћања, укупне вредности 221.683,7 млрд динара.

Табела V.3.1.1. **Вредност промета и број плаћања у *RTGS* систему**

(промет у млрд RSD, број плаћања у хиљадама)

2024.	Број радних дана	Број плаћања	Дневни просек броја плаћања	Вредност промета	Дневни просек промета
Јануар	21	16.537,9	787,5	19.573,3	932,1
Фебруар	19	17.471,3	919,5	14.824,1	780,2
Март	21	17.903,1	852,5	15.206,5	724,1
Април	22	19.906,6	904,8	17.972,8	816,9
Мај	19	17.137,9	902,0	14.397,2	757,7
Јун	20	17.132,7	856,6	17.045,7	852,3
Јул	23	18.424,9	801,1	20.989,2	912,6
Август	22	17.303,2	786,5	19.229,4	874,1
Септембар	21	16.959,0	807,6	19.255,7	916,9
Октобар	23	18.455,6	802,4	20.768,6	903,0
Новембар	20	17.520,8	876,0	18.615,9	930,8
Децембар	22	19.990,1	908,6	23.805,4	1.082,1
Укупно	253	214.743,1		221.683,7	
		Месечни просек:	Дневни просек:	Месечни просек:	Дневни просек:
		17.895,3	848,8	18.473,6	876,2

Извор: НБС.

Клиринг платни систем Народне банке Србије

Клиринг платни систем Народне банке Србије систем је за размену и обраду појединачних налога за плаћање или група налога за плаћање учесника у платном систему, који се реализују по принципу мултилатералног нетирања.

У 2024. години, у Клиринг платном систему Народне банке Србије реализовано је 17,5 млн плаћања, укупне вредности 408,1 млрд динара.

IPS НБС систем

IPS НБС систем је платни систем у ком се извршавају појединачни инстант трансфери одобрења у износу до 300.000 динара. Систем ради у режиму 24/7/365, што обезбеђује реализацију плаћања током целог дана, сваког дана у години. Плаћања у систему се реализују готово тренутно, а средства су расположива примаоцу плаћања за неколико секунди.

Табела V.3.1.2. Вредност промета и број плаћања у Клиринг систему
(промет у млрд RSD, број плаћања у хиљадама)

2024.	Број радних дана	Број плаћања	Дневни просек броја плаћања	Вредност промета	Дневни просек промета
Јануар	21	1.254,9	59,8	27,7	1,3
Фебруар	19	1.556,0	81,9	30,8	1,6
Март	21	1.383,6	65,9	32,5	1,5
Април	22	1.513,9	68,8	37,5	1,7
Мај	19	1.521,5	80,1	32,6	1,7
Јун	20	1.320,6	66,0	31,8	1,6
Јул	23	1.484,7	64,6	37,0	1,6
Август	22	1.524,7	69,3	34,6	1,6
Септембар	21	1.383,4	65,9	33,7	1,6
Октобар	23	1.509,6	65,6	36,6	1,6
Новембар	20	1.519,3	76,0	33,8	1,7
Децембар	22	1.522,6	69,2	39,5	1,8
Укупно	253	17.495,0		408,1	
		Месечни просек:	Дневни просек:	Месечни просек:	Дневни просек:
		1.457,9	69,2	34,0	1,6

Извор: НБС.

Инфраструктура IPS НБС система омогућава инстант плаћања коришћењем стандардних начина плаћања (нпр. путем електронског/мобилног банкарства или на шалтеру пружалаца платних услуга), затим инстант плаћања на продајном месту трговца, као и додатне услуге за учеснике – преузимања података о рачуну односно фактури на захтев платиоца (*Bill Presentment – BP*) и услугу *Prenesi*, тј. извршавање инстант плаћања употребом броја мобилног телефона који је прималац плаћања регистровао за ову услугу.

У складу с правилима рада, учесници у IPS НБС систему могу бити Народна банка Србије, банка са седиштем у Републици Србији која има дозволу за рад Народне банке Србије, Министарство финансија – Управа за трезор, платна институција са седиштем у Републици Србији која има дозволу Народне банке Србије за пружање платних услуга као платна институција, институција електронског новца са седиштем у Републици Србији која има дозволу Народне банке Србије за издавање електронског новца, јавни поштански оператор са седиштем у Републици Србији.

У 2024. години, посредством IPS НБС система реализована су укупно 87,2 млн плаћања, укупне вредности 1.044,0 млрд динара. Просечан дневни број плаћања у 2024. години износио је 238,2 хиљаде, док је просечна дневна вредност трансакција износила 2,9 млрд динара. Просечно време извршења трансакција у IPS НБС систему у 2024. години износило је 1,2 секунде.

Накнада за извршавање налога за пренос у *IPS* НБС систему, коју Народна банка Србије као оператор платног система наплаћује учесницима у том систему, иста је као накнада за плаћања мале новчане вредности у *RTGS* НБС и Клиринг платном систему Народне банке Србије и износи 4 динара по налогу.

Табела V.3.1.3. Вредност промета и број плаћања у *IPS* НБС систему

(промет у млрд RSD, број плаћања у хиљадама)

2024.	Број радних дана	Број плаћања	Дневни просек броја плаћања	Вредност промета	Дневни просек промета
Јануар	31	6.011,2	193,9	62,5	2,0
Фебруар	29	6.611,6	228,0	71,4	2,5
Март	31	6.929,4	223,5	76,4	2,5
Април	30	7.083,9	236,1	85,0	2,8
Мај	31	6.991,0	225,5	80,0	2,6
Јун	30	7.005,2	233,5	83,3	2,8
Јул	31	7.121,3	229,7	90,7	2,9
Август	31	7.189,1	231,9	89,1	2,9
Септембар	30	7.377,0	245,9	91,1	3,0
Октобар	31	7.984,6	257,6	99,8	3,2
Новембар	30	8.083,7	269,5	98,5	3,3
Децембар	31	8.810,1	284,2	116,0	3,7
Укупно	366	87.198,1		1.044,0	
		Месечни просек:	Дневни просек:	Месечни просек:	Дневни просек:
		7.266,5	238,2	87,0	2,9

Извор:НБС.

Накнада за извршавање налога за пренос по основу захтева за плаћање на продајном месту за износ до 600 динара износи 1 динар, а накнада за налоге по основу захтева за плаћање на продајном месту за износ преко 600 динара – 2 динара. Ове накнаде се наплаћују прихватиоцу – пружаоцу платне услуге трговца.

Међубанкарска накнада утврђена је правилима рада *IPS* НБС система и износи 0,2% вредности извршеног инстант плаћања на продајном месту и плаћа је прихватилац издаваоцу платног инструмента за инстант плаћања.

Системи Међубанкарског и Међународног клиринга у девизама

Системи Међубанкарског и Међународног клиринга у девизама платни су системи у којима се извршавају плаћања у еврима између учесника ових система из Републике Србије, Босне и Херцеговине и Црне Горе, по принципу мултилатералног нетирања.

Табела V.3.1.4. Вредност промета и број плаћања у Међубанкарском и Међународном клирингу

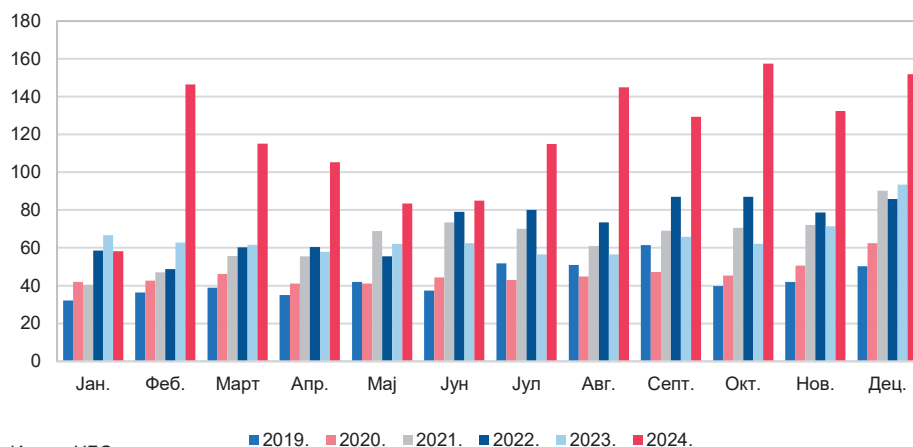
(промет у млн EUR)

2024.	Број радних дана	Број плаћања	Дневни просек броја плаћања	Вредност промета	Дневни просек промета
Јануар	21	3.250	154,8	58,2	2,8
Фебруар	19	3.506	184,5	146,4	7,7
Март	21	3.794	180,7	115,1	5,5
Април	22	4.346	197,5	105,2	4,8
Мај	19	3.889	204,7	83,4	4,4
Јун	20	4.596	229,8	85,0	4,3
Јул	23	4.556	198,1	114,9	5,0
Август	22	4.046	183,9	144,9	6,6
Септембар	21	4.050	192,9	129,3	6,2
Октобар	23	5.088	221,2	157,4	6,8
Новембар	20	4.420	221,0	132,3	6,6
Децембар	22	5.328	242,2	151,9	6,9
Укупно	253	50.869		1.424,0	
		Месечни просек:	Дневни просек:	Месечни просек:	Дневни просек:
		4.239,1	201,1	118,7	5,6

Извор: НБС.

У току 2024. у наведеним системима реализовано је 50.869 плаћања, укупне вредности 1.424,0 млн евра.

Графикон V.3.1. Вредност промета у Међубанкарском и Међународном клирингу (у млн EUR)

Извор: НБС.

Систем националне платне картице – *DinaCard*

DinaCard је национална платна картица Републике Србије, основана ради развоја безготовинског начина плаћања, смањења готовине у новчаној маси, пружања трошковно ефикасног картичног производа грађанима и трговцима и сузбијања сиве економије. Креирањем националне картице банкама је омогућено да својим клијентима понуде платну картицу која се може користити на целокупној прихватној мрежи у Србији, при чему се водило

рачуна о томе да национална картица буде приступачна грађанима и трговцима, као и да међубанкарске провизије буду у складу са законом и условима на српском тржишту. *DinaCard* се развија по узору на националне картице највећих европских земаља, у којима из економски рационалних разлога грађани доминантно користе управо националне картице, као увек повољнији избор са аспекта трошкова по националну економију. **Накнаде националног картичног система *DinaCard* вишеструко су ниже него у другим картичним системима на српском тржишту, што, између осталог, смањује трошкове прихватања националне платне картице за трговце, јер банке прихватиоци трговцима нуде нижу трговачку накнаду за услугу прихватања *DinaCard*.** Поред тога, национални картични системи важни су са аспекта очувања конкуренције на тржишту, бржег прилагођавања специфичним потребама локалног тржишта, као и финансијске инклузије.

У 2024. години, у систему националне платне картице остварено је 199 млн трансакција, што представља раст од 13% у односу на претходну годину, док остварени промет износи 1.035 млрд динара, што чини раст од 18% у односу на претходну годину. Од тога, 79% трансакција и 34% промета остварено је на продајним местима (плаћање робе и услуга), док преостали део представљају трансакције подизања готовине. Од укупног броја трансакција и промета, 60% трансакција и 29% промета представљају међубанкарске трансакције. На крају 2024. године, на тржишту је био 6,1 млн платних картица *DinaCard*.

Закључно с 2024. годином, а од увођења бесконтактне технологије у *DinaCard* систему, 1. јуна 2024. године – 19% свих издатих картица *DinaCard* су бесконтактне.

У 2024. години завршена је имплементација бесконтактне технологије у систему *DinaCard*. Сprovedена су интензивна тестирања на страни издавања и прихватања, након чега је омогућено бесконтактно прихватање *DinaCard* картица на ПОС терминалима на продајним местима и банке су започеле издавање бесконтактних *DinaCard* картица. Све банке учеснице у *DinaCard* систему издају и реиздају искључиво бесконтактне *DinaCard* картице.

Током 2024. године, настављена је сарадња с кинеским националним картичним системом *UnionPay International* и омогућено је прихватање платних картица *UnionPay* на преко 95% банкомата и на 73% ПОС терминала у прихvatној мрежи у Републици Србији. Настављене су активности у вези са издавањем *DinaCard-UnionPay* картица с функцијом бесконтактнoг плаћања, која се прихвата на свим терминалима у земљи и на глобалној прихvatној мрежи *UnionPay*. Банка Поштанска штедионица је прва банка која издаје наведену картицу, а и остале банке које донесу такву одлуку могу својим корисницима да издају ове картице.

У оквиру наставка сарадње с компанијом *Discover Financial Services (DFS)*, у 2024. години започете су активности код процесора и банака прихватилаца за омогућавање прихватања картица из картичног система *DFS* у Србији. Прва банка која ће омогућити прихватање ових картица у својој прихvatној мрежи је Банка Поштанска штедионица.

Током 2024. године настављен је раст броја трансакција сервиса „Подигни динаре“, који корисницима омогућава да приликом плаћања на продајним местима подигну и готов новац (*purchase with cashback*). Настављено је и ширење прихватне мреже за овај сервис. Он је омогућен на свим бензинским станицама НИС Петрол, АРТ Петрол и Гаспром, као и у продајним објектима *Mercator, Roda, Maxi, iDEA Soulfood, PerSu, AD Podunavlje*.

И током 2024. године продајна мрежа на интернету где је могуће платити домаћом картицом наставила је да расте. Број онлајн-трговаца који прихватају *DinaCard* на крају 2024. године већи је за 29% него на крају 2023. године, тако да се на крају 2024. године домаћа картица прихватала на око 2.700 интернет продајних места.

У 2024. години интензивирани су активности на омогућавању додатне аутентификације корисника за *DinaCard* картице код плаћања на интернету у земљи (*3DS 2.0*).

Настављено је интензивно коришћење услуге одложеног плаћања на рате без камате за кориснике картица *DinaCard-PostCard* у издању Банке Поштанска штедионица, за кориснике *DinaCard Klasik* у издању *NLB Komercijalne banke*, као и за кориснике *DinaCard debit* у издању *Banca Intesa*, уз сталан раст броја трансакција и промета. Број продајних места на којима је крајем 2024. године било могуће плаћање овом картицом био је преко 17.000.

Нормативна активност

Након покренуте иницијативе за приступање Републике Србије Јединственом подручју за плаћања у еврима (*Single European Payment Area – SEPA*), Народна банка Србије је предузела активности на изради пријаве за приступање Републике Србије подручју *SEPA* и у сарадњи с надлежним министарствима и државним институцијама анализиран је правни и регулаторни оквир Републике Србије, ради усклађивања националног регулаторног оквира у области платних услуга са европским тековинама.

Ради испуњења критеријума за приступ подручју *SEPA*, Народна банка Србије је припремила сет прописа којима се постиже хармонизација и стандардизација у пружању платних услуга – *Закон о изменама и допунама Закона о платним услугама*, којим су имплементирани одредбе *Друге директиве о платним услугама (PSD2)*, *Одлуку о посебним правилима за извршавање трансфера одобрења и директних задужења у еврима*, којом се обезбеђује усклађеност с чланом 5. и прилогом *Уредбе ЕУ 260/2012*, којом се утврђују технички и пословни захтеви за извршавање платних трансакција по основу трансфера одобрења и директних задужења у еврима и *Одлуку о техничким стандардима за поуздану аутентификацију корисника и заједничким и сигурносним отвореним стандардима комуникације*⁴⁶, којом су имплементирани одредбе *Уредбе ЕУ 2018/389*, ради усклађивања са одредбама *PSD2*.

⁴⁶ „Службени гласник РС”, бр. 102/2024.

Узимајући у обзир одлуку Европске комисије да се у поступку подношења нацрта пријаве за приступање Републике Србије подручју *SEPA* на прелиминарну оцену испуњености критеријума за приступ овом подручју достављају усвојени прописи, а не нацрти као у случају других економија региона, 31. јула 2024. године усвојен је *Закон о изменама и допунама Закона о платним услугама*, који је ступио на снагу 8. августа 2024. године, а примењује се од 6. маја 2025. године. Такође, Извршни одбор Народне банке Србије 8. августа 2024. године донео је *Одлуку о посебним правилима за извршавање трансфера одобрења и директних задужења у еврима*.⁴⁷ С обзиром на то да су усвајањем наведених прописа испуњени кључни критеријуми за приступ подручју *SEPA*, Народна банка Србије је средином августа 2024. година доставила Европској комисији – *DG FISMA* и Европском платном савету нацрт пријаве за прикључење Републике Србије региону *SEPA* ради прибављања прелиминарног мишљења, а пре званичног подношења пријаве за приступање Републике Србије *SEPA* подручју Европском платном савету.

У вези с наведеним, а полазећи од прописане обавезе доношења подзаконских аката у вези с претходно усвојеним *Законом о изменама и допунама Закона о платним услугама* ради усклађивања с *Другом директивом о платним услугама (PSD2)*, Народна банка Србије је 20. децембра 2024. донела релевантна подзаконска акта – *Одлуку о спровођењу одредаба Закона о платним услугама које се односе на давање дозвола и сагласности Народне банке Србије, Одлуку о изменама и допунама Одлуке о капиталу и адекватности капитала платних институција и институција електронског новца, Одлуку о садржини регистара платних институција и институција електронског новца, као и о ближим условима и начину вођења тих регистара и Одлуку о изменама и допунама Одлуке о ближим условима и начину вршења надзора над платним институцијама, институцијама електронског новца и јавном поштанском оператору*.

Након добијених коментара Европске комисије и Европског платног савета на нацрт пријаве за прикључење Републике Србије средином децембра 2024. године (коментари су се односили на области платних услуга, банкарства и спречавања прања новца и финансирања тероризма), Народна банка Србије је додатно допунила прописе ради усклађивања с релевантним прописима ЕУ и у име Републике Србије 27. децембра 2024. године предата је званична пријава за приступање Републике Србије подручју *SEPA*.

У оквиру других нормативних активност које су спроведене током 2024. године, донета је *Одлука о измени Одлуке о облику, садржини и начину коришћења образаца платних налога за извршење платних трансакција у динарима*, којом је измењен Прилог 3 – Шифре плаћања⁴⁸ на начин да су, на предлог министарства надлежног за послове финансија, додате две нове шифре плаћања у групи „трансакције по основу промета робе и услуга” – 29 за

⁴⁷ „Службени гласник РС”, бр. 68/2024 и 102/2024.

⁴⁸ „Службени гласник РС”, бр. 82/2024.

транзакције с дигиталном имовином и 30 за транзакције промета непокретности.

Надгледање платног система

У оквиру функције надгледања, Народна банка Србије је током 2024. године спроводила активности које су биле усмерене на праћење текућег пословања платних система и оператора тих система ради правовременог откривања потенцијалних ризика и предузимања активности у координацији са операторима како би се обезбедио сигуран и стабилни рад тих система.

На основу података из редовних, тромесечних извештаја оператора платних система утврђено је да се и током 2024. године одржала висока оперативна поузданост свих платних система, као и то да у платним системима у којима се обавља нетирање на основу налога за пренос није било случаја неизмирења новчане обавезе по основу нето позиције учесника у моменту када се то од њих очекује. Такође, извршен је и редован годишњи надзор над пословањем платних система чији оператор није Народна банка Србије, у делу пословања који се односи на одржавање капитала, у складу са одредбама *Закона о платним услугама* и другим подзаконским прописима Народне банке Србије. Анализом достављених извештаја о раду платних система, утврђено је да су оператори платних система ефикасно управљали ризицима и испунили захтеве за обезбеђивање сигурног и стабилног функционисања платних система чијим радом управљају у складу са прописима.

Током 2024. године активности у оквиру функције надгледања биле су усмерене и на праћење измена у регулаторном оквиру којим се уређују платне услуге. Усвајањем измена и допуна *Закона о платним услугама*, у делу који се тиче платних система утврђена је обавеза за банке као учеснике у битним платним системима да свим пружаоцима платних услуга који нису учесници у овим системима (платне институције, институције електронског новца и јавни поштански оператор), на њихов захтев, омогуће слање налога за пренос преко овог система ради омогућавања доступности услуга битног платног система како би се ефикасно извршавале платне трансакције на објективан, недискриминаторан и сразмеран начин.

Такође, посебна пажња била је усмерена и на припрему Републике Србије за приступ подручју *SEPA* како би се омогућила бржа хармонизација безготовинских плаћања у еврима. Нагласак је био на изједначавању услова за извршавање националних и прекограничних платних трансакција у складу са стандардима *SEPA*, чиме се стварају услови за повезивање националне платне инфраструктуре, пре свега за инстант плаћања (*IPS* НБС), са системом Европске централне банке за инстант плаћања (*TIPS*).

Како надгледање инструмената плаћања представља важан део надгледања платних система у којем се извршавају платне трансакције инициране тим инструментима и односи се првенствено на разматрање сигурности њихове употребе, што је значајно за одржавање поверења јавности у националну валуту, доношењем одлуке којом се уређују технички стандарди за поуздану

аутентификацију корисника и заједнички безбедни отворени стандарди комуникације створени су услови за јачање сигурности електронских платних трансакција, нарочито оних иницираних путем интернета, чиме се знатно смањује ризик од превара при онлајн-плаћањима.

Поред тога, током 2024. године спроведене су активности на прикључењу платних институција и институција електронског новца као индиректних учесника у *IPS* НБС систему, у складу са условима утврђеним правилима рада овог платног система. Након испуњених услова, три институције електронског новца започеле су с пружањем услуга заснованих на инстант трансферу одобрења, и то: *Tenfore DOO Beograd* као индиректни учесник са директним приступом *IPS* НБС систему, а *PaySpot doo Novi Sad* и *Alta Pay Group DOO Beograd* као лица с посредним приступом овом систему.

Такође, Народна банка Србије је у 2024. години спровела и активности на прикључењу нових учесника у Међубанкарски клиринг систем у девизама. На основу поднетог захтева за прикључење Банке Поштанска штедионица АД Београд и испуњења услова утврђених правилима рада овог система, наведена банка постала је директни учесник Међубанкарског клиринг система у девизама и индиректни учесник у Међународном клиринг систему у девизама чији оператор је Народна банка Србије.

Развој инстант плаћања

Народна банка Србије наставила је с развојем услуга базираних на инстант плаћањима и пројектима подршке процесу дигитализације у Републици Србији, који су непосредно праћени у оквиру функције надгледања ради процене усклађености различитих техничко-технолошких решења са утврђеним захтевима и стандардима које ова решења минимално треба да испуне – како би их учесници у *IPS* НБС систему понудили свим својим корисницима платних услуга.

На крају 2024. године 17 банака омогућавало је услугу инстант плаћања на продајним местима трговаца и плаћање рачуна/фактура скенирањем *NBS IPS QR* кода својим клијентима, грађанима путем апликација за мобилно банкарство, а шест банака и правним лицима и предузетницима. Тринаест банака је омогућило услугу *Prenesi* у оквиру које се средства преносе само одабиром броја мобилног телефона који је прималац плаћања регистровао за ову услугу.

Када је реч о пружању услуга прихватања инстант плаћања на продајним местима трговаца, током 2024. године осам техничко-технолошких решења банака за прихватање инстант плаћања на продајним местима добило је оцену спремности за понуду трговцима. На крају посматране године, укупно 11 банака може да понуди неко од техничко-технолошких решења за услугу прихватања инстант плаћања на продајном месту трговца, укључујући и интернет продајна места. Народна банка Србије је и у 2024. години наставила са активностима усмереним на ширење прихватне мреже и поспешивање коришћења инстант плаћања на физичким и на интернет продајним местима.

На крају 2024. године 15 банака својим клијентима омогућава плаћања на интернет продајним местима унапређеним методом *IPS skeniraj*, који укључује и технологију *deep link*. Такође, шест (банака) прихватилаца својим трговцима нуде услугу прихватања плаћања на интернет продајном месту уз коришћење решења са технологијом *deep link*.

Резултати ширења прихватне мреже у 2024. години огледају се у вишеструком повећању броја физичких наплатних места, као и броја трговаца који прихватају инстант плаћања на интернету. Број трансакција се такође вишеструко увећао.

Платне институције, институције електронског новца и пружаоци услуга повезаних с виртуелним валутама

Закључно с 31. децембром 2024. године, на територији Републике Србије пословало је осам платних институција, седам институција електронског новца и два пружаоца услуга повезаних с виртуелним валутама. Од наведеног броја, седам платних институција, пет институција електронског новца и јавни поштански оператор пружали су платне услуге преко заступника. У току 2024. године донето је 845 решења о упису заступника у регистар платних институција/институција електронског новца/заступника јавног поштанског оператора који води Народна банка Србије, као и 283 решења о брисању заступника из регистра.

Народна банка Србије у 2024. години донела је једно решење о давању дозволе за издавање електронског новца. У вези с пословањем пружалаца услуга повезаних с виртуелним валутама донето је једно решење којим се даје претходна сагласност на измену општих аката (правила пословања) пружалаца услуга повезаних с виртуелним валутама, као и једно решење о одбијању захтева за давање претходне сагласности на *Предлог измена и допуна правила пословања*. Донето је једно решење којим се даје сагласност у вези са стицањем квалификованог учешћа у пружаоцу услуга повезаних с виртуелним валутама и два решења којима се даје сагласност за увећање квалификованог учешћа у пружаоцу услуга повезаних с виртуелним валутама. Такође, донета су два решења којима се даје претходна сагласност на избор члана органа управе (директора) и руководиоца код пружалаца услуга повезаних с виртуелним валутама и једно решење о одбацивању захтева за давање претходне сагласности на избор члана органа управе (директора) пружалаца услуга повезаних с виртуелним валутама. Донета су још и два решења о одбацивању захтева за одобрење објављивања белог папира за издавање виртуелних валута (физичких лица). Надаље, као један од надлежних органа задужен за надзор над применом одредаба *Закона о дигиталној имовини*, Народна банка Србије је у току 2024. године предузимала активности и припремила више дописа и мишљења о примени овог закона и прописа донетих на основу њега у делу који се односи на виртуелне валуте као врсту дигиталне имовине.

Поред наведеног, анализирана је документација у вези са увођењем видео-идентификације код платне институције и институције електронског новца и

одобрено њено увођење, као и анализа документације у вези с достављеним обавештењем пружалаца услуга повезаних с виртуелним валутама за увођење поступка видео-идентификације путем мобилне апликације. Анализирана је документација достављена уз обавештења платних институција поводом давања мишљења о испуњености прописаних услова у вези с променом лица с квалификованим учешћем у капиталу платне институције, документација достављена поводом поднетих захтева у вези са стицањем и увећањем квалификованог учешћа у капиталу пружалаца услуга повезаних с виртуелним валутама, као и у вези са обавештењима институција електронског новца о промени околности у односу на лица с квалификованим учешћем. Такође, анализирана је документација у вези с променама чланова органа управљања и руковођења, односно лица које ће непосредно руководити пословима пружања платних услуга и издавања електронског новца, као и достављеним обавештењима платних институција, институција електронског новца и пружалаца услуга повезаних с виртуелним валутама о увођењу нових пословних модела. Анализирани су и достављена обавештења и извештаји платних институција, институција електронског новца и јавног поштанског оператора у вези са обављањем поверених активности банака и анализа дела документације у вези с прикључивањем и приступом ових институција у платном систему *IPS НБС*. Поред наведеног, остварено је и учешће у бројним активностима за унапређење система за борбу против прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење, активности повезане с доношењем *Националне процене ризика од прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење* (која је усвојена у 2024. години), као и активности у вези с применом *Закона о дигиталној имовини* (радионице, семинари, обуке, презентације, провера неовлашћеног пружања услуга повезаних с виртуелним валутама, поступање по пријавама грађана у вези с коришћењем услуга повезаних с виртуелним валутама, учешће у припреми одговора на питања новинара, сарадња с Комисијом за хартије од вредности).

Посредна и непосредна провера пружања платних услуга, издавања електронског новца и пружања услуга повезаних с виртуелним валутама

Током 2024. године Народна банка Србије је, на основу *Закона о платним услугама* и *Одлуке о ближим условима и начину вршења надзора над платним институцијама, институцијама електронског новца и јавним поштанским оператором*, донела четири решења о покретању поступка непосредног надзора над пословањем платних институција и институција електронског новца. Донет је један закључак о обустављању поступка надзора над пословањем субјекта надзора, након што је извршена провера поступања у вези с налозима изреченим решењем за отклањање неправилности утврђених у надзору код тог субјекта. Сprovedена су четири поступка непосредног надзора над пословањем платних институција / институција електронског

новца и један поступак непосредног надзора над пословањем пружалаца услуга повезаних с виртуелним валутама. Народна банка Србије донела је и једно решење о привременој мери којим је платној институцији наложено обустављање пружања платних услуга на рок од шест месеци и спровођење одређених активности прописаних *Законом о платним услугама*. Донета су и два решења о изрицању новчане казне (процесне) у вези с неовлашћеним пружањем услуга повезаних с виртуелним валутама, а на основу *Закона о дигиталној имовини*.

Активности посредног надзора над пружаоцима платних услуга, издаваоцима електронског новца и пружаоцима услуга повезаних с виртуелним валутама спроводиле су се континуирано праћењем извештаја и других доступних података. У 2024. години настављена је континуирана провера неовлашћеног пружања услуга повезаних с виртуелним валутама. Предузимане су бројне активности у вези с предстојећим поступком узајамне процене система Републике Србије за спречавање прања новца и финансирања тероризма у шестом кругу узајамних процена коју спроводи Комитет експерата Савета Европе за процену мера за спречавање прања новца и финансирања тероризма – Манивал. Посебно су интензивирани активности посредног надзора у области спречавања прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење, анализом великог броја упитника, изјашњења и достављених података и информација.

V.4. Остале активности

V.4.1. Економске анализе и статистика

Економске анализе и истраживања

Економске анализе у Народној банци Србије имале су за циљ пружање аналитичке подршке Извршном одбору и Савету гувернера при доношењу одлука из њихових домена и изради конзистентних, квалитетних и поузданих анализа и макроекономских пројекција, које су се у погледу инфлације и економске активности у 2024. у потпуности оствариле.

У области анализе и краткорочне пројекције инфлације и даље је највећа пажња била посвећена анализи трошковних притисака (расту цена кафе и какаоа на светском тржишту и ефектима суше на домаћем тржишту) и увозној инфлацији, који су, уз раст цена услуга у оквиру базне инфлације, били главни покретач инфлаторних притисака и током 2024. године. Настављено је са активним праћењем и анализом ланца формирања цена, од цена основних сировина, преко цена произвођача индустријских производа, до потрошачких цена. С тим у вези, поново су организовани састанци с представницима највећих трговинских ланаца у Србији. Такође, анализирани су резултати **анкета о инфлационим очекивањима** и Народна банка Србије наставила је и

током 2024. године да у месечној динамици објављује *Извештај о резултатима анкете о инфлационим очекивањима*, што доприноси јачању кредибилитета и транспарентности монетарне политике.

Краткорочне пројекције инфлације израђиване су на месечном нивоу, уз анализу фактора који су довели до одступања од средњорочне пројекције. За потребе пројекције инфлације коришћене су експертске процене, као и економетријски модели развијани током претходних година, прилагођени за краткорочну пројекцију различитих показатеља базне инфлације. Додатно су развијани модели за пројекцију базне инфлације и цена воћа и поврћа на основу метеоролошких података, као и модели за процену цена услуга. Поред тога, интензивирани су активности на унапређењу техника **прикупљања и обраде масовних података** (*big data*). На основу дневног прикупљања цена са интернета, одакле се преузима и обрађује преко 30 хиљада цена производа и услуга са око 130 интернет страница, више пута у току месеца оцењивано је кретање инфлације у реалном времену, што је служило као улазна информација за краткорочне и средњорочне пројекције, као и помоћни инструмент приликом доношења одлука о монетарној политици. Поред тога, коришћени су разни методи текстуалне анализе (бројање речи, тематска класификација, анализа сентимента) у сврху креирања показатеља инфлаторних притисака, као и општег сентимента економије.

Средњорочна пројекција инфлације израђивана је тромесечно, уз анализу главних ризика њеног остварења и утицаја на монетарну политику. Настављене су и редовне активности на унапређењу основног модела за средњорочну пројекцију Народне банке Србије – редовна ревизија структуре модела и оцено параметара модела, анализиране су особине модела при укључивању нових променљивих, како би се добила прецизнија пројекција инфлације, тј. повећала поузданост модела. Посебна пажња током 2024. године била је усмерена на побољшање перформанси модела и оцену коефицијената у делу који се тиче неутралне каматне стопе. Такође, у условима изразито повишене неизвесности услед геополитичких тензија, посебна пажња је посвећена изради алтернативних сценарија средњорочне пројекције. Избор самих сценарија и претпоставки које стоје иза њих усклађиван је са сценаријима Европске централне банке, будући да су шокови на страни понуде у овом периоду погађали све европске земље на сличан начин. Такође, с обзиром на то да су у 2024. зараде оствариле релативно висок реалан раст, посебна пажња је била посвећена моделској оцени утицаја зарада и уопште фактора с тржишта рада на инфлацију.

У домену **реалног сектора**, нагласак је био на анализама и пројекцијама и структури раста БДП-а на годишњем и тромесечном нивоу, с производне и расходне стране. Као и код инфлације, за потребе пројекције коришћене су експертске процене и економетријски модели. У домену **тржишта рада** настављено је с праћењем и анализом свих расположивих показатеља, уз посвећивање посебне пажње њиховом утицају на инфлацију са стране тражње и трошковну компоненту инфлације (продуктивност и јединични трошкови рада).

У анализи платнобилансних кретања, настављено је са изработом анализа и пројекција компонената текућег и финансијског рачуна. У оквиру текућег рачуна, посебна пажња била је посвећена спољнотрговинским кретањима, односно динамици, структури и факторима раста извоза и увоза робе и услуга, као и односима размене. За потребе прецизније процене раста извоза, посебно су анализирани кључне извозне гране Србије, попут аутомобилске индустрије, производње хране и основних метала, уз нагласак на значај СДИ у проширењу и учвршћивању извозне базе. Међународна инвестициона позиција земље, тј. биланс иностраних средстава и обавеза, анализирана је и оцењивана са становишта одрживости спољног дуга, као и очувања финансијске стабилности.

Пажљиво су анализирана и кретања на тржишту новца, кредита и капитала, и ликвидност банкарског сектора, и на основу тога, као и других макроекономских показатеља, израђиване су монетарне пројекције (кредита и новчане масе). Праћењем кретања каматних стопа на тржишту новца, кредита и штедње оцењивани су ефекти ублажавања монетарне политике Народне банке Србије, које је започето јуна 2024. године, као и **ефикасност трансмисионог механизма монетарне политике**. Такође, настављено је спровођење анкете о кредитној активности банака на тромесечном нивоу, а резултати су објављени у истој динамици у *Извештају о резултатима анкете о кредитној активности банака*. Детаљнији увид у кретања на кредитном тржишту (укључујући и услове задуживања привреде и становништва) приказиван је у извештају *Трендови у кредитној активности*, који се такође објављује тромесечно.

У области фискалних кретања континуирано су се пратила извршења републичког и консолидованог буџета, јавног дуга и монетарног ефекта фискалне политике. Посебна пажња била је посвећена капиталним инвестицијама, пре свега оним пројектима који су планирани у оквиру новог инвестиционог циклуса државе, из угла њиховог утицаја на кретање инвестиција и активности у грађевинарству у кратком и средњем року. Такође, израђивана су стручна мишљења на кључне фискалне документе државе – *Фискалну стратегију*, *Предлог закона о буџету* и сету закона о буџетском систему, као и мишљења на низ других законских предлога из угла њиховог утицаја на ценовну и финансијску стабилност и економску активност.

У анализи кретања у међународном окружењу посебна пажња била је усмерена на изгледе за раст светске привреде, посебно привреде европских земаља, као и на глобалну инфлацију, а пре свега инфлацију у зони евра и код земаља региона са истим режимом монетарне политике. Пажљиво су праћене и анализирани монетарне политике других централних банака. Такође, важан аспект анализа била су дешавања на међународном робном тржишту (кретања цена енергената, примарних пољопривредних производа, метала и других индустријских сировина), као и кретања на светским финансијским тржиштима и односи између водећих светских валута.

У *Извештају о инфлацији*, најважнијем средству које Народна банка Србије користи за информисање јавности о дешавањима у економији,

представљане су анализе и пројекције макроекономских кретања које су кључне и у процесу доношења одлука Извршног одбора. И током 2024. године, у тромесечној динамици јавности су представљене пре свега информације о садашњој и очекиваној инфлацији, анализи макроекономских кретања која је детерминишу, разлозима за доношење конкретних одлука Извршног одбора, као и о оцени ефикасности монетарне политике која је спровођена у протеклом тромесечју. Такође, детаљно је представљена пројекција инфлације и БДП-а за осам наредних тромесечја, затим претпоставке на којима се пројекција заснива, као и анализа главних ризика у остваривању пројекције.

Као и у претходном периоду, посебна пажња у *Извештају о инфлацији* била је посвећена **актуелним макроекономским темама, представљеним у оквиру посебних осврта**. Осврти су били посвећени различитим показатељима инфлације и дистрибуцији раста потрошачких цена, анализи остварења макроекономских пројекција Народне банке Србије и поређењу с пројекцијама других институција, трендовима у кретању базне инфлације и цена хране у Србији и земљама окружења, очекивањима привредника у погледу пословних услова у Србији, деловању трансмисионог механизма, анализи утицаја зарада на инфлацију, условима задуживања Републике Србије на међународном тржишту, анализи утицаја промене кредитног рејтинга и изгледа на прилив СДИ у Србију, скорашњим трендовима у прерађивачкој индустрији, каналима утицаја и квантификацији јачине геополитичког ризика и др. Сваки *Извештај о инфлацији* садржао је и посебан осврт посвећен алтернативним сценаријима пројекције.

Након састанака Извршног одбора на којима су се разматрали и усвајали извештаји о инфлацији (фебруар, мај, август и новембар), организоване су **конференције за штампу**, како би се јавност упознала са актуелним макроекономским кретањима и пројекцијама Народне банке Србије, као и разлозима доношења конкретних одлука Извршног одбора. Конференције за штампу преносиле су се уживо на интернет страници Народне банке Србије, уз истовремено објављивање *Извештаја о инфлацији* и материјала који је презентован на конференцији.

Макроекономске анализе и пројекције Народне банке Србије представљане су и у документима које Република Србија израђује за потребе праћења напретка у процесу приступања ЕУ, а о њима је детаљно дискутовано на састанцима са ММФ-ом, Светском банком, Европском комисијом, Европском централном банком, рејтинг агенцијама, инвеститорима и др. Израђивани су радови чија је тематика била макроекономска анализа, који су објављивани у *Зборнику радова Народне банке Србије* у полугодишњој динамици.

Статистички послови Народне банке Србије

Народна банка Србије обавља послове званичне статистике, у складу са одредбама *Закона о званичној статистици* и чланом 68. *Закона о Народној*

банци Србије, као и петогодишњим статистичким програмом и годишњим плановима. Подаци се прикупљају, контролишу, обрађују и објављују за различите статистичке области (монетарна и финансијска статистика, платнобилансна статистика и статистика међународне инвестиционе позиције, као и статистика државних финансија). Подаци који се добијају у наведеним процесима у оквиру поменутих статистика јавно се објављују и користе у Народној банци Србије за припрему извештаја и анализа, а користе их и друге државне институције, учесници на домаћем и иностраним финансијским тржиштима, домаће и међународне финансијске институције, научни институти, медији и шира јавност.

У процесу координације развоја статистике, током 2024. Народна банка Србије је наставила сарадњу с другим носиоцима званичне статистике и државним институцијама учешћем у припреми *Плана званичне статистике за 2025. годину*, као и у процесу прилагођавања статистичким стандардима и захтевима ЕУ.

У сарадњи с Републичким заводом за статистику, настављено је редовно ажурирање *Националне странице сумарних података (National Summary Data Page – NSDP)* за Републику Србију (у оквиру статистичког стандарда *e-GDDS*). Поред тога, Народна банка Србије је и током 2024. учествовала у пројекту којим руководи Републички завод за статистику, а односи се на обрачун показатеља *Циљева одрживог развоја Уједињених нација (Sustainable Development Goals – SDG's)* и *Процедуре макроекономске неравнотеже (Macroeconomic Imbalances Procedure)*, обезбеђујући податке и метаподатке из своје надлежности.

Народна банка Србије и Републички завод за статистику **били су укључени у рад Техничке мисије ММФ-а**, која је организована на захтев Министарства финансија, с циљем да се пружи подршка Управи за трезор у реализацији планова за унапређење месечног извештавања о државним финансијама. Народна банка Србије је била укључена у пројекат у оквиру *MB IPA 2019* и *MB IPA 2022*, како би се подржао даљи развој статистике државних финансија и извештавања у случају прекомерног дефицита (*EDP*). Поред тога, Народна банка Србије је укључена у пројекат намењен развоју капацитета статистике екстерног сектора за економије Западног Балкана, који је иницирао ММФ, а финансира се пројектом *IPA 2017*.

У области монетарне и финансијске статистике, настављено је с редовним пријемом, обрадом и објављивањем података из области монетарне и финансијске статистике, а у складу с календаром објављивања података. Ради повећања транспарентности података монетарне и финансијске статистике и боље информисаности јавности, Народна банка Србије је од јуна 2024. године започела с редовним месечним објављивањем саопштења из области статистике каматних стопа, и то на дан објављивања података из наведене области. Настављено је и с редовним достављањем извештаја међународним институцијама попут ММФ-а, Банке за међународна поравнања, *Eurostat*-а и др. Даље усаглашавање с прописима Европске

централне банке у области монетарне и финансијске статистике интензивирано је, уз редовно месечно извештавање у области каматних стопа.

У области статистике платног биланса и међународне инвестиционе позиције, настављено је с редовном израдом и објављивањем статистичких података, као и достављањем података међународним институцијама у складу с преузетим обавезама извештавања. У складу с *Великом ревизијом Система националних рачуна*, настављено је са израдом платног биланса по методологији *ВРМ6* за период пре 2007. године, као и с ревизијом података платног биланса, а подаци се, у складу с договореном динамиком, достављају Републичком заводу за статистику.

У области статистике државних финансија настављене су активности на проширењу извештавања у случају прекомерног дефицита државе (*EDP*), који се, у сарадњи с Републичким заводом за статистику, доставља *Eurostat*-у у априлу и октобру. Захваљујући сарадњи с надлежним републичким институцијама, настављено је редовно достављање података *Eurostat*-у о маастрихтском дугу Републике Србије у тромесечној динамици, а податак о висини дуга по овим критеријумима објављује и Министарство финансија – Управа за јавни дуг. Подаци о маастрихтском дугу обрачунати су и за период од 2005. до 2014. године. Поред тога, захваљујући сарадњи с надлежним институцијама, Народна банка Србије од 2024. године извештава *Eurostat* и о тромесечним финансијским рачунима и годишњој структури дуга сектора опште државе, што су све важне активности у оквиру усклађивања наше статистике са европском праксом и неопходан корак у оквиру процеса приступања наше земље ЕУ. Настављено је и тромесечно достављање података Светској банци и ММФ-у о стању дуга буџета Републике Србије по ХоВ и кредитима.

V.4.2. Међународна сарадња

Односи с међународним институцијама и Европском унијом

Током 2024. године настављена је успешна сарадња с међународним финансијским институцијама, пре свега с ММФ-ом, Светском банком, *EBRD*-ом, *BIS*-ом, као и са ЕУ.

Међународни монетарни фонд

У току 2024. године успешно су окончана два разматрања резултата у спровођењу договореног економског програма у оквиру стендбај аранжмана који је ММФ одобрио Републици Србији 19. децембра 2022. године.

Разговори представника Републике Србије с мисијом ММФ-а у оквиру **трећег разматрања резултата договореног економског програма обављени су од 14. до 26. марта у Београду**. Том приликом постигнут је договор о циљевима и мерама економског програма до краја 2024. године. Имајући у виду успешно смањење макроекономских неравнотежа,

акумулирање знатног износа резерви, креирање фискалног простора и адекватно финансирање платног биланса, донета је одлука да стендбај аранжман и даље буде третиран као аранжман из предострожности (тј. без намере да се средства користе осим у случају платнобилансних потреба земље).

Одбор извршних директора ММФ-а је 8. јула донео одлуку о успешном завршетку трећег разматрања резултата економског програма подржаног стендбај аранжманом. ММФ је похвалио резултате које је Република Србија постигла у спровођењу програма. Истакнуто је да су испуњени сви квантитативни критеријуми извршења и индикативни циљеви, а настављен је и напредак у спровођењу плана структурних реформи.

Мисија ММФ-а боравила је у Београду од 3. до 15. октобра у оквиру четвртог, и уједно последњег разматрања резултата договореног економског програма подржаног стендбај аранжманом. Истовремено, разматран је и нови економски програм који би био подржан Инструментом за координацију политика (*Policy Coordination Instrument*) у трајању од 36 месеци. Након обављених разговора, мисија ММФ-а је оценила да су макроекономски резултати одлични, уз снажан привредни раст и тржиште рада, смањену инфлацију, рекордно високе девизне резерве, добро капитализован и ликвидан финансијски сектор, као и даље смањење учешћа јавног дуга у БДП-у.

На седници одржаној 9. децембра Одбор извршних директора ММФ-а донео је одлуке о успешном завршетку последњег разматрања спровођења актуелног стендбај аранжмана и о одобрењу трогодишњег Инструмента за координацију политике. ММФ је оценио да је Србија успешно спровела мере у оквиру договореног економског програма с резултатима који су изнад планираних и са одличним изгледима за наредни период.

Истакнуто је да су се у оквиру стендбај аранжмана посвећено спроводиле амбициозне реформе, што је допринело остваривању одличних макроекономских резултата: Србија је у октобру 2024. први пут у историји добила инвестициони кредитни рејтинг, забележен је снажан привредни раст у изазовним глобалним условима, фискални дефицит и јавни дуг снижени су упркос бројним изазовима, инфлација је враћена у границе циљаног распона, девизне резерве су на рекордно високом нивоу и финансијски систем је стабилан захваљујући адекватној капитализацији, високој ликвидности и профитабилности.

Завршетак четвртог разматрања омогућио је повлачење средстава у износу од 316,47 млн *SDR* (око 400 млн евра). С обзиром на постигнуте резултате и континуирану стабилност економских показатеља у нашој земљи, аранжман се још од другог разматрања програма (што је било једно разматрање раније него што се очекивало приликом одобрења) третирао као аранжман из предострожности и од тада расположива средства нису коришћена.

Нови Инструмент за координацију политике надовезује се на успешан завршетак претходног стендбај аранжмана, и представља наставак успешне

сарадње Републике Србије и Међународног монетарног фонда, као и додатну потврду за досадашње макроекономске резултате Србије, укључујући стабилну монетарну политику, одговорно управљање јавним финансијама и посвећеност носилаца политике спровођењу структурних реформи. Реч је о саветодавном инструменту намењеном земљама које спроводе снажну и кредибилну економску политику, који не предвиђа коришћење финансијских средстава Међународног монетарног фонда.

Договорени програм подржан Инструментом за координацију политика има за циљ очување макроекономске и финансијске стабилности, наставак спровођења јавних инвестиција уз задржавање фискалне дисциплине и даље смањење јавног дуга, као и подстицање инклузивног и одрживог раста у средњем року, спровођењем амбициозног програма структурних реформи. Посебан акценат стављен је на даље јачање отпорности енергетског сектора и стварање услова за реализацију значајних инвестиција у тој области.

Делегација Републике Србије, коју је предводила Јоргованка Табаковић, гувернер Народне банке Србије, која је и гувернер Републике Србије у ММФ-у, учествовала је на Пролећном заседању Међународног монетарног фонда и Групације Светске банке од 15. до 20. априла. Кључне теме које су разматране на Пролећном заседању биле су кретања у светској привреди, изгледи и ризици, као и питања од значаја за макроекономску и финансијску стабилност у изазовном глобалном окружењу. Током Пролећног заседања делегација Републике Србије имала је низ билатералних сусрета с руководством ових институција. Одржани су и састанци с бројним инвеститорима у циљу даље промоције српске привреде и потенцијала улагања.

Годишња скупштина ММФ-а и групације Светске банке одржана је од 21. до 26. октобра у Вашингтону, а делегацију Републике Србије предводила је Јоргованка Табаковић, гувернер Народне банке Србије и гувернер Републике Србије у ММФ-у. Годишњу скупштину обележили су значајни догађаји – осамдесет година рада бретонвудских институција, пријем нове, 191. чланице ММФ-а – Кнежевине Лихтенштајн, која се придружила Конституенци Швајцарске, којој припада и Република Србија, усвајање реформи кредитних инструмената ММФ-а и историјско успостављање 25. извршног директора у Одбору извршних директора ради адекватног представљања земаља подсахарске Африке.

Након што је Одбор гувернера ММФ-а **усвојио Резолуцију о 16. општој ревизији квота**, наредни корак био је да земље чланице формално прихвате повећање својих квота за 50% у односу на постојеће квоте. Влада Републике Србије на седници одржаној 24. октобра донела је Закључак о сагласности са повећањем квоте Републике Србије код ММФ-а са 654,8 на 982,2 млн *SDR*. Истим закључком гувернер Народне банке Србије Јоргованка Табаковић, као гувернер Републике Србије у ММФ-у, овлашћена је да достави ММФ-у формалну нотификацију (Писмено обавештење) о прихватању предложеног повећања квоте Републике Србије. Писмено обавештење достављено је ММФ-у 29. октобра 2024. године.

Светска банка

Од марта 2002. до краја 2024. године, Светска банка је Републици Србији одобрила финансијска средства за програмске и пројектне зајмове у износу од 3,89 млрд евра, од чега су искоришћене 3,2 млрд евра. У току је спровођење петогодишњег *Стратешког програма Светске банке са Србијом за период 2022–2026. (Country Partnership Framework 2022–2026 – CPF)*.

У оквиру актуелног програма сарадње, током 2024. године Светска банка је Србији одобрила следеће зајмове: *Други пројекат унапређења земљишне администрације (Second Real Estate Management Project)* у износу од 32,5 млн долара ради унапређења транспарентности, приступачности и поузданости својих система за управљање непокретностима, *Пројекат модернизације железничког сектора у Србији применом вишефазног програмског приступа – Друга фаза (Serbia Railway Sector Modernization Project Using the Multiphase Programmatic Approach Phase 2)* у износу од 65 млн долара и *Додатно финансирање за Пројекат акцелерације иновација и подстицања раста предузетништва у Републици Србији (Additional Financing for the Serbia Accelerating Innovation and Growth Entrepreneurship Project)* у износу од 26,7 млн долара.

Европска унија

Посвећена реализацији свих обавеза које проистичу из процеса европских интеграција, Народна банка Србије је и током 2024. године наставила учешће у раду преговарачких група којима руководи или је другонадлежна институција, као и у свим осталим у којима учествује као члан. Представници Народне банке Србије наставили су активно учешће у припреми докумената и материјала који су важни за даље испуњавање обавеза у овом процесу.

Допринос Народне банке Србије на путу ка пуноправном чланству Републике Србије у ЕУ препознат је и у *Годишњем извештају о напретку за 2024. годину (Progress Report)*, који је објављен 30. октобра, у оквиру *Пакета проширења*. У делу извештаја који се односи на испуњеност *економских критеријума за чланство у ЕУ*, између осталог, истакнуто је да је Република Србија остала снажно посвећена очувању макроекономске стабилности и наставку спровођења економских реформи.

У погледу испуњености *критеријума способности преузимања обавеза из чланства у ЕУ*, а за поглавље 9 – *Финансијске услуге*, Европска комисија је истакла да је институционални и правни оквир за ову област успостављен, а постигнут је добар ниво усклађености са *Уредбом о капиталним захтевима (CRR 2)* и *Директивом о капиталним захтевима (CRD 5)*. Констатовано је да су припреме за усклађивање с *Директивом Солвентност 2* у току, у складу са *Стратегијом Народне банке Србије*. Поред тога, у делу извештаја који се односи на поглавље 17 – *Економска и монетарна политика* истакнуто је да је институционални оквир у области монетарне политике успостављен, а правни оквир је у великој мери усклађен с правним тековинама ЕУ. У вези с

преговарачким поглављем 4 – *Слободно кретање капитала*, Европска комисија наводи да је Република Србија остварила напредак, имајући у виду да је у јулу 2024. године донет *Закон о изменама и допунама Закона о платним услугама*, ради усклађивања са *Директивом о платним услугама 2 (PSD 2)*.

Народна банка Србије је учествовала и у изради новог ***Националног програма за усвајање правних тековина ЕУ за период 2024–2027. године***, који је Влада Републике Србије усвојила 24. октобра. Дефинисани су планови за преостало усклађивање с правним тековинама ЕУ, са аспекта надлежности Народне банке Србије, као и мере усмерене ка успостављању институционалних и административних капацитета неопходних за примену усклађеног законодавства.

Представници Народне банке Србије учествовали су у раду и припреми прилога за састанке тела формираних за праћење спровођења ***Споразума о стабилизацији и придруживању*** – Пододбора за економска и финансијска питања и статистику и Пододбора за унутрашње тржиште и заштиту конкуренције, као и Одбора за стабилизацију и придруживање.

Реализација регионалног IPA пројекта

Током 2024. године настављене су активности на реализацији **друге фазе регионалног IPA пројекта „Јачање капацитета централних банака Западног Балкана у оквиру процеса интеграција у Европски систем централних банака”**.

У 2024. години одржано је седам семинара у области реструктурирања банака, заштите корисника финансијских услуга, рачуноводства, статистике, европских интеграција, монетарне политике и истраживања, као и политике и надзора платних система.

Окончане су активности у вези с реализацијом четири билатералне мере Народне банке Србије, и то у области озелењавања монетарне политике и финансијског система, финансијске стабилности, надзора над обављањем делатности осигурања и послова с готовином.

Фонд револвинг кредита Републике Србије

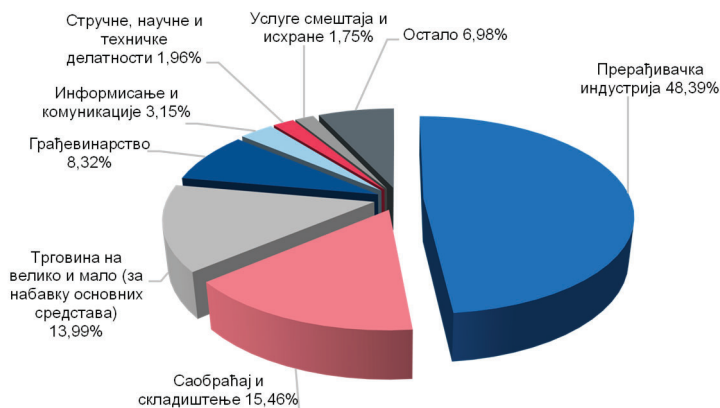
Средства Фонда револвинг кредита Републике Србије (иницијално донација ЕУ) коришћена су и током 2024. године за финансирање малих и средњих предузећа и предузетника.

У 2024. години реализовано је 15 кредита, у укупном износу од 1,5 млн евра.

До сада је посредством 14 посредничких банака реализовано 1.430 кредита, у укупном износу од 145,4 млн евра, чиме је планирано отварање 3.274 радна места.

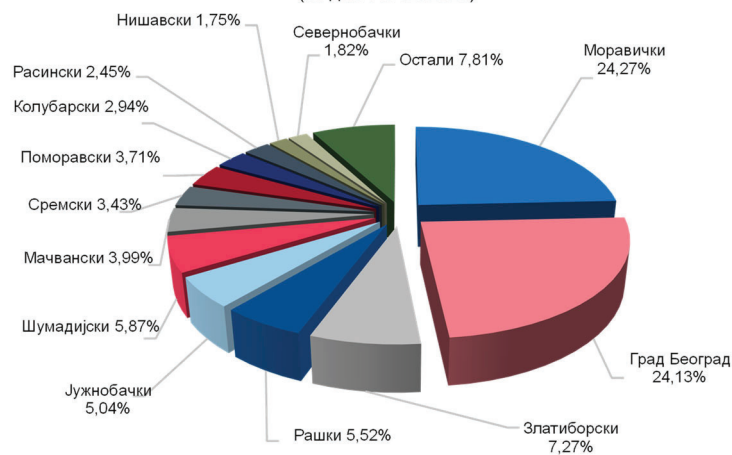
Контрола наменског коришћења средстава кредита одобрених крајњим корисницима из Фонда револвинг кредита обављена је и у 2024. години. Контролом је обухваћено десет кредита реализованих преко две посредничке банке и утврђено је да су сва средства наменски искоришћена.

Графикон V.4.2.1. Фонд револвинг кредита РС -
Класификација делатности
(на дан 31. 12. 2024)

Извор: НБС.

Графикон V.4.2.2. Фонд револвинг кредита РС -
Територијална подела
(на дан 31. 12. 2024)

Извор: НБС.

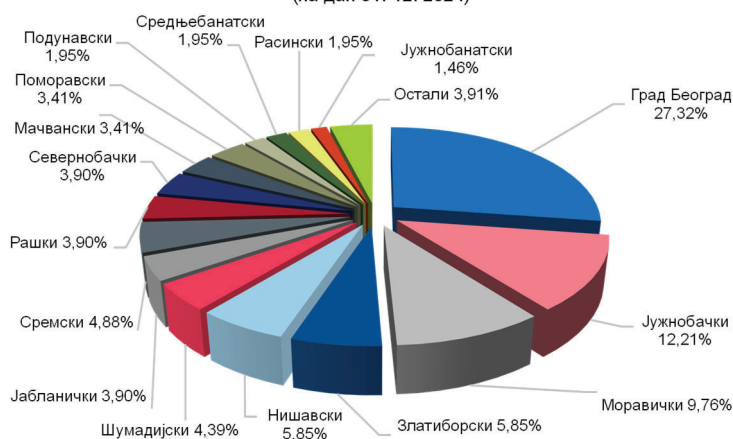
Европска инвестициона банка

Од 2001. до краја 2024. године, ЕИБ је обезбедила финансијску подршку јавном и приватном сектору Републике Србије у износу од 6,97 млрд евра, од чега је искоришћено 5,69 млрд евра. Приоритетна област је инфраструктура, а посебно мала и средња предузећа.

У пет апекс зајмова за мала и средња предузећа, предузетнике и локалну самоуправу пласирано је укупно 857,06 млн евра.

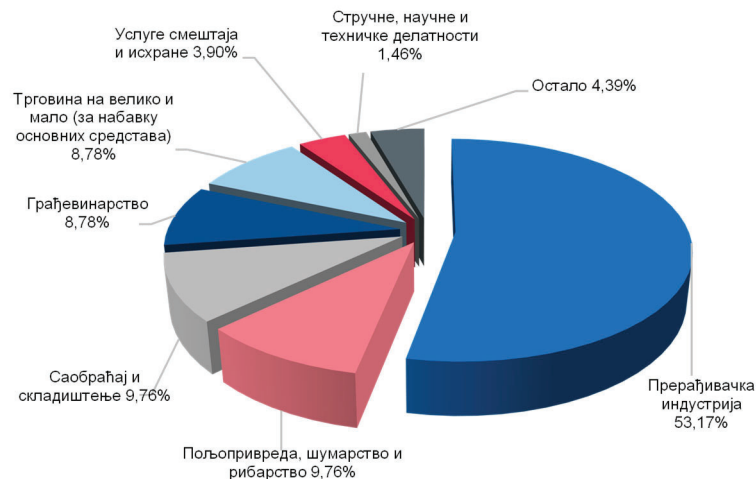
Рок за повлачење средстава друге транше петог Апекс зајма за мала и средња предузећа и друге приоритете од 150 млн евра истекао је 15. децембра 2020. године и до тада су у 23 транше повучена средства за 146 пројеката (с реалокацијама) у износу од 144,3 млн евра, чиме је планирано отварање 1.374 радна места.

Графикон V.4.2.3. Реализација Апекс зајма IIIБ -
Територијална подела
(на дан 31. 12. 2024)

Извор: НБС.

Графикон V.4.2.4. Реализација Апекс зајма IIIБ -
Класификација делатности
(на дан 31. 12. 2024)

Извор: НБС.

Десет посредничких банака које су биле укључене у реализацију овог зајма могу да на бази репласмана до децембра 2032. године повучена средства зајма користе за нове пројекте. До краја 2024. године путем 59 кредита репласирана су 34,2 млн евра, чиме је планирано отварање 407 радних места.

Контрола наменског коришћења средстава кредита одобрених крајњим корисницима из Апекс зајмова ЕИБ-а обављена је и у 2024. години. Контролом је обухваћено девет кредита реализованих преко четири посредничке банке и утврђено је да су сва средства наменски искоришћена.

Европска банка за обнову и развој

EBRD пружа подршку Републици Србији од 2001. године, а закључно с 31. децембром 2024. одобрено је 9,57 млрд евра кредита, од чега је искоришћено 7,99 млрд евра. Значајна средства одобрена су за инфраструктурне пројекте, за подршку финансијским институцијама, за подстицај привредне активности, за пројекте у сектору енергетике и за програме у области заштите животне средине.

Сарадња са EBRD-ом спроводи се у оквиру *Стратегије сарадње са Републиком Србијом за период 2023–2028*, која је усвојена децембра 2023. године. Приоритети EBRD-а за Републику Србију у оквиру стратегије су: 1) убрзање зелене енергетске транзиције; 2) повећање конкурентности приватног сектора, његове продуктивности и приступа финансијама; 3) финансирање одрживе инфраструктуре и јачање регионалне повезаности.

Презентација *Извештаја о транзицији EBRD-а за 2023–2024*. на тему „Велике и мале транзиције” (*Transitions Big and Small*) одржана је 31. јануара 2024. године у Народној банци Србије, а скуп је отворила гувернер Народне банке Србије Јоргованка Табаковић.

Банка за међународна поравнања (BIS)

Народна банка Србије је чланица BIS-а и учествује у капиталу ове најстарије међународне финансијске институције с 2.920 акција.

Гувернер др Јоргованка Табаковић у јуну 2024. године учествовала је на 94. Годишњој скупштини акционара BIS-а, током које је представљен рад Одбора директора BIS-а у протеклој финансијској години и где се говорило о будућим активностима и плановима.

Чланство Народне банке Србије у Мрежи за озелењавање финансијског система

Народна банка Србије је чланица међународне групе централних банака и супервизора у оквиру Мреже за озелењавање финансијског система (*Network for Greening the Financial System – NGFS*). Ова мрежа је у децембру 2024. године имала 142 чланице из више од 90 земаља и 21 посматрача, међу којима су највеће централне банке света и међународне финансијске институције.

Представници Народне банке Србије учествују на Годишњим пленарним састанцима NGFS, као и у раду радних тела и експертских мрежа NGFS. Поред тога, представници Народне банке Србије учествују и на вебинарима и

тематским састанцима у области зелених финансија у организацији *NGFS* и њених партнерских институција.

Билатерална финансијска сарадња

Припремљене су бројне информације из надлежности Народне банке Србије које се односе на различите аспекте сарадње Републике Србије с појединачним државама (информације о билатерално-финансијској сарадњи, с прегледима реализоване робне размене и трговине услугама по годинама).

У Народној банци Србије организовани су и бројни припремни састанци за новоименоване изванредне и опуномоћене амбасадоре Републике Србије.

Гувернер Народне банке Србије госпођа Јоргованка Табаковић 8. маја 2024. године у Београду учествовала је на свечаној церемонији поводом успостављања клириншке банке за кинеске јуане у Србији, заједно с председавајућим *Bank of China* Групације, господином *GE Haijiao*. Ова церемонија је уприличена након одређивања *Bank of China Srbija a.d. Beograd*, од стране Народне банке Кине у јануару 2024. године, као клириншке банке за кинеске јуане у Републици Србији. Овај корак представља потврду успешне имплементације раније потписаног *Меморандума о разумевању*, којим се уређује сарадња између Народне банке Србије и Народне банке Кине.

Након потписивања **Оквирног уговора о пружању услуга *Bank of China Limited* Народној банци Србије ради укључивања на кинеско међубанкарско тржиште крајем 2023. године, у 2024. години спроведене су активности Народне банке Србије у вези с припремом и потписивањем неопходне документације с *Bank of China, Shanghai* и надлежним кинеским институцијама како би улагање у активу деноминовану у кинеским јуанима могло да буде једна од опција за проширење инвестиционог универзума Народне банке Србије.**

Гувернер Народне банке Србије Јоргованка Табаковић састала се 9. септембра 2024. године са замеником председавајућег Националне финансијске регулаторне управе Кине (НФРА) госпођом Цонг Лин, у оквиру посете делегације НФРА Народној банци Србије, с циљем учвршћивања сарадње два регулатора на основама потписаног споразума између Кинеске регулаторне комисије за банкарски сектор и сектор осигурања и Народне банке Србије из 2018. године.

Народна банка Србије је у оквиру одржавања заседања међувладиних комисија за трговину и економску сарадњу с Народном Републиком Кином, Републиком Азербејџан, Републиком Казахстан и Републиком Индијом учествовала у припреми одговарајућих материјала из своје надлежности за потребе ових заседања.

Народна банка Србије је учествовала и у изради бројних споразума о економском партнерству Републике Србије с различитим земљама.

V.4.3. Девизни послови и кредитни односи са иностранством

Девизни послови са иностранством

На основу Одлуке о условима под којима и начину на који резиденти могу држати девизе на рачуну код банке у иностранству, током 2024. године донето је 607 решења којима се резидентима одобрава да држе девизе код банака у иностранству, и то 277 решења по основу финансирања извођења инвестиционих радова у иностранству у износу од 159 млн евра, 307 решења за плаћање текућих трошкова представништва/огранка у иностранству и услуга у међународном робном и путничком промету у износу од 15,3 млн евра, 14 решења за наплату по основу повраћаја пореза оствареног у иностранству држави у износу од 12,6 млн евра, четири решења за коришћење страног финансијског кредита који је намењен за плаћања у иностранству у износу од 87,7 млн евра, два решења за истраживачке радове у иностранству у износу од 1 млн евра, два решења за измирење обавеза у иностранству које настају у вези с трговањем енергентима, као и у вези с балансном одговорношћу учесника у систему којим се транспортују енергенти у износу од 150,5 млн евра и једно решење за наплате по основу повраћаја средстава уложених у привредно друштво основано у иностранству у износу од 4,9 млн евра.

У истом периоду, по захтевима правних и физичких лица, припремљено је 70 мишљења у вези с применом прописа из области девизног пословања.

Контрола девизног пословања

Током 2024. године покренут је поступак непосредне контроле девизног пословања код 80 резидената ради провере и утврђивања законитости и правилности обављања девизних послова у складу с прописима којима се уређује девизно пословање. Сачињено је 75 записника о непосредној контроли девизног пословања, три записника о онемогућавању контроле девизног пословања, јер се резиденти нису налазили на адреси уписаној у Регистру привредних субјеката који води АПР, односно нису доставили тражене податке и документацију, као и три решења којима се субјекту контроле налаже да омогући контролу девизног пословања. У 74 записника констатована је једна или више повреда прописа којима се уређује девизно пословање. У току спровођења поступака непосредне контроле девизног пословања Народна банка Србије активно сарађује с Министарством унутрашњих послова – Управом криминалистичке полиције, Службом за борбу против организованог криминала, Тужилаштвом за организовани криминал, Републичким јавним тужилаштвом, Управом царина и Управом за спречавање прања новца Министарства финансија, ради размене информација и заједничког деловања у области заштите финансијског и привредног система од ризика прања новца и других противправних радњи у области финансијског и привредног пословања.

Извршене су **54 посредне контроле девизног пословања**, о чему су сачињена 54 записника у која је констатована једна или више повреда прописа којима се уређује девизно пословање.

Контрола мењачких послова

Током **2024. године покренут је поступак непосредне контроле мењачког пословања овлашћених мењача на 289 мењачких места** ради провере и утврђивања законитости и правилности обављања мењачких послова у складу с прописима којима се уређује мењачко пословање, укључујући и прописе којима се уређује спречавање прања новца и финансирање тероризма у обављању мењачких послова (210 општих контрола), као и прописе у вези са ограничавањем располагања имовином ради спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење (79 циљаних контрола). Сачињен је 291 записник о извршеној непосредној контроли мењачког пословања овлашћених мењача. У 193 записника констатована је повреда прописа којима се уређује мењачко пословање и спречавање прања новца и финансирања тероризма. Донето је 47 решења којима је овлашћеним мењачима наложено да отклоне незаконитости односно неправилности у обављању мењачког пословања. Такође, током 2024. године због утврђених неправилности односно незаконитости у обављању мењачких послова, Народна банка Србије је у складу са *Одлуком о ближим условима и начину вршења контроле мењачког пословања* привремено одузела овлашћење за обављање мењачких послова за 33 мењачнице.

Извршено је **269 посредних контрола мењачког пословања** ради провере и утврђивања законитости и правилности обављања мењачких послова у складу с прописима којима се уређује мењачко пословање, као и у вези са захтевом овлашћених мењача за трајни престанак обављања мењачких послова. С тим у вези, сачињено је 106 записника о извршеној посредној контроли мењачког пословања у којима је констатована повреда прописа којима се уређује мењачко пословање и 163 службене белешке.

Издавање и одузимање овлашћења и издавање сертификата за обављање мењачких послова

На дан **31. децембра 2024. године, мењачке послове обављало је 2.125 овлашћених мењача, на 3.066 мењачких места**. У 2024. години, на захтев привредних субјеката, донето је 331 решење о издавању овлашћења за обављање мењачких послова (127 решења односи се на нове овлашћене мењаче, 84 решења на нова мењачка места, 26 решења на пресељење мењачког места и 94 решења на промену осталих података) и 255 решења о одузимању овлашћења за обављање мењачких послова (187 решења донето на захтев овлашћених мењача за трајни престанак обављања мењачких послова и 68 решења о одузимању овлашћења по службеној дужности).

На основу Одлуке о поступку и условима за стицање сертификата за обављање мењачких послова, јединственом програму обуке за обављање мењачких послова и условима које морају да испуњавају предавачи који врше ту обуку, током 2024. године у Народној банци Србије организовано је 12 обука с провером знања за кандидате који су се пријавили за стицање сертификата за обављање мењачких послова. Комисија за проверу знања стеченог на обуци за обављање мењачких послова прегледала је тестове кандидата који су приступили провери знања, на основу чега је Народна банка Србије издала 937 сертификата о завршеној обуци за обављање мењачких послова. Донето је једно решење којим се одбацује захтев за похађање обуке и стицање сертификата зато што кандидат не испуњава услове.

Поступци пред надлежним правосудним органима и жалбе на одлуке прекршајних судова и примена девизних прописа

У току 2024. године поднето је 345 захтева за покретање прекршајног поступка надлежним прекршајним судовима, и то 114 захтева за утврђене неправилности у контроли девизног пословања и 231 захтев за утврђене неправилности у контроли мењачких послова (210 захтева због поступања супротно одредбама Закона о девизном пословању, 16 због поступања супротно Закону о девизном пословању и Закону о спречавању прања новца и финансирања тероризма и пет захтева због поступања супротно одредбама Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма). Закључено је осам споразума о признању прекршаја, који су, с предложеном прекршајном санкцијом – опоменом, достављени поступајућим прекршајним судовима на даљу надлежност.

Надлежним јавним тужилаштвима поднето је 11 кривичних пријава због повреде члана 58. Закона о девизном пословању, тј. због основане сумње да су правна лица и одговорни у њима извршили наплату/плаћање из иностранства / у иностранство у износу који прелази 100.000 евра на основу неистините исправе (две), члана 237. Кривичног законика, тј. због основане сумње да субјект контроле није омогућио обављање контроле (осам), и члана 57. Закона о девизном пословању, тј. због основане сумње да је резидент вршио купопродају ефективног страног новца од физичких лица без овлашћења Народне банке Србије (једна). Такође, надлежним јавним тужилаштвима поднето је осам пријава за привредне преступе због поступања супротно одредбама Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма.

Уложено је 556 жалби на одлуке прекршајних судова због неадекватне прекршајне санкције, повреде материјалних прописа и битних повреда одредаба прекршајног поступка, као и због непотпуно или нетачно утврђеног чињеничног стања.

Налози за извршење правоснажних судских пресуда

Народна банка Србије спровела је поступак извршења 126 правноснажних и извршних судских одлука, којима је одлучено о средствима привремено одузетим у складу са *Законом о девизном пословању*, а на основу којих је дато укупно 156 налога за извршење, и то: 125 налога за извршење заштитне мере одузимања предмета прекршаја, на основу којих је, у складу с чланом 66. *Закона о девизном пословању*, у буџет Републике Србије у динарској противвредности уплаћено 1.649.932,00 евра, и 31 налог за повраћај привремено одузетих средстава, на основу којих је физичким лицима враћено 545.247,00 евра. Сходно налозима за извршење заштитне мере одузимања предмета прекршаја – ефективног страног новца који је предат у оставу код Народне банке Србије, а након продаје ефективног страног новца страном банци, у буџет Републике Србије у динарској противвредности уплаћено је 632.941,00 евра. Поред тога, дато је осам налога за извршење заштитне мере одузимања предмета прекршаја – ефективног страног новца који је предат у оставу код Народне банке Србије, а који ће се извршити након продаје ефективног страног новца страном банци, тако што ће се динарска противвредност трајно одузетих девизних средстава, у складу с чланом 66. *Закона о девизном пословању*, уплатити у буџет Републике Србије. Такође, дата су четири налога за повраћај привремено одузетих средстава која су предата у оставу код Народне банке Србије.

Послови документарне контроле и платног промета са иностранством

Током 2024. године, у оквиру редовних активности обављени су послови документарне контроле и платног промета са иностранством за потребе буџетских корисника преко система консолидованог рачуна трезора за девизна средства и преко других наменских девизних рачуна, који се у складу са законом воде код Народне банке Србије.

Поред тога, у потпуности су спроведене и друге активности у вези са обезбеђењем покрића за извршење налога за плаћање према иностранству за буџетске кориснике, као и за потребе Народне банке Србије, а које се односе на наплату и плаћања по основу иностраних кредита, преносе по основу девизне обавезне резерве банака и трансакција Централног регистра, депоа и клиринга ХоВ, откупа девизних средстава од банака сагласно посебним законима којима се уређује обављање привременог платног промета са АП Косово и Метохија и по основу донација. Такође, спроведене су и активности на реализацији документарних акредитива за потребе увоза робе, као и плаћања услуга за буџетске кориснике. С тим у вези, у току 2024. године отворени су акредитиви у укупном износу од 452,06 млн евра, док су извршене исплате у укупном износу од 570,04 млн евра.

У току 2024. године за измирење кредитних обавеза и плаћања по основу емитованих обвезница извршено је 78 своп трансакција (унакрсни

међувалутни своп – *cross currency swap*), које је Република Србија претходних година закључила са иностраним банкама ради заштите јавног дуга од девизног ризика и ризика промена каматних стопа. По овом основу извршене наплате износили су 415,53 млн евра, док су плаћања износила 405,64 млн евра.

Поред наведеног, на захтев Републичког секретаријата за јавне политике, у току 2024. године отворен је наменски девизни рачун за реализацију донације Светске банке за пројекат *Serbia Digitalization for Business Environment Project – Grant no. TF0C3901*. На захтев Министарства финансија отворено је осам наменских девизних рачуна ради управљања програмима претприступне помоћи ЕУ у оквиру инструмента за претприступну помоћ (*IPA III*) за период 2021–2027. године, и то за *Програм прекограничне сарадње Србија – Црна Гора за 2024. годину* и *Програм прекограничне сарадње Србија – Северна Македонија за 2024. годину*, као и један рачун за *Програм за пољопривреду и рурални развој – IPARD III*.

Наведени послови које Народна банка Србије обавља за Републику Србију у складу са законом обављени су благовремено, уз примену домаћих прописа, као и међународних банкарских стандарда и праксе.

Кредитни послови са иностранством

У 2024. години укупно су оверена 1.002 кредитна задужења домаћих лица у иностранству, у износу од 7,29 млрд евра, уз просечну каматну стопу од 5,50% и просечан рок отплате од четири године и четири месеца. Од укупно уговореног износа, задужења предузећа чине 6,52 млрд евра, од чега је 3,1 млрд евра намењена за конверзију у динаре, 1,38 млрд евра за отплату раније коришћених кредита из иностранства, 1,46 млрд евра за увоз робе и услуга, док се преостали износ од 578 млн евра односи на остале намене. Задужења банака износила су 770,88 млн евра. Посматрано по делатностима, највеће учешће имају финансијски сектор и делатности осигурања (23%), а следе дужници из делатности информисања и комуникација (21%) и прерађивачке индустрије (18%).

У 2024. години оверено је 239 кредитних одобрења домаћих лица као иностранству, у износу од 443,81 млн евра, уз просечну каматну стопу од 4,79% и просечан рок наплате од две године и шест месеци. Предузећа су нерезидентима одобрила 237,3 млн евра, док су банке одобриле 206,51 млн евра. Највеће је учешће кредитора из финансијске делатности и делатности осигурања (47%), док се на кредиторе из делатности саобраћаја и складиштења односи 13% укупних кредитних одобрења.

Укупне обавезе настале као последица доцњи по спољнотрговинским пословима по којима реализација није окончана у року дужем од годину дана на крају 2024. године износили су 1,3 млрд евра, од чега се 869,5 млн евра односи на неплаћени увоз робе и услуга, док се 435,2 млн евра односи на наплаћене авансе по којима није извршен извоз.

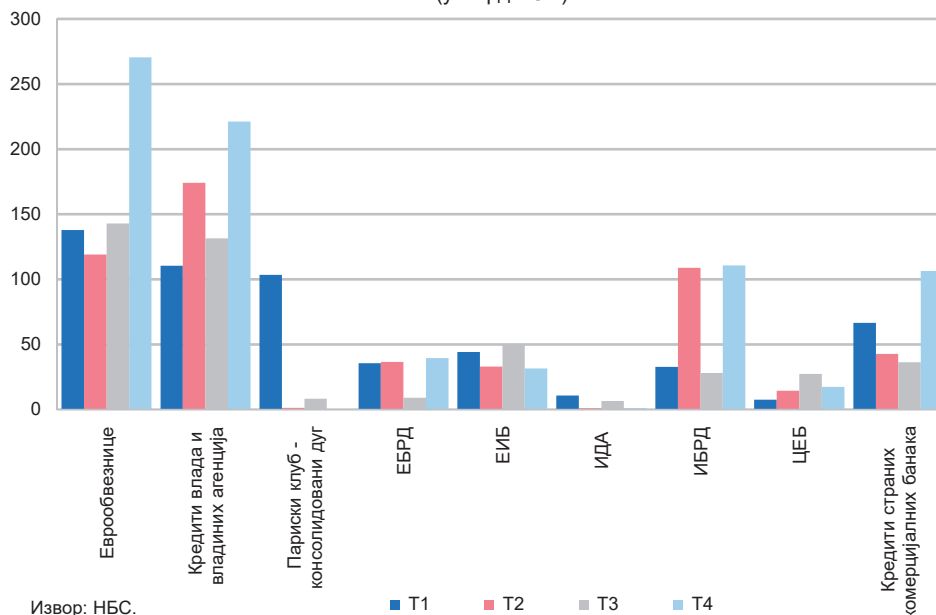
Укупна потраживања настала као последица доцњи по спољнотрговинским пословима по којима реализација није окончана у року дужем од годину дана на крају 2024. године износила су 918,8 млн евра, од чега се 454,4 млн евра односи на ненаплаћени извоз робе и услуга, а 464,4 млн евра на плаћене авансе по којима није извршен увоз.

Током 2024. године израђено је десет мишљења у вези с применом прописа из области кредитних послова са иностранством.

Извршавање кредитних обавеза Републике Србије према иностранству по којима је Народна банка Србије агент

У 2024. години о року доспећа сервисирале су обавезе по страним кредитима и зајмовима по којима је Република Србија дужник или гарант, а Народна банка Србије агент. Посредством Народне банке Србије, као агента Републике Србије, у 2024. години укупно је отплаћено 2.315,82 млн евра, од чега 1.437,62 млн евра главнице и 878,20 млн евра камате и осталих трошкова. На име трошкова ангажовања на неискоришћена средства по одобреним кредитима плаћено је 15,45 млн евра.

Графикон V.4.3.1. Плаћене кредитне обавезе према иностранству у 2024. години, по којима је НБС агент - по кредиторима и тромесечјима - (у млрд EUR)

Током 2024. године искоришћена су 2.195,33 млн евра кредита које су одобриле међународне финансијске организације, комерцијалне банке, владе држава и њихове агенције, од чега је преко наменских девизних рачуна Републике Србије отворених код Народне банке Србије искоришћено 1.141,65 млн евра (52% од укупно искоришћених средстава).

У 2024. години Република Србија се задужила у укупном износу од 2.837,83 млн евра (од чега је директан дуг државе 2.525,68 млн евра, док гарантовани дуг износи 312,15 млн евра), и то:

– по основу дугорочних **ХоВ** у износу од 1,5 млрд америчких долара (XV емисија). Ова средства искористиће се за финансирање и/или рефинансирање прихватљивих трошкова у складу са *Оквирним документом Републике Србије за издавање зелених и социјално одрживих обвезница 2024. године*. Ради смањења девизног и каматног ризика јавног дуга, по овим обвезницама закључена је хеџинг трансакција и обавезе у америчким доларима конвертоване су у обавезе у еврима, у износу од **1.381,72 млн евра**;

– по основу **19 кредитних споразума у укупном износу од 1.456,11 млн евра** (од чега је директан дуг државе 1.143,95 млн евра), **који су закључени са:**

– *Saudi Fund for Development* у укупном износу од **196,58 млн евра** за финансирање *Пројекта развоја оператора преносног система – фаза 1* (62,33 млн евра), *Пројекта јачања инфраструктуре за наводњавање у различитим подручјима* (71,92 млн евра) и *Пројекта изградње БИО4 кампуса у Београду* (62,33 млн евра);

– *Bank of China Ltd. Luxembourg Branch* у износу од **183,94 млн евра** за финансирање пројекта *Чиста Србија II – изградња канализационе мреже и постројења за прераду отпадних вода у девет општина у Републици Србији* (кредит је осигуран код *China Export & Credit Insurance Corporation – Sinosure*);

– *Deutsche Bank S.P.A. Milano i Societe Generale, Paris* у износу од **200 млн евра** за буџетску подршку;

– *Deutsche Bank AG Hong Kong* у износу од **178,38 млн евра** за *Пројекат изградње београдског метроа* (корисник средстава ЈКП „Београдски метро и воз”);

– *IBRD* у укупном износу од **160,7 млн евра** за *Пројекат превенције и контроле незаразних болести у Републици Србији* (70,7 млн евра), за *Други пројекат унапређења земљишне администрације у Србији* (30 млн евра) и *Пројекат модернизације железничког сектора у Србији применом вишефазног програмског приступа – фаза 2* (60 млн евра);

– *KfW* у укупном износу од **155 млн евра** за финансирање пројекта *Енергетска ефикасност у објектима јавне намене, фаза III* (50 млн евра), пројекта *Добри послови за Србију* (50 млн евра), програма *Развој тржишта биомасе у Републици Србији – друга компонента* (20 млн евра), као и пројекта *Регионални програм енергетске ефикасности у преносном сектору II – Трансбалкански електроенергетски коридор, секција III и секција IV* (35 млн евра), по коме је дужник АД Електромрежа Србије, а Република Србија гарант;

– *Cassa Depositi e Prestiti S.P.A.* у износу од **100 млн евра** за хитно решавање проблема ликвидности пружањем финансијске подршке АД Електропривреда Србије (подршка развоју стратегије декарбонизације, укључујући стратегију постепеног избацивања угља до 2050. године, са циљем да с помогне Републици Србији да унапреди своју дугорочну сигурност снабдевања електричном енергијом и створи могућност окружења за прелазак на чисту енергију), по коме је Република Србија гарант;

– *Deutsche Bank AG Paris Branch* у износу од **97,15 млн евра** за модернизацију електродистрибутивне мреже, као и обезбеђење дела средстава

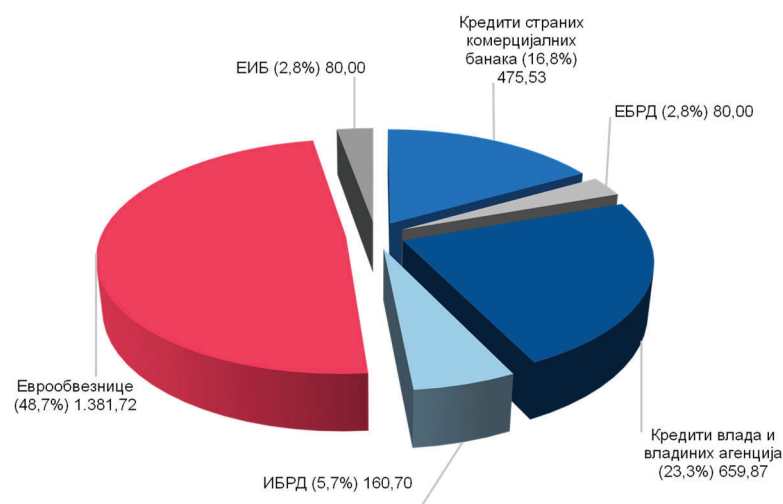
за плаћање обавеза зајмопримца Електродистрибуције д.о.о. Београд, по коме је Република Србија гарант;

– **EBRD** у укупном износу од **80 млн евра** за финансирање обновљивих извора енергије у системима даљинског грејања у Србији (30 млн евра), и за финансирање хитне обнове железничке инфраструктуре у Србији (50 млн евра);

– **EIB** у укупном износу од **80 млн евра** за Пројекат уградње паметних бројила у Србији, по коме је дужник Електродистрибуција Србије д.о.о. Београд, а Република Србија гарант;

– **BPI France** у износу од **24,35 млн евра** за аутоматизацију средњенапонске дистрибутивне мреже (корисник средстава је Електродистрибуција д.о.о Београд).

Графикон V.4.3.2. Кредити одобрени у 2024. години,
по којима је НБС агент - по кредиторима
(у % и млн EUR)

Извор: НБС.

V.4.4. Законодавно-правни послови

Текућа законодавна делатност

Народна банка Србије је у 2024. години учествовала у припреми или дала мишљења на следеће нацрте закона:

- Предлог закона о изменама и допунама Закона о Народној банци Србије;
- Предлог закона о изменама и допунама Закона о банкама;
- Предлог закона о изменама и допунама Закона о платним услугама;
- Предлог закона о заштити корисника финансијских услуга;
- Предлог закона о изменама и допунама Закона о девизном пословању;
- Нацрт закона о Централној евиденцији стварних власника;
- Нацрт Закона о изменама и допунама Закона о осигурању депозита;

- *Нацрт Закона о изменама и допунама Закона о Агенцији за осигурање депозита;*
- *Нацрт закона о буџету Републике Србије за 2025. годину;*
- *Нацрт закона о изменама и допунама Закона о буџетском систему;*
- *Нацрт закона о изменама и допунама Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма;*
- *Нацрт закона о ограничавању располагања имовином у циљу спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење;*
- *Нацрт закона о информационој безбедности;*
- *Нацрт закона о групном финансирању;*
- *Нацрт закона о услугама;*
- *Нацрт закона о утврђивању гарантне шеме и субвенционисању дела камате као мера подршке младима у куповини прве стамбене непокретности;*
- *Нацрт закона о принудној наплати на новчаним средствима;*
- *Нацрт закона о изменама и допунама Закона о републичким административним таксама;*
- *Нацрт закона о електронским отпремницама;*
- *Нацрт закона о утврђивању гарантне шеме и субвенционисању дела камате као мера подршке младима у куповини прве стамбене непокретности.*

Народна банка Србије је у 2024. години донела 25 подзаконских аката објављених у „Службеном гласнику РС”, и то 24 одлуке и једно упутство. Овим актима обухваћене су следеће функције и послови Народне банке Србије:

- **послови из области монетарне политике** (утврђивање *Програма монетарне политике Народне банке Србије у 2025. години*);
- **послови из области финансијске стабилности** (мере за очување и јачање стабилности финансијског система);
- **послови из области девизних послова** (посебна правила за извршавање трансфера одобрења и директних задужења у еврима);
- **послови из области платног система и платних услуга** (облик, садржина и начин коришћења образаца платних налога у динарима, технички стандарди за поуздану аутентификацију корисника и заједничке и безбедне отворене стандарде комуникације);
- **послови из области надзора над платним институцијама и институцијама електронског новца** (издавање дозвола и сагласности у складу са *Законом о платним услугама*, капитал и адекватност капитала платних институција и институција електронског новца, надзор над платним институцијама, институцијама електронског новца и јавним поштанским оператором, садржина и вођење регистара платних институција и институција електронског новца);
- **послови из области контроле пословања банака** (привремено ограничење каматних стопа на кредите физичким лицима, привремене мере за банке ради олакшавања приступа финансирању физичким лицима, управљање ризицима који настају по основу активности које је банка поверила трећим

лицама, адекватност капитала банке, утврђивање статуса неизмирења обавеза, класификација билансне активе и ванбилансних ставки банке);

- **послови из области надзора над обављањем делатности осигурања** (издавање дозвола за обављање послова осигурања/реосигурања и давање појединих сагласности, систем управљања у друштву за осигурање/реосигурање, извештавање друштва за осигурање/реосигурање, инвестирање средстава осигурања, Контни оквир и садржина рачуна у Контном оквиру за друштва за осигурање);

- **послови супервизије информационих система финансијских институција** (минимални стандарди управљања информационим системом финансијске институције);

- **послови из области издавања новца и управљања токовима готовине** (издавање и основна обележја нумизматичког новца с ликом Николе Тесле, пуштање у оптицај кованог новца апоена од 2 и 5 динара);

- **јединствена тарифа** по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге.

Заступање пред судовима

У 2024. години пред Управним судом водио се 51 управни спор, од којих је седам правоснажно окончано. Пред привредним судовима водило се четири парнична и осам извршних предмета, од којих су два правоснажно окончана, затим 39 поступака стечаја, два поступка ликвидације и 17 поступака за привредне преступе. Пред судовима опште надлежности у току су била 32 парнична, пет ванпарничних, 14 извршних и пет кривичних поступака, од којих је шест правоснажно окончано. Пред прекршајним судовима водио се 31 поступак. Пред страним судовима водила су се три парнична, два извршна и један стечајни поступак.

Активности у вези са усклађеношћу пословања

У току 2024. године у Народној банци Србије спроведене су бројне активности у оквиру функције усклађености пословања. **Донето је укупно 30 унутрашњих општих аката** којима се уређују питања рада и организације Народне банке Србије у различитим областима – од унутрашње организације и систематизације радних места, радних односа и канцеларијског пословања, до безбедности, здравља на раду, набавки, из области одбране, заштите и унутрашњег реда и других области интерног пословања. Спроведено је и редовно годишње извештавање свих организационих јединица о уоченим и процењеним ризицима усклађености пословања. Током године настављено је са спровођењем провера усклађености пословања у појединим сегментима рада Народне банке Србије – на пример, проверена је усклађеност у области руковања готовином преко банке агента, ради идентификовања потенцијалних ризика усклађености и предлагања мера за њихово смањење. Такође, настављено је са активностима на изради интерне базе мишљења Народне банке Србије ради олакшавања примене прописа и уједначавања поступања.

Континуирано су предузимане активности усмерене на унапређење етичких и професионалних стандарда понашања запослених, као и активности ради испуњавања обавеза које за Народну банку Србије произлазе из *Закона о спречавању корупције*. Током 2024. године успешно је завршен трећи циклус израде *Плана интегритета Народне банке Србије* – усвојен је нови план интегритета (након спроведене анализе и планирања мера у четири фазе) и достављен Агенцији за спречавање корупције. Народна банка Србије је наставила са спровођењем обука и других активности које доприносе јачању културе усклађености пословања у оквиру институције.

Активности у вези с применом *Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја*

У току 2024. године Народна банка Србије поступала је по захтевима за слободан приступ информацијама од јавног значаја у складу са законом. Примљен је укупно 61 захтев, од чега је 46 захтева у целости или делимично усвојено, један захтев је одбачен, а 13 захтева је одбијено. Већину захтева поднели су грађани (29), затим представници медија (10), удружења (4) и остали (18). Током године изјављено је укупно 14 жалби. Од тога, две жалбе односиле су се на одбијање захтева, а 12 жалби на непоступање по захтеву.

Народна банка Србије је, у складу с чланом 43. *Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја*, поверенику за информације од јавног значаја и заштиту података о личности доставила годишњи извештај о радњама и мерама предузетим током 2024. године ради примене тог закона.

V.4.5. Принудна наплата

Послови принудне наплате обављају се у Народној банци Србије на основу члана 48. *Закона о платном промету* од 2003. године.

У 2024. години од организационих јединица пореских управа, царине, судова, јавних извршитеља и осталих надлежних органа примљена су, контролисана и евидентирана 409.993 исправна основа за принудну наплату, што је за 2,10% више него претходне године. Уједно, доносиоцима је враћено 26.126 решење због неисправности, што је за 1,93% више него претходне године.

Око три петине примљених основа за принудну наплату (56,35%) чине решења примљена од привредних, основних, прекршајних судова и јавних извршитеља. Посматрано према врсти примљених судских решења, знатан број примљених решења је о прекиду поступка извршења решења и обустави извршења (укупно 16.795). Међу решењима примљеним од републичке пореске управе велики број чине решења која се односе на забрану располагања средствима на рачуну, због одузимања пореског идентификационог броја (ПИБ) пореском обвезнику (укупно 12.421).

Осим по наведеним решењима, Народна банка Србије поступа и по решењима надлежних привредних судова о отварању, обустави и закључењу

стечајног поступка над дужницима. У 2024. години примљено је 445 решења о отварању стечаја, 383 решења о закључењу поступка стечаја, 16 решења о обустави поступка стечаја, као и 36 решења о обустави стечајног поступка због продаје стечајног дужника. Поред тога, примљена су и 64 решења о отварању претходног стечајног поступка с мерама обезбеђења, као и 21 решење о усвајању унапред припремљеног плана реорганизације.

Сагласно одредбама *Закона о привредним друштвима*, Народна банка Србије је у 2024. години доставила Агенцији за привредне регистре 6.237 иницијатива за покретање поступка брисања из регистра предузетника који су блокирани дуже од две године, што је за 32,04% више него претходне године.

Сходно одредбама *Закона о платним услугама*, од октобра 2015. године Народна банка Србије води Јединствени регистар рачуна физичких лица – потрошача. У 2024. години, преко Центра за размену података путем посебног апликативног решења, на основу примљена 61.294 захтева потписана квалификованим електронским потписом овлашћеним лицима и органима (јавни извршитељи, МУП, Пореска управа, Управа за спречавање прања новца) достављени су подаци о рачунима за 254.274 физичка лица. Поред тога, путем Правосудног информационог система корисницима ове платформе (Министарство правде, судови, јавна тужилаштва, јавни бележници и други овлашћени органи) на основу примљена 261.694 захтева достављени су подаци о рачунима за 200.938 физичких лица. Истовремено, Народна банка Србије је примила и 516 писмених захтева од овлашћених лица и органа за податке о рачунима физичких лица, односно за 21,10% мање него претходне године.

На основу *Закона о Народној банци Србије* и прописа о спречавању прања новца и финансирања тероризма, од средине 2020. године Народна банка Србије је успоставила и води *Јединствени регистар сефова* и *Јединствени регистар корисника новчане дознаке*.

V.4.6. Послови администрирања јавног дуга

Народна банка Србије у име и за рачун Републике Србије обавља послове администрирања јавног дуга по основу старе девизне штедње, девизних депозита положених код *Дафимент банке а.д. Београд* и *Банке приватне привреде Црне Горе д.д. Подгорица – Југоскандик*, као и зајма за привредни развој.

У 2024. години настављене су континуиране исплате доспелих обвезница серија А2002–А2016 емитованих по основу старе девизне штедње, уз евидентан опадајући тренд.

У периоду од 26. августа 2002. до 31. децембра 2024. године, девизна штедња је конвертована у обвезнице у укупном износу од 3.722,3 млн евра (од тога у 2024. години 0,3 млн евра). Исплаћене су обвезнице серија А2002–А2016 (у роковима и пре рокова доспећа) у номиналном износу од 3.666,6 млн евра. За исплате доспелих обвезница у износу од 2,0 млн евра, у 2024. години из буџета Републике Србије обезбеђена су 223,2 млн динара.

У 2024. години свакодневно је комуницирано с грађанима из Републике Србије, бивших република СФРЈ, као и из иностранства, о могућности остваривања права по основу старе девизне штедње коју су положили код банака са седиштем у Републици Србији и њиховим филијалама у бившим републикама СФРЈ. Такође, обављани су и стручни и административно-технички послови за потребе Комисије за издавање потврда на основу којих се утврђује право на исплату доспелих обавеза депонентима *Дафимент банке а.д. Београд* и грађанима који су девизна средства положили на основу *Уговора о пословно-техничкој сарадњи са Југоскандиком д.д. Београд код Банке приватне привреде Црне Горе д.д. Подгорица*. По захтевима/рекламацијама депонената припремани су подаци/обрачуни и расположива документација за разматрање од стране наведене комисије и на прописани начин спровођени донети закључци те комисије.

V.4.7. Комуникација с јавношћу

Народна банка Србије информисе јавност о свом пословању интензивном сарадњом с медијима, објављивањем информација на званичној интернет страници и њеним поддоменима, као и на друштвеним мрежама.

Одговорно, конзистентно и правовремено информисање шире јавности о активностима централне банке реализује се путем саопштења за јавност, одговора на новинарска питања, интервјуа, телевизијских и радијских гостовања, конференција за новинаре и објављивања информација на друштвеним мрежама. Током 2024. објављена су 92 саопштења за јавност и дата су 242 одговора на новинарска питања. Организоване су 73 изјаве и 11 интервјуа за штампане и електронске медије, као и 55 телевизијских и радијских наступа гувернера, вицегувернера и других запослених у Народној банци Србије. Снимљено је и емитовано 12 видео-клипова за рубрику „Корисно је да знате”, где запослени Народне банке Србије широј јавности појашњавају одлуке и мере из надлежности Народне банке Србије, који се објављују на свим каналима комуникације Народне банке Србије. На званичном налогу Народне банке Србије Икс у протеклој години објављено је преко 800 твитова, док је на Фејсбуку објављено преко 800 постова. Страница на друштвеној мрежи *LinkedIn*, коју је Народна банка Србије покренула у августу 2023. како би додатно унапредила досадашњи оквир комуникације са стручном и широм јавношћу, остварила је на крају 2024. године највећи број пратилаца – 13.186.

У 2024. години организоване су четири презентације *Извештаја о инфлацији* за јавност, као и снимање почетка пленарног састанка с мисијом ММФ-а током њена два боравка у Србији. Обезбеђена је медијска подршка конференцији „Инстант плаћања, глобална инспирација” одржаној у Народној банци Србије, као и свечаном обележавању 140 година рада Народне банке Србије у оквиру којег је отворен иновирани Центар за посетиоце. Такође, обезбеђена је медијска подршка културним, хуманитарним и осталим друштвено одговорним активностима које спроводи Народна банка Србије.

Путем своје интернет презентације, редовним публикацијама, статистичким прилозима и саопштењима за јавност, **Народна банка Србије је у 2024. транспарентно извештавала јавност о инструментима и мерама спровођења монетарне политике, као и инструментима и мерама које је предузимала ради очувања и јачања финансијске стабилности.** Представљене су и активности у области надзора финансијских институција, као и надзора над пружаоцима платних услуга и институцијама електронског новца. На интернет страници уживо су преношене конференције за новинаре на којима су представљени извештаји о инфлацији. Објављени су *Годишњи извештај о пословању и резултатима рада*, *Годишњи извештај о стабилности финансијског система*, *Годишњи извештај о монетарној политици*, као и *Полугодишњи извештај о монетарној политици*, месечна издања *Статистичког билтена*, тромесечни извештаји о банкарском сектору, надзору финансијског лизинга, пословима надзора над обављањем делатности осигурања и надзора друштава за управљање добровољним пензијским фондовима, као и о активностима у области заштите корисника финансијских услуга. Тромесечно су објављивани *Извештај о динаризацији финансијског система* и *Извештај о инфлацији*. Јавности су били доступни и извештаји *Трендови у кредитној активности*, *Извештај о откривеним фалсификованим новчаницама*, *Извештај о резултатима анкете о кредитној активности банака* у тромесечној динамици извештавања, *Извештај о инфлационим очекивањима* у месечној динамици. Штампани и електронски садржаји који се публикују за јавност припремају се на српском и енглеском језику.

На иницијативу гувернера, на полугодишњој основи припреман је и објављиван, у штампаној и у електронској форми, *Зборник радова Народне банке Србије*. Он садржи стручне радове запослених о актуелним темама, које могу бити из области макроекономске, монетарне и фискалне анализе, као и о различитим функцијама које обавља Народна банка Србије.

На свом поддомену *DinaCard*, Народна банка Србије је наставила да објављује све информације о домаћој платној картици *DinaCard*, податке о систему *DinaCard*, као и списак свих акцептаната. На поддомену *Инстант плаћања*, Народна банка Србије је наставила да објављује све релевантне информације о предностима и начинима инстант плаћања.

На својим осталим поддоменима – *Твој новац* и *Центар за посетиоце*, Народна банка Србије је наставила да информисе јавност о активностима на пољу заштите и едукације корисника финансијских услуга, изложбено-културним дешавањима и едукативним програмима за ученике основних и средњих школа и студенте.

На свом Јутјуб каналу Народна банка Србије је објављивала видео-записе одржаних конференција за новинаре и стручну јавност поводом представљања *Извештаја о инфлацији*, обраћање гувернера Народне банке Србије јавности, рубрике „Корисно је да знате”, као и видео-записе о историјату Банке, финансијској едукацији и новцу, и друге пригодне садржаје.

Изложбене поставке, едукативне програме и културно-образовне садржаје Народне банке Србије за јавност у току 2024. године испратило је 6.710 посетилаца. Изложбено-едукативни простор у Краља Петра 12 посетило је 2.050 грађана, а галеријски простор на Славији њих 2.100. Едукативне радионице похађало је 2.560 ученика.

Народна банка Србије посебну пажњу поклања финансијској едукацији деце и омладине. Програми финансијске едукације усмерени су на развијање свести младих о значају новца, његовој улози, вредностима и предностима управљања финансијским производима. У сарадњи с васпитно-образовним институцијама, Народна банка Србије организује радионице, предавања и турнире у едукативним играма широм Србије.

У изложбено-едукативном простору Народне банке Србије у Немањиној 17 организоване су следеће изложбе: „150 година српског динара”, „Седми салон фотографија запослених у Народној банци Србије”, „Божанско надахнуће – Мирослављево јеванђеље и Српски псалтир”, „Позоришне лутке косовског завета”, „Дан банке – 140 година Народне банке Србије”, „Осврт”, Изложба слика Ранка Бркића, „Ремек-дела српских колекционара 1950–1990”, „Паралелни светови”, „Јелена Анжујска”, „Моја новчаница”, „Природа у наслеђе” и „Механика мрака”.

Народна банка Србије учествовала је у обележавању „Светске недеље новца”, „Светске недеље штедње” и манифестацијама „Међународни дан франкофоније”, „Дани Београда” и „Дани европске баштине”.

V.4.8. Друштвена одговорност

Негујући филантропску традицију, Народна банка Србије је и током 2024. године организовала хуманитарне активности у седишту и филијалама и различитим видовима деловања пружала помоћ онима којима је она најпотребнија. Запослени су се активно укључили у хуманитарне активности ради прикупљања новца, хране и одеће, пружајући помоћ социјално угроженим категоријама становништва, деци са сметњама у развоју, деци без родитељског старања и старијим особама. Такође, запослени су учествовали и у волонтерским акцијама с циљем решавања неких од постојећих друштвених проблема и обезбеђења помоћи.

Захваљујући сарадњи с хуманитарним организацијама, центрима, удружењима и школама за децу са сметњама у развоју, хуманитарне и волонтерске активности које организује Народна банка Србије изузетно су успешне. **Укупна новчана вредност хуманитарних активности запослених у Народној банци Србије у 2024. години износила је 1.288.595 динара.**

У хуманитарној акцији у Нишу запослени у Филијали прикупили су новац, који су донирали четрнаестогодишњој девојчици из свог града за даље лечење. Запослени у Филијали у Ужицу сакупили су новац који су искористили за куповину дидактичког материјала за стимулацију развоја деце из Основне школе за образовање ученика са сметњама у развоју „Миодраг В. Матић” из

свог града. У хуманитарној акцији у Новом Саду запослени у Филијали су прикупљеним новцем купили школски прибор за децу школског узраста која користе услуге Народне кухиње у Сремским Карловцима. Запослени Народне банке Србије у Крагујевцу прикупљеним новцем купили су дидактички материјал за рад са ученицима Школе са домом за ученике оштећеног слуха.

У хуманитарној акцији прикупљања нових и половних ствари за старије суграђане под називом „Усређите најстарије суграђане добрим делом и тиме оплемените своје срце“, запослени из Београда сакупили су 70 пакета памучних мајица, тренирки, памучних чарапа и постељине за кориснике Дома за старе на Карабурми.

Традиционалне ускршње и новогодишње хуманитарне изложбе радова деце и омладине са сметњама у развоју и старијих особа одржане су у Седишту Народне банке Србије у Београду и Новом Саду. На овај начин прикупљена су средства за реализацију програма који подстичу њихов развој.

Волонтери Народне банке Србије показали су својим ангажовањем колико је значајна и корисна ова врста друштвено одговорне активности. У 23. волонтерској акцији „Добрим делом ка правим вредностима“, која је реализована у јуну у Бачком Градишту, учествовало је 28 волонтера из Београда и Новог Сада. Волонтери су радили на санацији плафона од блата и трске, шмирглали су и фарбали прозоре и врата, као и ламперију, кречили и чистили након акције салу која се користи за окупљања и свечаности у овом месту. У новембру, 34 волонтера успешно су реализовала акцију кречења вртића „Бамби“ у Ужицу. Акција је први пут организована за запослене у Филијали у Ужицу, уз подршку запослених из седишта.

У традиционалној друштвено одговорној акцији прикупљања хране за кориснике Народне кухиње при Верском добротворном старатељству Српске православне цркве, а поводом обележавања Међународног дана борбе против сиромаштва, запослени у Народној банци Србије прикупили су 1.132 килограма хране и 170 литара хигијенских средстава.

У хуманитарној акцији „Пакетић за непознатог друга“, која се организује пред Нову годину, запослени су донирали 530 новогодишњих пакетића, као и више од 100 пакета очуване гардеробе и играчака деци и омладини из Дневног боравка за децу и омладину ометену у развоју „Невен“ из Панчева, вртића „Коцкица“ из Бачког Градишта, Школе са домом за ученике оштећеног слуха из Крагујевца као и Дома за децу и омладину ометену у развоју „Ветерник“ из Новог Сада.

Продајом секундарног отпада (папира и ПЕТ амбалаже), који су запослени у Народној банци Србије сортирали у својим канцеларијама у току претходне године, прикупљено је 192.635 динара. Новац прикупљен на овај начин усмерава се у хуманитарне сврхе и донира непрофитним организацијама, удружењима, образовним или здравственим установама. Ове године средства су донирана Удружењу самохраних родитеља и породица деце са инвалидитетом „Плава шкољка“ из Београда и биће искоришћена за изградњу летњиковца у Кући наде у Бањи Ковиљачи.

У еколошко-хуманитарној акцији прикупљања пластичних чепова „Чеп за хендикеп“, запослени су током 2024. године сакупили 1.700 килограма чепова и тиме обезбедили средства за набавку два ортопедска трицикла.

Додељивање донација утврђено је *Одлуком о образовању комисије за разматрање захтева за доделу донација и хуманитарне помоћи и о утврђивању услова, начина и критеријума за доделу донација и хуманитарне помоћи*. На основу те одлуке, новчана средства за донације и хуманитарну помоћ, односно основна средства, нематеријална улагања и инвентар који су трајно стављени ван употребе, у складу са актом о утврђивању критеријума техничке и технолошке дотрајалости средстава у Народној банци Србије, као и ситни инвентар, потрошни материјал и залихе, који су подобни за донирање, могу се одобрити односно донирати правним лицима, јединицама локалне самоуправе, образовним и културним установама и установама социјалне и здравствене заштите, као и непрофитним организацијама, односно удружењима, хуманитарним организацијама и другим установама.

У току 2024. године Народна банка Србије је на име донација финансијских средстава дала 2.500.000 динара. Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер израдио је и донирао плакете за Задужбину „Доситеј Обрадовић”.

Народна банка Србије је и у 2024. години наставила да се одговорно понаша према друштвеној заједници и заштити животне средине. Са отпадом који настаје у процесу рада на текућем и инвестиционом одржавању објеката и опреме поступа се у складу са *Законом о управљању отпадом*. Разврстани отпад се правилно и привремено складишти у наменску амбалажу, а затим предаје овлашћеним предузећима на крајње збрињавање. Редовно се воде евиденције о насталом и предатом отпаду и спроводе мере за његово смањење.

Дугогодишњи стратешки приступ заштити животне средине огледа се у непрекидном настојању Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер да смањи утицај својих пословних активности на животну средину, као и да промовише посвећеност одрживом развоју.

Континуално се врши мониторинг емисије загађујућих материја у воду, ваздух и земљиште у складу са законом. Резултати ових мерења потврђују да се сви производни процеси у Заводу спроводе у складу с постављеним законским стандардима заштите животне средине.

У 2024. години предато је 310 тона неопасног и 28 тона опасног отпада оператерима ради рециклаже, односно ради крајњег збрињавања отпада.

V.5. Управљање

V.5.1. Управљање људским ресурсима

Број запослених, квалификациона и старосна структура запослених

Број запослених у 2024. години износио је 2.354, од чега је 93,50% запослених на неодређено време.

Табела V.5.1.1. Упоредни преглед броја запослених

Организациони део	31. децембар 2023.			31. децембар 2024.			Промена (у %)
	Неодређено време	Одређено време	Укупно	Неодређено време	Одређено време	Укупно	
1	2	3	4 (2+3)	5	6	7 (5+6)	8
Основне организационе јединице	1.440	121	1.561	1.452	108	1.560	-0,06
Филијала у Београду	82	13	95	79	12	91	-4,40
Филијала у Новом Саду	95	6	101	95	1	96	-5,21
Филијала у Нишу	48	6	54	46	7	53	-1,89
Филијала у Крагујевцу	42	3	45	44	14	58	22,41
Филијала у Ужицу	36	3	39	37	2	39	0,00
ЗИН	426	30	456	448	9	457	0,22
Укупно у НБС:	2.169	182	2.351	2201	153	2.354	0,13

Извор: НБС.

Квалификациона и старосна структура запослених

Када је у питању квалификациона структура запослених, на дан 31. децембра 2024. године у Народној банци Србије највећи проценат запослених је с високим образовањем II степена (41,75%) и средњим образовањем (37,48%), док проценат с високим образовањем III степена износи 1,09%.

Табела V.5.1.2. Број запослених на неодређено време по квалификационој структури

Организациони део	31. децембар 2024.			Средње образовање	Основно образовање	Укупно
	III степен	II степен	I степен			
Основне организационе јединице	21	765	236	376	54	1.452
Филијала у Београду	1	11	18	49	0	79
Филијала у Новом Саду	0	16	12	63	4	95
Филијала у Нишу	0	9	6	28	3	46
Филијала у Крагујевцу	0	12	9	22	1	44
Филијала у Ужицу	1	9	8	16	3	37
ЗИН	1	97	68	271	11	448
Укупно у НБС:	24	919	357	825	76	2.201

Извор: НБС.

У погледу полне структуре, и даље је већи број запослених женског пола (57,34%) у односу на запослене мушког пола (42,66%).

Табела V.5.1.3. Полна структура запослених по организационим јединицама

Организациони део	31. децембар 2024.			
	Мушкарци		Жене	
	Бр. зап.	%	Бр. зап.	%
Основне организационе јединице	563	38,77	889	61,23
Филијала у Београду	25	31,65	54	68,35
Филијала у Новом Саду	36	37,89	59	62,11
Филијала у Нишу	22	47,83	24	52,17
Филијала у Крагујевцу	22	50,00	22	50,00
Филијала у Ужицу	9	24,32	28	75,68
ЗИН	262	58,48	186	41,52
Укупно у НБС:	939	42,66	1.262	57,34

Извор: НБС.

Као и у претходних неколико година, у погледу старосне структуре две најзаступљеније категорије запослених у 2024. години јесу запослени старости између 50 и 60 година (35,07%) и између 40 и 50 година (28,40%). Просечна старост запослених је 48,40 година.

Табела V.5.1.4. Старосна структура запослених на неодређено време

Организациони део	31. децембар 2024.							Просек година старости
	До 20	20 до 30	30 до 40	40 до 50	50 до 60	Преко 60	Укупно	
Основне организационе јединице	1	162	207	435	466	181	1.452	47,52
Филијала у Београду	1	3	8	21	24	22	79	51,28
Филијала у Новом Саду	0	4	14	25	41	11	95	50,16
Филијала у Нишу	0	1	7	13	20	5	46	49,41
Филијала у Крагујевцу	0	3	6	15	11	9	44	49,16
Филијала у Ужицу	0	1	14	9	8	5	37	45,76
ЗИН	0	8	76	107	202	55	448	50,44
Укупно у НБС:	2	182	332	625	772	288	2.201	48,40
У %	0,09	8,27	15,08	28,40	35,07	13,08	100,00	

Извор: НБС.

Образовање, стручно оспособљавање и усавршавање запослених у Народној банци Србије

Рад у Народној банци Србије захтева висок ниво стручности, посвећености и способност прилагођавања савременим изазовима. Улагање у обуку запослених путем формалних програма образовања на високошколским институцијама, стручно оспособљавање за стицање сертификата и лиценци као обавезног услова за обављање појединих послова, као и усавршавање које се реализује путем семинара и радионица, омогућавају да запослени прате најновије трендове у централном банкарству, финансијама и технолошким иновацијама.

Народна банка Србије је у 2024. години финансирала трошкове образовања на високошколским институцијама у Републици Србији за 24 запослена и омогућила стицање непосредно вишег степена образовања похађањем

основних, мастер, специјалистичких и докторских студија, док је за 36 запослених омогућено стицање различитих лиценци и сертификата.

У погледу семинара, конференција, специјализованих курсева и радионица које су запослени похађали на различите теме из области централног банкарства, теме и садржаји ових видова усавршавања прате актуелне трендове и предвиђају будуће изазове с којима се суочава централна банка. Предавачи су били стручњаци из централних банака и других међународних институција попут ММФ-а, Светске банке, Банке за међународна поравнања, Европске централне банке, националних тела за надзор осигурања, Центра за изузетност у финансијама (CEF), Званичног форума монетарних и финансијских институција (OMFIF), Европског форума за новац и финансије (SUERF) и друго.

V.5.1.5. Образовање, стручно оспособљавање и усавршавање запослених

2024. година	
Вид образовања, стручно оспособљавања и усавршавања	Број запослених
Образовање	
Студије првог степена – основне академске студије	4
Студије првог степена – специјалистичке струковне студије	1
Студије првог степена – основне струковне студије	1
Студије другог степена – мастер академске студије	9
Студије другог степена – мастер струковне студије	6
Студије трећег степена – докторске академске студије	3
Стручно оспособљавање	36
Усавршавање	
Семинари, радионице, саветовања, конференције и онлајн-обуке у земљи	80
Семинари, радионице и конференције у иностранству – уз физичко присуство учесника	151
Онлајн-обуке у организацији централних банака и међународних институција	129
Онлајн-обуке у оквиру билатералне сарадње	19
Пракса студената	
Пракса студената универзитета из Србије, Републике Српске и из иностранства	77

Извор: НБС.

Народна банка Србије је организовала праксу за 77 студената и пружила им прилику да теоријска знања стечена током студија употпуне практичним радом и тако стекну професионалне основе за даљи развој каријере.

V.5.2. Интерна ревизија и управљање ризицима

Регулаторни оквир за обављање интерне ревизије у Народној банци Србије успостављен је *Законом о Народној банци Србије, Статутом Народне банке Србије* и унутрашњим општим актима којима се ближе уређују послови интерне ревизије и начин њиховог обављања.

Послови интерне ревизије обављају се у складу с годишњим планом, који усваја Савет гувернера. О резултатима обављене интерне ревизије извештавају се руководиоци надлежни за послове који су били предмет ангажовања и гувернер. Поред тога, о извршеним активностима у области интерне ревизије тромесечно се извештава Савет гувернера преко Одбора за ревизију.

У 2024. години обављено је 18 ревизија у оквиру следећих области: управљање имовином Народне банке Србије, спровођење монетарне политике, надзор над финансијским и другим субјектима, послови с новцем и другим вредностима, платни системи, финансије и рачуноводство, набавке и управљање информационо-комуникационим системима.

Поред тога, проверен је статус примене 13 препорука из претходних година.

Резултати ревизија и примењене препоруке показују да се **ризични пословања смањују а контролни процеси стално унапређују.**

V.5.3. Информационо-комуникационе технологије

Имајућу у виду да је стабилан рад информационог система Народне банке Србије важан предуслов за неометано обављање кључних пословних процеса, с дужном пажњом се прати рад свих његових компонената. Осим тога, успешно се одржава потребан ниво безбедности информационог система и поред појачаних злонамерних активности условљених геополитичком ситуацијом у свету. Ово изискује континуирано унапређење примењених хардверских и софтверских решења, као и усавршавање стручног кадра.

У току 2024. године, реализован је један инфраструктурни ИКТ пројекат за потребе Народне банке Србије и екстерних корисника.

Током 2024. године унапређивана је безбедност инфраструктурних система и целокупне рачунарске мреже Народне банке Србије редовном провером примењених безбедносних контрола, откривањем и анализом рањивости, као и преласком на најновије верзије свих хардверских и софтверских безбедносних решења.

У континуитету се радило на додатном унапређењу ИКТ инфраструктуре, мрежне инфраструктуре, инфраструктуре база података, примарних *Data* центара и локације за опоравак пословања од катастрофа за кључне пословне процесе Народне банке Србије.

Што се тиче *Swift* система за међународна плаћања, омогућена је размена финансијских порука у *MX* формату (стандард *ISO20022*) путем *Swift* мреже. Извршена је провера и потврђена усклађеност рада *Swift* сервиса са захтевима програма *Swift Customer Security*. У оквиру *Swift* система за међународна плаћања није било никаквих прекида у раду ни инцидентних ситуација.

У домену интерног апликативног развоја, Народна банка Србије је у 2024. години реализовала нова и допунила постојећа апликативна решења за подршку пословних процеса, у складу са законском регулативом и изменом интерних прописа и процедура у раду. Пословни сектори су поднели 224 захтева за измену и допуну апликација, а реализовано је 237 захтева (рачунајући и захтеве из претходног периода). У току 2024. године отворен је један нови апликативни ИКТ пројекат, док је реализација на претходно отвореним пројектима у току. Поред наведеног, фокус

апликативног развоја је био и на миграцији апликација на виши технолошки ниво.

Током 2024. године техничка подршка је регистровала и реализовала 1.262 једноставнија захтева, 5.460 сложенијих захтева и 1.139 инцидената интерних корисника, као и екстерних корисника путем техничке подршке у вези са инсталацијом, коришћењем и одржавањем софтвера за обављање мењачких послова.

Реализовано је 2.546 накнада за инсталацију и коришћење стандардне и мрежне верзије софтвера за обављање мењачких послова, као и за коришћење апликација пословних банака за обављање мењачких послова у 2024. години.

VI. ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈИ

VI.1. Финансијски положај и резултат Народне банке Србије

По својој функцији, Народна банка Србије није профитна институција, већ институција која мора да обезбеди остваривање законом постављених циљева обезбеђења ценовне и финансијске стабилности на одржив начин, уз пружање подршке привредном расту. Због тога се и **успешност Народне банке Србије, као и свих других централних банака у свету, не цени према томе какав је финансијски резултат остварен у одређеној години, већ колико је успешна у остваривању својих законом дефинисаних циљева и обезбеђењу повољних услова пословања и инвестирања.**

У извештају о финансијском положају Народне банке Србије на дан 31. децембра 2024. године (*Биланс стања*) исказана је актива – имовина Републике Србије, коју, ради остварења циљева и обављања својих функција, користи Народна банка Србије, и пасива – укупне обавезе и капитал Народне банке Србије, у укупном износу од 3.734 млрд динара. У 2024. години укупна актива Народне банке Србије увећана је за 16,8%, тј. за 537,1 млрд динара, у односу на 2023. годину.

У структури активе Народне банке Србије на дан 31. децембра 2024. приказане су најзначајније билансне позиције, и то:

- **готовина и текући рачуни код банака** у износу од 443,4 млрд динара, што је за 37,5% мање него 2023. године;
- **злато и остали племенити метали** у износу од 455,8 млрд динара, што је за 61,9% више него 2023. године;
- **депозити** у износу од 524,2 млрд динара, што је за 10,6% више него 2023. године;
- **ХоВ** у износу од 2.180,1 млрд динара, што је за 35,8% више него 2023. године.

Табела VI.1.1. **Биланс стања**
(у хиљадама RSD)

	31. децембар 2024.	31. децембар 2023.
АКТИВА		
Готовина и текући рачуни код банака	443.362.919	709.492.176
Злато и остали племенити метали	455.843.848	281.548.953
Депозити	524.219.095	474.039.603
Потраживања по основу деривата	31.435	18.764
ХоВ	2.180.099.991	1.605.342.085
Кредити и пласмани	815.913	846.133
Чланска квота у ММФ-у и средства у <i>SDR</i>	97.568.791	94.385.689
Нематеријална улагања	1.657.448	1.425.830
Некретнине, постројења и опрема	22.688.259	22.088.073
Инвестиционе некретнине	484.208	484.208
Остала средства	7.252.276	7.204.533
УКУПНО АКТИВА	3.734.024.183	3.196.876.047
ПАСИВА		
Обавезе		
Обавезе по основу деривата	31.435	18.764
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	1.688.125.076	1.461.704.093
Депозити и остале обавезе према држави и другим депонентима	902.710.992	807.399.400
Обавезе према ММФ-у	97.508.018	94.463.082
Резервисања	2.452.278	1.897.053
Текуће пореске обавезе	452.939	416.934
Новац у оптицају	399.640.272	369.368.005
Остале обавезе	5.510.038	3.146.922
Укупно обавезе	3.096.431.048	2.738.414.253
Капитал		
Државни капитал	221.061.583	216.507.798
Резерве	233.960.766	215.941.487
Нераспоређени добитак	182.570.786	26.012.509
Укупно капитал	637.593.135	458.461.794
УКУПНО ПАСИВА	3.734.024.183	3.196.876.047

Извор: НБС.

У пасиви су исказане обавезе Народне банке Србије у износу од 3.096,4 млрд динара и капитал у износу од 637,6 млрд динара.

Обавезе Народне банке Србије на дан 31. децембра 2024. односиле су се пре свега на:

— обавезе према банкама и другим финансијским организацијама, које су пре свега настале по основу спровођења монетарне политике, тј. утврђивања обавезне резерве банака и спровођења операција на отвореном тржишту у износу од 1.688,1 млрд динара, што је за 15,5% више него претходне године;

- обавезе према држави и другим депонентима по основу трансакционих и осталих депозита у динарима и иностраној валути у износу од 902,7 млрд динара, што је за 11,8% више него претходне године;
- обавезе према ММФ-у у износу од 97,5 млрд динара, што је за 3,2% више него 2023. године;
- обавезе према трансакторима за готов новац у оптицају у износу од 399,6 млрд динара, што је за 8,2% више него претходне године.

У извештају о финансијском резултату – билансу успеха Народне банке Србије за 2024. годину исказан је добитак у износу од 182,6 млрд динара. Добит из оперативног пословања (која није проистекла из курсних разлика и ревалоризационих резерви) од укупно 48,4 млрд динара, у складу с чланом 77. Закона о Народној банци Србије, расподељује се тако да ће 70% ове добити, односно 33,9 млрд динара, бити пренето у буџет Републике Србије. Остатак се расподељује тако да се 10% укључује у основни капитал, а 20% у посебне резерве Народне банке Србије.

Најзначајнији приходи и расходи које је Народна банка Србије остварила у 2024. години, обављањем функција утврђених *Законом о Народној банци Србије*, јесу приходи и расходи по основу камата. Приходи од камата износили су 98,8 млрд динара, а расходи 49,7 млрд динара. Остварен нето приход по основу камата у 2024. износио је 49,1 млрд динара, што је 28,5 млрд динара више него 2023. године.

Народна банка Србије остварила је и знатне приходе по основу накнада и провизија у укупном износу од 7,3 млрд динара, што се највећим делом односило на накнаде и провизије предвиђене *Одлуком о јединственој тарифи по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге*, као и расходе накнада и провизија у укупном износу од 0,5 млрд динара. Од укупног износа осталих пословних прихода Народне банке Србије, који износе 7,4 млрд динара, на приходе из оперативног пословања Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер односи се 7 млрд динара.

Народна банка Србије забележила је у 2024. години нето приход по основу обрачуна курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле у износу од 134,2 млрд динара. По основу престанка признавања финансијских средстава која се вреднују по фер вредности кроз остали резултат остварен је нето добитак у износу од 0,4 млрд динара.

Други пословни расходи које је Народна банка Србије имала у свом пословању били су: трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи (7,9 млрд динара), трошкови амортизације (1,8 млрд динара) и остали расходи (5,3 млрд динара), које највећим делом чине трошкови производње Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер.

Табела VI.1.2. **Биланс успеха**

(у хиљадама RSD, за период од 1. јануара до 31. децембра)

	2024.	2023.
Приходи од камата	98.788.473	71.116.721
Расходи камата	(49.650.224)	(50.495.981)
Нето приход по основу камата	49.138.249	20.620.740
Приходи од накнада и провизија	7.281.494	5.593.498
Расходи накнада и провизија	(533.829)	(661.267)
Нето приход по основу накнада и провизија	6.747.665	4.932.231
Нето добитак/(губитак) по основу престанка признавања финансијских средстава која се вреднују по фер вредности кроз остали резултат	351.632	(2.499.552)
Нето губитак по основу престанка признавања финансијских инструмената који се вреднују по амортизованој вредности	-	(3.251)
Нето приход од курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле	134.205.240	8.379.971
Нето приход/(расход) по основу обезвређења финансијских средстава	170.683	(97.151)
Остали пословни приходи	7.404.020	6.817.032
Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи	(7.907.508)	(6.431.201)
Трошкови амортизације	(1.825.159)	(1.709.766)
Остали приходи	68.518	1.406.044
Остали расходи	(5.329.615)	(4.985.654)
ДОБИТАК ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА	183.023.725	26.429.443
Порез на добитак	(452.939)	(416.934)
ДОБИТАК НАКОН ОПОРЕЗИВАЊА	182.570.786	26.012.509

Извор: НБС.

VI.2. Рачуноводствени принципи и стандарди

Рачуноводствени принципи и стандарди које Народна банка Србије примењује у припремању, презентацији и обелодањивању финансијских извештаја дефинисани су рачуноводственом политиком Народне банке Србије, која је у складу с Међународним рачуноводственим стандардима и Међународним стандардима финансијског извештавања.

Циљ рачуноводствене политике Народне банке Србије јесте да финансијски извештаји објективно и поштено прикажу имовински положај, успешност пословања и промену финансијског положаја Народне банке Србије. Рачуноводствена политика односи се на процењивање средстава, обавеза и капитала, као и на утврђивање резултата пословања и исказивање ових позиција у финансијским извештајима.

Рачуноводствена политика примењена приликом признавања, вредновања и приказивања најзначајнијих позиција биланса стања и биланса успеха за 2024. годину дата је у наставку.

Приходи и расходи по основу камата

Приходи и расходи по основу камата, укључујући затезну камату, остале приходе и остале расходе у вези с каматоносном активом, односно каматоносном пасивом, обрачунати су по начелу узрочности прихода и расхода. Приходи и расходи камата по основу финансијског средства или финансијске обавезе израчунавају се применом ефективне каматне стопе на бруто књиговодствену вредност средства или амортизовану вредност обавезе. Приходи камата по основу финансијског средства чија је вредност кредитно умањена (*ниво обезвређења 3*) израчунавају се применом ефективне каматне стопе на амортизовану вредност финансијског средства, тј. на кориговану вредност за износ извршених умањења вредности.

Приходи и расходи по основу накнада и провизија

Приходи и расходи по основу накнада и провизија признају се у периоду када су остварени.

Прерачунавање средстава и обавеза у страној валути

Пословне промене настале у страним валутама чији се курсеви објављују на званичној курсној листи Народне банке Србије прерачунате су у динаре применом званичног средњег курса који важи на дан трансакције, док се за валуте чији се курсеви не објављују на званичној курсној листи Народне банке Србије прерачун врши применом одговарајућег унакрсног курса Народне банке Србије који важи на дан трансакције.

Монетарна средства и обавезе у страној валути на дан биланса стања прерачунати су у динаре по званичном средњем курсу динара који је важио на тај дан (за стране валуте чији се курс објављује на званичној курсној листи Народне банке Србије), односно по одговарајућем курсу Народне банке Србије (за стране валуте чији се курс не објављује на овој листи).

Позитивне или негативне курсне разлике настале приликом прерачуна пословних трансакција у страној валути и приликом прерачуна монетарних позиција биланса стања исказаних у страној валути евидентиране су у корист или на терет биланса успеха, као приходи/расходи по основу курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле.

Финансијски инструменти

Класификација финансијских средстава и обавеза

Руководство утврђује класификацију финансијских средстава и обавеза приликом почетног признавања, а евентуалне накнадне рекласификације врше се само у случају промене пословног модела у оквиру ког се држе и у том случају рекласификација је обавезна.

Класификација финансијских средстава зависи од пословног модела у оквиру ког се држе финансијска средства и карактеристика новчаних токова који настају у вези с тим средствима.

Народна банка Србије класификује своја финансијска средства у следеће категорије:

- финансијска средства по амортизованој вредности,
- финансијска средства по фер вредности кроз остали резултат и
- финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха.

Финансијске обавезе се класификују као финансијске обавезе које се вреднују по амортизованој вредности и финансијске обавезе које се вреднују по фер вредности кроз биланс успеха.

Вредновање финансијских средстава и обавеза

Финансијска средства се, при почетном признавању, исказују по фер вредности, у складу с *МСФИ 9*. **Фер вредност финансијских средстава представља цену која би се наплатила за њихову продају у редовној трансакцији.** Финансијска средства се, након почетног признавања, вреднују у зависности од категорије у коју су класификована, и то:

- по амортизованој вредности,
- по фер вредности кроз остали резултат и
- по фер вредности кроз биланс успеха.

Финансијске обавезе се, при почетном признавању, исказују по фер вредности, у складу с *МСФИ 9*, а при накнадном вредновању исказују се по амортизованој вредности, осим финансијских обавеза које се држе ради трговања и финансијских обавеза које се одлуком гувернера или лица које он овласти одреде да се вреднују по фер вредности кроз биланс успеха.

Модификација финансијских инструмената

Модификација финансијских инструмената јесте измена утврђених (уговорених, прописаних или на други начин у складу с прописима установљених) новчаних токова финансијског средства, настала реуговарањем или на други начин. Ако се при модификацији финансијских инструмената процени да се новчани токови нису знатно изменили, наставља се с признавањем тог финансијског инструмента по модификованој вредности, а разлика између књиговодствене и модификоване вредности исказује се у билансу успеха. Ако се при модификацији финансијског инструмента процени да су новчани токови знатно измењени, престаје се с признавањем тог финансијског инструмента и признаје се ново финансијско средство.

Обезвређење финансијских средстава

Вредност финансијских средстава (исказивање исправке вредности, односно резервације за умањење вредности) умањује се за износ очекиваних кредитних губитака финансијских средстава која се вреднују по амортизованој вредности, финансијских средстава по фер вредности кроз остали резултат и осталих потраживања у складу са захтевима *МСФИ 9*.

Очекивани кредитни губици финансијских средстава процењују се за појединачно финансијско средство или за групу финансијских средстава са истим карактеристикама, при чему се узимају у обзир све релевантне и доступне квантитативне и квалитативне информације, и то оне које се односе на прошла, садашња и будућа догађања.

Финансијска средства сврставају се у ниво обезвређења 1 ако је процењено да имају низак кредитни ризик или ако кредитни ризик није знатно повећан у односу на ризик који је постојао на датум почетног признавања тих финансијских средстава. За ова финансијска средства утврђује се износ дванаестомесечних очекиваних кредитних губитака.

Финансијска средства сврставају се у ниво обезвређења 2 ако је процењено да је кредитни ризик знатно повећан у односу на ризик који је постојао на датум почетног признавања и за ова финансијска средства утврђује се износ очекиваних кредитних губитака током читавог века трајања финансијског средства.

Финансијска средства сврставају се у ниво обезвређења 3 ако је процењено да је кредитни ризик знатно повећан, тако да се може сматрати да је вредност тих финансијских средстава кредитно умањена, и за ова финансијска средства утврђује се износ очекиваних кредитних губитака током читавог века трајања финансијског средства.

Финансијска средства чија је вредност кредитно умањена при стицању обавезно се сврставају у ниво обезвређења 3 и остају у том нивоу током читавог века трајања.

Престанак признавања

Финансијско средство или део финансијског средства престаје да се признаје кад престане право на све или одређене новчане токове по основу тог финансијског средства или кад се пренесу финансијска средства или део финансијског средства. Признавање финансијске обавезе или дела те обавезе престаје када је финансијска обавеза у целини или делимично престала или застарела. Разлика између књиговодствене вредности финансијског средства и обавезе или дела финансијског средства и обавезе чије признавање престаје, одређене на датум престанка признавања, и примљене накнаде (ако постоји) исказује се у билансу успеха.

VI.3. Изложеност и управљање ризицима

Основни финансијски ризици с којима се Народна банка Србије суочава у свакодневном пословању јесу:

- **кредитни ризик,**
- **ризик ликвидности,**
- **каматни ризик и**
- **девизни ризик.**

С обзиром на то да Народна банка Србије за основни циљ има одржавање стабилности цена, њен оквир за управљање финансијским ризицима разликује се у односу на комерцијалне финансијске институције. Већина финансијских ризика везаних за пословање Народне банке Србије настаје по основу управљања девизним резервама и операција на финансијском тржишту.

Девизним резервама се управља на основу *Стратешких смерница за управљање девизним резервама*, које утврђује Извршни одбор Народне банке Србије. Смерницама се дефинишу критеријуми за пласирање девизних резерви, циљеви коришћења девизних резерви, глобални оквири за пласмане, и др. На основу тих смерница, Инвестициони комитет Народне банке Србије припрема предлог *Тактичких смерница за управљање девизним резервама* и доставља их на усвајање Извршном одбору.

Кредитни ризик

Кредитни ризик се односи на ризик (не)измирења обавеза, тј. могућност да се средства неће правремено и/или у потпуности вратити или да се неће наплатити планираном/уговореном динамиком. Основна изложеност Народне банке Србије кредитном ризику настаје пре свега по основу управљања девизним резервама. При пласирању девизних резерви Народна банка Србије се руководи начелима ликвидности и сигурности. Кредитни ризик портфолија Народне банке Србије анализира се и мери у складу са општеприхваћеним методама, укључујући захтеве за минимални кредитни рејтинг.

Према рејтинг агенцијама *Standard & Poor's*, *Moody's Ratings* и *Fitch Ratings*, ХоВ у страној валути у које се улаже морају имати минимални комбиновани кредитни рејтинг од *A-* за државне, *A+* за обвезнице јавног сектора и *AA* за обвезнице покривене средствима обезбеђења. Поред тога, пословне банке код којих Народна банка Србије пласира депозите, а који нису покривени колатералом, морају имати минимални комбиновани кредитни рејтинг *AA-*. За сваку банку одређује се индивидуални кредитни лимит на основу кредитног рејтинга банке, искуства у раду с том банком и анализе њеног пословања. Индивидуални кредитни лимити одређују се у *Листи издавалаца ХоВ и банака код којих је дозвољено пласирати средства девизних резерви Народне банке Србије*, а коју усваја Извршни одбор. Пласмани код централних банака и међународних финансијских институција нису ограничени. Изузетак од претходних ставова чине средства на редовним

текућим рачунима Народне банке Србије код банака које немају наведени рејтинг, а користе се за потребе обављања платног промета са иностранством.

Табела VI.3.1. Концентрација кредитног ризика финансијских средстава по земљама и регионима

(у хиљадама RSD, на дан 31. децембра 2024)

	Србија	Европа	Америка и Канада	Остало	Укупно
Готовина и текући рачуни код банака	27.837.176	232.672.207	921.502	122.416	261.553.301
Депозити	3.554	419.242.864	104.972.677	-	524.219.095
ХоВ	138.023.342	1.465.740.555	456.577.777	105.547.598	2.165.889.272
Кредити и пласмани	815.913	-	-	-	815.913
Чланска квота у ММФ-у и средства у SDR	-	-	8.421.482	-	8.421.482
Остала средства	1.216.993	1.870	1.935	-	1.220.798
Укупно 31. децембра 2024.	167.896.978	2.117.657.496	570.895.373	105.670.014	2.962.119.861
Укупно 31. децембра 2023.	144.774.443	2.019.585.373	352.263.628	83.198.466	2.599.821.910

Извор: НБС.

Ризик ликвидности

Ризик ликвидности се односи на (не)могућност одржавања уредности у плаћању и наплаћивању према уговореним роковима. Као део стратегије управљања ризиком ликвидности, Народна банка Србије поседује портфолио

Табела VI.3.2. Изложеност ризику ликвидности – финансијске обавезе с роком доспећа

(у хиљадама RSD, на дан 31. децембра 2024)

	До једног месеца	Од 1 до 3 месеца	Од 3 месеца до 1 године	Од 1 до 5 година	Преко 5 година	Без рока	Укупно
Недериватне финансијске обавезе							
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	1.688.678.231	-	-	-	-	-	1.688.678.231
Депозити и друге обавезе према држави и другим депонентима	644.740.716	169.346.663	90.638.809	-	-	-	904.726.188
Обавезе према ММФ-у	46.192	-	-	-	8.309.020	89.152.806	97.508.018
Новац у оптицају	399.640.272	-	-	-	-	-	399.640.272
Остале обавезе	4.925.737	23.807	107.130	110.174	-	-	5.166.847
Укупно	2.738.031.148	169.370.470	90.745.939	110.174	8.309.020	89.152.806	3.095.719.556
Дериватне финансијске обавезе							
Обавезе по основу деривата	13.996	17.439	-	-	-	-	31.435
Приливи	12.288.397	9.733.361	-	-	-	-	22.021.758
Одливи	(12.300.116)	(9.709.028)	-	-	-	-	(22.009.144)

Извор: НБС.

ликвидне активе, као што су средства на рачунима код иностраних банака и обвезнице које су емитовале најразвијеније земље, међународне финансијске институције, федералне јединице најразвијенијих земаља и финансијске

институције с подршком тих земаља, као и обвезнице издате на основу првокласног средства обезбеђења, а у складу са смерницама за управљање девизним резервама.

Каматни ризик

Ризик од промене каматних стопа је ризик смањења нето резултата или нето вредности имовине Банке услед промена у висини каматних стопа. Изложеност ризику од промена каматних стопа зависи од односа каматно осетљиве активе и пасиве Банке.

Народна банка Србије утврђује референтну каматну стопу и каматне стопе по којима, у поступку спровођења монетарне политике, наплаћује камату на кредите и друге пласмане (и на друга потраживања), као и по којима плаћа камату на средства банака код Народне банке Србије како би постигла своје законом дефинисане циљеве – ценовну и финансијску стабилност и подржавала економску политику Владе Републике Србије, не доводећи у питање остваривање претходних циљева.

Табела VI.3.3. Изложеност ризику од промене каматних стопа
(у хиљадама RSD, на дан 31. децембра 2024)

	Каматносноне позиције	Некаматносноне позиције	Укупно
Финансијска средства			
Готовина и текући рачуни код банака	232.352.735	211.010.184	443.362.919
Депозити	522.142.005	2.077.090	524.219.095
Потраживања по основу деривата	-	31.435	31.435
ХоВ	2.110.549.484	69.550.507	2.180.099.991
Кредити и пласмани	321.536	494.377	815.913
Чланска квота у ММФ-у и средства у SDR	8.392.720	89.176.071	97.568.791
Остала средства	-	1.220.798	1.220.798
	2.873.758.480	373.560.462	3.247.318.942
Финансијске обавезе			
Обавезе по основу деривата	-	31.435	31.435
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	1.174.593.615	513.531.461	1.688.125.076
Депозити и остале обавезе према држави и другим депонентима	411.105.473	491.605.519	902.710.992
Обавезе према ММФ-у	8.309.020	89.198.998	97.508.018
Новац у оптицају	-	399.640.272	399.640.272
Остале обавезе	-	5.152.091	5.152.091
	1.594.008.108	1.499.159.776	3.093.167.884
Нето изложеност на дан			
31. децембра 2024.	1.279.750.372	-1.125.599.314	154.151.058
31. децембра 2023.	1.228.589.920	-1.079.070.268	149.519.652

Извор: НБС.

Међутим, каматоносна актива (углавном у иностранству) изложена је знатним ризицима по основу промена тржишних каматних стопа. То све може да утиче на промену финансијске позиције, те стога Народна банка Србије правилима пласирања, пре свега девизних резерви, тежи да ограничи евентуалне губитке по основу тржишних ризика. Две основне методе које Банка користи у квантификавању тржишних ризика у односу на финансијска средства су: вредновање ризика (*Value-at-Risk – VaR*) и стреса-тест (*Stress Test*). Први метод се користи да би се антиципирао максимални могући губитак у нормалним, док се други користи за предвиђање губитака у екстремним тржишним условима.

Када се *VaR* (95%) израчуна на месечном нивоу, за укупан портфолио, који укључује купонске и дисконтне ХоВ и орочене депозите укључене у инвестициони портфељ у иностраној валути, прерачунао у евре на дан 31. децембра 2024. године, само у 5% случајева можемо очекивати губитак већи од 0,75% или 15.727,97 млн динара (134,41 млн евра). Ако наступе екстремни тржишни услови, као допуна *VaR* анализе, користи се тест стреса, који представља модел који на бази дурације и конвексности портфолија предвиђа могући ефекат промене каматних стопа и осталих негативних сценарија на вредност портфолија.

За Банку најважнији сценарио је могући неочекивани скок каматних стопа (пад цена ХоВ), који одражава промене укупног портфеља под претпоставком да каматне стопе порасту за 100 б.п. Да су каматне стопе порасле за 100 б.п. на дан 31. децембра 2024. године, портфељ у еврима би изгубио вредност од 21.622 млн динара (184,78 млн евра), портфељ у доларима би изгубио 7.953 млн динара (70,73 млн долара), портфељ у британским фунтама би изгубио 459 млн динара (3,25 млн британских фунти), а портфељ у канадским доларима изгубио би 531 млн динара (6,78 млн канадских долара).

Девизни ризик

Народна банка Србије је изложена девизном ризику због промена у девизним курсевима. Претежни део активе и пасиве биланса стања Народне банке Србије изражен је у иностраној валути, што омогућава Народној банци Србије да, у случају потребе, одговори захтевима у погледу одржања екстерне ликвидности земље и ублажи краткорочне осцилације курса динара.

Да би ризике на средњи рок свела на најмању могућу меру, Народна банка Србије настоји да валутну структуру активе усклади са очекиваним девизним обавезама. У кратком року то може да доведе до позитивних и негативних курсних разлика, које се евидентирају у билансу успеха Народне банке Србије.

Табела VI.3.4. **Изложеност девизном ризику финансијских средстава и обавеза**
(у хиљадама RSD, на дан 31. децембра 2024)

	EUR	USD	SDR	Остале валуте	Укупно стране валуте	RSD	Укупно
Финансијска средства							
Готовина и текући рачуни код банака	377.110.733	17.480.125	-	20.934.819	415.525.677	27.837.242	443.362.919
Депозити	311.940.622	207.079.385	-	5.195.533	524.215.540	3.555	524.219.095
Потраживања по основу деривата	-	-	-	-	-	31.435	31.435
ХоВ	1.388.907.835	559.763.567	14.209.778	79.195.469	2.042.076.649	138.023.342	2.180.099.991
Кредити и пласмани	-	-	-	-	-	815.913	815.913
Чланска квота у ММФ-у и средства у SDR	-	-	97.568.791	-	97.568.791	-	97.568.791
Остала средства	26.247	622.285	-	996	649.528	571.270	1.220.798
	2.077.985.437	784.945.362	111.778.569	105.326.817	3.080.036.185	167.282.757	3.247.318.942
Финансијске обавезе							
Обавезе по основу деривата	-	-	-	-	-	31.435	31.435
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	397.315.622	1.804	-	6.214	397.323.640	1.290.801.436	1.688.125.076
Депозити и друге обавезе према држави и другим депонентима	370.630.168	264.680.007	453.058	1.913.941	637.677.174	265.033.818	902.710.992
Обавезе према ММФ-у	-	-	97.508.018	-	97.508.018	-	97.508.018
Новац у оптицају	-	-	-	-	-	399.640.272	399.640.272
Остале обавезе	786.971	421.171	-	224.834	1.432.976	3.719.115	5.152.091
	768.732.761	265.102.982	97.961.076	2.144.989	1.133.941.808	1.959.226.076	3.093.167.884
Нето изложеност на дан:							
31. децембра 2024.	1.309.252.676	519.842.380	13.817.493	103.181.828	1.946.094.377	-1.791.943.319	154.151.058
31. децембра 2023.	1.305.300.939	414.967.407	12.333.510	86.267.407	1.818.869.263	-1.669.349.611	149.519.652

Извор: НБС.

VI.4. Извештај независног ревизора

Ernst & Young d.o.o. Beograd
Vladimira Popovića 8a
11070 Beograd, Srbija

Tel: +381 11 2095 800
Fax: +381 11 2095 891
ey.com/sr_rs

IZVEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

SAVETU GUVERNERA NARODNE BANKE SRBIJE

Mišljenje

Izvršili smo reviziju finansijskih izveštaja Narodne banke Srbije (u daljem tekstu: „Banka“), koji obuhvataju bilans stanja na dan 31. decembar 2024. godine, bilans uspeha, izveštaj o ostalom rezultatu, izveštaj o promenama na kapitalu i izveštaj o novčanim tokovima za godinu koja se završila na taj dan, kao i pregled materijalnih računovodstvenih politika i ostalih napomena uz pojedinačne finansijske izveštaje.

Po našem mišljenju, priloženi pojedinačni finansijski izveštaji prikazuju objektivno i istinito finansijsko stanje Banke na dan 31. decembra 2024. godine i rezultate njenog poslovanja i novčane tokove za godinu koja se završila na taj dan, u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja.

Osnova za mišljenje

Obavili smo našu reviziju u skladu sa Standardima Revizije primenljivim u Republici Srbiji. Naše odgovornosti u skladu sa tim standardima su detaljnije opisane u našem izveštaju nezavisnog revizora u sekciji o odgovornostima revizora za reviziju finansijskih izveštaja. Nezavisni smo od Banke u skladu sa Međunarodnim kodeksom etike za profesionalne računovode (uključujući Međunarodne standarde nezavisnosti) (IESBA Kodeks) i etičkim zahtevima koji su relevantni za našu reviziju finansijskih izveštaja u Republici Srbiji i ispunili smo naše druge etičke odgovornosti u skladu sa ovim zahtevima i IESBA Kodeksom.

Verujemo da su revizorski dokazi koje smo dobili dovoljni i odgovarajući da obezbede osnovu za naše mišljenje.

Odgovornost rukovodstva i lica zaduženih za upravljanje za finansijske izveštaje

Rukovodstvo je odgovorno za pripremu i objektivno prikazivanje finansijskih izveštaja u skladu Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja, kao i za interne kontrole koje rukovodstvo smatra neophodnim da omoguće pripremu finansijskih izveštaja koji ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze, nastale usled prevarne radnje ili greške.

U sastavljanju finansijskih izveštaja, rukovodstvo je odgovorno za procenu sposobnosti Banke da nastavi sa poslovanjem u skladu sa načelom stalnosti, obelodanjujući, po potrebi, pitanja koja se odnose na stalnost poslovanja i primenu načela stalnosti poslovanja kao računovodstvene osnove, osim ako rukovodstvo namerava da likvidira Banku ili da obustavi poslovanje, ili nema drugu realnu mogućnost osim da to uradi.

Lica zadužena za upravljanje su odgovorna za nadgledanje procesa finansijskog izveštavanja Banke.

Odgovornost revizora za reviziju finansijskih izveštaja

Naš cilj je sticanje uveravanja u razumnoj meri o tome da finansijski izveštaji, uzeti u celini, ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze, nastale usled prevarne radnje ili greške; i izdavanje izveštaja revizora koji sadrži mišljenje revizora. Uveravanje u razumnoj meri označava visok nivo uveravanja, ali ne predstavlja garanciju da će revizija sprovedena u skladu sa Standardima revizije primenljivim u Republici Srbiji uvek otkriti materijalno pogrešne iskaze ako takvi iskazi postoje. Pogrešni iskazi mogu da nastanu usled prevarne radnje ili greške i smatraju se materijalno značajnim ako je razumno očekivati da će oni, pojedinačno ili zbirno, uticati na ekonomske odluke korisnika donete na osnovu ovih finansijskih izveštaja

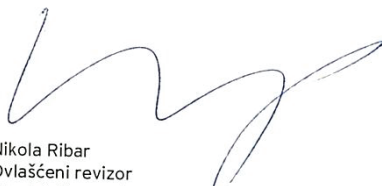
Odgovornost revizora za reviziju finansijskih izveštaja (nastavak)

Kao deo revizije u skladu sa Standardima revizije primenljivim u Republici Srbiji, mi primenjujemo profesionalno prosuđivanje i održavamo profesionalni skepticizam tokom revizije. Isto tako, mi:

- Vršimo identifikaciju i procenu rizika od materijalno značajnih pogrešnih iskaza u finansijskim izveštajima, nastalih usled prevarne radnje ili greške; osmišljavanje i obavljanje revizorskih postupaka koji su prikladni za te rizike; i pribavljanje dovoljno adekvatnih revizorskih dokaza da obezbede osnovu za mišljenje revizora. Rizik da neće biti identifikovani materijalno značajni pogrešni iskazi koji su rezultat prevarne radnje je veći nego za pogrešne iskaze nastale usled greške, zato što prevarna radnja može da uključi udruživanje, falsifikovanje, namerne propuste, lažno predstavljanje ili zaoblazanje interne kontrole.
- Stičemo razumevanje o internim kontrolama koje su relevantne za reviziju radi osmišljavanja revizorskih postupaka koji su prikladni u datim okolnostima, ali ne u cilju izražavanja mišljenja o efikasnosti sistema interne kontrole Banke.
- Vršimo procenu primenjenih računovodstvenih politika i u kojoj meri su razumne računovodstvene procene i povezana obelodanjivanja koje je izvršilo rukovodstvo.
- Donosimo zaključak o prikladnosti primene načela stalnosti kao računovodstvene osnove od strane rukovodstva i, na osnovu prikupljenih revizorskih dokaza, da li postoji materijalna neizvesnost u vezi sa događajima ili uslovima koji mogu da izazovu značajnu sumnju u pogledu sposobnosti Banke da nastavi sa poslovanjem u skladu sa načelom stalnosti. Ako zaključimo da postoji materijalna neizvesnost, dužni smo da u svom izveštaju skrenemo pažnju na povezano obelodanjivanja u finansijskim izveštajima ili, ako takva obelodanjivanja nisu adekvatna, da modifikujemo svoje mišljenje. Naši zaključci se zasnivaju na revizorskim dokazima prikupljenim do datuma izveštaja revizora. Međutim, budući događaji ili uslovi mogu da posledicu da imaju da entitet prestane da posluje u skladu sa načelom stalnosti.
- Vršimo procenu ukupne prezentacije, strukture i sadržaja finansijskih izveštaja, uključujući obelodanjivanja, i da li su u finansijskim izveštajima prikazane osnovne transakcije i događaji na takav način da se postigne fer prezentacija.

Mi komuniciramo s licima zaduženim za upravljanje u vezi sa, između ostalog, planiranim obimom i vremenskim rasporedom revizije i važnim revizorskim nalazima, uključujući i nalaze u vezi sa značajnim nedostacima u internim kontrolama koji su otkriveni tokom naše revizije.

U Beogradu, 21. marta 2025. godine

Nikola Ribar
Ovlašćeni revizor
Ernst & Young d.o.o. Beograd

A member firm of Ernst & Young Global Limited

VI.5. Годишњи финансијски извештаји

Биланс стања

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

БИЛАНС СТАЊА На дан 31. децембра 2024. године

У хиљадама динара	Напомена	31. децембар 2024.	31. децембар 2023.
АКТИВА			
Готовина и текући рачуни код банака	15, 3.4	443.362.919	709.492.176
Злато и остали племенити метали	16, 3.5	455.843.848	281.548.953
Депозити	17, 3.3	524.219.095	474.039.603
Потраживања по основу деривата	3.3	31.435	18.764
Хартије од вредности	18, 3.3	2.180.099.991	1.605.342.085
Кредити и пласмани	19, 3.3	815.913	846.133
Чланска квота у Међународном монетарном фонду и средства у специјалним правима вучења	20, 3.3	97.568.791	94.385.689
Нематеријална имовина	21, 3.7	1.657.448	1.425.830
Некретнине, постројења и опрема	21, 3.7	22.688.259	22.088.073
Инвестиционе некретнине	21, 3.7	484.208	484.208
Остала средства	22	7.252.276	7.204.533
УКУПНО АКТИВА		3.734.024.183	3.196.876.047
ПАСИВА			
Обавезе			
Обавезе по основу деривата	3.3	31.435	18.764
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	23	1.688.125.076	1.461.704.093
Депозити и остале обавезе према држави и другим депонентима	24	902.710.992	807.399.400
Обавезе према Међународном монетарном Фонду	25, 3.3	97.508.018	94.463.082
Резервисања	26, 3.11	2.452.278	1.897.053
Текуће пореске обавезе	27, 3.9	452.939	416.934
Новац у оптицају	28	399.640.272	369.368.005
Остале обавезе	29	5.510.038	3.146.922
Укупно обавезе		3.096.431.048	2.738.414.253
Капитал			
Државни капитал		221.061.583	216.507.798
Резерве		233.960.766	215.941.487
Нераспоређени добитак		182.570.786	26.012.509
Укупно капитал	30	637.593.135	458.461.794
УКУПНО ПАСИВА		3.734.024.183	3.196.876.047

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера:

Др Јоргованка Табаковић
Гувернер
Г. бр. 4781
21. 3. 2025.

Биланс успеха

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

БИЛАНС УСПЕХА

У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2024. године

У хиљадама динара	Напомена	2024.	2023.
Приходи од камата		98.788.473	71.116.721
Расходи камата		(49.650.224)	(50.495.981)
Нето приход по основу камата	4, 3.1	49.138.249	20.620.740
Приходи од накнада и провизија		7.281.494	5.593.498
Расходи накнада и провизија		(533.829)	(661.267)
Нето приход по основу накнада и провизија	5, 3.1	6.747.665	4.932.231
Нето добитак /(губитак) по основу престанка признавања финансијских средстава која се вреднују по фер вредности кроз остали резултат	6, 3.3	351.632	(2.499.552)
Нето губитак по основу престанка признавања финансијских instrumenata који се вреднују по амортизованој вредности	3.3	-	(3.251)
Нето приход од курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле	7, 3.2	134.205.240	8.379.971
Нето приход/(расход) по основу обезвређења финансијских средстава	8, 3.3, 3.1	170.683	(97.151)
Остали пословни приходи	9	7.404.020	6.817.032
Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи	10, 3.10	(7.907.508)	(6.431.201)
Трошкови амортизације	11, 3.7	(1.825.159)	(1.709.766)
Остали приходи	12	68.518	1.406.044
Остали расходи	13	(5.329.615)	(4.985.654)
ДОБИТАК ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА		183.023.725	26.429.443
Порез на добит	27, 3.9	(452.939)	(416.934)
ДОБИТАК НАКОН ОПОРЕЗИВАЊА	30	182.570.786	26.012.509

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера:

Др Јорданка Табаковић
Гувернер

П. бр. 4781
21. 3. 2025.

Извештај о осталом резултату

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О ОСТАЛОМ РЕЗУЛТАТУ

У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2024. године

У хиљадама динара	2024.	2023.
Добитак периода	182.570.786	26.012.509
Компоненте осталог резултата које не могу бити рекласификоване у добитак или губитак:		
Повећање ревалоризационих резерви по основу нематеријалне имовине и основних средстава	-	-
Позитивни ефекти промене вредности власничких instrumenata који се вреднују по фер вредности кроз остали резултат	1.611.273	467.957
Актуарски губици	(128.254)	(105.954)
Компоненте осталог резултата које могу бити рекласификоване у добитак или губитак:		
Позитивни ефекти промене вредности дужничких instrumenata који се вреднују по фер вредности кроз остали резултат	7.420.312	32.553.584
Укупан остали резултат периода	8.903.331	32.915.587
УКУПАН РЕЗУЛТАТ ПЕРИОДА	191.474.117	58.928.096

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера:

Др Јоргованка Табаковић
Гувернер

П. о.р. 4781

21. 3. 2025.

Извештај о променама на капиталу

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О ПРОМЕНАМА НА КАПИТАЛУ
У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2024. године

У чланцима динара	Државни капитал	Посебне резерве	Резерви-зационе резерве	Резерве по основу фер вредности	Актуарски губици	Нераспо-ређени добитак	Укупно
Стање на дан 1. јануара 2023. године	204.260.998	162.760.357	17.031.131	(21.284.313)	(10.473)	39.525.003	402.282.703
Расподела добити из претходне године (напомена 30)	12.246.800	24.529.198	-	-	-	(39.525.003)	(2.749.005)
Повећање резерви по основу фер вредности власничких ХоВ	-	-	-	467.957	-	-	467.957
Актуарски губици	-	-	-	-	(105.954)	-	(105.954)
Повећање резерви по основу фер вредности дужничких ХоВ	-	-	-	32.553.584	-	-	32.553.584
Нето добитак текуће године	-	-	-	-	-	26.012.509	26.012.509
Стање на дан 31. децембра 2023. године	216.507.798	187.289.555	17.031.131	11.737.228	(116.427)	26.012.509	458.461.794
Стање на дан 1. јануара 2024. године	216.507.798	187.289.555	17.031.131	11.737.228	(116.427)	26.012.509	458.461.794
Расподела добити из претходне године (напомена 30)	4.553.785	9.115.948	-	-	-	(26.012.509)	(12.342.776)
Повећање резерви по основу фер вредности власничких ХоВ	-	-	-	1.611.273	-	-	1.611.273
Актуарски губици	-	-	-	-	(128.254)	-	(128.254)
Повећање резерви по основу фер вредности дужничких ХоВ	-	-	-	7.420.312	-	-	7.420.312
Нето добитак текуће године	-	-	-	-	-	182.570.786	182.570.786
Стање на дан 31. децембра 2024. године	221.061.583	196.405.503	17.031.131	20.768.813	(244.681)	182.570.786	637.593.135

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера:

Др Гордана Грковић
Гувернер
7. сеп. 4781
21.3.2025.

Извештај о токовима готовине

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О ТОКОВИМА ГОТОВИНЕ У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2024. године

У хиљадама динара	2024.	2023.
ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ПОСЛОВНИХ АКТИВНОСТИ		
Приливи од камата	74.986.610	51.824.589
Приливи од накнада	7.348.507	5.654.585
Приливи по основу продаје производа и услуга – ЗИН	8.292.549	7.578.569
Приливи од осталих пословних активности	820.695	2.201.963
Приливи од дивиденди и учешћа у добитку	155.023	119.743
<i>Приливи готовине из пословних активности</i>	<i>91.603.384</i>	<i>67.379.449</i>
Одливи по основу камата	(54.644.217)	(46.550.375)
Одливи по основу накнада	(536.143)	(683.826)
Одливи по основу трошкова пословања	(14.483.758)	(13.383.768)
<i>Одливи готовине из пословних активности</i>	<i>(69.664.118)</i>	<i>(60.617.969)</i>
Нето прилив по основу узетих депозита	349.669.206	546.870.409
Нето одлив по основу кредита и пласмана	(99.249.765)	(193.833.314)
Нето одлив по основу хартија од вредности и осталих финансијских средстава која нису намењена инвестирању	(557.929.696)	(431.152.325)
<i>Нето одлив из пословних активности пре пореза на добит</i>	<i>(285.570.989)</i>	<i>(71.353.750)</i>
Плаћени порез на добит	(416.934)	(483.977)
Исплата распоређеног резултата – пренос буџету Републике Србије	(12.342.776)	(2.749.004)
Нето одлив готовине из пословних активности	(298.330.699)	(74.586.731)
ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ АКТИВНОСТИ ИНВЕСТИРАЊА		
Приливи од продаје нематеријалне имовине и основних средстава	1.434	-
Одливи за куповину нематеријалне имовине и основних средстава	(2.535.603)	(1.828.944)
Нето одлив готовине из активности инвестирања	(2.534.169)	(1.828.944)
ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ АКТИВНОСТИ ФИНАНСИРАЊА		
Остали одливи из активности финансирања	(165.432)	(145.081)
Нето одлив готовине из активности финансирања	(165.432)	(145.081)
Нето смањење готовине	(301.030.300)	(76.560.756)
Готовина и готовински еквиваленти на почетку периода	716.100.693	809.980.556
Курсне разлике, нето	36.213.020	(17.319.107)
ГОТОВИНА И ГОТОВИНСКИ ЕКВИВАЛЕНТИ НА КРАЈУ ПЕРИОДА (напомена 2ђ)	451.283.413	716.100.693

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера:

Др. Јергеванка Табаковић
Гувернер

П.бр. 4781
21.3.2025.

VI.6. Пословање Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер

Укупни приходи остварени у Заводу у 2024. години износили су 7.521,4 млн динара, док су укупни расходи износили 4.989 млн динара.

Упркос специфичним и отежаним пословним околностима, Завод је у 2024. години остварио позитиван финансијски резултат у износу од 2.532,4 млн динара, уз континуирано повећање прихода из оперативног пословања, као и укупно остварених прихода у односу на 2023. годину (раст од 2,6%).

Табела VI.6.1. Укупни приходи и расходи Завода
(у млн RSD)

	2023.	2024.	Индекс 2024/2023.
Укупни приходи Завода	7.328,4	7.521,4	102,6
Приходи из оперативног пословања:	7.168,7	7.352,4	102,6
Производи за НБС	873,9	502,1	57,5
Производи за домаће тржиште	6.268,6	6.827,9	108,9
Производи за извоз	26,2	22,4	85,7
Остали (финансијски) приходи	159,7	169,0	105,8
Укупни расходи Завода	4.668,5	4.989,0	106,9
Степен покривености укупних расхода приходима	157,0	150,8	-

Извор: НБС.

Максимална ангажованост на оптимизацији процеса и усклађивању норматива и стандарда потрошње репроматеријала поново су допринели значајном напретку у планирању и организовању производње, уштедама у пословању, као и обезбеђивању адекватног нивоа залиха, посебно стратешких производа.

Стабилност и континуитет у остваривању финансијског резултата Завода последњих десет година, проистекле из његове основне делатности и диверсификованог портфолија, омогућавају његов даљи просперитетан технолошки развој, као и позиционирање и препознавање на тржишту.

Конвертовање обртних средстава у најликвиднији (новчани) облик постављено је као примарни циљ пословања, због чега је битно истаћи и да динамика наплате у односу на реализовану продају не бележи осцилације, као и да је на несвакидашње високом нивоу (проценат ненаплаћених потраживања ван валуте мањи је од 0,3%).

Самим тим, рација ефикасности пословања (просечан обрт залиха, бруто профитна маржа и принос на активу) превазилазе просек привредних друштава у Србији.

Завод је остварио позитиван финансијски резултат у 2024. години (у износу од 2.030 млн динара) и без обухвата прихода од интерне реализације производа за Народну банку Србије, који су, ради сагледавања свеобухватног пословања Завода, део интерног извештајног сегмента. При калкулисању овог резултата (без прихода од интерне реализације производа за Народну банку Србије), нису изузети трошкови њихове израде тј. производње новчаница и оптицајног кованог новца, извештаја, каталога, плаката, визиткарти, интерних платних картица и друго.

Структура прихода

Највећи приход (6.827,9 млн динара) Завод је остварио на домаћем тржишту, што представља 90,8% укупних прихода, док су приходи од извозних послова износили 22,4 млн динара или 0,3% укупно остварених прихода.

У структури оперативних прихода на домаћем и иностраном тржишту доминирају приходи од израде и персонализације платних картица, као и приходи од вредносних и заштићених производа.

Табела VI.6.2. Структура укупних прихода
(у млн RSD)

	2023.	2024.	Индекс 2024/2023.
Укупни приходи Завода	7.328,4	7.521,4	102,6
Приходи из оперативног пословања	7.168,7	7.352,4	102,6
Производи за НБС	873,9	502,1	57,5
Новчанице	556,2	337,8	60,7
Оптицајни ковани новац	298,1	105,3	35,3
Пригодни ковани новац	-	-	-
Остали производи и услуге за НБС	19,7	59,0	299,5
Домаће тржиште и извоз	6.294,8	6.850,3	108,8
Услуге припреме	6,8	0,6	8,7
Новчанице и други производи	7,0	0,3	4,0
Оптицајни и пригодни ковани новац	4,5	6,8	151,7
Остали ковани производи и услуге	517,3	527,3	101,9
Вредносни производи	1.077,3	1.096,4	101,8
Заштићени производи	1.806,2	1.736,2	96,1
Књиге, публикације и промотивни материјал	11,5	14,5	125,9
Остали производи	965,0	1.026,4	106,4
Персонализација	1.921,9	2.441,7	127,0
Остали (финансијски) приходи	159,7	169,0	105,8

Извор: НБС.

Графикон VI.6.1. Структура укупних прихода ЗИН-а у 2024. години

Извор: НБС.

Интерна реализација, тј. приходи од производа за Народну банку Србије, износили су 502,1 млн динара, или 6,7% укупно остварених прихода.

Проценат наплате потраживања изузетно је висок. Ненаплаћена потраживања ван валуте представљају мање од 0,3% укупно фактурисане вредности у 2024. години.

Структура расхода

У структури укупних расхода, највеће је учешће расхода из оперативног пословања, и то: трошкова основног материјала и енергије (47,3%), бруто зарада и осталих личних расхода (26,5%) и амортизације (10,1%).

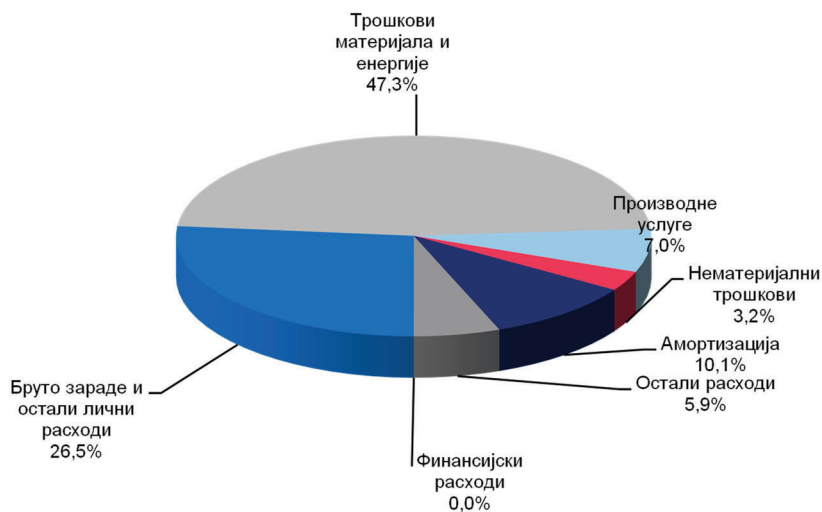
Учешће наведених расхода у укупним приходима у континуитету је на стабилном нивоу.

Табела VI.6.3. Структура укупних расхода
(у млн RSD)

	2023.	2024.	Индекс 2024/2023.
Укупни расходи	4.668,5	4.989,0	106,9
Финансијски расходи	0,6	0,3	45,9
Бруто зараде и остали лични расходи	1.138,0	1.323,8	116,3
Трошкови материјала и енергије	2.292,0	2.358,9	102,9
Производне услуге	172,8	351,3	203,3
Нематеријални трошкови	151,4	158,8	104,9
Амортизација	534,8	503,9	94,2
Остали расходи	378,9	292,0	77,1

Извор: НБС.

Графикон VI.6.1.2. Структура остварених расхода ЗИН-а у 2024. години

Извор: НБС.

VII. НАЈВАЖНИЈИ ПЛАНОВИ ЗА НАРЕДНИ ПЕРИОД

Приоритет монетарне политике и у наредном периоду биће одржавање ценовне и финансијске стабилности у средњем року, уз подршку што бржем расту наше привреде и даљем расту запослености и животног стандарда грађана.

Примењујући стратегију циљања инфлације и одговорно спроводећи доследну монетарну политику, **Народна банка Србије планира своје активности у складу са законом дефинисаним циљевима, чијем ће испуњењу бити посвећена и у наредном периоду.** Кључне принципе спровођења монетарне политике у наредном периоду, Народна банка Србије утврдила је *Програмом монетарне политике у 2025. години.*

Народна банка Србије ће и у 2025. задржати потребну флексибилност монетарне политике у погледу степена реакције и коришћења инструмената који су јој на располагању у оквиру режима циљања инфлације. Одлуке монетарне политике доносиће **доследно и правовремено, узимајући у обзир очекивано кретање фактора из домаћег и међународног окружења и утицај на пројекцију инфлације и брзину њеног успоравања, као и ефикасност у деловању трансмисионог механизма монетарне политике,** уважавајући и утицај на финансијску стабилност и одрживи привредни раст.

Не доводећи у питање сопствену независност, **монетарна политика Народне банке Србије биће усклађена с фискалном политиком и структурним политикама Владе** јер је њихов заједнички циљ средњорочна ценовна стабилност, очување финансијске стабилности и одрживости јавних финансија, а тиме и дугорочно одржив привредни раст. То ће допринети јачању отпорности на потенцијалне негативне ефекте фактора из међународног окружења, што је посебно значајно у периодима повећане глобалне неизвесности и изражених ризика.

Народна банка Србије ће наставити да спроводи активности које имају за циљ веће коришћење динара у финансијском систему.

У условима изразите неизвесности и изазова из међународног окружења, регулаторне и пруденцијалне мере које је донела Народна банка Србије, уз очувану макроекономску стабилност и релативну стабилност курса динара према еврџ, доприносе повећању степена динаризаџије, која је један од стратешких циљева Народне банке Србије.

Досадашњом политиком обавезне резерве (стимулативне стопе обавезне резерве за динарске изворе финансирања и ремунараџија на средства издвојене динарске обавезе), као и другим мерама макропруденцијалне политике, Народна банка Србије је стимулисала банке да у већој мери користе динарске изворе финансирања, што ће чинити и у будућности. Такође, ради подршке даљем развоју финансијског тржишта, Народна банка Србије ће наставити да спроводи мере и активности које имају за циљ унапређење домаћег тржишта новца и капитала, а посебна пажња ће бити посвећена и даљем развоју тржишта инструмената заштите од девизног ризика.

Ради очувања адекватног нивоа девизних резерви, као и њихове високе ликвидности и сигурности, Народна банка Србије ће остати доследна опредељењу одржавања веома ниског нивоа ризика свог инвестиционог портфеља.

Адекватан ниво девизних резерви, по обиму и по структури, важна је гаранџија сигурности управо у кризним временима и доказ да је својим мерама и активностима Народна банка Србије допринела повећању отпорности домаће привреде на евентуалне негативне утицаје из међународног окружења. И током 2025. године, Народна банка Србије ће остати доследна у одржавању девизних резерви на адекватном нивоу, руководећи се начелима сигурности и ликвидности у управљању девизним резервама. Ради даљег унапређења процеса управљања девизним резервама, у току 2025. године радиће се на увођењу нових финансијских инструмената и послова ради ефикаснијег и флексибилнијег управљања портфељом девизних резерви, као и заштите од промене међувалутних односа, уз истовремено континуирано унапређење апликативне подршке развојем додатних функционалности.

Народна банка Србије ће наставити да пажљиво надзире финансијски систем и по потреби доноси регулативу која има за циљ очување квалитета активе и финансијске стабилности.

Све регулаторне активности Народне банке Србије и даље ће бити у складу са опредељењем да се предупреди материјализаџија свих ризика који би могли да се у будућности негативно одразе на стабилност финансијског система, као и да се континуирано унапређује регулаторни оквир за банке, у складу с међународним стандардима и најбољим упоредним праксама, те потребама и специфичностима локалног тржишта, све ради одржавања и даљег јачања отпорности банкарског сектора. У наредном периоду, фокус

регулаторних активности Народне банке Србије биће пре свега на изради подзаконских аката потребних за примену *Закона о изменама и допунама Закона о банкама*, као и додатном усклађивању с правним тековинама ЕУ у области финансијских услуга.

У области контроле пословања банака планирано је спровођење плана супервизорских активности за 2025. годину. У делу непосредне контроле пословања банака планирано је спровођење непосредних контрола бонитета и законитости њиховог пословања у складу с наведеним планом. У делу посредне контроле пословања банака, планирано је и даље праћење кретања показатеља ликвидности банака, показатеља *NPL*-а, солвентности банака, као и профитабилности банкарског сектора.

У области **надзора над пословањем давалаца финансијског лизинга**, активности у 2025. години биће усмерене и даље на: континуирано праћење и анализу пословања давалаца финансијског лизинга; континуирани посредни и непосредни надзор над пословањем давалаца финансијског лизинга и у складу с наведеним предузимање одговарајућих мера према даваоцима лизинга; спровођење поступака по захтеву давалаца лизинга и других лица у вези са издавањем дозвола и давањем сагласности, као и праћење увођења нових производа/услуга код давалаца лизинга који имају за циљ да пружи корисницима услуга/примаоцима лизинга квалитетнију понуду и остваривање повољнијих пословних резултата.

Активности Народне банке Србије у 2025. години биће усмерене на одржавање стабилности сектора осигурања (спровођењем плана непосредних контрола, континуираним посредним надзором субјеката надзора и изменом регулативе и у области пруденцијалног, и надзора тржишног понашања друштава за осигурање) и **унапређење функције надзора, а све ради обезбеђења заштите осигураника, корисника осигурања и трећих оштећених лица.**

У области **надзора над пословањем добровољних пензијских фондова**, активности у 2025. години биће усмерене на **континуирани надзор над пословањем друштава за управљање и добровољних пензијских фондова, послове лиценцирања, као и непосредну контролу у складу с планом непосредних контрола за 2025. годину.** Такође, посебна пажња биће усмерена на инвестиционе активности фондова ради заштите интереса чланова и очувања стабилности сектора добровољних пензијских фондова. Током 2025. године радиће се **на изради предлога измена регулативе која се односи на пословање добровољних пензијских фондова**, с обзиром на то да је планирано доношење новог *Закона о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима*, као и одговарајућег сета подзаконских аката до краја 2027. године с циљем усклађивања с регулативом ЕУ.

Током 2025. године планирано је да Народна банка Србије континуирано прати начине на које финансијске институције процењују ризик информационог система и управљају тим ризицима посредним и непосредним контролама, а према потребама и у складу с планом контрола. Народна банка

Србије ће у оквиру својих надлежности наставити да прати пословање пружалаца услуга повезаних с виртуелним валутама. Даље, **Народна банка Србије наставиће да у складу с променама стандарда који уређују информационо-комуникациони систем и његову безбедност даље предузима активности измене и допуне важећих прописа у области супервизије информационих система финансијских институција.**

Ради очувања и даљег јачања функције финансијске стабилности, Народна банка Србије у 2025. години планира да спроведе низ активности: **утврђивање стопе контрацикличног заштитног слоја капитала за Републику Србију** на тромесечном нивоу ради ограничења цикличног системског ризика; **преиспитивање листе системски значајних банака у Републици Србији**, као и калибрацију стопа заштитног слоја капитала за те банке; **наставак праћења и процене утицаја климатских ризика на банкарски сектор Републике Србије** у оквиру постојеће методологије за макропруденцијалне стрес-тестове; **наставак сарадње са стручњацима из централне банке Француске у оквиру пројекта IPAREG ради унапређења анализе тржишта непокретности**, као и побољшање квалитета анализе постојећих података и макропруденцијалних алата за праћење кретања на тржишту непокретности; **наставак сарадње с домаћим институцијама ради њеног унапређења**, као и **наставка међусобне размене података**; сарадња с другим централним банкама и њиховим макропруденцијалним телима ради сагледавања и анализе њихових искустава у погледу мера и инструмената макропруденцијалне политике које се примењују ради ублажавања и ограничавања системских ризика, што може знатно допринети даљем развоју функције финансијске стабилности Народне банке Србије.

У области реструктурирања банака, Народна банка Србије ће наставити да делује (про)активно и да унапређује и регулаторни оквир за реструктурирање банака, и праксу, а нарочито ће пратити активности које банке предузимају ради унапређења могућности реструктурирања.

У складу са **изменама и допунама Закона о банкама**, Народна банка Србије ће донети низ подзаконских аката којима се ближе уређују поједине одредбе тог закона у области реструктурирања банака. Наведеним подзаконским актима биће детаљније уређени, између осталог, процес континуиране процене могућности реструктурирања, као саставни део планирања реструктурирања банака и банкарских група, начин утврђивања и испуњавања МКО захтева и извештавање у области реструктурирања банака, а осим тога биће уређени и нови процеси у вези са утврђивањем и прикупљањем доприноса у Фонд за реструктурирање банака, управљањем овим средствима и извештавањем о томе. Предвиђено је и унапређење целокупног информационог система за пријем и обраду извештаја из области реструктурирања банака.

У току 2025. године, у оквиру редовног годишњег циклуса ажурирања планова реструктурирања, биће **припремљени и усвојени ажурирани планови реструктурирања за све банке и банкарске групе и утврђени нови МКО захтеви.**

Народна банка Србије ће и током 2025. године наставити да прати примену прописа којима се уређује девизно пословање, контролише девизно и мењачко пословање ради провере и утврђивања законитости и правилности обављања девизних и мењачких послова, како би заштитила финансијски и привредни систем од противправних радњи, у оквиру своје превентивне и контролне функције.

Законом о изменама и допунама Закона о девизном пословању,⁴⁹ који је ступио на снагу 14. марта 2025. године, Народној банци Србије дато је овлашћење да у поступку контроле предузима одговарајуће мере према субјектима контроле због противправног поступања, али и да изриче новчане казне. На тај начин Народна банка Србије ће у наредном периоду благовременом реакцијом деловати на мењачком тржишту и кажњавањем прекршилаца прописа којима се уређује мењачко пословање обезбедити законито и здраво мењачко тржиште. Поред тога, Народна банка Србије ће у наредном периоду, а сходно изменама Закона о девизном пословању, проверавати неовлашћено обављање мењачких послова и предузимати одговарајуће мере и изрицати новчане казне оним лицима која мењачке послове буду обављала без овлашћења Народне банке Србије.

Народна банка Србије ће и током 2025. године наставити да **унапређује ефикасност праћења примене девизних прописа, као и извештавања о ефектима предузетих мера у области девизног пословања**, како би се благовремено уклонили односно ублажили потенцијални ризици за макроекономску и финансијску стабилност земље, посебно у условима нестабилности међународних финансијских токова. Истовремено, Народна банка Србије наставиће да **контролише девизно и мењачко пословање ради провере и утврђивања законитости и правилности обављања девизних и мењачких послова сходно прописима који уређују девизно пословање**, а ради заштите финансијског и привредног система од противправних радњи, у оквиру своје превентивне и контролне функције.

Народна банка Србије ће наставити да унапређује послове у вези са издавањем и одузимањем овлашћења за обављање мењачких послова, спровођењем програма обуке и издавањем сертификата за обављање мењачких послова, као и вођењем регистара у тој области.

Поред тога, Народна банка Србије ће наставити да спроводи поступак извршења правноснажних и извршних судских одлука којима је одлучено о привремено одузетим средствима, ефективном страном новцу и чековима (налози за извршење заштитне мере одузимања односно повраћаја средстава, привремено одузетих у складу са Законом о девизном пословању).

⁴⁹ „Службени гласник РС”, бр. 19/2025.

У оквиру функције заштите корисника финансијских услуга унапређиваће се механизам колективне заштите.

У наредном периоду, Народна банка Србија планира да спроводи активности које се односе на корективно деловање у смислу отклањања неправилности, као и на превентивно деловање ради спречавања евентуалних неправилности, али и предузимање регулаторних активности у области заштите корисника финансијских услуга ради њиховог развоја и даљег унапређења, чиме се стварају услови за најбољу праксу на финансијском тржишту.

Поред редовних активности које су усмерене на заштиту индивидуалних права и интереса корисника финансијских услуга (поступањем по притужбама и приговорима корисника, као и предлозима за посредовање), Народна банка Србије планира да настави коришћење механизма колективне заштите корисника (поступцима посредне и непосредне контроле у области заштите корисника финансијских услуга), што је у складу и са актуелним трендовима развоја функције заштите корисника финансијских услуга у међународном окружењу. Такође, остаје се и при опредељењу да Народна банка Србије примењује и превентивне активности ради спречавања настанка неправилности, и то праћењем поступања давалаца финансијских услуга, односно упућивањем налога и инструкција ради предузимања активности које су дужни да примењују сви даваоци финансијских услуга. Поред тога, Народна банка Србије планира **размену информација и искустава с надлежним организацијама других држава, ради унапређења сарадње у области заштите корисника финансијских услуга**, а пре свега ради подизања стандарда у области тржишног понашања банака. Такође, планирано је даље унапређење прописа из области заштите корисника финансијских услуга путем регулаторних активности Народне банке Србије, односно доношење прописа у тој области.

Народна банка Србије ће наставити са одржавањем стабилног и сигурног рада платних система, њиховим даљим развојем, као и имплементацијом услуга базираних на инстант плаћањима.

Народна банка Србије ће и у наредном периоду реализовати активности у вези са обезбеђивањем стабилног и сигурног рада платних система и картичног система чији је оператор. С тим у вези, обезбедиће адекватно управљање радом наведених система, као и исправно функционисање хардверско-софтверске платформе која обезбеђује њихов рад.

Планирано је да се током 2025. године у **RTGS НБС, Клиринг НБС, Међународном и Међубанкарском клиринг систему у девизама изврши миграција постојећег формата MT, који користи стандард ISO15022, на формат порука MX, који је у складу са стандардом ISO 20022**. Миграција формата порука у складу је с предстојећим пројектом прикључења Републике Србије региону SEPA и најбољим стандардима за формате електронских порука који се користе у међубанкарској комуникацији и процесу реализације плаћања.

Након што је Република Србија званично приступила подручју *SEPA*, наставља се с даљим **активностима у вези са омогућавањем *SEPA* плаћања**, укључујући и активности на припреми пружалаца платних услуга за приступ платним шемама *SEPA*, као и даљу анализу могућности коришћења постојеће домаће *IPS* НБС инфраструктуре ради обезбеђивања приступа пружаоцима платних услуга из Србије *SEPA* платним шемама (између осталог, могућност повезивања *IPS* НБС система са европским системом за инстант плаћања *TIPS*). На овај начин обезбедила би се ефикасност извршавања платних трансакција *SEPA*, као и једноставнија и бржа реализација плаћања са земљама унутар подручја *SEPA* у односу на постојеће моделе прекограничних плаћања.

Ради одржавања и унапређења сигурног и стабилног рада платних система, у оквиру **функције надгледања, у 2025. години спроводиће се активности на унапређењу регулаторног оквира у области надгледања платног система**, а пре свега у делу којим се уређују системски важни платни системи и управљање оперативним и сајбер ризиком, како би се обезбедила стабилност финансијске инфраструктуре и смањио ризик од поремећаја на тржишту плаћања.

Народна банка Србије ће у 2025. години наставити активности у оквиру пројекта модернизације платних система у региону Западног Балкана које имају за циљ омогућавање трошковно ефикасних плаћања између економија унутар овог региона, као и са земљама ЕУ.

У 2025. години Народна банка Србије наставиће развој нових функционалности у оквиру *IPS* НБС система и активности усмерених ка ширењу прихватне мреже, даље смањење трошкова безготовинских плаћања у Републици Србији, као и даљој едукацији корисника/предузећа у нашој земљи у вези с безготовинским плаћањима.

Активности Народне банке Србије у домену надзора над пружањем платних услуга, издавањем електронског новца и пружањем услуга повезаних с виртуелним валутама у 2025. години биће усмерене на: **континуирано праћење и анализу пословања платних институција, институција електронског новца и пружалаца услуга повезаних с виртуелним валутама**; наставак активности у вези с припремом за предстојећи поступак **узајамне процене система Републике Србије за спречавање прања новца и финансирања тероризма у шестом кругу узајамних процена коју спроводи Комитет експерата Савета Европе за процену мера за спречавање прања новца и финансирања тероризма – Манивал**; наставак активности у вези с покренутим поступцима давања дозвола за пружање платних услуга, за издавање електронског новца и поступцима давања дозволе за пружање услуга повезаних с виртуелним валутама и друго.

У области спречавања прања новца Народна банка Србије ће деловати активно као регулатор и супервизор.

С циљем постизања бољег непосредног резултата који се односи на примењивање мера за сузбијање производње и ширења оружја за масовно уништење, Народна банка Србије **планира доношење листе индикатора за**

препознавање основа сумње да је у питању финансирање ширења оружја за масовно уништење за обвезнике из своје надлежности.

У предстојећем периоду Народна банка Србије ће предузимати активности у правцу даљег унапређења супервизорских активности и благовременог праћења изложености ризику од прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење обвезника које надзире. Посебну пажњу посветиће спровођењу плана непосредних контрола управљања ризиком од прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење, као и примене одредаба закона који регулише ограничавање располагања имовином ради спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење за 2025. годину, као и континуираног праћења међународних стандарда у овој области. Активности Народне банке Србије биће усмерене и на даље јачање сарадње с релевантним државним органима (посебно са Управом за спречавање прања новца), финансијским институцијама које надзире у области спречавања прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење, као и међународним партнерима (нарочито супервизорским телима из страних држава).

Представници Народне банке Србије, заједно са осталим учесницима у систему, започели су са едукацијом и представљањем резултата националних процена ризика јавном и приватном сектору. Та активност ће се континуирано одржавати током предстојећег периода, с намером да што већи број заинтересованих страна буде ближе упознат с резултатима националних процена ризика.

У сарадњи с другим учесницима у систему, Народна банка Србије ће током 2025. године учествовати у свим активностима у оквиру шестог круга узајамне процене система спречавања прања новца и финансирања тероризма у Републици Србији од стране Манивала и у припреми материјала за *Извештај о евалуацији*, који ће Манивал објавити по окончању ове узајамне процене.

На основу резултата усвојених националних процена ризика, **планирано је ревидирање стратешких циљева у Републици Србији и с тим у вези усвајање нове стратегије за борбу против прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење.** Такође је планирано дефинисање активности које ће у предстојећем периоду обезбедити испуњење тих стратешких циљева, као и ревидирање подзаконских аката и интерних аката Народне банке Србије, у складу са закључцима *Националне процене ризика од прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење.*

Народна банка Србије ће наставити да прилагођава законску регулативу из своје надлежности ради ефикасног функционисања целокупног система.

У складу с донетим законима које је предложила Народна банка Србије (Закон о изменама и допунама Закона о платним услугама, Закон о изменама и допунама Закона о Народној банци Србије, Закон о изменама и допунама Закона о банкама, Закон о заштити корисника финансијских услуга и Закон о изменама и допунама Закона о девизном пословању), **донеће се релевантна акта за спровођење законских решења.**

Наставиће се с даљим активностима на усклађивању прописа из надлежности Народне банке Србије у складу с потребама праксе и развојним тенденцијама, као и релевантним прописима ЕУ, међународним стандардима и најбољом праксом. Наставиће се и развијање послова заступања Народне банке Србије пред судовима и усклађености пословања. Континуирано се разматра примена стандарда пословног понашања у Народној банци Србије и њихово нормативно унапређење сходно развоју послова запослених у савременом окружењу.

Наставиће се рад на стварању правних и других претпоставки ради омогућавања употребе менице у електронском облику (е-меница) у правном и пословном промету у Републици Србији, ради даље дигитализације пословања, побољшања услова и стварања нових могућности за привредни развој.

На међународном плану очекује се наставак успешне сарадње с ММФ-ом и другим међународним финансијским институцијама, као и наставак активности Народне банке Србије у процесу европских интеграција и билатералне финансијске сарадње.

Очекује се да ће се током године обавити два редовна разматрања резултата спровођења договореног економског програма, који је ММФ подржао актуелним Инструментом за координацију политика.

Током 2025. године најважније активности у процесу европских интеграција Републике Србије биће усмерене на убрзање овог процеса, односно усаглашавање и испуњење свих обавеза преузетих до 2026. године.

Током 2025. године контролисаће се наменско коришћење средстава кредита одобрених крајњим корисницима посредничких банака из Апекс зајма за мала и средња предузећа и друге приоритете III/A, III/B и репласираних средстава, као и кредита одобрених крајњим корисницима посредничких банака из Фонда револвинг кредита Републике Србије.

Народна банка Србије наставиће да унапређује аналитички оквир, као помоћни алат у одлучивању о монетарној и макропруденцијалној политици.

Народна банка Србије ће и у 2025. наставити да **унапређује своје активности у области макроекономских и макропруденцијалних анализа и изради званичне статистике, с обзиром на значај квалитетних и правовремених података и анализа за успешно вођење економске политике.**

У области статистике, планира се наставак усклађивања методологије с прописима ЕУ из области монетарне, финансијске и платнобилансне статистике.

Такође, планирано је даље унапређење модела који се користе за краткорочне и средњорочне пројекције инфлације и других макроекономских показатеља.

Планиран је и наставак објављивања *Зборника радова Народне банке Србије*, које је започето 2021. године с циљем да се научноистраживачки рад у нашој институцији учини доступнијим широј јавности, као и да се допринесе дискусији у оквиру академске и шире заједнице.

Да би се очувао висок степен кредибилитета и транспарентности централне банке, приоритет остаје одговорна и правовремена комуникација.

Комуникација централне банке о макроекономским кретањима и изгледима за наредни период, као и мерама и активностима које на основу тога спроводи, повећава предвидивост и разумевање улоге централне банке и остварених резултата у њеном раду. Због тога **Народна банка Србије тежи јасној и активној комуникацији не само са стручном већ с целокупном јавношћу и наставиће одговорно и правовремено да информисе јавност о свом пословању и активностима** путем различитих канала комуникације – интернет странице, друштвених мрежа, одговора на питања медија и шире јавности електронским путем, учешћем представника Народне банке Србије у радијским и телевизијским емисијама и друго. Као и до сада, Народна банка Србије ће редовно обавештавати јавност о одлукама монетарне политике саопштењима након седница Извршног одбора (које се одржавају једном месечно), док ће тромесечно стручној и широј јавности представљати *Извештај о инфлацији* с пројекцијама главних макроекономских варијабли у наредном периоду. Такође, израђиваће се *Извештај о стабилности финансијског система*, ради информисања јавности о стању и ризицима у финансијском систему, као и правовременог указивања на потенцијалне системске ризике. У 2025. години предвиђа се даљи развој интернет домена и поддомена, као и спровођење изложбених и едукативних активности Народне банке Србије.

У Заводу за израду новчаница и кованог новца планиран је даљи технолошки развој производних процеса, уз оптимизацију трошкова пословања.

Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер је, као и до сада, мотивисан и спреман да, изналажењем свих начина упошљавања људских и технолошких потенцијала, и даље тежи напретку и остварењу квалитетнијих и бољих резултата. Напредак Завода огледа се и у иновацијама и пословним идејама, као и способности да се адекватним планирањем, организовањем и контролом управља сложеним процесима производње, што ће се наставити и током 2025. године. Планира се усвајање нових модела, технолошко и апликативно усавршавање и проналажење правилног начина подизања свести запослених.

Наставиће се обезбеђивање адекватног нивоа и структуре готовог новца у оптицају.

Ради реализације стратешких и оперативних циљева у вези са обезбеђењем адекватног обима, квалитета и апоенске структуре готовог новца у оптицају, као и попуњавања залиха у трезорима Народне банке Србије, планирано је да се у 2025. години изради додатна количина од 65,0 млн комада новчаница (апоен од 20, 50, 500 и 2000 динара) и 60,0 млн комада кованог новца од 1, 2 и 5 динара. У 2025. години предвиђена је израда по 500 комада од деветог, десетог, једанаестог и дванаестог дизајна нумизматичког новца с ликом Николе Тесле за потребе нумизматичког тржишта у Републици Србији. Поред тога, биће израђена и преостала количина од 290 комада од седмог и 300 комада од осмог дизајна, која није реализована у току 2024. године.

Ради унапређења и повећања ефикасности целокупних пословних процеса, запослени у Народној банци Србије константно се едукују и развијају своје компетенције.

Народна банка Србије наставља са улагањем у професионалне капацитете запослених сталним иновацијама и усвајањем најбољих пракси у области централног банкарства.

У наредном периоду, посвећеност очувању свеобухватног стручног искуства и култура перманентног професионалног развоја остају интегрални део стратешке оријентације политике управљања људским ресурсима, као и институционалним капацитетима у Народној банци Србије.

Као и до сада, Народна банка Србије ће бити друштвено одговорна и посвећена бројним активностима које доприносе добробити шире друштвене заједнице.

Народна банка Србије планира да у 2025. години у домену информационо-комуникационих технологија, поред редовних активности на управљању информационом системом Народне банке Србије, настави са инфраструктурним и апликативним пројектима и унапређивањем

управљачких функција, а у складу с добрим праксама и искуствима *ESCB*,⁵⁰ између осталог и унапређењем управљања и коришћења локације за опоравак пословања од катастрофа за кључне пословне процесе. Такође, планира се и наставак активности на обукама из области безбедности информационо-комуникационог система у складу са захтевима стандарда *ISO 27001*,⁵¹ захтевима *Swift*-а за обавезним сигурносним контролама, као и с другим специфичним потребама информационог система Народне банке Србије.

⁵⁰ *ESCB – European System of Central Banks.*

⁵¹ Систем управљања безбедношћу информација.

Списак графикана и табела

Графикони

III.1.	Раст реалног БДП-а	28
III.2.	Укупна и базна инфлација – зона евра и САД	28
III.3.	Доприноси мг. стопи раста БДП-а – расходна страна	29
III.4.	Показатељи тржишта рада према Анкети о радној снази	30
IV.1.2.1.	Репо продаја и стање продатих ХоВ	39
IV.1.2.2.	Обим стерилизације инструментима монетарне политике	40
IV.1.2.3.	Кретање референтне и просечне репо стопе	41
IV.1.3.1.	Динамика инфлације – укупне, базне и <i>trimmed mean</i>	42
IV.1.3.2.	Доприноси компоненти ИПЦ-а мг. инфлацији током 2024.	43
IV.2.2.1.	Кретање укупне премије кумулативно по тромесечјима	57
IV.2.2.2.	Укупна премија према врстама осигурања	58
IV.2.3.1.	Структура имовине добровољних пензијских фондова	64
IV.2.4.1.	Структура активе давалаца финансијског лизинга	66
IV.2.4.2.	Структура пасиве давалаца финансијског лизинга	67
IV.4.2.1.	Кључни макроекономски ризици	83
IV.4.2.2.	Финансијска стабилност банкарског сектора Републике Србије у поређењу с просеком региона	84
IV.4.2.3.	Кретање показатеља системског стреса	85
V.1.1.	Покривеност увоза девизним резервама	90
V.1.2.	Индекс приноса државних обвезница у оригиналној валути	92
V.1.3.	Принос портфеља и „бенчмарка” у оригиналној валути у 2024.	92
V.1.4.	Укупан принос портфеља и „бенчмарка” прерачунат у динаре, по тромесечјима	93
V.1.5.	Структура инвестиционог портфеља	93
V.3.1.	Вредност промета у Међубанкарском и Међународном клирингу	107
V.4.2.1.	Фонд револвинг кредита РС – класификација делатности	125
V.4.2.2.	Фонд револвинг кредита РС – територијална подела	125
V.4.2.3.	Реализација Апекс зајма III/Б – територијална подела	126
V.4.2.4.	Реализација Апекс зајма III/Б – класификација делатности	126
V.4.3.1.	Плаћене кредитне обавезе према иностранству у 2024. години, по којима је НБС агент – по кредиторима и тромесечјима	134

V.4.3.2.	Кредити одобрени у 2024. години, по којима је НБС агент – по кредиторима	136
----------	--	-----

VI.6.1.	Структура укупних прихода ЗИН-а у 2024.	172
VI.6.2.	Структура остварених расхода ЗИН-а у 2024.	173

Табеле

IV.2.1.1.	Структура финансијског система	44
IV.2.1.2.	Власничка структура банкарског сектора у 2024.	45
IV.2.1.3.	Степен концентрације (<i>HHI</i>) и учешћа водећих банака у билансној суми, кредитима и депозитима банкарског сектора	46
IV.2.1.4.	Структура активе банака на дан 31. децембра 2024.	46
IV.2.1.5.	Структура пасиве банака на дан 31. децембра 2024.	47
IV.2.1.6.	Структура капитала банака	48
IV.2.1.7.	Девизни ризик банака на дан 31. децембра 2024.	48
IV.2.1.8.	Структура <i>NPL</i>	49
IV.2.1.9.	Класификација активе банака	49
IV.2.1.10.	Показатељи пословања банака	51
IV.2.1.11.	Финансијски резултат банака	51
IV.2.1.12.	Показатељи профитабилности банкарског сектора	51
IV.2.1.13.	Преглед непосредних контрола извршених у 2024.	55
IV.2.6.1.	Број притужби/приговора по даваоцима финансијских услуга у 2024.	73
IV.2.6.2.	Број посредовања у 2024.	74
V.1.1.	Вредност изложена ризику (<i>VaR</i>) на дан 31. децембра 2024.	94
V.1.2.	Стрес-тест на дан 31. децембра 2024.	94
V.2.1.1.	Преглед апоенске структуре новчаница у оптицају	96
V.2.1.2.	Преглед фалсификованих новчаница готовог новца (у комадима)	96
V.2.1.3.	Преглед фалсификованих новчаница готовог новца (у хиљадама RSD)	96
V.2.2.1.	Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Београду	98
V.2.2.2.	Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Новом Саду	100
V.2.2.3.	Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Нишу	101
V.2.2.4.	Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Крагујевцу	102

V.2.2.5.	Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Ужицу	102
V.3.1.1.	Вредност промета и број плаћања у <i>RTGS</i> систему	104
V.3.1.2.	Вредност промета и број плаћања у Клиринг систему	105
V.3.1.3.	Вредност промета и број плаћања у <i>IPS</i> НБС систему	106
V.3.1.4.	Вредност промета и број плаћања у Међубанкарском и Међународном клирингу	107
V.5.1.1.	Упоредни преглед броја запослених	146
V.5.1.2.	Број запослених на неодређено време по квалификационој структури	146
V.5.1.3.	Полна структура запослених по организационим јединицама	147
V.5.1.4.	Старосна структура запослених на неодређено време	147
V.5.1.5.	Образовање, стручно оспособљавање и усавршавање запослених	148
VI.1.1.	Биланс стања	152
VI.1.2.	Биланс успеха	154
VI.3.1.	Концентрација кредитног ризика финансијских средстава по земљама и регионима	159
VI.3.2.	Изложеност ризику ликвидности – финансијске обавезе с роком доспећа	159
VI.3.3.	Изложеност ризику од промене каматних стопа	160
VI.3.4.	Изложеност девизном ризику финансијских средстава и обавеза	162
VII.6.1.	Укупни приходи и расходи Завода	170
VII.6.2.	Структура укупних прихода	171
VII.6.3.	Структура укупних расхода	172

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

336.71

**ГОДИШЊИ извештај о пословању и
результатима рада** / Народна банка Србије. -
2010- . - Београд (Улица краља Петра 12)
: Народна банка Србије, 2010 (Београд : Завод
за израду новчаница и кованог новца) . - 30 cm

Годишње
ISSN 2217-6284 = Годишњи извештај о
пословању и резултатима рада
COBISS.SR-ID 185196556